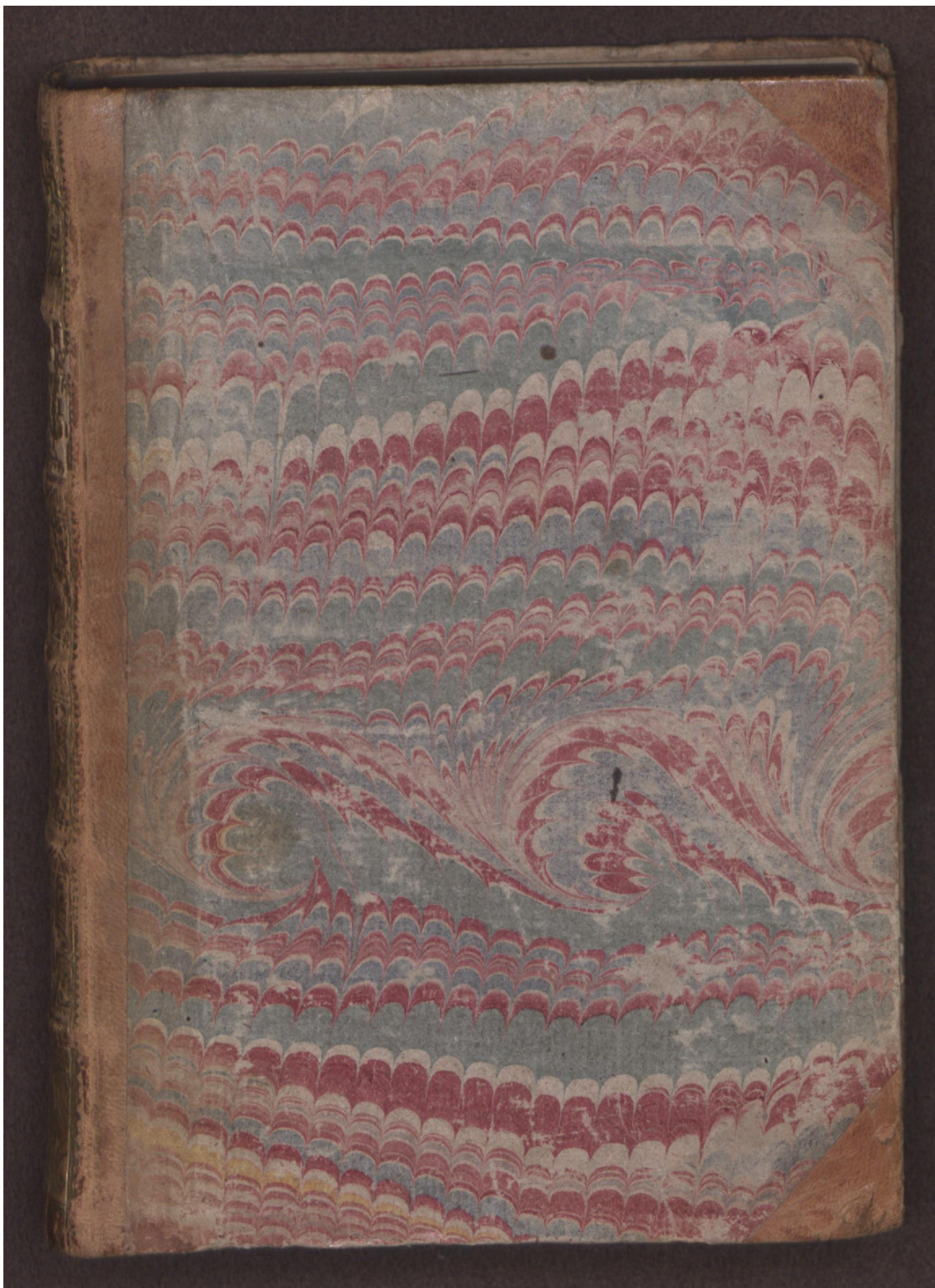
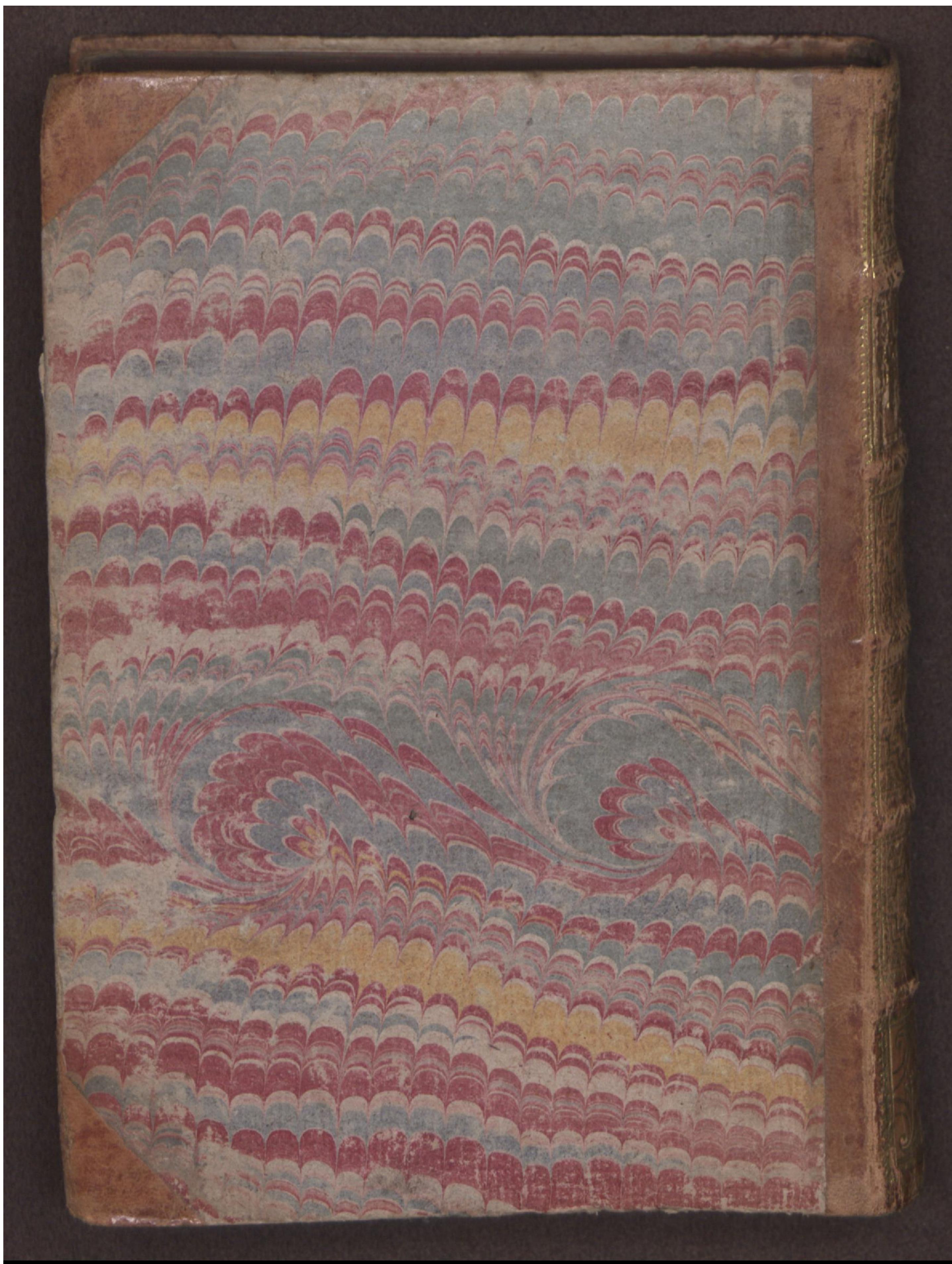
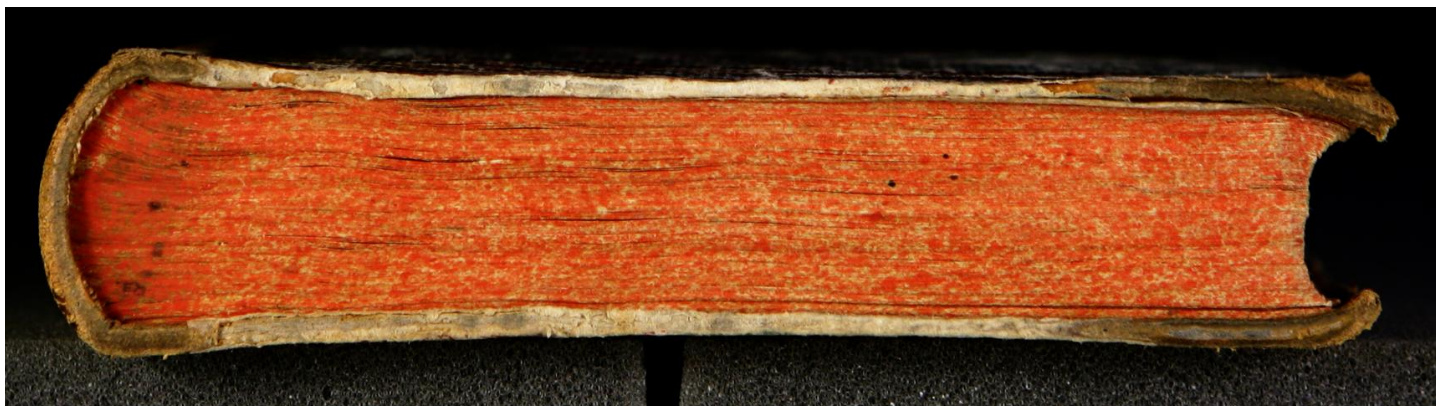

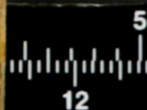
No. 569

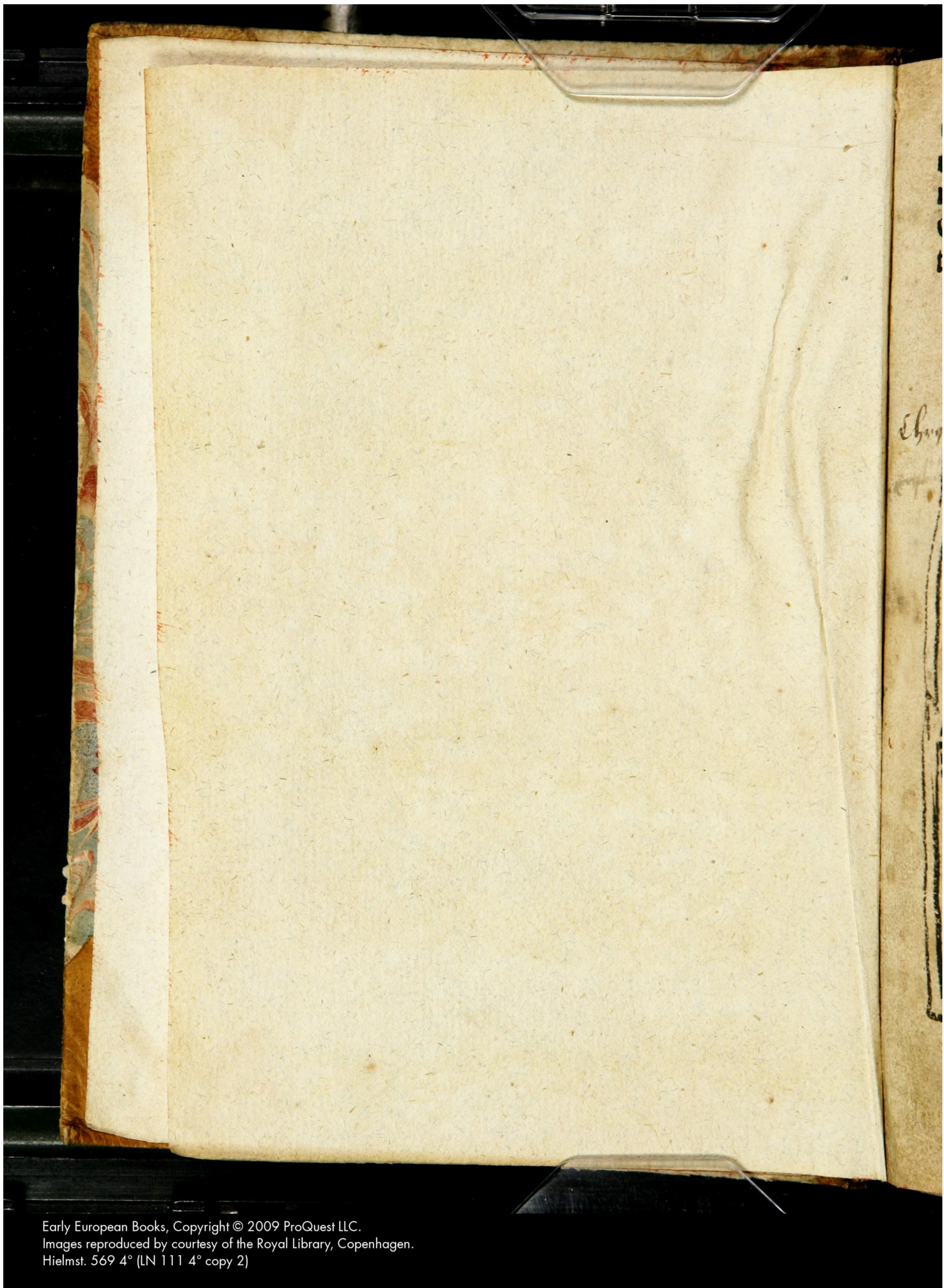

Defekt

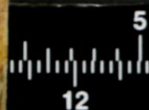
2 Bl. mgl.

Quedam breues expositiões et legum et iuriũ concordantie z alligationes circa leges iucie per reuerendum in xp̄o prēm ac dominum Kanutuz Ep̄m vibergeñ et venerabilem vtriusqz iuris doctorem sup iutorum legisterium.

Jt(em) een marck korn, er ij lesth korn.
Een ør korn . er . iij ørte korn.
Jt(em) iij ørtugh korn . er femtyff korn i roffue.
Jt(em) i gamel koning woldemars lowg tales ther om marcke sølff, oc noghre stede kand befinnes att hun formeltis hwad en mark sølff skal være wærd i then andre bog i thet . iiij . capittel, the siger hwn at the otte penninge skal haffue ii mark sølff [illegible] halff lødige marck . halff lødige marck er . xxiiij ß . i gamel danske hwider i thet
Jt(em) een hell lødige marck er xlv . ß . Bo er . iij ß . myntes oc iij . mark danske.
Jt(em) een ß grott thet er ix . ß . danske.
Jt(em) een grott thet er ix penninge penning
Jt(em) een engelske thet er . iij . penninge.
Jt(em) een ør penninge . er . xv . penninge.
Jt(em) een halff ør penninge . er . viij . penninge.
Jt(em) een ør sølff er xx engelske.
Jt(em) ei hwide ij penninge
Jt(em) een ortuge penninge . er . ij hwide.
Jt(em) een ortuge sølffuer . er . ij . ß
Jt(em) Hwem som bliffuer nederfeldt i longsfrii . eller for keysers cantzeler, han mwa ikke gaa i rette mot then som hannem haffuer nederfeldt, førre hand bøder sitt feldt modh then som hannem haffuer nederfeldt.

[illegible]

In nomine sancte trinitatis et in diuidue patris et
filij ⁊ spiritus sancti Amē Quia quod queritᷣ a pluribꝰ
sapientibꝰ facilius inuenitᷣ.xx. dist. c. de q̇bus ⁊ ꝑ ampliores
hoīes ꝑfectissiē vitas reuelatᷣ. C. de fideic͏̄ miss. l. fi. ī. fi. lxiij. di.
c. extra cōsciencíā atqꝫ magis appendendū ⁊ diligendū dinos/
citᷣ ꝙ maioris cōstitucionū auctoritati cōformatᷣ ar. c. inheren
tes de iura colūpnie vt ergo leges mūicipales regni dacie a
pluribꝰ cōgnoscanᷣ dilig̃ēter et obseruanᷣ ediscere decerni ī
q̇bus sunt impialibꝰ ⁊ canonicꝭ cōstitucióībꝰ cōferens q̃renꝰ in
hmōī articulˀ effectuali cōmēdetᷣ obseruāde In q̇bus etiā im/
perij legibus ⁊ canonibꝰ sūt cōtrarij et difformes q̃tinus in
hmōī exulēt et arescāt qꝛ ꝙ errore primū deīn cōsuctudine ob
tentū ē in alijs similibꝰ obtinēdū ff. de. le. i. ꝙ nō rōe q̃tinꝰ eti/
am vbi legibꝰ impialibꝰ non aduerse sed diuerse sunt ꝓpter
diuersas regnoꝝ circūstātias sūt obsuande cū s̄m varieta
tē tꝑm et locoꝝ varientur leges ar. c. Nō debet de cōsāguitate
⁊ affini ⁊ l. viuū. ff. Si certū peta tᷣ ꝑ hmōī p̄ntes edicōes alle/
gatōnūqꝫ adiūcciones casus ꝑ dictas cōstitucōes mūicipales
expresse decisi facilime terminentur casus quia extrauci ꝑfi/
liā discuciantᷣ iuxta l. non p̄ūt ff. de legibꝰ Talitᷣ ergo studiosis
vias materias legū de lucidādi ⁊ dilatādi pando cū ꝑ hmōī
additamēta scie sunt inuēte iuxta sniāꝫ phi in elencis cessꝫ q̃so
ꝯtra me liuoris mordacitas sileat obtrectatoris loq̃citas q̇u
ymo hꝰ opusculi lector p̄ius legat q̃z increpet p̄ius scrutetᷣ q̃z
redarguat. xi. q. iij. c. Eorū vt dormiēte liuoris furore aīe cari
tatis lectulo q̇escente ap ꝓbetur vtilitᷣ hic cōscriptū emēdetur
caritatiue in mature ꝓfusū supleatur vtile p̄termissum

Liber p̄mus.

Meth logh scal mā landh byggeEn wil-
de hwer man orwes ath sīth eghet oc
lade mā nyde iaffneth tha tyrthe man
icke logh weth En enghn̄ log er so goth at fylge
som sandhn̄ e hwor m ā thwil ō sandhū tha scal
log lede hwilkhꝫ sandhn̄ er oc reth Wore ey log
a lande tha hafde hwer mesth ther mesth matte
gribe forti scal logh giøres efthī alle men at ret-

A 2

wise men oc spage oc sagheløs sculle nyde there
reth oc there specth. Oc wrette mē oc fule sculle
rettes æffthē thz i loghn̄ er scriffuet oc forthi wor-
dhē ey fulkomen thn̄ ondscap ther the haffue i
how at giøre. Vel er thz oc reth at thn̄ ther gudz
retsel oc rethn̄s elskw ma ey locke til gode at høf
things rethsel oc landsens wither logh forfange
thm̄ at gøre ilde oc pine thm̄ ther ey wulle lade aff
onde gerningher.

En enghn̄ logh er so gooth at fylghe som sadhn̄
z ifra li. ij. c. vij. §. i. z. c. iiij. z in p̄ncipio p̄logi latini.

LOghn̄ scal wære ørligh oc tolligh effther
landsens wone quemeligh och oydeligh
oc openbare so at alle men mwe wide oc vndher
stande huat loghn̄ fier Oc wære ey scriffuē oc ey
giørth effther en māz serlighwild men efther mēz
terff ther i lande bo Enghn̄ scal oc døme ighn̄ thn̄
ne logh komghn̄ giffuer oc landhz tagher wedh
mē effther thm̄ scal landhz dømes oc rettes Thn̄
logh ther komghn̄ giffuer oc landhz tagher wedh
then mo han oc ey efther taghe ellē skiffthe vthn̄
landsens willie vthn̄ han wore openbarlige geen
gudh oc tha matte han ey geen landsens willie.
Thz er koinghn̄s embet oc høffthings ther i lan
dhz ere at døme dom oc gøre reth oc frelse them
thē niz wold thwiges so som ære widuer oc fa-
therløse børn pellegrimme oc vtlandēs mē oc fa-
tughe men thm̄ gangher tithes wold ower.
Oc lade ondegerninges men ther ey vile rædes i
sȳth land ey leue forthi at om han piner ellē dræ-

ber ondegernigs mẽ tha er han gudz tieneste mã
oc logsens gømer man Forthi so som thñ hillige
kyrke styres meth pawe oc bisper so scal hwert
landh styres mz rechter oc waries mz loghñ

The are oc skyldoughe ther i hans land bo atwa-
re hãnũ horsum oc lydighe oc vndhertane oc tie-
ne hannũ forthi er han oc skyldouge at gøre them̄
alle fredh. Thz sculle oc wide alle werdsens hof-
tinghe at mz thz wold ther gud haffuer thm̄ i
thñne werdhñ giffuet tha solde oc thm̄ hã sin hel
lige kirke at warte for alt ther a bethes En wor
de the forgløme ellr̃ vildouge oc warie henne ey so
som reth er til tha sculle the sware thz a dome da
ghe om kirkẽs frels eller lãdsens fredh mynskes
for there skyld i there time

Thñ logh ther komghñ giffuer oc landhz taghẽ
wedh thñ z cetera.

Vide canon Dicta paucorũ non faciunt legem communem
Item pacto priuatorum iuri publico minime derogatur ex-
tra de foro competen.c. si. diligenti. Item a simili consen-
sus paucorum destruere ius commune non potest vts.
Item nõ inuencãtur noue leges nisi de cõsensu tocius reg-
ni inplamento gñali in quo viz perlamento liceat regi de cõ
silio prelatorum et meliorum regni legem mutatur diminue
re vel augerẽ ğuare vl' etiã allenia re secundum q profectui vl
corone regni ac vtilitati rei publice viderit expedire vt in c õ-
stitucione cristofferi regis §.xxxv.z in prologo in ver subtrac
to nec potest

VJde sculle alle ther thēne bogh seer oc vndhē
stāde konig voldemar søn sācti kanuti søn
i ringsted i thē time han haffde weret konig i to
vinther oc tretiuge vinther fra at wor herre wor
fødh tha wore ganghē M vinther oc cc vinthē oc
lxxx vinther i mars monæ ther nest effthē lod han
scriffue thēne bogh oc gaff thē log indē worthing
borgh ther her standē scriffuē opa danske mz hās
sønners raad ther hos wore konigh Erik hertug
Abel iwncker cristoffer oc offa ther tha wor erke-
biscop indhē lundh oc biscop niels aff seland oc bi
scop pæer aff fyn oc iens biscop aff hedeby oc bi-
scop gunner aff ripe oc biscop peer aff arus bis-
cop gunner aff viburgh biscop iens aff vensysel
oc ther til alla beste raad ther i hans rige ware

Liber primus

LEx ē ascistens honestū ꝓhibēs cōtrariū vnde si
quilibet vellet cōtentus esse suis ꝛ nulli preiudi
cium aut violentiā inferre lex necessaria nō es-
set Sed nulla lex adeo bona sicut veritas Vn̄.
si dubitaᵗ vbi sit veritas ꝑ legē discuciatur vbi et quid sit ve
ritas Vnde ꝛ lex posita ē ꝓpᵗ transgressores vt a malicia sua
refrenēᵗ ꝛ terreantᵗ ꝛ iusti pacis ꝑsidio gaudeant et exul-
tent Vnde dignū est ꝙ quos diuin⁹ amor a maliciȷs nō reuo
cat saltem pena tꝑalis cohibeat a pctō Item lex debet eē ho-
nesta iusta ꝛ tollerabilis vtilis ꝛ manifesta ita ꝙ oēs possint
eam intelligere et ꝙ non sit imposita ꝓpter spālem alicui⁹
ꝫ ꝓpter cōmunē vtilitatē Item nullus ꝓferat iudiciū cōtra
legem quā rex de consensu tocius regni tradidit cōseruādam
sed ꝫm eam debet tota terra iudicari regi ac defensari nec po
test eam rex reuocare vel mutare cōtra voluntatē īdigena-
rū quorū consensu fuit inposita nisi manifeste sit cōtra deuz
Item regis et principis interest terre iuste iudicare vnicuiqꝫ
ius suū attribuere viduas pupillos ꝛ orphanos ꝑegrinos ad

uenas panperes et quoslibet iniuste oppssos defendere et a
regno trāsgressores eliminare et punire. cū ī hoc gratū deo of
fert seruiciū sicut scriptū est Iudex dampnatur cū reus ab/
soluitur quia sicut sancta ecclesia p solicitudinē sedis aposto
lice et epoꝝ ac alioꝝ ecclesie platoꝝ subsistit et regit᷑. ita qui/
libet terra cōstitutionib⁹ principū adiuuat᷑. Unde oēs in ter/
ra regis habitantes tenent᷑ eū honorare et obedire eo ꝙ ip
se tenet᷑ eis facere pacem. Propterea debent scire oēs reges
et pn cipes ꝙ sicut de⁹ dedit eis ptātem facere iudiciū ī terra
ita eis tradidit sanctā ecclesiā suam ab omi iniusta impeti/
cione cōseruandā sed si ꝓpter eoꝝ negligentiā vel maliciam
sctē mris ecclesie libertas deperierit vel pax terre exulaue/
rit reddēt in die stricti iudicij dei rōem Ceterū sciri dūt vniuer
si ꝙ voldemar⁹ rex fili⁹ voldemari q̇ fuit fili⁹ sti Kanuti in. xx
ix āno ṙgni sui mēse Marcij hūc libꝝ cōdidit et scribi fecit ī cas
tro Worthinborgh presētib⁹ rege Erico duce Abel Xpofero ar
chiepo Uffone lundēsi epo ⁊ Nicolao roskildē epo Iwaro oc/
tonieñ epo Petro arusieñ epo Gwnnero ripeñ epo Gwnnero
vibergeñ epo Iohāne burglaneñ epo Iohāne slesvviceñ epo
et cū cōsilio oim melioꝝ de regno dacie.

¶ Lex ē ascistens. cōcor. ff. de legibus. l. leg⁹ virtus Itē ascis/
tēs scio cōponit᷑ cū ad ⁊ subtrahit᷑ d ⁊ dꝛ a scio scis id ē adiūgerē
vel aqrere inde ascisto inthoatiuū l'ʒm hugo. scio cōponitur
cū ad et retinet d ⁊ inde inchoatiuū ascisto Necessaria qꝛ lex
iusto non est imposita qui em̄ spū dei agunt᷑ nō sunt sub lege
extra de renū. c' nisi cū pdē §. sʒ dices de regula. c. licet. xix. q. ij.
c. due sunt. Unde dignū ē concor. c. clericoꝝ de vita ⁊ honesta
te cleri. cū glo. Lex dʒ eē honesta concor. iiij. dist. ē āt. lec. et. l. iu/
ra. ff. de legibus Item nullus ꝓferat fa. l. nemo iudex c. de.
sententijs et inter locōnibus oim iudicium Nec pōt alibi dꝛ ꝙ
pnceps nō est ligatus legibus ideo pōt mutare c. d. l. dig vox
Sed hoc intelligit᷑ de impatore q̇ ē dūs mdi. ff. ad legē rodia/
ni de factu l. depcatiō secus de iferioribus de quoꝝ q̇libet pōt
dici legē patere q̄ʒ ipse tulerit de constitu. c. cū ōnes nec mu/
tet sine approbāciū consensu alias in lege subrogata deficiat
consensus et habet᷑ ꝓ non lege vt ī iiij. dist. c. leges instituūt
Contra deū hec ꝓprie nō est lex vl' constitucio qꝛ lex donū dei
est ff. de legibus. Lex est ⁊ qꝛ rex ꝓfitetur se velle defendere

eccleſiam et eius libertates vt infra .§.proximo idcirco con
ſtitutiones contra eccleſiā aut eccleſiaſticos ꝑſonas ſeu eoꝝ
libertates ſunt inuocande fa.ꝑ hoc.c.i.immunitate eccleſie li.
vi.Regis concor. xxiij.q.v.c.principes et .c. regimi Vnicuiq₃
concor.l.iuſticia .ff.de iuſticia et iure Scriptū eſt fa.in aucto
ritate vt differant iudices C.coll'.ix.et glo.c.dilecti de pri. in.
vel.⁊.c.abbate ↄtra ceterū v.nec etiā iudex de ſe et re iud.li.
vi Et ſicut ſancta eccleſia hic rex admittit regimē eccleſie et
eccleſiaſticarū ꝑſonarū cum ſuis bonis ſub papa et epis atq₃
per eos diſtinguens a ſe regendos ſcilicet laycos et ſecula
res ab eccleſiaſticis ꝑſonis ꝑ papā ⁊ epos regend et ex poſt.
Poteſtatem hic declarat qualiter rex tenetur defendere ec/
cleſiam in ſuis libertatibus ex quibus patet ꝙ eccleſiaſtice ꝑ
ſone non ſubijciunt' iuri laycorū vt in.c.olim cū ſua glo.de i
iuris et dāp.da ⁊ ꝙ per iſtas leges poſuit dn̄s rex pro ſubpo/
ſitis et ſubditis laycis quos ipſe habet regere nō aūt pro cle/
ricis niſi quantū ꝓ eorū fauore laborat qua ꝓpter ſi clericus
clericatum ꝑ coronā et habitū obſeruans cōmiſerit actū ↄtra
ſtatuta canonis aut contra iſtas leges non teneutur ſtare
iudicio ſeculari ꝓ iſtis penis infligendis ſed in foro eccleſiaſti/
co ſed penas canonis eſt conueniendus Iudex aut laycus
oppoſitū ꝑ diſtrictionē vel condemnationē faciens eſt ꝑ cen/
ſuram eccleſiaſticam corrigendus ꝑ.c.Nu lus iudiciū de foro
compe Patet etiam vlterius ꝙ ꝑ iſtas legas inq̄utū ſūt in fa
uore clericorū clerici pn̄t adiuuari nō aūt ꝑ illas vel illarum
penas inquantū ſunt in eorū odiū vel g̃uamen diſtingui ve
redici ergo ⁊ alij contra clericorū ꝑſonas ad iurandū iuxta
iſtar legū ordinē requiſiti nō hn̄t cōtra eos vel ꝓ eis iurare ſ₃
ꝓpter eorum ꝑſonas foris declinare allegando tales ꝑſonas
non eſſe regi aut de iſtis legibus ſubiectas et conſequēter ꝑ
veredicorum iuramēta vel aliorū non diſtinguēdas ſed ad
forum eccleſiaſticū forte remittendas ⁊ hoc verū inquacumq₃
cauſa ꝑ perſonas clericorū niſi clericus clericatū āmiſerit aut
canonice degradatus fuerit ⁊ ad iudiciū ſeculare per epm re/
miſſus iuxta .c. Degdatio de pe.li.vi.Iſtud confirmatur in
articulis thord in cor.ix.vbi.dicitur clericus ordines hn̄s ⁊ co/
ronā ſi vulnerauerit vel occiderit laycum ſuper hoc non dn̄t
veredici diſcernerē Sed ſi veredici vl' alij contrarium fecerint

puniãtur vt sacrilegi vt in.c.olim cũsua glo. de iniuria ⁊ dãp.
da honorare obedire i.pet.ij.⁊.de maioritate et obedientia.c.
solite dedit eis potestatẽ .xxiij.q.v.c.p̃ncipes. Lex est posita
ꝓpter transgressores vt hũana coerceatur audatia ⁊ tuta sit
inter reprobos innocentia iiij.di.facte sunt aũt Nam per le/
ges nemo benefacere cogitur sed male agere ꝓhibetur xxiij.
q.v.ad fidem ver.de sũma trinitate et fide catholica.c.grego.
rius in v̇.Noua litigia Item vt boni inter malos viuãt quie/
te.xxiij.q.v.nõ frustra ⁊ hoc solũ bene agitur vita vt hominũ
corrigatur .xxiij. q. v. ꝓdest ver de officio ordinari. c ad repri.
mendã glo .i. Sed nulla lex adeo bona sicut veritas simile
ĩ decretis vt ecclesiastica beneficia in v̇ de vultu ꝑ ver. ff. de eo
ꝙ certo loco lege ꝙ si ephesi vbi dr̕ qui enim iudicat semꝑ dꝫ
veritatem pre oculis habere vt ibi. Item mortaliter peccat
qui veritatem occultat xi. q.iij. q̇squis. Lex debet esse honesta
leges ab omnibus diligenter sunt obseruande de consti.c.i. in.
v̇ omnib⁹ ꝑ.ver.⁊.de legibus.le. leges Ius suũ attribuere siue
homo sit pena efficiendus siue p̃mio remunerãdus di. .iij. c.
vi.⁊.c.firmiter.⁊ in fine ⁊ ꝓpter hoc dr̕ seruire deo sibi ⁊ ꝓxi/
mo et summum bonũ in hac vita est iusticia colere ⁊ ius suum
vnicuiqꝫ tribuere .xij.q. ij cum deuotissima ver. in.c. gregori⁹
in verbo ius suũ Nota rigor iuris est excessus siue austeritas
iuris aliquotiens ad terrorem scriptus q̇ quidem non ẽ obs/
uandus nisi vbi timetur exemplum mali dist.xlv. sed istud
Quicunqꝫ tñ rigor idem est ꝙ subtilitas iuris ⁊ seruandus
est etiam de resti.spo. In iris Equitas vero est media inter
rigorem ⁊ dispensatõnẽ C.de iudiciijs placuit ⁊ diffinitur sic
Equitas est iusticia dulcioris mĩa tempata naꝫ melius est de
mĩa qnã de seueritate reddere rationẽ .xxvi. q. vij. alligant
Hoc intellige ẟm rau.nisi ex iusta cã seruat rigorem vl̕ fatiat
dispẽsationẽ concor.pisanus in v̇. Ius nullus ꝓferat iudiciũ
contra leges sed contrariũ fit aliqñ scꝫ cũ aliquis p̃sidẽs q̃m
leges imponit onerosas subditis non ꝑtinentes ad vtilitatem
cõmune sed magis ad ꝓpriam cupiditatẽ et gloriã Itẽ ex auc
toritate sicut cũ aliqs legent fert vltra commissã sibi ꝑtãtem.
Itẽ iequaliter onera multitudinis dispensant etiã si ordinã/
tur ad cõmune bonũ Item iniuste sunt leges romanorũ per
cõtrarietatem ad bonũ diuinũ qđ est contra legẽ diuinam et

tales leges nullo mō licet obſuare Unde piſanus in v. lex q̄-
tuor mod peruertit̄ hūanū iudiciū ſcȝ timore cupiditate odio
ꝫ amore Quatuor iſta timor odiū dilecto cenſus ſepe ſolent
hoim rectos peruertere ſenſus xi. q. iij quatuor.

¶ Quis puer hereditare poteſt Capitulū primū

SI puer baptizatus fuerit hereditabit alioquī non Si dubitatur vtrū pater vel mater diutius viuat vel vtrū puer ſit baptizatus aut nō tūc puer potius adiudicari debet ad xp̄ianitatem et ad hereditatē q̄ȝ in contrarium et idem de prē qd̄ de mrē ꝛ hoc debȝ ſciri ꝑ noīatos de ꝯſāguinitate Nominati de conſanguinitate ſunt .xij. homines infra terciā lineā cōſanguinitatis et infra ꝓuinciā qd̄ vulgariter d̄r ſpſel ille nominare tenet̄ qui incuſat et tn̄ nō debet nominare manifeſtos inimicos aduerſe partis Sed in cauſatus poteſt renūciare tribȝ loco quoꝝ aliȷ̄ nō noīnandi ꝛ aliȷs tribꝰ pōt etiā renūciare cū iuramēto xij. hoīm ꝙ ita ſūt eiꝰ īimici ꝙ ipī nō pōt eos haberē ſecū i lege q̄ d̄r logh.

¶ Thwilkȝ barn erffue ſcal Capitulū primū.

BArn om thȝ wordher criſtnet ſtande erff oc ey ellero. En wordher ſkelnet a hwat hellē legher lewer modher eller barn eller barnet wordher criſtnet eller ey tha et thȝ nermer atwithnes til criſthn̄dom oc til arff en fra Thȝ ſamme er om fadher thē er om modhē thȝ ſculle mē vithne wet kyns neffn. Kyns nffn thȝ er xij. mē indhn̄ ſpſel oc indhn̄ tredie byrdh thn̄ ſcal neffne ther ſechter oc tho ſcal hā ey neffn haus opēbare wuēner. Tremo han aftage ther for ſaghn̄ er vthn̄ eedh oc an

vre tre sculle nakfnes i theȇ stz Oc ādre tre ma hā
afftage mz xij.mē mz eedhe at the ere so hās wuē
ner ath han thm̄ ep haffue mo i logh mz figh.

Si puer ⁊c̄ Nota motiuū istius.c.est vt pueri citius bap-
tizentur rō postea patebit Sciri debet q̄ incusat cōcor.§.de p-
ba.lege auctor. Inimicos cōcor.auctentice Si dicatur .§. de
testibus cū iuramēto hoc nō esse iniquū cū cuilibet sua defen
sio ligittima sit admittenda de excep.c.cū inter. Qui incusat
Rō istius decisionis est q̄ interpretatio in dubio est facienda
in benigniorem vt res magis valeat q̄ pereat ff.de re.du. l.
quociens C.idem Bno de vide instru.c.inter dilectos de accu
sationibus cū dilecti de v̇ . sing.c.abbate de re.iuris.c.estote.
Nota quicunq̄ alicui infra quintā lineam attenet ipse po
test cū ea dare leges et q̄uo extraneus se defendere habeat p
leges patet per thord.§.lxxxvij. Hoc debet sciri per nomina-
tos de consanguinitate ⁊c̄.Nota quicunq̄ cognatos non ha
bet infra regnū iuret solus per sanctos q̄ cognatos non
habet infra regnū et postea defendat se manu duodena ho-
minū qui dicūtur langfest mē thord.§.ij.q.ij.Nota q̄ ista lex
intellegenda est de nominatis de consanginitate et non de
alia lege vt iuramentū duodecim hominū vel alias quia ex-
cepto iuramento p nominatos de cōsanguinitate potest ex-
traneus solus iurare sine iuramento pluriū et hoc de consue
tudine quia vbicunq̄ ius deficit consuetudo vim leges ha-
bet disti.i.c. Consuetudo. et intellige dummō non sit iniqua
vel iuri publico contraria vel a iure reprobata. Item vbi-
cunq̄ seruata consuetudine .i. anima periclitatur non va-
let consuetudo Item consuetudo est onerosa ecclesie non va-
let extra ec.i. Item vbicunq̄ est contra ius publicum cui re-
nunctiari non potest non valet consuetudo de renunci. §.
qui non potest per hostis .dc.fo.compe.capitulum. Si diligen-
tia. Item contra quatuor consilia non valet consuetudo
.xv. distincio.c.sicut auctentica de ecclesiasticis titulis .§.i.
collecta. · vo' Item non valet consuetudo vbi a iure re-
probatur extra de biga. capitulo vno. in. sexto et de

consuetu.c.i.x.ij.in.vi. Item non vellet consuetudo quādo i-
ducitur cōtra ius in prescriptibile vt extra de pscripti.i.c. nō
liceat per ver.x.c.cām q p istis .i.ti.§.i.circa finē per hostis
in sum nominati de cōsanguinitate sunt duodecim homines
infra terciam lineam .consanguinitatis. sed ista lex non ē cor-
recta per modernos scilicet qui est infra quartā lineā consāgui-
nitatis cū potest cū cognato dare leges vt in correctōe.§.xxviij.

¶ Quid debet dicere ille qui pue
rum baptizauit Capitulum ij.

Sciri etiam debet quis puerum baptizauit et
quid dixit quando baptizauit quia non po-
test vocari baptizatus nisi recte sit baptizatus In
nomine patris et filij et spiritussancti.
¶ Mulier nō presumat baptizare puerum si pos-
sit haberi copia viri. ¶ Nec in aliquo liquore puer
mergi debet nisi in aqua . Dicere debet qui bapti-
zat. Ego baptizo te In nomine patris et filij et spi-
ritussancti Amen.

¶ Hwat seie scal thē ther barn
døber Capitulum secundū.

Mz sculle men oc widhe ho barn døpte oc
huat hā saude thē barn døpte forti at barn
mo ey kalles cristnet vthē at thz wordher døpt i
gudh fadhers nasn oc søns oc thē helligands .
Forthi ath so scal hin sie thē barn døber Jeck dø-
ber tigh i fadhers nassn oc søns oc hillighands .
Kone scal aldri barn døbe om man er til ey scal
barn oc døbes i annet en wan.

¶ Sciri etiā Merito hic ꝫ in.c.p̄cedēte presupponit baptism⁹ ante hereditatem quia baptismus ē fidei fundamentum de consecra.dist.iiij.c.ij.l.aliud et ē ianua omniū sacramentorum xxxij.dist.§.porro.i.q.i.cū paulus Sed cōtra puer nō debet odio parentū vel eorū negligentia grauari sicut nec vxor ꝑpter heresim mariti vt in.c.decreuit de here.in.vi.et ī regula non debet de regulis iuris ergo non debet ꝑpter nō baptizatim hereditatem perdere Rūdetur aut talis deuenit ad annos discrecionis et ad huc nō est baptisatus et tūc ponitur ex ꝑprio delicto et est recapax hereditatis ar.c. vgentis de heredi Aut est infra annos discrecionis et tūc ꝓcedit ar. in contrariū de rigore quia filius ante baptismū et filius post baptismū sunt fratres.xvi.dist.deīn sed ratio istius est fauor fidei catholice vt puer citius baptizetur Nec in aliquo liq̄re ꝟr vt de conse.dist.iiij.cū baptizmi vicem .cū glo.magna ꝫ de forma baptizmi notatur.in.c.de baptismo.c.maiores de cōse dist.iiij.in summa.

¶ Si mulier dicat se impregnatam post mortem viri sui Cap'm terciū.

Si mulier dixerit se impregnatā post mortem viri sui debet residere ī bonis mariti in concussis viginti septimanis postea iudicio honestarum mr̄onarum testis examinari debet vtrū impregnata sit an non Et si cognouerint eā impregnatam resideat sicut prius in bonis vsqꝫ ad partū pueri Et si postea rationabiliter probari poterit ꝙ de semine legittimi viri sui premortui non ꝓcesserit primo soluat quicquid de bonis predictis ꝑcepit de tricesima die obitus sui mariti et nichil amplius nisi dimidietatē mobiliū recipiat videlꝫ herske ꝛ aliam dimidietatē recipiant heredes alij. Veri tamē heredes cū alijs bonis ꝛ honestis mulieris cognatꝭ diligēter videant ne dissipet mulier

bona predicta inutiliter vel alienet quia nichil potest de dictis bonis vendere nisi pro sua moderata sustentatione et famulorū cōductione.

¶Om kone segher sigh ath wære mz barne Caplm tercium.

OM kone hær segh at hwn er mz barne effthē at henne bōde er døødh tha scal hwn hafue i eghn wskifft xx ugher hafuē sculle gode quinnese oc skilie huat heller hwn er mz barne eller ey finne the ath hwn er mz barne hoe fremdelis i egn til barn wordher føødh. Fødes barn so langt effther at thz ma wel prøwes at thz er ey atelbōde barn ther døøder gialde hwn først effther alth thet ther hwn togh aff the eghn fra hēne bondes tertinghe dagh oc taghe icke meē en halff herske oc audre taghe bondes arwinghe Retthe arwige sculle togh mz ādre gode mē aff hēnes frend wære til synes men ath hwn ødher ey eghn borth oc aff hendre ey thz ther henne ey til hører forthi at hwn ma icke sælie bort aller afhende vthē for sin retthe cost oc hion leie.

¶Si mulier Nota circa istud caplm potest notari illud generale qđ dicitur .§.plus valere qđ agit̄ q̄ꝫ ꝙ similare concipere.l.ij.in.vbi dicitur ꝙ nō semper quod scriptū est ꝫ quod gestum est inspicitur ber.de pig.in c.illo ꝰ aligasset. Item q̇ filij sunt le.c.ꝑ trinas ꝑ tri. et doc.dicitur ꝙ plus valet qđ in veritate agitur q̄ꝫ qđ similiare cōcipitur et dicit hoste.ꝙ ī re fauorabili valet legittima tunc prefertur veritati extra qui. fi.sunt le.c.ex tenore et de biga.c.nuper.Si mulier ꝟͤ concor.ff. de ventre in spiciū.l.i.§.i.ij.q.vbi est possessio facta et ꝙ nudū

visum habet. Examinari Advertendū est q̃ sepe fallitur ocu
lus et manus obstetricū ꝟ li. ꝛ. xxvij. q. i. Ne aliqua. xxviij. q. i.
c. i. de stig. c. fraternitatis. ideo si examinātes dixerint eā nō
impregnatam ꝛ alie mulieres non suspectē deposuerint q̃ per
aliquot tēpus post examen peperit et q̃ partui interfuerūt
earum dictis est stādū quia probatio ad oculū aliā vincit in-
stitu. de gradibus cognationū. §. cognationnes Nota etiam
q̃ mulier post mariti mortem potest ex eo parere in decimo
mense et non vltra vt in auct. de restitutionibus et ea que
pari Item de ista materia istius. c. et precedentiū vide in. c.
sermo ī legibus erici regis Item de legittimatione quere in-
fra. ec. xxij. q̃cunq̃ in glo. quasi in fine. Nota iudicio honesta
rum matronarum ꝛc̄ nō ideo statim debent credi q̄ huius-
modi eulogia sepe ex mala fide fiunt. ff. de custodia et exhi-
bitionem reorum l. diuus hec ber. de do et contu. c. cum olim
in prima glo. et de ista materia vide glo. istius. c. in ꝟ exami-
nari Nota eulogium gῐ. i. bona fama sed aliquando non proce
dit ex bona radice A vi fautor dependet lex populorū Iudi-
cio. i. testimonio honestarum matronarum ꝛc̄ Nota mulier
non admittitur esse testis in testamento vt. ff. de testamētis
l. qui testamento. §. mulier insti. de testa. §. testes et ber. extra
de verbo. sig. c. forus. §. fi. Sed in aliis vltimis voluntatibus
puta codicar et similibus potest esse testis vt nominatur in
dicto. §. mulier et spe. ti. de teste. §. i. xiiij. colūpna ꝟ Itē q̃ ē mu
lier Itē mul'r pōt esse test ī ciuilib' ꝛ pecūtariis causis ꝛ ī ma
trimonialibus causis vt extra de testi tam litteris et. c. super
eo et hoc nō. ber. in dicto. c. forus Item mulier potest esse tes-
tis in criminibus exceptis vt nō hostis extra de actu. c. cum
mauconella et gess de iudiciis et mulieres glo. iiij. li. vi. ꝛ que
sunt crimina excepta vide infra li. ij c. lxiiij. Si imputatum
in glo. magna et infra de verbo sig. c. forus super. ꝟ non femi
nea per ber. et de fi. c. cauta per textum nisi ibi etiam me-
retrix hec hen de testi. c. qm̄ prima distinctione.

Quis primus ē ad capiēdum hereditatē. c. iiij.

SI puer sit viuus debet hereditare patrem et matrem Sed pueri si geniti sunt de filio recipiant hereditatem post auum qui dicitur oldefadher et post auum sicut pater eorum deberet si viueret. Sed qui de filia geniti suut recipiant sicut mater eorum reciperet si viueret quotquot sunt per generationis lineam descendentes.

Item si puer purei non habet matrem nec sororē nec fratrem hereditas vertitur ad auum et auā Item frater hereditat sororem et econuerso. sed frater recipiat duas ptes et soror terciam tantuz post patrē quātum post matrem et post vterinos.

Hwo nest er at erwe. c. iiij.

BArn om til er / erffuer bode fadher oc modher / eller barne barn / En børn ther fødes aff søn tage arff effther oldefadher oc oldemodher / so som there fadher sculle taghe / om han lefthe / oc en there børne e medhā nogher fødes aff gammelfadher oc gammelmodher. The ther fødes aff døtther the taghe som there modher sculle taghe om hwn lefde so māge som theære ther effthē fødes forti at arff a e frā at gāge e medhā aff kōme ere til Haffuer barne barn ey modher oc ey syskten tha gangher arff til oldefadher / oc oldemodher Sysken erffuer āneth oc brodher itagher to loder oc søsther tre die bode effther fadher oc effther modher oc so effther syskcu.

Si puer vē. cōcor. §. filius instit. de heredibus qui ab necess. discedunt Soror terciā Simili insti e ti. §. diui aūt pncipes et.

vide notata institu de ag̃ success̄ §. ceter̄ & de iure r̄oni co: in auct demēte ⁊ semisse § neq̃ illo col' ī ibi dispcnitur ꝙ eq̃lr̄ capiat soro: cū fratre ex ratione ibi posita ⁊ c. de legitimis he redibus l. legem ⁊ l meminerit ⁊ pro isto c facit distictōnē quā posuit caspar de calō in arbore successionū qua declarat̄ circa arborem consāguinitatis ⁊ hoc tenet lex erici regis ī lege se landie ꝙ in tercio gradu succedit̄ per capita siue sint fratres siue sorores ex vno latere vel ambobus in. c. viij.

¶ Quātū quilibet capiat Capitulum v.

MAsculus semꝑ recipiat duplo pl⁹ q̃3 femina ī omni hereditate nisi ille qui ꝑus fuerūt cō iūges ⁊ nūc ꝑ iudiciū eccl'e seꝑati debent heredita re filios suos ī tali hereditate tantū tollit ipsa q̃n tum ipse et quātū fili⁹ vel ꝑuingn⁹ vbi simul ve niūt ad hereditatē Item si nō sunt vterini qui di cunt̄ syskē tūc patruel⁹ qui dr̄ fadhērbrodher et a uūcul⁹ qui dr̄ modherbrodher filij fratris et filij soror⁊ oēs equalit̄ debent ꝑcipe de hereditate q̃si oēs eēnt de vno p̄rē ⁊ vna matre geniti.

¶ Hwore møghz hwer tagher aff arff. c. v.

WAn tagher ē halffue mere en kone i alle arff vthn̄ om hion skilies at for cristhn̄dōs logh oc sculle erffue thē barn tha erffuer hwn om mø ghz som hā oc wedh søn oc wedh stipsøn thī the kōme sāmel til arff tha tagher kone iaffn lodh Er ey sysken til tha er fadherbrodher til eller modher brodher fadher systher oc modher syster brodher børn oc søster børn alle om ner i mellom skifftes arff so som the wore alle sysken kone taghe tre tingh oc man tho lodher.

Mascul⁹ ⁊c̄ cor. ꝑ. iura § nouissiā vē c. ꝑiō ītē ibi Item si nō ꝑ isto. § facit auct. post fratres. §. de legittimis heredibus.

¶ Quomodo debet bona mobilia diuidi ubi coniuges non hñt pueros. c. vi.

SI coniuges sunt steriles et alter eorũ morit absqꝫ liberis tunc diuidi debẽt bona mobilia vna cum domibus et terra empticia in duas ptes inter viuum et heredes mortui.

¶ Alter eorũ moritur absqꝫ liberis ⁊c̃ Nota fuẽralia et legata pmo soluantur qꝛ qui iniuriatur funẽri cadit ab acciõe ⁊ in tantũdem condempnat heredibus iniuriati et publicatur tercia pars scꝫ bonoꝝ ei⁹ et ẽ infamis ff. de religio et sũptis funer. l. et l. ac si aliqs §. i. ꝯcor pisan⁹ restitutio ij. §. v. ĩ fine

¶ Sed si habent pueros et mater morit tũc hereditat pr̃ in terra vxoris vnã ptem cum puero qui plus recipit siue sit filius siue filia sic etiã recipiat de oĩbus bonis qui dicunt boscap si pcesserit ad diuisionẽ cũ pueris suis qñ sepantur ab eo Sꝫ de terra empticia nichil habebũt pueri anqꝫ hereditant prẽm suũ Sꝫ si pater morit ⁊ mater viuit cũ pueris tũc ipa nichil hereditabit in terra mariti mortui sed in terra empticia recipit equalẽ ptem sicut filius vel filia

¶ Nota mr̃ pueroꝝ nichil hereditabit ĩ terra mariti vt hoc nec hẽat de terris pueroꝝ vt infra. c. xxix. §. iij. Item nota qꝫ mortuo patre mr̃ nichil plus recipiat qꝫ vnus de pueris suis vt hic infra. li. i. ix. §. vltimo.

¶ Si filius non sit et ita de õnib⁹ q̇ dicũt boscap.

SI sed coniuges resident simul in communitate que dicitur fellegh non habentes pueros emerit terram et alter eorum morit tunc diuiditur terra empticia sicut alia bona Sed si maritus habet puerum qui est preuingu⁹ vxoris cuius bona posita sunt in communitate scilicet fellegh cũ eis

si postea aliquā terram emerint et alter eorū post
morit terra illa empticia sicut reliqua bona diui-
datur Tamen si nouerca prius moriatur terram
illā empticiā quā pater tali mō acq̄rit cū puerꝫ suis
qui secū fuerunt in cōmunitate tenere potest quaz
diu viuit post mortē eius inter pueros quotquot
habet ꝓportionaliter diuidatur sicut reliqua terra
patrimonialis. Sed si pater prius moritur et no-
uerca cū preuingnis remanet tūc recipit p̄uingnꝰ
prio de terra ēpticia secūdū q̄ fuit in cōmunitate
et postea oēs heredes mortui recipiāt dimidieta-
tem et relicta mortui q̄ dicitur husfrue reliquam
dimidietatem Tamen illa ps terre pimonialis
quā recipit p̄uingnus diuidatur sicut altera terra
primonialis quia oīs terra quā emit hō siue in cō
munitate cū pueris suis siue extra vocatur terra
p̄monialis excepta illa terra quaz habebat domes-
tica q̄ vocatur husfrue lodh.

Hwre boscap scal skyftes thē ey ere børn til. c. vi.

MAnnes hion oc fa the ey børn oc døør an-
thē thē sithen / tha skiftes hus oc boſa oc
købe iordh / i thw mellom hin ther lewer / oc
hin dødes arwinge. En haffue the børn oc døør
modher / tha erfue fadhē i kone iordh / en lodh
wedh thꝫ barn thēnesth taghē / søn lodh om søn
er til / ellē ieffn lodh wedh dather / om søn er ey til
so tagher han i alle boscaph / om han skiffthē we-
dh sine æghne børn / ther the fare fra hannū. En
købe iordh fange børn icke aff før en the erfue
there fad. En døør fader / oc lewer modher efthē
met børn tha erffue hwn icke i hans iordh men

køpe iordh tagher hwn iaffn lodh medh søn om søn til er oc so i all boscap En sidhe bonde oc hus frue sammel i fellegh oc købe iørdh oc haffue ey børn sammel oc døør anthn̄ thm̄ sithn̄ tha skifftes there børne iordh all som annē boscop :En haffuer bōde barn ther er hustuers stipbarn oc er thz laugt i fellegh meth thm̄ haffue the køpe noghere iord sithn̄ there fellegh worde laugt døør anthn̄ thm̄ sidhn̄ tha skifftes thn̄ køpe iordh oc som ānē boscap Tho om stipmodher døør fører thn̄ køpe iord thr̄ fad fāghr̄ thysse lwude mz sine børn thr̄ i fellegh ware meth hannū holdhere fadher medhn̄ hā lewer sithn̄ skifftes thz mellom hans børn ther i fellegh wore mz hānū hwre māge kolle som han haffuer so som ānen there fadherne iord En døør fadher førre oc er stipmodher oc stipbørn effther tha tagher stipbarn førsst aff købe iordh e effther at thz worde i fellegh oc sidhn̄ alle hans arwinghe halfft medh husfruē tha legges thn̄ lodh ther stipbarn togh til fadernes iordh forti at al iordh ther bondē køber hwat heller i fellegh mz børn ythn̄ thz hedher alt fadherne ythn̄ thn̄ lodh ther haffue fangher.

¶ Si coniuges. pro pma parte facit. §. Si vir et vxor per totum ibi ēpticia rō quia pater habet vsufructū institu p q̄s personas non acquiritur §. i. et eadem ratio ibi quam diu viuit nota in libro Voldemari li. i. c. de federis iordh. Itē q̄d sic vir emit et emit ante matrimoniū et habuit scutatiōez post de hoc in libro erici li. i. c. xvi. ij. Item de redditibus empt̄ ad vitam patris et matris vtr pueri capiant medietatē cū matre post mortem patris sicut hic in terra empticia videt̄ q̄ non quia hic persona est electa secus si emerētur simpliciter

donec reemerentur Alia ratio. quia textus hic nō loquitur de reditibus sed solummodo de terra empticia.

¶ Pater non potest tenere secū pue. c. vij.

Mortua matre pater non potest tenere secuz pueros suos cū eorū matrimonio si sint xv ānorū si voluerint ab eo seperari Sed filia nequaquā potest se eximere a tuitōe pris anteq̄z tradiderit eam legittimo tutori nisi aliquo circūuentus infortunio sed si grauatus fuerit senectute vel amētia vel si se tradiderit tuitōni alterius qd dr fletfǿreth quia non potest seipsum tueri nec aliū. sed quādo hoc contingit ille qui proximus est ei in cognatione debet eam tueri et bona eius nisi cōpertum fuerit q dissipauerit bona eius Tamen sunt ppinquiores cognati ex pte patris q̄z ex pte mris vt sint tutores. At fadher mo ey holle sǿnne mz therre modherne Capitulum. vij.

Dode sǿnner mz fadher sithē there modher er dǿød oc are til alder kōme xv vinther tha mo fadher ey holle thē om te ville fra hannū fare mz ther modherne En datther ma engelwnde seie sigh aff fadhers warie fǿr en han giffuer henne annen reth warie vthē hānū kōmer so meen til anthē oldher eller wuidh eller at han flethfǿre sigh Forti at nar han kan ey ware sin eghē warie tha mo han ey ware annēs warie en nar som so timer tha scal han warie ware thē nest er i byrd vthē han er affhariet Vare togh fadherns frender nermere warie at ware en mǿdhēns frēdhē

¶ Mortua matre. Nota q cognati pris debent vocari ad tutelas quā cognati concor. in institu. de legittima cognator tutela

ff.i. ꝛ isti. de capitis diminutione. §. si ꝛ non pōt alium ratio assignatꝰ istitu. de excusatione tutorum. §. minores Nota hic etas xv ānoꝝ dr legitiā ꝛ etas xviij. ānoꝝ ē legitiā ī filio ad subleuādaꝫ sed etiā ad exponēduꝫ requirūtꝰ. xviij. anni.

¶ Frater nō pōt tenere sororē secū nō mari. c. viij.

Frater nō potest tenere secum sororē non maritataꝫ quā diu vult Vel aliquis alius. et si testimonium fuerit a cognatis ꝙ possent eam xviij. ānos habentem ꝯgrue locare ꝛ distulerūt ꝑpter vsuꝫ fructuū quem habuerunt de bonis suis pūt alij cognati ꝑpinquiores cōqueri corā rege ꝛ rex pōt cū cōsilio eorū desponsare eā qꝛ sicut amittit pͥmoniū si diuertit a cōsilio pͥs ita nō pūt eam cognati diutius tenere q̄ꝫ cū venerit ad ānos discretiones Item si aliqua vͥgo vel vidua. xviij annorū rōnabilitꝰ petierit a suo tutore ꝙ eā desponset ꝛ ille distulerit si postea a se viro ꝑmisit ꝑpter hec nō amittet bona sua cū pūt tutores earū conuenire tales viros cōcubinarios pro leer widhe.

¶ At brodher mo ey holle systher
mꝫ sigh ogifft methn̄ han vil c. viij.

Brodher mo ey holle systher mꝫ sigh ogifft medhn̄ han wil En om brodher wil holde systher mꝫ sigh for hennes penninge ower atten vinther eller annē frende ther quinne vare haffue om so er withne til aff frēdher at the matthe hēne quemelige stade tha sculle andre frēdher nest ere kare thꝫ for kōninghn̄ tha mo kōninghn̄ mꝫ there raad giffte henne effther at hēne bør. Forti at so som hwn taber sijth fadherne thn̄ time hon giffter sig selff oc gāgher aff frēder there raad so

mwe frendhē ep holde hēne lengeē en hwn kōmer
til laghe alder hafuer ānthā møø thē attē vinthere
er gāmel eller naghē encke lāglig a thinge krafft
there warie til at giffte thm oc ville there warie
thm ep giffte oc lade the tha ligge hos thm tha
haffue the ep ther meth forgiorth there godz En
tho mo theē warie søge thē efthē mz legher wide
¶ Frater nō pōt De legali exhibitiōe puelle l' vidue vt ꝓpin-
quiores cognati eas maritēt patz ꝑ thord. in cor. §. lxxxv. Frat'
rege qliter regis ē facere iusti. xxiij. q. v. regū Nō amittit pri
moniū hoc ſm leges. §. de nuptijs. l. fi. vt ꝓponis institu. eti.
i pncipio sec? ſm canones vt i. c. tuo ꝛ. c. cū apd de spon. ꝛ ma
ij est etas. xviij. ānoꝝ legittiā in filia Si aliq ꝛc cōcor. §. causas
in auct. vt cū de appellatione ꝯgnoscit' coll' vni. ꝛ glo. c. qnte
vall' de iurišuris Nota de pena mulieris seipsum desponsan
tis habet' li. i. c. xxxiij. ꝛ de leges vide ifra li. ij. c. xviij. ifra. e. xxxiij
ꝛ de hoc. c. xviij. ij. li. Nota q icausat? ꝑ illicito concubitu pōt se
defendere cū iuramēto ꝯgnatorū vt infra li. ij. c. xviij.
¶ Oc faa ep bøzn sammel Nota circa capi. pcedē
te Si ꝯiuges So scriff landz domer afflandh thin
get oc andre gude mē mz hānū oc wor fithn stat
fest aff righns raad Om hion kōme sammel i bo
oc døør anthn ther tha scal al vitthēlig gialdh aff
fellez boo och vthfred oc borne pēninge so sā thē
indhē ere oc fithn hwat ighn er Skiffte tha thz i
to dele i mellā thn thē lewē oc døøes thn arwighe
¶ Si puer morit' in cōmunitate. c. ix.
SI puer morit' i cōmunitate prē ꝛ mrē cū rema-
net qh nūqz fuit nat? Si puer moritur mater
pri? mortua tūc pē totū hereditabit qzuis plures
hz pueros siue a prē sepatos siue nō Sed si pater
prius morit' ꝛ mē viuit tūc mē nō plus recepit qz
vnū de pueris suis si sint l' quātū ꝓuingnus si sit

¶ Om barn døør i felliegh .c.ix.

OM barn døør i felliegh mz fadher oc modher tha er thz so som thz woꝛ aldrigh føød Døør barn oc er modher føꝛre døød hwat heller skyfft fra fadher eller ey tho at thz haffuer lysken tha erffuer fadher alt ene En ere fadher føꝛre døød oc lewer modher oc er sysken til tha tagher modher icke mere en eth aff hẽne barn eller stipbarn om til er.

¶ Si puer ꝛc̃ Pꝛo isto facit ꝙ nota. iacobus de bel. vi in auct. de terrente et semisse in. iij .q. epatos. i. emãcipatos hereditabit. i. ꝙ habeat vsufructum et filij habent ꝓpꝛietatẽ insti. per quas ꝑsonas nõ acquiritur. §. xij. c. de bonis qui libertis in potestate constituit. li. iij. l. quecunqꝫ et. l. cum opoꝛtet.

¶ Si heres extra cõmunitatẽ extitit Cap. x.

SI heres extra ꝯmunitatẽ extitit et aliq̃s eoꝛũ qui sũt i ꝯmunitate moꝛit̃ tunc diuidãt̃ omĩa bona ac si oĩs viuerent in ꝯmunitate ⁊ postea ꝑs moꝛtui eq̃lit̃ diuidatur inter omnes heredes.

¶ Om vdarwinge Capitulum x.

ER wtarwinge til oc døør annen there ther i fellegh er tha skyfftes alt godz so som alle lewede i fellagh oc sidhñ skifftes hin dødhes lod mellom alle arwinghe.

¶ Si heres ꝛc̃ Istud. c. ponit consilium iuris nisi enim fieret plena diuisio inter omnes tanquam viuerent non bene sciretur pars que moꝛtuum tangit qui iam venit ad diuisionem

¶ Qñ vnus ꝯfrater hereditat plus q̃ꝫ alius confrater vel soroꝛ Capitulum xi.

QVando contingit ꝙ puer ꝑmogenit⁹ hereditabit fratrẽ suũ qui dicit̃ halffsysken cuꝫ matre quotquot postea nascuntur cum debent proce

dere ad diuisionē bonorū post patrē et matrem Ille senior primo recipiat totūqꝫ hereditabit post fratrē suū qui fuit eius syskē.

¶ Hwar eth ser sysken erffuz mere en annē.c.xi.

Nar som so time r at thz barn thr̄ først er fødh erffuer sin halff sysken met sin modher hwr manghe sysken sidhn̄ fødes wedh ther the sculle skiffte anthn̄ effther fadher eller modher tha tage hin elste forlødes op alt thz han erffuz effther sin seer sysken

¶ Quando vꝫ Istud c p̄supponit q̄ filius cū mrē succedat fr̄i ex vno latere qđ ē ꝯtra leges īꝑiales vt ptꝫ i distinc. de succes sionib9 ꝑ casꝑ de calđ ꝫ i auct de heredib9 ab in testato §.hu9 mōi ꝫ §. sed ꝫ ipsū Item ibi illo senior ratio istius ē quia qđ ꝑus habuit non fuit de ista hereditate ideo nō est cōdiuideu dū nec defunct9 potuit trāsuertere ad innoīatos sicut eccl'e q̄ nō ē. Nota dat' ꝑuilegiū de ecclesijs edificandis c. ad audiētiā

¶ Filius patrifamilias in cōmunitatē nullam habet partem p̄rogatiuā.c.xij.

Si filius alicuius existens in cōmunitate cū patre a cōmunitate pr̄is nō diuis9 lucratus fuerit pecuniā mercando seu nauigādo intra terram vel extra ꝫ post mortē patris sui pecierit hereditatē post apportat totū quod lucratus sit vel careat hereditate Sed si vxorē duxerit extra cōmunitatē et ditatus fuerit nichilomin9 obtinebit hereditatem post patrem et matrem.

¶ At bōde søn i fellegh haffuer icke for lodes c.xij

Nar bonde søn køpferdh vthn̄ landz oc vindhr̄ pēninge i fellegh mꝫ sin fadher oc er vskifft fra sin fadher døør fadher oc bedes han arff bære alt til skiffte eller miste arff. En quenes hā vth aff

fellig oc wordher fithñ rygh tha gar han togh til
arff bode effther fadhernes oc mødernes døød.

¶ Si filius Nota tex. iste hic loquit᷑ de cõmunitate sʒ nõ facit
mentionẽ de tacita cõmunitate istud dubiũ ⁊ defectus cor.
ꝑ thord. in cor. §. lij. Dicendũ ꝙ lucrũ de iure cõi diuidatur eq̃-
liter inter patrẽ et filiũ et residuũ veīat diuisionẽ sed lucruʒ
filij nõ veīat ad collatõʒ. vbi grã Pater dedit filio centũ ex qui
bus lucrat⁹ ẽ fili⁹ centũ ex illo lucro fili⁹ hẽbit quĩqginta sʒ
pr̃ hẽbit centũ et q̃nq̃ginta et illa centũ et q̃nq̃ginta veniant
ad diuisionẽ inter istũ filiũ et alios fratres et nõ illa quinqua
ginta q̃ filius ꝓus habuit qr illa habuit ex suo labore et indus
tria ita no. insti ꝑ q̃s ꝑsonas nobis acq̃ratur Nota etiã ꝙ tex.
di. kiøpferdh hoc in peculio ꝓfectitio secus in aduentitio vel
castrẽsi vl̃ q̃si castrẽsi iõ armiger ditat⁹ ñ cõportabit q̃d lu-
cratus ẽ i vita honaliũ nec cleric⁹ q̃ lucr̃t⁹ est ex clericatu vel
studio nec filius cõportabit illa quã lucratus est ĩ peculio ad-
uẽtitia scʒ per donatiõeʒ seu subsidiũ aliorũ amicorũ.

¶ Si filius prisfamilas fert vxorẽ suã. c. xiij.

SI filius alicuius in cõmunitate duxerit vxo-
rẽ ⁊ eã induxerit in domum patris ⁊ matris si
bona vxoris non fuerint posita ⁊ in communitate
et ipse moriatur siue puerum r̃liquerit siue nõ ip-
sa nichil amplius recipiat q̃ʒ intulit quia maritus
ei⁹ nullam ꝑtem habuerit viuente patre et matre
nisi aliquid specialiter fuerit ei cõmissum ⁊ si pue-
ros r̃liq̃ret remaneãt cũ auo et aua et expectẽt he
reditatẽ post mortem eorũ Si dubitatur quantũ
ipsa intulit pater mortui exponat quantum vult
cũ iuramento xij. cognatorũ suorũ nominatoꝝ

¶ Om bonde søn før sin kone indh til fadher
oc modher Capitulũ xiij.

QVenes bonde søn i fellegh oc føre sin cone in
til sin fadher oc modher hans kone godz er

laugh i fellegh oc døør han sithn̄ hwat hā haffde
børn eller ey/ tha tagher hwn icke mere en hwn
førde til fellegh/ forti at henne bonde haffde ey
lodh methn̄ hans fadher oc modher leffde/ om
hānum wor icke serlige i hand solth/ En haffuer
han børn with henne tha wære the meth oldefa
dher oc oldemodher oc stande there arff efther
thn̄ døde.

En wordher skelnet a hwre møgh hwn førde
indh tha meth nefn i kyn gøre hans fadher thet
so møghet som han wil.

¶ Si filius ꝛc̄ Nullā ꝑtem cōcor. insti. de hered ꝗ̄litate ꝛ dctā.
Speciale sicut est donatio ꝓpter nuptias et ī peculio aduen/
titō et castrensi vel ꝗ̄si castrensi vt s̄. e. c. proximo in glo. quasi
in fine Cū iuramento melius esset ꝙ iudex alicui preciū de/
ferret cū iuramēto attentis circūstantiȷs causarū ꝑsonarum
vt notatur in c. fi. de iurisiuris. et ideo melius et cautius esset
ꝙ in illa ratione conscriberetur singula sub publico testimo/
nio ꝛ iuxta eius concientiam restituantur Nota hic in textu
dr ꝙ maritus eius nullā ꝑtem habuerit vivēte prē et matre
et simile habetur infra li. ij. c. xcviij. si reperta in textu et in
glo. et infra c. proximo quā diu in textu et in glo.

¶ Quid pater potest cōmittere pue/ris suis ad possidendū Capitulū xiiij.

Quam diu pater et mater viuunt nichil opor/
tet eos committere pueris suis et si aliquid
dederit vni negare non potest alteri Item si pa/
ter commiserit puero suo ꝛ ille puer genuerit aliū
et postea morit̄ prior puer et puer pueri viuit nec
auus nec aua potest ei auferre quid auus dedit
filio suo.

¶ Hwat fadher tørff selie sÿth barn i hand Capitulum xiiij.

FAdher tør ey selie sÿth barn i hendher medhñ han lewer oc modher En om han salier eeth barn noghz i hēde tha mo han ey sithñ vedre hin andre En sel fadher sÿth barn noghz i hendher oc fangher thz annet barn døer barn oc lewer barne barn hwerkhñ oldefadher eller annē mā mo fra hānū tage thz ther oldefadher gaff sÿth barn

¶ Quā diu pater zc Nichil rō quia p̄sentes snnt dm̄ in corū vita negare ymmo bñ ar.l.gñalē. .de secundis nnptijs Nec cor.p auct. lucrum ibiđ quia loquitur in alio casu et ratio est quia sunt veri dm̄ et quilz est moderator in re sua §.mandati hoc in re mandata aufertur in oppositum ar.quia si erat patre potestatis donatio non tenuit insti per quas personas in principio sed potest dici q̄ confirmatur per mortem sicut donatio inter coniuges ar C de dona inter virum z vxorem li. i.z.li. donationes si pater Item nota hic simile in c° proximo si filius in vbo nullam habuerit partē viuente prē et simile infra li ij.c.xxviij.si reperta in textu et in glo.

¶ Quā diu pr̄ pueris suis.supple qui sunt in eius potestate ipis donare nō pōt eo q̄ pater et filius quasi vna p̄sona sunt C de impuberibus et alijs substitucionibus in vltima fallit tm̄ in dote et in dona propter nuptias q̄s pater filio et filie donare potest Item fallit cū filio familias enutrito in castra pater donat mobilia Item fallit si pater remittat filio vsufructuz quem habet in reb⁹ illius aduenticijs Item fallit si fiat ob alimenta hec hosti concor. pisanus in sūma in v. donatio primo §.ix. in fine Quā diu pater z mater viuunt nichil oporter eos committere pueris zc. Hoc verum nisi parentuz inopia vel ineuitabile cogente necessitate numerata cum pecunia et placito precedente cum exhibitione legittima quia tunc in bonorum alienatione vel scotatione pueri propinquiores iudicantur alijs cognatis patris et matris fraude nō interueniente vt hic in ar infra li.i..xxxiiij.

¶De dotalitio quod dici-
tur hiemferdh Capitulū xv.

SI pater desponsauerit filiam suam et ei assig-
nauerit dotalitium qđ dicitur hiemferdh vel
filio suo aliquid commiserit quando vxorē duxe-
rit z pater et mater postea moriūtur quod prius
receperūt pro plena hereditatis parte cōputabitur
et si hoc noluerint referāt totū qđ receperūt z pos
tea procedant ad diuisionē sed si noluerint careant
hereditate Sed si dubitatur vtrū totū reportatū
fuerit an nō accusatus se defendet iuramēto cog-
natorū scilicz kyns neffn. Et si ille inferre nolunt
quod pater eorū dederat eis sed potius volunt p
hoc esse contenti aliȷ heredes non possunt eos co-
gere ad reportandū nec ad eq̄litatē cū eis faciēdā
excepta sola t̄ra de qua debēt oēs eq̄lit͛ pticipari.
Puer potius debet ad iudicare se ad herditatē et
cōmunitatē q̄z nō quia potior est vox adiudicantis
quam abiudicantis.

¶Om hiemfredh Capitulum xv.

GIffther fadher sin datther wth mz hiemfred
eller salier sin søn noghz i hender ther hā que
nes ther there fadher oc modher døør tha stan-
dher thet thm forfulle i retthe lodh hwat som
the haffue taghz. En om the wille ey orwes at
tha føre ighn̄ thet the haffue fanghen oc skyf-
fte sithn̄ som reth er. En om the wille ey eff-
ther føre miste arff. Skyl a ath ey kommer
alt igheen giffue a lodh thn̄ ther for saagh er
meth kyns neffne. En om hin there wde er wil

driwes at hin lodh ther fadhr̄ gaff hānū tha mwe
andre arwige ey nøde hannū til efther at føre el-
ler at iefkne medh thm̄ aff thet ther han haffuer
fanghet for uthn̄ iordh ene Barn er nermer at wi
de sig til felligh oc arff en the hanū wile wide fra

¶Nota q̄ antiq̄tus rit⁹ erat vt maritus ⁊ vxor inuicē se eme
rent ⁊ dotarēt ne vxor videret̄ ancilla ꝓpter dāpnabilē ꝑsūp/
tionē prime mulieris cōtra deū ⁊ ꝓpriū virū quia occasio ex/
pulsionis de paradiso fuit generis humani ⁊ ideo debet dici
dos q̄s dotare q̄ ꝑcedēre in nuptijs viri donatione sequatur
dos vxoris Nota dotaliciū .i. dos vel dotis ꝑciū et dos dicitur
illud quod datur vxori a marito quando nubit.
Si noluerint careāt hereditate ⁊c̄ Nota si vnus referat totuz
q̄d recepit cū iuramēto cōgnatoꝝ et alij referre nolunt care
ant illi hereditate q̄ referre nolunt sed illi qui totū retulit cū
iuramēto cognatorū possideat hereditatē omniū mobiliū vt s
⁊ infra li. i. c. xviij. Hec rex ⁊ cōsiliarij regni Si pater cōcor. l. filie
C de collationib⁹ et l. vt liberis e ti sed fallit quando filia pe-
tit solum relictum ex codicill̄ quia tunc nō tenetur conferre
vt C de collationibus l. filiam contenti concor. l. post humano
et filie ij. C de collatōnibus excepta terra Hoc locale est puer
stat in voluntate an velit esse contentus an nō per dictam le.
post humano et legem filie ij.
¶Nota codicillus paruus codex vel scriptura vlla indigens
solempnitate sed solummodo sigillo testatorum volunta/
tem significans loco testamenti habetur. Nota in glo. quan
do filia petit solum scilicet peculium relictū ex codicillis pu/
to hoc est quando petit hereditatem sibi extra scilicet et late/
re deuolutam alijs confratribus et sororibus de iure exclus
vrs̄ .c. proximo quam diu in glo et .s̄. eodem .c. ij. quando conti
git per textum Item quādo filia petit peculiū aduentiuū vl̄
castrense vel quasi castrense vrs̄ e .c. xij. si filius in glo. in fine
in v. subtracto kiøbefredh. Ista prescripta filius vel filia ad
diuisionem conferre vel referre non debent ratio est quia su
per talia peculia non habet ꝑtātem pater familias sed tā
tum ille cuius est et adeo propriū est quasi licet filio de eo fa/
cere quidquid vult preter voluntatem patris q̄ secundū ca-

tholicon peculium est paruus census extra corpus patrimo-nij positus in potestate filij vel serui. et ideo in glo. dicitur ex codicillis .i. ex parua scriptura sine solemnitate scilicet plurium testimonium sed salummodo patris sigillo sigillata quia secūdum papiam

Codicillus ē paruus codex vel scriptura nulla indigens solemnitate sed solummodo testatorum voluntatem significans loco testamenti habetur. Item est et aliud peculium extra corpus primonij et tantummodo sub proprietate filij vel filie nec sub potestate patris vt hereditas materna scilicet terra vt infra e. c. xxx. vitricus .§. vltimo Item vsufructus p uerorum et bonis mobilibus et immobilibus ex parte matris mortuo vtš. e. c. xiiij. quam diu in glo. Item dos vel donatio quando matrimonium vt infra l i. iij. c. xliij. quancum in glo.

Si vnus confratrum impetit alium Capitulum xvi.

SI omnes pueri qui dicuntur sysken viuunt et si omnes partes eorum sunt indiuise potest tamen vnus eorum plus impetere si vult et ad equalitatem cum alijs inter eos debent iudicari xij cognati eorum cum eorum iuramento quod non scirent melius Item inter pueros qui vocāt serkol debent consanguinei id est compromissarij ex vtraqz parte illud iudicare patrimonium et illud matrimonium et terram empticiam et hoc quod volunt Item si mater et pueri discordant et dubitator quid sit patrimonium et quid matrimonium ipsa debet scire cum cognatis suis et tunc nō preiudicatur pueris si superuixerint matrem suaz et idem est de patre si cum pueris suis contenderit.

¶ Ometh ſyſken kaller a annetath thꝫ h. Capitulum xvi.

Alle ſyſken lewende oc om alle løde to olaffoe tha mo om hwer ſyſken wil kalle a annen til laffneth tho ſo at hwer wedh hwor ſin lodh falder oc til iaffnꝫ wedh andre thꝫ ſculle gøre xij. there ſamfrendher mꝫ there eedh at the kwnne ey retther gøre Mellom ſerkolle om thẽ ſkyld at ſculle ſam frendher gøre thꝫ fadherne oc thꝫ mødherne oc thẽ købe iord ther the wille. Skyl børn medh modher hwilkthꝫ fadhern er oc hwilket mødhern er tha withne hwn mꝫ henne frendher Forti at tha withnes ey fra børnom the ower leme there modher Sligh ſamme er om fadhẽ maler ſine børn ighẽ tha withne han mꝫ ſine frẽdhẽ

¶ Si oẽs De iſta materia i.l. voldemari .c.xxxij. ꝛ in .l. erici c.xxvi.li. pmi ratio de ꝯſanguineis ẽ quia melius ſcire bona pſuemet quã alij ergo ſtatn. corũ iudicio ar. l. quiſqs de i. §. de reſcindenda venditione in.fi.ſed ipſis deficientib⁹ pñt extranei diſcutere vt in .li.erici .c.xxi.li.primi. Nota verũ puer potius debet iudicari ad criſtianitatem hereditatẽ cõmunitatem et etiã ad legittimatõꝫ qꝫ in ꝯtrariũ ptꝫ infra e.c.xxij.in glo. Nota hic dubiũ de arbitrijs cõpromiſſarijs ptiũ conſenſu aſſumptis vtrum eorum fine vel laudo eque vel iniq conuenit ſtare de iſto quere infra.li.ij.c.lxxi.in margine. Inter pueros Nota arbitror cõpromiſſarius cõtra ius vel iuſticiã non poteſt ferre ſnĩam vel laudũ et ſnĩa iniuſte per eũ lata non valet ſed eſt corrigenda et hoc etiã vbicunqꝫ continet manifeſtam iniquitatẽ pro iſto de iuriſiuris.c.quinta vall' p innoc' ꝺ arbi.c. ij.p innoc' hoſti. et io.in no.et hoc verũ quamuis ps inſtandũ laudo ſit adiurata ar. notato ij.q.vi.c.a iudicibus i addi adde dicas et in addi adde dicit innoc' per ar.concor cũ iſtis de arbitrijs §.i.in v. ſi ꝯ quid ſi fuerit ꝓ ſpe iũctis notat' e.ti.c.ij. p hoſti infra de iuꝺ.c.i.p io.in no.de iuꝺ.c. paſtoralis

in ð.nota per paulū in cle et ibi dixi de ð.sig c.sepe in ð deffi/
siones per io infra re iuris c.scienti p̄ diuū ꝩ io. in no. Item
ex p̄missis cōcluditur ꝙ lꝫ a snia arbitrij cōp̄missarij directe
non licet appellare tū ɔtra ipsius sniam p̄mittitur supplica
re de isto est ar ad finē p̄me glo. cōcor.io in no ꝩ ij. q.vi.§. a
iudicibus p̄ iohēm et pōt haberi recursus ad ordinariū hec ar
in c.ab arbitrijs in ð.cōcordare ti de offi.de lega in vi

¶Qð vna hereditas lucratur aliā c.xvij.

VNa hereditas lucrat̄ aliā in omni diuisione si hereditas occurrit alteri quātūcunqꝫ sit magna seu p̄ua sed si nō inuenitur occurrisse tūc quilibꝫ tātū recipiat quātū intulit cū testiōnio noiatorum cognatorū si nō sint posita in cōmunitate

¶Om arff bedher arff Capitulū xvij.

ARff bedher arff i alle skyfftom arff er kōmē arff ighē/hwære møghet som hwn er annen wegne/oc hwære lyth som hun er annen wegne/en fynnes ey arff ighē/tha a hwer sin arff første wethꝫ scal withnes mꝫ neffn i kyn/ther indh kommer/om thꝫ wor ey i fellighlaugt.

¶Vna hereditas lucratur aliā ꝛc Plana est vide c i in legib⁹ erici q̄liter vxor et maritus cōuenientes et erūt eq̄ diuites i mobilib⁹ non in terris Sciendū ꝙ arff bedher arff in mobilibus ex vtraqꝫ p̄te vel in terris vtriusqꝫ sꝫ non mixtim scꝫ in mobilibus quā ad immobilia et ix ſm quosdā hec expositio p̄ thord.legife aliter expōit vt pꝫ hic Arff bedher arff Illud non est seruandū in terris nec in bonis mobilib⁹ q̄ plus patrem mrēm auū ꝩ auā hereditario iure p̄cipiunt̄ sed in hereditate bonorū mobiliū q̄ a latere accidens cōtingit iure hereditario post auūculū vel nepotē vel in consimilibus vsqꝫ ad quartaꝫ lineam thord.§.xliij.

¶Si stipsysken discordāt de mobilib⁹ c.xviij.

SI puer qui vocant̄ stipsysken discordant de mobilibus qui vocantur boscap exponant ex

vtraqz pte cū iuramēto ꝯgnatorū nominatorum
qꝛ qñ causa recessit a ꝯtrimonio puerorū qui vocā-
tur sysken postea non possunt cognati accedere

Om skipsysken skilie om bolcap c.xviij.

Skyl skipsysken om bolcap lade wd begghe
Saegne mz kyns nefn forti at første thz gan-
gher aff sysken dele sithen kōmer frēdher ey til.

Si pueri ꝛc Ratio prime partis est quia qui tacet consenti
re videtur per regulam iuris qui tacit. de regulis iuris in
vi. ꝛ ꝙ quis sua culpa sentit ei debet imputari ff. de seperati-
onibꝰ l. i. §. questitum Ratio secunde partis quia nō debet ali-
cui imputari si nō fecit ꝙ facere nō potest etiam si vellet ar.
ff. de arbitrijs l. arbit ff. de negotijs gestꝫ l. si pupilli §. videa-
mus nec ē imputandū nobis ꝙ preter volūtatem nostram
contingit xxiij. q. v. de occidend hec quo ad infantem sꝫ prece-
dens §. quo ad puellam Nota ꝙuis textus ille loquitur de cō
munitate tamen non facit plenam mentiōez de tacita com
munitate et igitur huius capituli dubiū siue defectꝰ cor. per
thord. in cor. §. lij. Si pueri. est eq̄ cōstitutio.

Si senior frater duxerit vxorē in cōmunita-
te cū fribus suis qui eorū tutor est c.xix.

SI puer qui vocantur sysken in vna sint com-
munitate et senior frater qui eorum est tutor
vxorem duxerit et eam duxerit ad eorum com-
munitatem scilicet fellegh et prolem ex ea genue-
rit et si fratres sint loquentes et conqueri nolue-
rint pueri eiꝰ capiāt plenam portionē in eoꝝ com
munitate et si sint infātes vel etiā puelle que non
pñt cōqueri nec debēt nullū dāpnū de pueris fra-
tris sui qui in cōmunitate nascūtur sociantur.

Om elste broder quenes meth andre
sysken i fellegh Capitulum xix.

HWore syskien are mange i fellegh oc hin elste
ther there werie er quenes han oc føre sin ko
ne i fellegh til sine syskien fanghe the barn sam=
mel oc are hans syskien malendh oc wille the ey
kare taghe hans børn fullodh i felligh. En are
hās syskien umelandæ eller mø børn thē ey kunn=
ne kare oc ey nune haffue enghen skade aff the
re brødre børn ther i fellegh ere føde.

Si aliquis matrimonio vidue fuerit copulatus Capitulum xx.

SI aliquis matrimonio vidue fuerit copula=
tus qui non habet specialem portionem si ip=
sa habet pueros et maritus eius in communitate
non fuerit positus vel si non fuerit publicatum
in placito ipsum cum bonis suis in communitate
positum quando debent procedere ad diuisionem
bonorum scire debent pueri cum eorum nefsn in
kyn quantum vitricus eorum intulerit et tantum
recipiat ꝛ postea diuidātur reliqua bona inter eos
sicut fuerunt in communitate simul anteq̄ꝫ eoruꝫ
factus fuit vitricus et ipse nichil amplius recipiat
nisi porcionem vxoris sue.

Om man quenes i encki bo c.xx.

QUenes man i encki bo ther ey haffuer selff
howet lodh haffuē hā børn oc wordhē hā ey
laut i felleg ellē liwst a thigi thē time te sculle skiff
the tha sculle børn wide mꝫ nefsn i kyn hwer mø
ghꝫ there stipfadē førde indh oc so møghꝫ tagher
han først wd oc sithē skifftes boscap thē i mellō

som the wore i fellegh før en han worde ther slip fadher oc fäghter han ey mere en syn kone lodh /

¶ Si aliquis.c.cor.l generalis §.hijs autē casibus §.de secun/ dis nuptijs. Quis non habet specialem portionē Sed secus est li.habeat et si maritus eius in cōmunitate nō fuerit posi- tus hoc verū si puerum patrimoniū fuerit in placito publicū per cognatos sed si mulier virū accipit et puerū patrimonium non fuerit publicatū in placito tunc omnes sint in tacita cō- munitate vt ptz in cor §.lij. et sic potius potest ⁊ debet se ad iudicare ad communitatem q̄ ntū in contrarium quia pocior est vox ad iudicantis q̄ abiudicantis vtē e.c.xv. Si patter §. vltimo et idem ē si mortua mulier est ⁊ vir receperit vxorem vt ptz in preallegato §.in cor. Pater concor c. per tuas §. Si vero qui filij sunt legittimi quō pōt pater legittimare per io ka.insti de nupcijs §.si et q̄ succedunt no.caspar de calō. in ti. de successionibus circa arborem consanguinitatis v. sz ter tio casu et intelligitur de filio nato non ex dampnato coitu.g l.legem §. de naturalibus.

¶ De pueris illegittimis Capitulum xxi.

Pater filios cōcubinarios in placito legittima re debz ⁊ quātuz vult scotari et si aliquid sco- tauerit et nihil dederit dimidietatem porcionis re cipiat cum filio legittiō et si puer legittimus nō re manserit puer qui legittimatus est in placito ple- nam recipiat hereditatē post prēm Et si aliquid recepit de herditate pris tūc herditabit post frēs q̄ vocātur sysken tantū quātū puer legittimus Nisi pr̄ specificasset i placito q̄ deberet eē ɔtent⁹ hijs q̄ sibi dedit pat̄ et nichil amplius obtinere ne post patrem nec post fratres .i.sysken.

¶ Om slegefredh barn Captulum xxi.

Slegefredh barn scal fadher til thingi føre at liwse at thz er hans barn oc skøde thz hwat

som han wilthz giffue/ Oc so møghet som skøth
wordher thet beholler han oc ey mere/ En liwser
han thet i kiøn oc i koldh oc skødher icke/ tha ta-
gher thet halff lodh medh atelkone barn/ En at
atelkone barn ey til tha tagher slegēfredh barn fa
dhers erff ther thing liwst er/ En fāgher han no-
ghz aff fadhers arff/ tha erffuē han effther syskē
iaffn lodh med atelkone barn/ Vthē at fadhē ma l
te a thingi/ so at han sculle athorwes mz thz fadhē
solde hannū i hendher/ oc fanghe ey mere/ oc ta-
ghe effther sysken icke.

¶ Solus pater pōt puer in filiū recipe c.xxij.

Q Vecunqz pater recipit in filiū nullus pōt eum
negare z null? pōt adiudicare puerū nisi veri
heredes Quicunqz legittimauerit sibi aliquē pue
rū in placito si impetitus fuerit p aliquo crimine
rñdeat pro eo sicut p legittimo Item si aliquis ha
bens puerū concubinariū et ipsum in placito non
legittimauerit nec pater nec ɔgnati patris aliquid
recipiāt de emēda.si fuerit occisus sed cognati ex
parte matris totū Sed si naturali morte morit̄
mater hereditabit vel cognati matris si ipsa non
vixerit sed pater nichil.

¶ Fadher ene mo sig barn gøre c.xxiij.

H Wem som fadher gør sig til barn/ thē mo en
ghen man werki Oc enghen man mo giøre
thē mā barn ther sig gøør ey selff barn vthē rette
arwinge Hwilkhen mā sig gør meth alle log sle-
gefredh barn a thingi/ sware for thz som for atel-
kone barn hwor ther a bedes En haffuer man

Negefredh barn oc liws thz ey a tingi/worder thz
drabet tha tagher modherns frendher alle both
oc fadherns frendher icke oc ey fad/En wordher
thz strodøøth/tha erffuer modher alt/oc ey fadhē/
eller modherns frendher/om modher er døød.

Quando hereditas vel debitū
exigi debeat Capitulū xxiij.

Quicunqz hereditatē vel debitū post mortem alicuius voluerit exigere veniat vel nuncius eius in die tricesima si sit infra pūinciā q̄ vocatur bygdh vel in placito qd̄ primo sequatur Sed si sit extra pūinciā infra sex septimanas Sed si extra terrā est remaneat debitū incōcussum p diem et annū sed si est i regis expeditiōe vel sāweth p? q̄z redierit exigat debitū vel hereditatem infra trinū Sed si in nullo iuste sit impeditus et sciuit hereditatē vel debitū ita esse ₇ non exegit in recto termino qui hereditatē recipit defendet se legibus q̄ recte recipit Item si veri heredes non sunt infra septimā generationē vel si nō venerit infra annū ₇ diē tollat rex herditatē Itē si i die trecesima nō i ueniūt vri herdes estimari dz herditas q̄zti sit pcij ₇ seruet p diē ₇ annū ₇ si nō cōpet ver? heres rex tollat.dies et annus sunt sex septimani et annus

Hwen arff scal kreffues eller gialo c.xxiij.

Hwo som wil arff kraffue eller giald effthē annens døød kōmer han eller hans budh at tretiughe dagh om the are indhī bygd ellē thz thigh ther nest effther er En er han vthī bygdh stande sex vgher En er han vthī landz stade dag oc

ſamlingh/En er hã i komĩghñs ſare both/ effther han hiem kõmer/kalle a arff/eller gialde indhen tredie ſem/En er hã i eghñ laghe forfal/ther ſleſte mẽ wide/at laghe forfald ar/oc wiſte at thñ arff wor til/oc talz ep a ſom ſauth er i rette time/ware han wedh logh ther arff togh/at han togh rette lige/En ere ep rette arwinghe indhñ ſiwẽde mã-ne/oc kome ep indhñ aar oc dag/tha tage komĩgñ arff/En om enghñ rette arwighe hittes a tretiu-ge dagh/tha ſcal arff wyrthes oc ſettes at gøme iamlingh oc dag/kommer ta enghñ tage komĩgh arff oc gømel e til rette arwinghe kõme/en kõmer enghñ rette arwighe/effther/tha haffue komĩghñ Aar oc dag thz er iameligh oc ſex vgher./ Aar oc Da[g]

¶. Quẽcunq3 rc̃ Nota q puer potius debet ſe adiudicare ad xpianitatẽ et hereditatẽ q̃ in contrariũ vtſ̃ e.c.§.i.Item puer potius debet adiudicare ſe ad hereditatẽ et cõmuuita-tem q̃ nõ vtſ̃ eodem c.xv.§.vltimo Item poteſt elici ex textu in primo §.huius c.q etiam puer poti? poteſt ſe adiudicare ad legittimationẽ q̃ in contrarium.ſi dubiũ ſit vtrum legit-timus ſit Ratio eſt quia potior eſt vox adiudicantis q̃ ab-iudicantis vtſ̃ e.c.xv.§.vltimo in fine Nota q filij ſunt legitti mi etp tuas p textũ r doc dicit q pl? valet q̃3 in ueritate agi tur q̃ qd̃ ſimiliare cõcipit et dicit hoſti ibi q ĩ re fauora.vide lic3 pro legittimatione prefertur veritas opinioni ſed ſi opi-nio facit pro legittimatinoe tũc prefertur veritati extra qui ſi ſunt le.c.ex tenore et debiga c.nuper d̃ hac materia quere ſ̃. e.c.iij.Si mulier in glo.quaſi in pincipio Quicunq3 pater he-redes quia vertitur in eorum preiudicium de ſecunde parte concor inſti. ad ſenatus conſultum circulianum §.fi.Nota pu er concubinarius qui filius naturalis dicitur non in placito legittimatus non habet cognatus vt infra li. ij.c.xx. in glo. ¶Quicunq3 rc̃ Nota hic qualiter perditur ius non venient[is]

debito tempore ad exigendum debitum vel hereditatem vt hic in §. Sed si in nullo et simile infra li.ij.c.x. Si rex §. vltimo et extra descriptis c. si aũt et c. plerumqȝ quia si impedimentũ legittimum nõ habuerit et in debito tpe ad exigendũ debitum vel hereditatem non venerit perdatius suum vt hic et similiter si non probauerit cum legittimis probationibus vt infra e.li.c.xiij. si aliquis §. hen. vltimo et infra e.c. quia et simile infra li. ij.c. xxxiiij. qui voluerit §. et si testimonium.

¶ Nota prescriptionem xxx dierum al' de iure communi requiritur longius tempe scilicet xxx. annorum in istis personalib9 de quo insti de perpetuis et tempalibus actionibus et §. de prescriptionibus xxx. annorum l cum notissimi extra prouinciam sit distinguit hoc i. §. de dilationibus septimam generacionem simile de iure cõmuni in feudo quia successio feudi nõ admittitur vltra septimũ gradum vt ĩ success. feudi §. hoc iõ. coll'. x. de iure tñ commun et bonis hereditarijs succeditur ad x gradum et post hoc vir et vxor post hoc fiscus insti. de success. congnatorum §. fi. et per casper de cald. circa arborem cõsãguinitatis de success. §. in ij. casu vñ sed nũcqd eodẽ mõ.

¶ Si aliquis receperit adulterã scienter c.xxiiij.

SI aliquis recipe rit adulterã sciẽter et genuerit ex ea siue sit manifestũ eccl'e siue non filij sic geniti remanẽt legittimi ꝛ si postea ꝑ iudicium eccl'ie seperantur ambo tandem recipiãt de boscap quia ambo scierunt nequitiã suã Itẽ si ipsa sciuit talẽ nequitiã ꝛ nõ ipse ꝛ postea cõpertũ fuerit ab eccl'ia ꝛ sepant' si pueros hñt portiones eoꝝ ꝯputet' ꝛ deponẽt' apud prẽm ꝛ postea moriunt' pater solus hereditabit eos ꝛ nõ mr̃ sic ẽ etiã de patre si sciuit adulteriũ esse reuertit' herẽditas pueroꝝ ad mrẽm ꝛ ad alios vterinos qui dicunt' spske̅ si moriunt' Itẽ si nõ hñt pueros tũc q̃cũqȝ eoꝝ adulteriũ sciuit si minus intulit q̃ȝ alius habuit et continge

rit eos ꝑm iudiciū eccl'e ſugari nichil ampli⁹ recipiat q̄ȝ quot intulit Jtē ſi ille qui adulteriū ſciuit p⁹ habuit recipiat tm̄ ille qui neſciuit dimidietatem.

Om man tagher horkone withn̄de c.xxiij.

Tagher man horkone vithn̄de oc wies meth oc fāgher bøꝛn meth/ hwat hellē thȝ wordhē apenbart foꝛ then hellige kirke eller ey/ tha ere there børne/ atelkone bøꝛn/ oc ſkilies the at foꝛ cristhn̄ doms log tha tage the bode lige møghn̄ i bolſcop foꝛti the wiſte bode there ontſcap/ En wiſte hwn oc ey han at thȝ woꝛ hooꝛ/ oc woꝛdher thet tha apenbart oc ſkilies at: oc haffuer the bøꝛn ſammel/ tha gøꝛes bøꝛnes howȝ lodh oc ware meth there fadher/ oc om the døø tha erffuer there fadh̄ thm̄ ene/ oc ey there modher So er thet oc om fadher wiſte hooꝛ/ oc ey modhr̄/ tha fare bøꝛn til there modher/ oc hwn arffuer thm̄ all ene mȝ ſyſken om the døø oc ey fadher/ En haffue the ey bøꝛn ſammel/ tha hwilken there hooꝛ wiſte/ om then føꝛde mynne til/ en hin annen/ en hindh haffde føꝛre/ oc ſkilies the ath ſom ſauth er/ taghe icke mere en hā føꝛde til/ En haffde hin mere thē hooꝛ wiſte taghe hin to ther hooꝛ ey wiſte alt halfft

Si aliq̄s ⁊c̄ Jtē diſtingēdū ē an ambo ſciūt impedimentū et ſic pueri ſūt illegittimi vt in c cū inhibitio de clādeſtina deſpōſatiōe aut vn⁹ tm̄ ſciuit et ſunt tūc legittimi vt ibi i glo ni ꝺ ābo ꝝ fa c in pn̄tia deſpon. ꝝ c ex tenoꝛe qui fi. ſunt legittimi ſed ſeparato matrimonio in facie eccleſie contracto filij geniti vel concepti ante ſententiam legittimi ſunt vt in c. ij. ſcilicȝ cum inter qui filij ſunt legittimi.

De filijs adulterinis Capitulū xxv.

Filÿ adulterini nichil recipiant post mortẽ pa
tris etiam si legittimauerit eos in placito et
scotauerit quãtum nisi añ mortem suã assignaue
rit eis aliquid Item si aliquis desponsauerit muli
erẽ p verba de p̄senti et ɔtraxit de facto filÿ quos
prius ex ea genuit erunt legittimi Itẽ seruus na-
turaliter ⁊ fletføringh ⁊ claustral' nõ p̄nt herẽditare

¶ Om hoor børn Capitulum xxv.

Hoor børn taghe effther fadher icke/tho at
hã lims oc skødher alt thz han nio mest/for
vthñ at om han solde thm̄ noghz i hendher før en
han døde/En haffuer man slegefredh børn oc tig
gher han theẽ modher sithñ/the børn ere alle atell
kone børn/tho at the ere førre føde/Trel oc flet-
førth man/oc closther man mwe icke erffue.

¶ Filÿ adulterini Pro primo §. Nota glosam magnam in .c.
cũ haberet de eo qui dux in ma. Item pro secundo §. ẽ c. tãta
qui filÿ sunt legittimi Item contra tertiũ §. de suo fa. insti.
de heredibus instituendis §. xÿ. de claustralibus fa. contra c.
in presentia de proba exceptis minoribus vt notatur in c. le-
gari insti. de legatis sꝫ rñdetur q contraria loquuntur de iu
re communi. sed illi iuri communi derogatur in datia per
consensum episcoporum et prelatorũ atqꝫ nobilium nec va-
lent preuilegia in oppositum impetrata nisi post istas leges
fuerint impetrata et sic mentio de istis legibus danicis q
eis non obstantibus Filÿ adulterini Nota propter delictum
patris punitur filius hoc verũ temporaliter sed non perpe-
tuo Vnde de hÿs qui fi. a. maio. parte .c. quesiuit per hosti.
xxiiÿ .q. iiÿ. in summa per io. et ar. i. q. iiÿ. Notandum de
vsu c. xviÿ. terre per tord.

¶ Si quis moritur multis in c. xxvi.

SI quis moritur multis inuolutus debitis et exponit omnia bona in testamento suo vt ex inde soluantur debita sua si heredes sui in die tricesima post obitum suuz recognauerit se esse heredes soluant totum qđ exigitur. Sed si non recognoscũt se heredes tũc soluãt illi quibus bona sunt commissa q̃z diu dicta bona sufficiantur.

¶Om man døør meth c.xxvi.

OM noghet man døør ther møghet er gialdh skyldugh/oc setther sin eghen al til wisse for sin giald/anthñ closther men eller andre men kennes hans rette arffuinge weth hãs arff a ret te tretiughe dag/gialde al giald ther kreffues ellẽ giffue logh aff hins hẽde ther døød er/En kẽnes the ey weth arff/tha gialde the gialdhñ thẽ gootz haffue til wisse taghet/so frammeligh som hans gooz recker.

¶Si quis moritur ꝛc̃ Sciendum ꝙ de iure communi heredes habent tempus deliberãdi scilicet annum de iure sed ab homine non minus q̃ ix. menses et si fecerint inuentarium tenentur iuxta quantitatem bonorum non vltra sed istud inuentarium faciant infra tres mẽses si bona sunt presentia si absentia infra annum vt in l.facimus §. secundũ aũt dubius §.de iure deliberandi insti.de heređ qualitate et drña §. extraneis et §. sciend ꝙ ibi notatis Item si nõ recognoscunt se heredes xviij.iij. ~~vel the ey kennes wedh arff~~ tunc debita soluere non tenentur vt infra li.iij.c.xxiij.in glo.in fine Quã diu dicta bona sufficiantur Nota ꝙ quando debita totaz hereditatem exhauriunt heres esse immunis a lucro sic ꝛ a grauamine pisanus in v. hereditas §. vi.in fine allegans. C. de iure liberandi l. facimus §. et li. perfectam Item tutores paruulorum pauperum non tenentur pro eis soluere vltra quam extendit se hereditas hec rav.et hen.de mersebur-geñ ti.de rap. etincenđ et vtrum tenentur pauperes soluerẽ

querite infra li.ij.c.xxiij.in margine Item q obligatio testatorū transeat ad heredes nō tñ piculū piurij et li. quiq non possunt excedere singularē personam hec pisanus in v heredítas §.vi in si concor.vl et hosti.

¶ Quā diu potest aliquis secum habere concubinam Capitulū xxvij.

Quicunqz habuerit secum concubinā in curia et vadit cū ea manifeste ad dormitum z hz ipsa seras et claues et comedit cū eo et bibit manifeste in tribus annis hijs elapsis ipsa debet esse legittima vxor eius

¶ Hwar lenghe man mo haffue slegefredh meth sigh Capitulū xxvij.

Hwo som haffuer slegefredh mz sigh/ oc ganghere apēbarlige mz atlowe/ oc hwn haffuer laas oc lucke/ oc søgher ade oc dricke mz hannuz/ apēbarlige i tre vinther/ hwn scal ware atelkone oc rette hustrume.

¶ Quicūqz habuerit vēfacit l in concubinatu ff de cōcubinis quia l presumit q sit vxor dūmō sit in genua et non viuit in honeste vt in l in libris ff.de ritu nuptiar sed non ponit certū tēpus pro illa p̄sumptiōe sicut hic s̄m canones cessat illa presūptio nisi matrimoniū fuerit publice contractum vt xxx.q.v.c.ij.in.fi.vide ibi glo. et d̄r clamdest despon c.cū inhibitio.

¶ Quis potest esse tutor c.xxviij.

Tvtores puulor post mortem patris pūt esse frater adult9 qui deuētus ē ad legittimā etatē si hic nō est tūc pōt esse auus si hic nō ē tūc erit frat̄ pris et si hic nō est tūc erit auūculus z si null9 eor ē tūc debet esse qui ꝓpinquior ē in cognatiōe Item nota q cognati ex parte pris sp sunt p̄ferēdi in tuitione cognatis matris et sint beniuoli.

Item si malinoli volūt esse et male tueri tunc regis est istis deputare tutores quos voluerit quia ipse tenetur omnes tueri qui non hn̄t fauorabiles tutores quia nō dz vocari tutor qui est dissipator.

¶ Hwo warie mo ware c.xxviij.

SMa børne warie effther fadhers døød er brodher fulworen oc til lawe aldher er kommen En er ey brodher fulworen tha er oldefadē er ey han tha er fadher brodher er ey han tha er modher brodher Er enghn̄ there til ta sculle nest ther mwe wari ware fadherns frendher er nermer wari at ware en mødherns frendher om te ere omskyldugh oc wille wel wari En wilde the ilde wari tha scal kom̄g sette thn̄ til at warie ther han wil forti komghen er warie at alle thm̄ ther ey haffue selffue rette warie Hin mo aldri waris ware ther harier ær.

¶ Tutores ꝛc̄ Nota cognati ex parte patris ī tutela pferantur nisi fuerint dissipatores vt hic ꝛs̄.e.c.vij.mortua § i.et vltimo Nota hic in textu.ꝙ nullus potest esse puerorum tutor nisi habuerit legittimā etatem vt hic Item nota hic in fine textus huius capituli quī male voluerit tueri debet a tutela depoui qr nō debet vocare tutor qui est dissipator ꝛ s̄.e.c.vij.§ primo Tutores ꝛc̄ de fratro facit insti de fiduciaria tutela in principio secūdi ꝓ alio ibib de legittima cognatorum tutela Itē ꝙ cognati p̄ferunt̄ insti de capitis diminutione § si maliuoli insti despectis tutoribus § nouissime Regis supple vel eius aduocati seu officialis insti de actiliano tutore circa medium Sicut pater potest dare tutorē in testamento qr est tutela hereditaria seu legitcima vt hic tutela datiua vt patet de rege tutela testamentaria vt patet de prē vt notatur insti e ti.Nota ꝙ mulier pōt esse tutrix ptz extra de appel c.ex parte s. Nota hic quī deb et esse puerorū tutor debet esse sapiēs ꝛ eloquens vt hic in textu dicit ꝙ tutor debet defēdere pueros

ꝟ eorū bona per legē pⁱrie qđ alias nō fieri pōt nisi tutor esset sapiēs et eloquens Item qui debet esse puerorū tutor debet esse in eorū cognatione ꝓximus vt li i.c.xxviij. Item cognati patris sūt pferendi vt eodē c.ij.§ Itē debet tutor esse in bonis habūdans et diues vt li i.c.xxx.§.i. Itē debet tutor puerorū ꝓ bonis ne fraudent ponere sufficientē cautionē scꝫ si non habuerit bona immobilia tūc nichilominus maneat tutor dūmodo ꝓ bonis puerorū fecerit cautionē hec tord §.lij. Itē que sit sufficiens cautio li.iij.c.xxi.ꝛ li.ij.c.ix.

¶ Nota ꝙ mulier potest residere cū pueris ꝛ eoꝝ bonis cōmunibꝫ nō maritata c.xxix.

Quam diu mulier voluerit residere cuꝫ pueris suis nō maritata post obitum viri sui nec debēt pueri nec possunt ab ea seperari sed terra eoꝝ tutorem habere debet ꝛ cōseruatorē qui eaꝫ possit defendere ꝑ legē patrie si fuerit necesse sed tñ mr̄ exinde recipiat oēm fructū et disponat pro velle suo Sed si mater eorū maritata fuerit tunc pueri recedant ad tutores nisi sint adeo parui ꝙ nō possunt carere auxilio matris hoc est si nō sunt septeꝫ ānoꝝ tñ postq̄ꝫ maritata ē tutores ꝯseruāt bona pueroꝝ q̄ cū mrē remanēt ꝛ soluēt ei expēsā ꝓ pueris q̄ vocat̄ costegialo Itē si mater ꝓpter aliq̄ꝫ necessitatē sederit cū pueris suis ꝛ vēdiderit terrā suā ꝛ p̄ciū terre ad vsum oīm eoꝝ ꝑuenerit ꝛ ipsa postea nupserit ꝛ pueri ab ea sepant̄ tūc ip̄a tenet recipere de bonis eoꝝ idiuisis q̄ntū fuit preciuꝫ terre sue Sed hoc nota ꝙ de terra eorum nichil habet nisi aliqua terra sit empta de qua potest recipere recōpensationē plenā pro terra quā vendidit

¶ At kone mo fine børn oc gootz gømme c.xxix.

BOne methn̄ hwn wil ſide mz henne fadher-
løs børn wmānet oc wgifft/ tha mwe men
børn ey fra hēne taghe/ en there iord ſculle tog la
ghe warie halfue at gøme/ oc ware oc til ſyns mē/
oc warie thm̄ mz loghn̄/ om noghr̄ kaller a/ Mo-
dher tragher tho alle nytte there affgar oc ſkiffte
efther hēne wille/ En mannes modher tha ſculle
børn til laghe warie for vthn̄ om the are ſo ſmaa
at the mwe ey modhērs hielp myſte/ thet er til oñ.
vinther/ tha effthrr hwn mānes tha gøme laghe
warie thz børne gootz ther mz henne er oc giffue
hēne foſtherløn oc coſtegiald/ En ſel modher hu
eghn̄ iordh for trang thn̄ ſtwnd hwn ſither met
henne børn oc ganger iorde wert thm̄ alle til terf-
fue/ mānes hwn ſithn̄ eller the fare fra henne tha
ma hwn tage af bofa wſkifft ſo møghz ſom hēne
iordh werth wor/ En aff there iord for hwn icke
vthn̄ aff købe iord er til/ tha tagher hwn there fyl-
lingh for henne iordh.

Quam diu mulier fa § qn̄ mulier tutoris officio fungitur
Item quia per ſe pōt eſſe tutrix ſed ceſſat tutela qn̄; volat ad
ſecūdas nuptias fructn̄ qd̄ habeat vſufructū ſicut pater iſti.
per quas pſonas § xij. qd̄ dr de terra eorum voluntaria de ter
ra aūt ſua equum eſt qd̄ preciū cūputetur vt de ducta parte
matris reſiduū ſcilicet partes puerorū ſoluātur vt ſicut ipſa
ſenſit emolimentum pro parte ita et ouis ar in regulis iur
qui ſenſit de regulis iuris in vi.

De vitrico et preuingnis et vtrum
vitricus poteſt eſſe tutor eorum c.xxx.

VItricus non poteſt eſſe tutor p̄uingnorū ſuo
rum niſi propinquiores cognati conſentiant
tamen cū eorū tutor eſt vel debet eos ad plenam

cōmunitatē hoc est felligh recipere secuz cū bonis suis vel ad estimationē bonorū que dr wyrthpen-ninge tñ nō potest alienare terrā eorꝫ nec domos Item nota ꝙ quicūqꝫ tutor debet esse aliorū tm̄ debet habere in bonis ꝙ si bona illorū quorūz est tutor ꝑpter eius negligentiam dissipantur possit omnia dampna refundere ꝛ si plus dissipauit qꝫ possit de ꝑprio refundere iā nō potest esse tutor. Item qui verus tutor est debet cōputare expensā quā sustinꝫ pro pueris ꝛ si aliquid supest de bonorꝫ ꝑuentibꝫ reseruetur ad vsus eorum Sed si fuerit publicatū in placito quantū de bonis eorū ꝑuenire possit annuatim tunc pōt qñ venerint ad ānos discretionis totū exigere qd inde poterat ꝑuenire ad vltimā quadrantē cū cōputabitr tūc tercia pars que poterat ꝑuenire de ꝑuentib9 et assignabitur tutori ꝑ labore suo ꝛ expensa Nullus tutor est et postqꝫ mater eorū mortua est nec pater nec auus.

Om stipfadher oc stipbørn en om stipfadher mo wære wærie ꝛc̄ c.xxx.

Stipfadher mo ey wære stipbørns wærie sothñ at nest frendher wille en tog scal hā an thñ tage thm̄ i fellig mꝫ sigh ellr̄ til wyrthings pē ninge medhñ han er there wærie tho mo han ey aff hende there iordh oc ey there hws Hwilkhen som annēs wærie scal wære han scal so møghet haffue weth at thette som hā tagher vndher sin wærie met fuleghen to so at øder han ther wærie er sӱth eghet gooz so at haffuer to lcke aff sӱth eghꝫ gootz so møghꝫ at giald effther aff som hā

haffuer vndher sine warie / En ødet han mer en han haffuer selff tha mo hã ey wari ware / Hwo som warie er han scal acte thñ cost hã haffuer for the børn / oc huat som ower er thz scal gãge børn til frãmeterff / En wordher ey neffnd a thingi mz frendhers raadh hwre møghz there goorz mo skilde hwert aar / thm̃ til fram terff tha haffue the loff thẽ the kãme til olders at kreffue alth thz thẽ aff therẽ eghñ matthe gange i vterff To actes tha warie tritingh aff thz ther gozet matthe skilde for hans arbeide oc hans cost Enghñ warie mo aff hende the børne iordh ther the are ware ath hwerkhñ fadher eller oldefadher ma aff hendhe børne iordh sithen there modher er døød.

Vitricus non potest esse tutor ꝛc Nota nec sponsus potest esse tutor spõse vel bonoꝝ sponse ante matrimoniũ per copulatu carnis cõsummatũ ratio est Nota.

So scriff landz domer oc andre gode mẽ aff lãdz thinghz oc saude so for rettc / at man mo tel se sin fellebũdhñ systher mz kep oc vand thñ stundh the ere i selligh sãmel so lenge til henne brylløp vorð giord oc indførdh til hẽnes husbondhe oc hwere enghñ mã plectugh ther fore forti at han er hẽne retthe warie so lenghe bryn effther hẽne brylløp bliffuer vndher hennes husbondhes wern

Hec scripta / sũt Anno dñi M.c.lv. a placito tocius terre ꝛ cõcordat textꝰ ꝛ glo.ĩfra l.ij.c.lxxxi.q̃cũq3 §ij.ꝛ l.iij.c.xxxij.ꝑcussionẽ glosa. Vitricus cõsentiat q̃ suspectꝰ ẽ ar isti. de auc. tutoris et curatoꝝ ꝑ totũ et de suspectis tutoribus per totũ Item nota ka insti. de excusatõe tutoꝝ § sed ꝛ pauptatẽ et qñ dr de tercia ꝑte danda tutori cõcor de q̃rta legis falcidie et de q̃rta tribelliata vt isti. ad legẽ falcidiã et de fideicõmissarijs here

dib9 i de iure cñ cõmuni nõ hab et vt notatut insti qui tutores dari tñt in testamẽto § Si qs Nullus fallit in casu necessitatis vt insti. qb9 alienare licet vel nõ § admonẽdi et infra e.c. xxxvi. puer § i. Nota text9 hui9 capituli nõ loquit̃ de tutore puerorꝫ q̃ nõ est sufficiens in bonis et isti defect9 cor.p thord i cor § xlvi Nota si tutores de iniuria vel fraude sunt suspecti tunc puerorum bona debent ad cõmunitatem vel estimatõnẽ vt insti de suspectis tutoribus per totũ.

Qui nõ pñt esse tutores puerorꝫ c. xxxi.

Claustrales sacerdotes dyaconi subdyaconi non possunt esse tutores in placito laycorum Item villici serui et qui alteri9 iugo sunt dediti q̃ vocant̃ fletføringhe nullius possũt esse tutores q̃ seipsos non possunt tueri.

Hwo ey mo warie ware c. xxxi.

Klosther men oc lerde men ther er presther oc messedeghne oc subdeghne mwe ey warie ware a legmẽs tingh/ Brydi oc trel oc then there fletføring er the mwe enghñ mãꝫ warie ware for thi at the ere ey there eghen warie./

Claustrales ꝛc̃ De hoc insti. qui tutores dari pñt intestimonio exceptis monachis alij clerici de iure communi pñt esse tutores sed non debet compelli Sed ratio istius capituli quia non debent apparere veredici in causis forensiũ vt in c. i. de postula per glo. de hoc xxi. q. iij. c. molestus Item fletføring sicut est arrogatus vel qui facit se emi pro pecunijs ꝛ per hoc efficitur seruus de arrogato insti. de adoptionibus §. cum aũt impubes sed de illo empto insti. de iure personarũ §. serui

Nota q̃ clerici possunt esse tutores orphanorum ꝛ viduarꝫ et etiam defensores ecclesiarũ de licentia ep̃orũ lxxxvi. disti. puenit Item pñt agere in iuditio seculari p se et miserabilib9 personis c. añ dicti peruenit et etiã si suã vel suorꝫ psequũtur iniuriã e. q. vi. oĩb9 et cõcor. io. l. xxxvi. dist c. si. hec pisan9 in d tutela § ij. et in d. cleric9 ij. § i. Enghũ warie Nota i alienatõe

rei pupillaris requiritur cause cognitio ꝛ decreti inter positio ꝛ iuste cause subsistētia alias nō dominiū nō transfert cōcor innocen̄ ꝛ hosti. Itē ista causa alienationis cessante cōpetit minori rei venditio cōtra possidentē et actio psonalis ꝯtra tutorē ꝛ procuratorē concor io. in nouella et hosti. hec cardinalis de reb9 et nō alie c. dudū in v° alienatiōe de hmōi alienaciōe scz eccl'e qr ecclesia fungit iure minoꝝ quare infra hoc l. c. xliiij. in margine Claustrales et sacerdotes ꝛc̄ Nota istud capitulꝫ intelligendū est de sacerdotib9 qui instituunt tutores in testamēto. i. de testamētaria tutela siue datiua de sepul. c. ex parte ij. in glo et cui cōmunicat secus vero in legittima tutela vt lxxxvi. dist. c. puenit et in summa pisani in v. tutela §. ij. et c̄.

¶ De illis qui dicunt fletføringe c. xxxij.

Quicunqꝫ semel subdiderit se iugo alterius qd̄ dr fletfører nunqꝫ potest āmodo reclamare sed in placito debet se homo fletføre Itē quicunqꝫ receperit aliquē seruū vel aliquē fletføringh9 debet respondere ꝑ delictis suis Itē Nota quicunqꝫ voluerit se fletføre debet se cuꝫ suis denarijs siue bonis exibēre illis qui ipsum debēt hereditare et hoc in placito si āt hoc nō fecerit ipsi pn̄t rōnabiliter reuocare eū ad libertatem ꝓpriam vel ad tuicionē eorū excepta omni lege Itē nota ꝙ qui vxoratus est nō potest se fletføre nisi vxor similiter fecerit secum vel si sint adeo decrepiti ꝙ seperantur ab inuicem iudicio epi.

¶ Om fletføringh c. xxxij.

Hwo som sigh wil fletføre han mo sithn̄ aldri wether seie thꝫ En a tingi scal mā fletføre sig Hwo som trel haffuer eller fletføring tagher swa re there gerningher. Slaer fletføringh sin eghen husbunde tha gialo husbonde ther saar worde blot wide En hwo som sigh wil fletføre han scal

først lange biwde sig oc sine pennige thē̄ ther hā
nū sculle arffue.en forglømer hā thz tha mwe the
dele hānum til hans eghen frelse eller til thē̄ slekt
Kaller annē man a fletføring oc er thz ey giort a
thingi tha er han frels for vthē̄ al logh Thē̄ ther
quent er han mo sig ey fletføre for vthen at hwn
fletfører sig mz hannum eller the ere so gamle at
biscop lower thē̄ seer at wa·re

¶ Quicūqz semel Vide iura s̄.proximo c.allegata semel qđ se
mel placuit amplius displicare nō potest vt in regulis iuris
qđ semel Item quicunqz isti de noxalibus actionibus § i. Itez
nota quia ꝓpinquiores debent esse potiores ad emendandū
ꝗ alij sicut in alijs rebus vt infra c.li. c.xxxiiij.in nota funda
tur ex c ꝓposuit de cōiugio seruorū Nota non receditur a iur
communi nisi ex cā.Card in ꝓmo glo in c.in fidei de hereticis
li.vi.concor io.de elec licet canon in v carere per ar.Qui ipm
dūc hereditatē Nota si aliquis redditur nimis decrepitus vel
ex toto incensatus tunc habeant heredes ipsum cum omnib⁹
bonis suis thord.§ xv. Nota ꝙ ius textus iste scilicet quicūqz
semel loquitur de fletføringe cū non plene loquitur de decrepi
tis et iō. corrigitur per thord.hic in glo. et in cor thord xv.
Nota furiosi excusantur a culpa in dementia commissa xv.q
i.aliquos xxij.q.vij.quēadmodū Item secundū iohēm et pau.
de homicidio super v̄bo furiosus ab omni actu in quo requiri-
tur animus excluditur et excusatur ratio est quia iudicium
animi instante tempore dementie non hēbat et iō. excusa-
tur de tor viuatis c. ex parte bec.circa finem in v.iuditium
aīm Itē nota secundū io. an de homicidio c. si furiosus in
cle.ꝙ furiosus pro delicto accusari non potest Nota vlterius
Si pater fuerit incensatus vel furiosus de hoc require s̄ li.
i.c.vij.§.i.

¶ Quā vir accipiat vxorē z a quo patre c.xxxiij.

Qui vxorari voluerit recipere debet despōsatio
nem a parte mulieris si vixerit vel a filio si

sit adult⁹ vel a fratre et si nullus eorū sit qui ꝓxi-
mus est in cognatione qui desponset eā requisito
prius eius cōsensu Sed si mulier nō habuerit cog
natos pōt mādare cui voluerit vt eam desponset
Item nota si mulier habet cognatos adeo ꝓpin
quos ꝙ pn̄t et debent eius tutores esse sicut sunt
pater frater filius auus patruelus et auūculus et
noluerit eorū parere cōsilio et desponset seipsam
absqꝫ eorū cōsilio ipi bona eius cōseruant ad vsus
eoꝝ q̄ꝫ diu ipsa vixerit nisi aliter cōcordati fuerit
Sed si ꝑ vim fuit oppressa ꝓpter hoc non amit-
tet bona sua.

Hwore man scal quenes Capl'm xxxiij.

Hwo som wil kone taghe bede aff fadher el-
ler søn om han er fulworen eller brodher en
er thÿsse enghn̄ til tha tygghe han aff then ther
nest er imwe oc tho mz hēne ia oc willie En haff
uer hwn ey so neer frendher at the ere hēne rette
warie so som er fadher eller brodher eller søn ellr̄
oldefadher fadherbroder modherbroder oc giffē
sig selff vthn̄ therē raad tha holde the hēne gootz
e methen̄ hwn lewer vthn̄ the wordhe ādrelon-
de til synne En gangher kone wold ower haffue
icke forti tabet sÿth gootz.

Qui vxorari v̄t Sciendū ꝙ cōsiliū hic statuit alias de iure
cōmuni nō esset necessariū dūmodo alias bene nubit vt ff. de
nuptijs l si vt ꝓponis et l. in cōuentione et xxx.q.v.c.i.& si ma
le vixerit nō tenētur eam dotare de quo ī auct. vt de appella
cognoscatur ff. cās & ff si. et in glo in c. qm̄ ute vall' de iureiurā
et isti cognati sunt quasi ꝓloquutores mulieris ꝓpter vere-
cundiā eius ad instar tutoris vt ff. e. l. c. xxviij. vide etiaz ff viij.
c. q̄liter qn̄qꝫ efficitur penalis si nupserit sine consilio eorū.

¶ Quis terram pōt vendere c.xxxiiij.

Q Uilibet potest terrā ppriam vendere si eam vendendā exhibuerat suis ppinquioribꝰ cognatis in tribus placitis Terram patrimonialis debet exhibere ꝯgnatis ex pte matris, si prius scotaueris et hoc nō fecerit tunc pnt ppinquiores cognati reuocare scotatiōem factā et ipse soluet tres marcas regi ꝛ tres bondoni Sed si ille dixerit qui vendidit ꝙ dicta terra rationabilit̄ fuit in placito exhibita defendet se xij.hominibus.

¶ Huo iord nio aff hende c.xxxiiij.

B Onde ma sin eghn̄ iord selie hwem som han wil/ om hā lagh bødd a tredie thingh oc fine neste frēdher/ Fadherne scalbiwdes fadherne frēdher oc mødherne mødhernes frēdher/ en skødhē han før en han laughiwdher/ tha mwe hās neste frendher thz affther kalle/ oc han haffuer forgiort sine tre mark bode wedh konīg oc so wedh bōde/ En seier hin ther solde at thz wor lagbodhz giffue xij.menz eedh.

¶ De terra vxoris c. xxxv.

M Aritus non pōt alienare terrā vxoris sue nisi tantū habeat terre quantū ipa ꝛ adeo bona ꝛ insup puerū cū ea Itē si maritꝰ vēdiderit terram vxoris sue ꝛ emerit aliā ipa recipiat plenū restaurū de terra ēpticia q̄ȝ diu terra illa suffecerit sȝ si plus remanet de terra empticia q̄ȝ illa terra fuit q̄ vendita est diuidatur inter omnes heredes Sed si terra empticia nō sit sufficiens recipiat plenuȝ restaurum de patrimonio mariti.

¶ Om bonde iordh c.xxxv.

BOnde mo ey selie sin kone iord vthen at han haffuer om goot iord wedh a thette En sel bõde sin kone iordh oc kiøber annen iord tage hwn fyllingh aff købe iord e methñ til er En er meẽ købe iord til en soldh wor skiffte alle arwinge i mellom En er ey købe iord til tha tage hwu fyllingh aff bondens frendher.

¶ Quilibet potest rẽ Vtrum qui bona sua alienauerit et ea postea quiete tenuerit per annũ potest ea postea defendere. declaratur per thord c.lxxi. Quilibet potest simile de alienatione faudi pater col'.x. vbi cognatorũ consensus requiritur secus de iure cõmuni in re non faudali vt insti quibus alienare licet vel non per totũ Quilibet potest terraȝ ꝛ iõ. qui dixerit ꝙ terram venalẽ exhibuit in placito vtrũ docere debet cũ test.õ.placi. vel se defendere cor in cor thord § iiij. Itẽ si aliquis inpingnorauerit terras quas in proprietate nõ possidet similiter notatur in cor thord § xxxvi. Nota in textu quilibet potest terram ꝓpriam vendere qđ regula a contrario sẽsu nemo potest terram alienam vendere infra li.i.c.xli.§ ij. in principio et vltimo et terra per secundũ thomam scđa ij.c q. lxxvij. qui dicit ꝙ null9 debet vendere alteri quod non est suũ concordat bar. in pił sub vocabulo emptio § iij. quasi in medio et nullus tutor potest alienare terram puerorũ quorum tutor est postq̃ mater eorum mortua est nec pater nec auus li.i.c.xxx.§ vltimo Item thord § iiij. et non potest aliquis alicui terras illas inpignorari quas non potest secundũ leges alienando scotare vl' scotando alienare Nota nõ potest aliqs vendere terram alterius vt infra li.i.c.xliij. in principio et § vltimo Item nec potest aliquis diminuere terram alterius vt infra li.i.c.xlix. quã in ꝑncipio Itẽ null9 põt occupare quis mõ terrã alteri9 vt infra li.i.c.lvij. q̃si per totuȝ Itẽ null9 põt arar̃ terrã alteri9 violenter vt ĩfra l.ij.c.lxxij. Si vero bona alteri9 aliqs vẽdere ꝓmiserit ꝛ nõ ĩpleuerit soluat bõdoni tres marcas ꝛ regi tãtũ thord § iij. ꝛ li.i.c.xli. ĩ pricipio ꝛ ĩ vltimo.

¶ Nota ꝙ ꝯtra iura fit ꝓ infecto debet haberi x ſ vides nec
va let iuramentū cōtra hoc factū ¶ de legibus nō dubiū ſibi
de fo. cōpe c. ſi diligēti hec henricus de boic de iureiurā c. cum
contingat ꝫ vnica. Item alienacio q̄ fit cōtra formā iuris nul
la eſt ipſo iure de iureiurā c. inſtitutus de hijs que fiūt a ma
per ca. c. xij. q̄. ſine exceptione ar contrarij q. ij. ſi qua de rebus
hoc ſoluitur ne ſe vacan. c. i. hec ver. de re. e. c. non alie c. ſiquis
preſbiterorū ꝫ ab initio nullas.
Maritus non poteſt Vide inſti quilibet alienare licet vel non
in glo. Nota Credo ꝙ alienatis ſiue venditio terre vxoris te
net et legittima manebit ſi habuerit puerū cum ea plenum
reſtaurum de terra empticia vel de patrimonio mariti vt
hic in c. maritus et quaſi ſimile infra li. iij. xliij. c. mulier et
hoc verum intelligitur ſed mulier ſciens et ſuſtinens conſilio
et opere hoc idem fecerit vtſ ibi.

¶ Quante etatis ſit maſculus quando poteſt terram alienare c. xxxvi.

Puer maſculus non poteſt alienare terram ſu
am nec vendere anteq̄ȝ fuerit xviij annorum
Sed puelle nunq̄ȝ pn̄t terrā ſuam vendere niſi a
deo pauperes efficiantur ꝙ oporteat eas ꝓ ſuſte
tatione vite vendere tūc debet vendi cum conſilio
cognatorū ꝓpinquorū tamē non amplius niſi ꝓ
dimidia marca argenti vno anno Vidua pōt ter
ram ſuā cū conſilio cognatorum ꝓpinquorū ven
dere ⁊ mutare Item ſi aliquis vendiderit terram
ꝓpriam et eam in cōmunitate conſumpſerit vxor
eius exinde nichil ſoluat Sed ſi vendiderit vtrāq̄ȝ
et ſuā terram ⁊ terrā vxoris ꝓpter paupertatem
ambo dampnū ſuſtineant quia tenentur viuere
de ꝓprijs et vtriuſq̄ȝ bonis.

¶ Hwar gammelt barn gootz nis aff hende c. xxxvi.

Swenbarn ma ey selie sin iordh oc ey andherlunde affhendhe før en han wordhē atthen wincher gammel/ En møbarn mo aldri sin iordh selie uthē hwn wordher so fatugh ath hwn sel før liffs førzel/ tha scal selies mz neste frendher raadh oc ey mere sammel en for halff mark sølff eeth aar Enke mo sin iord mz neste frendere raad bode salie oc skiffte/ Sel bonde sin eghē iord oc ÷der hēne i fellegh thz gialdher hulfcue ey effther/ En sel han bode sin iord oc sin hulfcues iordh for uselhedh/ haffue hiemgiald forthi at the are skylouge ath fødes aff there beggis.

¶ Puer masculus xviij. De iure cōmuni requiritur ꝙ puer talis sit xxv. annorū ff. de maiorib⁹ xxv. annis per totū xviij. hec etas requiritur ad alienandū sed etas xv annorū ad sublenandū ẜ. e.c. vij. Item nota ꝙ bona immobilia puerorū puellarū possunt in casu necessitatis ꝑ vite sustentatione earū vendi vt hic/ ẜ e.c. xxx. vitricus in glo vltima in vbo nullus.

¶ Quō debet terra emi vel scotari c. xxxvij.

IN placito debet terra scotari ⁊ non in alio loco hoc est in placito In cuius hæreth illa terra iacet in placito Sysel vel in placito totius terre vel corā rege quia testimoniū placiti adeo validum est ꝙ contra illud nulla lex ꝑualebit.

¶ Hwor iord scal købes c. xxxvij.

ATtingi scal man iord skøde oc ey andhē stz thz er a thz hæretzthingh ther iordh liggher i ellersysel thingh eller lantzthing eller for komghē forti at things withne er so sterct at imod things withne scal enghē logh giffues.

¶ In placito ⁊c̄ hoc est speciale quia deiure cōmuni pōt quis in quocūq3 loco alienrae dūmō ꝑuideret sibi de ꝓbationibus

E

sufficientibus sed ratio istius ē ad tollendū querelas et lites ꝓpter testimoniū placiti vt infra c. proximo.

¶ De testimonio placiti Capitulū xxxviij.

HOc est testimoniū placiti ꝙ boni et iusti qui tunc tp̄is fuerūt in placito testificāt͛ se vidisse ꝛ audiuisse quod factū ē Placitū nō pōt teneri siue haberi cū paucioribꝰ q̄ꝫ cuꝫ septē hominibꝰ qꝛ tot hoim testiōniū de placito est plenū testimoniū Terra que legat͛ eccl͛e si vendi debet pōt emi aq̄cū qꝫ quia oēs xp̄ani debent esse fratres.

¶ Om things withne c.xxxviij.

Things withne er thꝫ at the gode mē a thingi wore withnet thꝫ ther the soe oc høre Myn-ne en vij mē mwe ey thing holle so mange men ere oc things withne Thū iord ther man giffuer til godz hws scal hwn selies thū mo købe i hwo som wil forti at alle cristne mē sculle brødre war͛.

¶ Hoc est testimoniū septē sic septē testes requirūt͛ ad testa-mentū insti de testamēts ordinand § sed cō paulatim ꝛ vide glo in l. testi § de testibus et infra e.c.xli. terra concor in auct hoc ius porrectū C de sacrosctis ecclesijs et x. qi. hoc ius sic tn̄ ꝙ ille preferat quiꝫ plus dat vt dicit auct hoc ius ꝛ facit glo in l C de iure fisti ꝛ has fist li.x. Nota ḡm canones testibꝰ nō testi monijs ē credendū vel iudi. extra de cohabi cle.c.tua. Nulla lex preualebit Hoc veꝝ si testes i testimonio placiti nō sunt suspecti sed si suut suspecti tūc secus Item de re sine cā. extra placitum acta siue discussa testimonium placiti non valet quia contra illud ꝑualebit lex scilicet iuramentum hominū Item pro falso testimonio in placito prestito soluat falsus tes tis ad minus tres marcas bondoni et regi tantum § i. et i. Itē si aliquis aliquem in placito pro aliqua causa incusaue-

30

rit pro qua non est citatus ad placitum habeat spacium deli berandi qd respondeat ad proximū placitum thord. ẜi. xxvij.

¶ Item homo citandus ad placitū citari debet apud ecclesiā suam coram perrochianis dominica proxima ante placituz per duos testes thord. Item quicunqz ad placitum accessit et in via aliquis contra eum deliquerit ad distanciā a loco placi ti quo a placito videri potest illud delictū scilicet thingfredh brøde similiter si contingat in placito similiter sit delictū thin gfredh per totum diem integrū quo placitum hereth vl' sysel tenetur si aliquis contra aliquem in recessu a placito deli querit.

¶ Si vero in recessu a placito generali tm̄ pax illa per totuz diem et sequentem durabit ¶ Si in placito contingat tūc eo dem placito premulget delictū et illud in secundo placito ad discernendum super hoc xij fidedignos nominari ⁊ tertio pla cito discernant et in recessu a placito si letus fuerit tūc sequē ti placito promulget delictū thord c. lxxxviij.

¶ Item si aliquis sine quacunqz causa testimonium habet et aduersarius suus similiter habet tunc illud testimonium te nendū est pro firmo in quo ep̄us et octo meliores illi? hereth testimonio suo consenserūt thord ẜ xxv.

¶ Nota quilibet falsus testis septenni pn̄ia puniatur primo ꝓpter dei offensionem xxij. q. v. siquis.

¶ Item infamis est et a testimonio repellitur propter indi cij illusionem e. q. siquis conuictus. ¶ Item verberibus ca stigetur propter inuestigationem veritatis quinta q. v. illi qui.

¶ Item rebus spoliatur propter dampni qd̄ intulit restaura tionem xxxiij. q. v. hec ymago in fine.

¶ Item excommunicetur. ¶ Item nota inducens ad fal sum testimonium grauiter peccat et similiter pena punia tur xxij. q. ij. si quis conuictus.

¶ Nota falsus testis excommunicetur auctoritate statuto rum prouincialium.

¶ Nota quantum vir et mulier possunt legare pro ani ma sua et quibus quere infra linia tercia Capitulum xlv. in margine.

f ii

¶ Nota huat husfrue oc barn oc hion maa aff hendhe li iij.c. xliiij.§ iij.et hic in parte in c.vxor habens maritum ꝛ supra li.i.c.iij.§ vltimo Et vtrum voluntas defuncti sit adimplēda quere infra li.iij.c.xlv.in margine.

¶ Hot est testimoniū placiti ꝛc̄ Nota hic oritur dubiū si discor dauerint testes per quos cōmunicatur.rñdetur vt in cor per chorū.§ ij.ꝛ hic ī glo. Itē aliqs īfra l.ij.c.vij.Si discordauerit in glosa.

¶ De legato a muliere nupta vel innupta Capitulum xxxix.

Uxor habens maritum et puerum cū eo nō potest plus dare pro anima sua q̄ȝ maritus voluerit sed si querimonia exorta fuerit de legatis ꝓ aīa vel de vno vl' de reliquo maritus mortue exponat qđ fatet' et pro reliqua ꝑte defendet se lege. Itē si nō habuerit puerū cū eo tūc bene pōt legare dimidietatem portionis per, oīa sua.

¶ Om selie gifft Capitulū xxxix.

Husfrue ther haffuer husbonde oc børn medh mo ey giffue ath selie gifft mere en bondhen giffuer ia medh En wordher ther kare' a siele gifft anthū aff closter eller ander man tha ware bondhū medh log at han iette ey mere en han gā gher weth En haffuer hwn ey barn weth hānuȝ tha mo hwn giffue halff sin howȝ lodh bort for henne siel.

¶ Uxor hn̄s Istus capl'm restringit libertatē testandi contra l.i.§ de sacrosctis ecclesijs Nota etiā q mulier hn̄s puerū mortuo marito si testamētum fecerit debet dimittere puero q̄rtā nature l' querela de inofficioso testamēto locū habebit insti de inofficioso testamento § xij. ibi per glo.

¶ Si aliqs vēdiderit terrā suā ꝓ denarijs suis et alia terra nō fuerit empta ꝓ illis denarijs c.xl.

SI vendiderit aliquis terrã ſuã pro denarijs ꝛ
alia terra nõ fuerit empta cũ denarijs ill' hoc
qd interim in terra ponitur et remaneat terra q̃z
in pecunia repertũ fuerit remaneat boſa
Item ſi maritus ꝑmo emerit terrã cũ denarijs
qui vocantur boſa ꝛ poſtea vẽdiderit terrã ꝓpriã
ꝓ expẽſa ſua ꝛ ſue vxoris primo ſoluat ei ꝓ matri
monio ſuo oĩs terra qua emit ſi maior terra emp
ticia ſit q̃z vẽdita hoc diuidatur totũ inter omnes
heredes Si minor fuerit terra empta q̃z vendita
recipiat plenã recõpenſationẽ de denarijs qui di-
cunt boſa ꝙ ſi nõ inueniatur ſuſtineatur.

¶Om man ſel ſin iord oc wordher ey
laugt iord Capl'm xl.

SEl man ſin iord oc wordher ey laugt i iordh
thz ther i peninge wordher fonnet ware bo
ſa En bonde om han køber førſte iord met boſa
oc ſel ſine eghen iordh for ſin coſt oc hans hnſtru-
es ſo møghz ſom kiøpt er gialdes huſbunde for
hans fadherne om købe iordh, er til et købe iordh
mere en bondhñ ſolde ſkifftes mellom arwinghe
et købe iordh mynne til tage fylling aff boſa at
ey boſa til haffue hiem giald.

¶Si vendiderit ꝛc Si vendiderit maritus terram et emerit
terram pro illa pecunia terra empta veniat indiuiſione iter
maritum et heredes vxoris ſed ſi ſolum pecunia ſuſpecſit ve
niat inter boſa Item de alio articulo ratio dictat ꝙ heredes
de bonis vxoris refundat marito reſtantã pro ſua re vendi-
ta ſi bona poſt vxorem ſuperſint alias habeat maritus dãp
nũ qui ſibi melius nõ prouidit fortaſſis prima ps loquitur cũ
ꝯ ſiquis a nõ dño inſti de rerũ diuiſione.

¶Si quis vẽdiderit terrã nõ appropriatã c.xli.

Quicunqȝ terrā vendiderit et eam appropriaṙ nō poterit et illa legaliter reuocata fuerit per contentionē q̄ dr̄ dele ꝫ ille qui vēdidit debet expo nere preciū integraliter et soluere regi tres mar- cas et bondoni tres quia non potest appropriare Sed quicunqȝ vendiderit alteri terram tenetᷓ eaȝ appropriare et tueri per cognatus suos infra tri- ennium quia legittima prescriptio nō currit prius que diciṫᷓ laugheudh nec minus currit q̄ȝ tribꝰ an nis Postea ille qui emit defendat se per cognatꝰ suos nisi aliquis impetierit qui tūc nō erat infra ā- nos discretionis vel mulieres nō h̄ntes tūc tuto- res vel si illi quorū intereat erant tunctp̄is extra patriam quando terra vendebatur.

Hwo som sel whiemelt c.xli.

Hwo som whiemelt iord seel oc deles hwn eff ther lade wdh werdh hin ther solde oc bøde iij mark bōde oc so komg forti at hā solde whie- melt En ho som seel annen iordh han bør athi- emle hannū th̄n iord oc warie hannū th̄n mꝫ sine frendher e til thisse ath hin haffuer trygh i winth̄ laugheud a ther han køpte forti ath laugheud er ey mynne en tre winther Sith̄n a hin ther køpte at warie mꝫ sine egne frendher oth̄n at the kalle a ther ey wore kommen til olders eller quinne ther ey haffdhe retthe waria eller the men ther wore oth̄n lantꝫ th̄n tijth ther iorden soldes.

Quicunqȝ terram vendiderit ꝛc̄ De venditore rei aliene qualiter puniatur de emptione § de emptionibus per totuȝ Iteȝ hec prescriptio currit tribus annis hoc de iure cōmuni verum est in vsucapiōe qui habet tres annos prescriptio ta

men habet x et amplius vt institu de vsucapionibus et lon
gi temporis prescriptionibus per totum si quando terra ven
debatur quia contra tales personas non currit prescriptio
vt de integrum restitu c requisiuit et c. beneficio.

¶ Nota laugheudh kan enghen mã so pa nogher iordh vthñ
logligh skode oc enghen man kan so logligh skodhe vthen aff
retthe egher man vt hic et ꝙ toto titulo de scutacione vendi
tione et alienatione terrarum vndhertaghñ arff.

¶ Si contentio oritur vtrum plus vendi
tum erat vel minus Capl'm xlij.

SI aliquis vendiderit terram et oriatur cõten tio inter eos vtrum plus emerit vel minus si ille qui emit poterit allegare legittimã prescriptiõz trium annorũ ꝙ tanto tempore fuerat in plena possessione absqz ꝗrela obtinebit in causa Sed si contentio sit inter eos de dicta terra infra tres ã nos tunc requirendum est testimoniũ de placito z si testimonium placiti non affuerit tunc pocior est cau sa vende ntis.

¶ Om trette wordher a huat solth
wor mere eller mynne c.xlij.

SEel man annen iordh oc skyl thẽ om huat heller han køpte mere eller mynne haffuer then ther køpte laugheud a wkerth tha ma han withne hin ighen thẽ solde En skyl thẽ a indhñ tre winther tha staar thz til things withne En er ey things withne til tha wordhẽ hin nermere thẽ solde at winne.

¶ Si aliquis dixerit se emisse
Capitull'm xliij.

SI aliquis dixerit se emisse tam terram soro-
ris q̄ȝ fratris ⁊ ipsa est non maritata et in cō-
munitate cum fratre et si testimonium pro taciti
non affuerit ꝙ terra vtriusq̄ȝ fuerit nominata tūc
ille qui vendidit defendat se lege ꝙ non vendidit
nisi partem suam Sed si conuictus fuerit soluat
tres marcas et soror vtatur terra nisi tutor eius
vel ipsa personaliter alienauerit eam.

¶ Om man kaller sigh athaffue køpt bode
liiij systhers iord oc brodhers c.xliij.

KAller nogher man sigh athaffue køpt bodhe
søsthers iordh oc børdhers oc er hwn vmmā-
net oc mȝ brodher i fellegh oc er ey things witne
til at nefnd wor bode serlige tha ware hin wed
logh ther solde at han solde icke mere en sin eghn̄
lodh En brøsther hannum logh bøde iij marck.
¶ Oc systher holler sin iord vthn̄ at henne retthe
warie eller hwn selff haffuer thn̄ aff hendeth.

¶ Si aliquis ꝛc̄ Nota de prescriptione vtš. e c. proximo ⁊ de
testiū placi. vtš. c. c. xviij.
¶ Si aliquis ꝛc̄ Nota quicunq̄ȝ promiserit alicui bona sua
vendere ad implemendum tenetur obligatus ¶ Si vero bo-
na alterius vendere promiserit et nō impleuerit quid soluat
regi et bondoni patet per thord. in cor. §. lxxxi.
¶ Si aliquis ꝛc̄ Facit § nunc ad maneudum insti quib⁹ alie-
nare licet vel non.

¶ Qui non debet terra defendi c. xliiij.

TErra dȝ fendi per noīatos de cōsanguinitate
q̄ dr kyns nefnd Si eccl'a contenderit cum
aliquo bondone de terra et illa pl⁹ valet secundū
cōsuetudinem ville q̄ȝ marcā argenti dn̄t veredici
suo discernēr iuramēto Sȝ si terra valet marcā ar

genti vel minus et bondo retinet eam in sua pos-
sessione tunc ipse defendat p kyns nefnd Sed si
terra sit in possessione ecclesie et alterius nō tunc
dn̄t tutores eccl'ie et alij meliores ꝓrochiani xij suo
iuramēto ad iudicari eā ecclesie l' alteri alicui Si
aliquis habuerat terrā xl annis in quieta possessio
ne debet eam absqȝ omni lege tanq̄ȝ iusto titulo
possidere Sed si ecclesia xxx annis fuerat i posses
sione absqȝ q̄rela obtinebit terrā absqȝ omni lege.

¶ Hwar men sculle iordh warie c.xliiij.

Iord mz at warie kāmer icke ānet til en kyns
nefnd Skyl bonde wedh kirke om iordh oc
gialdher iord mere en mark sølff aff rette by wyr
thing tha sculle sandmē ther om skylie En gialder
iord mark sølff eller mijnne oc haffuer bondhen i
hefft tha worde han wedh kyns nefnd En om
iord er i kerkens hefft tha sculle kirke warie oc
andre kirke mē the beste so at the are xij swarie
henne iordhn̄ anthn̄ til eller fra Haffue bōde hafft
iord fyrthiwge vinther i heffdh ware logløøs for
kirken En haffuer kirken hafft iordh tretiwge
winther heffdh ware logløøs for bondhen om
thet stood wkerth.

¶ Terra debet defendi ꝛc̄ De possessore qꝫ teneat defendere
possessiōȝ suā et qꝫ dicit de xl ānis verū ē de iure cōmuni etiā
sine titulo ꝫm leges p l. cum notissimi C de prescriptionibus
xxx annorū sed secus ꝫm canones vt in c. Si diligenti et c. fi.
de prescrip. Item contra ecclam requiritur prescriptio xl. an-
norū sed p ecclā sicut pro alijs de iure cōmuni vt in c. iij. et c.
ad aures de prescrip. ex quo patet qꝫ ecclesia citius prescribit
q̄ꝫ priuat⁹ oppositū deberet esse quia a pu̇ato separatur reuerti
non ab ecclesia et ea rōe prohibetur alienatio feudi in ecclaȝ

non in priuatū vt in l feudorū de alienatione feudi sed ratio istius decisionis est fauor ecclesie Tutores ecclesie Non ex facto defuncti conueniunt heredes C de emptionib⁹ si putes xij. q. ij. eps qui filius ber. de pigno c. ex p̄sentiū v̄ ex successione.

¶ Si ecclesia Nota q̄ est in optōe eccl'e vtrū velit alienantez res eccl'e vel recipientē ꝯuenire xij. q. ij. si q̄ de reb⁹ et c. siquis q̄ licz alan⁹ § si tu vel cura li. et l. vlti. ad instar minorūz et ibi dicit ber de pignoribus c ex p̄ntiū in v̄ sua necessitate Item cōcor henric⁹ in sūma in hec v̄ba in re male alienata eccl'a hz acciōem personaliter in alienationem vel accionem in rem contra possessorē xij. q. ij. appostolicos

Itē decretalis hec ꝯsultissimo de re ꝛ nō alie i vi dicit ꝯ phibet alienatiões rerū ecclesiasticarū nisi i forma iuris cōmunis io. in no. vū dicit ar. Itē dicit innocen̄ q̄ p̄positus abbas et rec tores vniuersitatis et hmōi poterint p̄stare auctoritatē in iu/ dicijs et cōtractib⁹ alenationi rerum ecclesiasticaꝝ seruata forma iuris ꝯmunis hec io. mo. i c. dudū de re eccl. nō alie i vi.

¶ Item Nota q̄ eccl'a fungitur iure minoꝝ et iō. de hmōi ali enatione require s̄ li. i. c. xxx. in fine.

¶ Om by eller bool skil a c. xlv.

Qui dixerit se minus habere de terra q̄ dicitur bool q̄z deberet debet totū bool p legez prie ae equalitatem ꝛ equitatem funiculi reducere Sed si vnum bool discordauerit cū r̄liqua tota villa re ducenda est ad equalitatem funiculi.

¶ Om by eller bool skyl a c. xlv.

Man ther seier at han haffuer mynne aff bool en hannum hører hā kōmer alt bool til rebs En skyl bool med annet tha kommer han al by til rebs.

¶ Si villa vl' bool discordauerit tūc q̄ facit sz ꝛ si § si dicāt ff. fi. mū regūdoꝝ de mō diuidēdi per funiculū soli vide ifra c. c. lv.

¶ Si aliqua terra Hic ponit vnū specialē locale statutum

¶ Om ornum er i by Capl'm xlvi.

SI aliqua terra q̃ vocat̃ ornũ sita sit ĩ villa dz eẽ ex ãtiquo ⁊ spãliter signata cũ lapidib⁹ vel fossis vl' statuis q̃ dicũt̃ stabel nõ mensurat̃, ad eq̃litatẽ ville q2 diminuit de tota villa Sz si cõtentio sit vtꝝ illǒ ornũ vel vna ps q̃ ďr deel si iacet ĩ villa illa dz scire ꝑ noĩatos ĩ ꝯgnatõe qui dicũt̃ kyns nefnd qui ẽ ĩ possessiõe cꝑ ei⁹ sit ornũ et nõ tenet̃ mutari ad villã Sz si nõ sit spãliter signatũ cũ lapidib⁹ fossis et stabel distribuatur per funiculum.

¶ Om ornũ er i by Capitulũ xlvi.

EEn ornũ i by tha scal hwn ware aff areld oc so seer merckt mz steen oc mz stabel oc meth grefft hwn rebes wed by ey/ forthi at hwn skerther al by/ En worǒ skelnz a huat hellẽ thz er ornũ ellẽ en deel/ om thz ligghẽ obygd wide hin thẽ i hẽde haffuer mz nefn i kyn/ at thz er hans ornũ oc a ey afskifftes til by En er thz ey merckt meth steen oc mz stabel gange mz reeb.

¶ Si pua villa cõtendit cũ maiori c.xlvij.

SI aliq̃ pua villa edificata sit in mark et vna sit distributio agroꝝ ⁊ pratoꝝ ⁊ cadit ad maiorẽ villã que vocat̃ atelby ⁊ si post contẽtio oritur quid ꝑtinet ad villã q̃ ďr torp quid ad maiorẽ villam q̃ ďr atelby hoc dñt scire qui morant̃ i maiori villa ⁊ si videt̃ ill' q̃ aliqǒ dãpnũ incurrit ꝓpter illam paruaz villã que dicitur torp pñt eos reuocare ad communez villam si dampnũ illud sit intollerabile ⁊ si noluerit redire prefigi debet eis terminus de placito cꝑ redeant ⁊ si vltra id resideãt soluãt r̃gi ius suũ Tñ si habitauerit ibi trib⁹ ãnis sine q̃rla i placito ꝓnũciata nõ pñt de iur̃ reuocari

¶ Om torp skyl wed atelby c.xlvij.

Ek torp giorth vth a mark oc er alle agher skifft oc engh oc skyl thm̄ at hwat til torp hø rer oc hwat til atelby tha sculle the widhe ther i atelby bo Tycker thm̄ oc ther i atelby bo ath thet torp standher thm̄ til skadhe tha mwe the kal le thm̄ effther ighen om then skade er thm̄ vtol ligh Wille the ey effther fare tha sculle men legge thm̄ lagdag aff thingi thm̄ effther atfare Side te effther oc the are loglige opkraffde ligge konin ghn̄s ret wed To om the haffue trygge vinthēs heudh a ther̄ bygge wkert a thingi tha mwe mē thm̄ ey opdele.

¶ Si aliq̄ parua villa ꝛc̄ Notādū est ꝙ edificari cōcedit' sine dampno alteri' etiā in loco publico ff ne q̇s in loco publico l. si q̇s a p̄ncipe facit c. ad au diētiā i ū in curia i glo de eccl'e edi ficandis trib' annis Nota hic p̄scriptionē triennalem.

¶ Quicunq; habitauerit i wang ꝛc.xlviij.

Quicunq; extra cōmunē villam habitauerit in wongh licet in terra ꝓpria habitauerit deb; in terra ꝓpria habere introitū et exitū ad forta oc fægangh absq; omni dispendio vel redire ad vil lam communem.

¶ Om man settes i wongh c.xlviij.

Hwa som settes i wongh fra atelby dogh at han liggher a hans egh; tha scal han anthen a sijth egh; kōme sig til forta oc fægangh alle eghē stadelsøs eller flytte op til by effther ighen.

¶ Quicunq; facit vt̄s et c. primo de hoc insti de seruitutibus rusticoꝝ predioꝝ § ideo aūt hec seruitutes.

¶ Om reeb oc iordh Capitulum xlix.

NUllus pōt negare alteri distributionē funicu-
li nec renūciare si aliquis petierit et voluerit
scire suū stuff et suā specialē emptionem in aliqua
parte que dr̄ deel vel villa tūc pōt et debet admit
ti funicul⁹ ꝛ hēat quilibet quantū tenetur vel quā-
tū habuerat antecessor su⁹ ꝛ in nullo diminuat ter
ram alterius nisi illius qui tenetur habere dimi-
nutionēq̄ dicit skerth hoc est ille qui vendidit Vox
cuiuslibet ad iudicātis se ad distributionē funiculi
potior est q̄ꝫ illius qui eum voluerit adiudicare.

¶Om reeb oc iordh Caplm xlix.

REeb mo enghñ mā forfie a vp ho som a kal
ler Hwo som wil wide sigh til stuff eller til
serkøb i nogher deel eller by lade tha reeb ganghe
oc haffue tho so møghꝫ som han haffde ther han
feck aff anthñ kiøb eller stuff eller hans for elder
oc skierte enghñ man othñ hin ther skyldug er ski
ert at haffue thꝫ er then ther solde Man er e ner-
mer at wide sigh til reeb en hin ther hannum wil
wide fra.

¶Nullus pōt negare vc̄ hic admittitur mēsuratio p funicu-
lum de hoc notatur institu de accionibus § preterea.

¶Hwr man scal dele sig til rebs c.l

QUicunqꝫ voluerit se reduci per legē et conten
tionē ad equalitatem funiculi hoc ē ho som
sigh vil dele til rebs Primo debet cōqueri in pla-
cito q̄p i equalitatē habet de suis compossessorib⁹
et minus de terra q̄ꝫ tenetur et petat equalitatem
cū funiculo tūc prenominabit sibi ꝛ aduersario suo
primū placitū qd̄ sequitur si aduersarius su⁹ ha-
bitauerit intra hareth Sed si habitauerit extra

hareth tūc ꝓnominabit ei placitū ad dimidiū mē
sem ꝛ alter faciat eū citari ad domiciliū suū cū duo
bꝫ viris quinqꝫ diebꝫ añ placitū ꝛ illi hoc dn̄t testi
ficari i placito ꝙ fuit legittime citatus Sed si ap-
paruerit ꝗ citati fuerāt ꝓfigeť eis terminꝰ dies qn-
tus de placito vt terra illa de qualis orta est ꝑ fu-
niculū distribuať Insuꝑ nominētur de placito bo
ni et veraces qui in die illo ꝑn̄tiā suā adhibebūt ꝛ
sciāt si reꝰ ꝛ causatus iusticiā adhibeat et illi dn̄t
ꝓnunciare in placito ꝙ factū fuit in die illo et ꝺm
testiōniū eoꝝ debet ꝓmulgari iudiciū ad distribu
tionē funiculi si necesse fuerit vl' hoc iudicare ratū
ꝛ firmū de quo noīati in placito ꝯcordabāt Si im
pedimētū rei venerit i placito qꝺ ꝺr wither maals
thing ꝛ ipe nō ꝑsonaliter cōparuerit tūc ꝑnoīať sei
aliud placitū Sꝫ vltra ťciū placitū nō pōt aliquis
excusari ꝑ pedimētū nisi sit adeo infirmus ꝙ nō
possit venire vel in negotio regis vel in sāneth qꝺ
dicitur forbodh vel in ꝑegrinatione extra terram
vel si vocatus sit ad superius iudiciū vel si deberꝫ
tueri terrā si dies ille esset certus terminus suus
qui vocantur laugdagh' ista sunt impedimēta legit
tima Sed si aliquis dixerit se velle comperare illo
die tunc nullū impedimētum pōt eū excusare nisi
īfirmitas ꝛ ꝑegrinatio Si oēs ꝓpossessores accep
tauerit funiculū i placito nec vnꝰ nec duo pōt ipe-
dire ❡Hwor man scal dele sig til rebs c.l

HWo som sigh wil dele til rebs han scal først
kære a thingi at hā hasfuer wiaffnꝫ aff hās
egher oc mynne en ham bør oc bedes iaffnꝫ met

reeb tha nekknes hãnũ thing for oc hans dele mã thz thing ther neſt effther er om han ſidher indhñ hareth Sidher mã othñ hareth tha legges hãnũ halffmonz thing fore Hin thẽ karer hã ſcal ſtefſne thñ ther for ſaghñ er fem nather for thing mz to mẽ at hans hws ſo ſculle the oc withne a thingi at hau wor loglige ſtefſnd Kõme the til ſwar thẽ ſtefſnde wore tha legges thm̃ fore xv daghe a thĩgi at rebe thñ iord ther thm̃ ſkyl om gode thinghøringe oc ſande mẽ ſculle nekfnes til ower atware oc atwithne om oc ſe wat hin for ſaghñ er bimdher ret oc the ſculle ſie athingi huat giord wor a lagdag effther therẽ withne ſculle men anthñ male reeb til om behoffgiøres eller dømo thz atſtãde til thingøringe worde ſamſette ther om Kommer hinds forfald ther ſecthz er a withẽmaals thĩg oc ey hã ſelff tha nekfnes hanũ ãneth thing fore En lengher en a tredie thingh mo ey forfald mødes othñ han er ſo i ſiwge ſengh at han mo ey kõme Eller i komĩghens ſyſel eller forboth Eller i pellegris ferd othñ lãdz Eller hã ar kallet til høgre dõ Eller for høgre worneth Eller ſcal warie ſin iord om hans rette lagdagh wor I thỹſſe er lagh forfald i alle dele En om mã tagher wedh geẽ maal a thingi tha mo hannũ enghñ forfald hielpe othñ pillegrims ferd ene Taghe alle eghẽ wedh reeb a thingi ſithñ mo thz ey en man el er to formene.

Quicũqz vẽ Nota q̃liter deuenit ad funiculi diſtribuciõem Nota hic ĩpedimẽta legittima et ẽ aduertẽdũ ꝙ pͥmo fiat q̄rela de ineq̃litate deinde añ citatoꝝ nominẽt thinghorige

veredici ad experiendū an sit necesse ꝙ terra distribuit͛ funi-
culi iuxta eoꝝ dicta fiat vel maneat in distributa si dixerit ꝙ
fiat tūc citatur aduersarius per duos ad domū et ī tercio pla
cito ꝓceditur ad distributionē nisi occurratur legittimū im
pedimētū vt hic Nota hic fit dubiū de piscatura quia de ea h
nō loquitur et ideo per thorð § vi sic cor. Quicūq3 ꝛc̄ Nota hic
in ꝺ faciat eū citari ad domiciliū ꝛc̄. sed de meliori consilio et
iudicio videtur citari apud ecclesiāsuam coram prochianis
ꝓpter maius periculū euitandū concordat cor thorð § viij
Faciat eū citar i Si pro cauſa triū marcaꝝ cōuictus fuerit ali
quis ex cepta executie manhelleth maal si appellare volue-
rit vel aliquis nomine eius iuditiū regis appellet ī eodē die
in placito quo cōuictus fuit et inter recedendi arripiat īfra
quindenā si appellauerit et non fuerit persequutus tūc soluat
boudoni tres marcas et regi tantū si non appellauerit tunc
teneatur aduocatus sub pena triū marcarū assumptis secu3
quatuor fidedignis ad domiciliū conuicti accedere et bondo-
ni iusticiā facere et regi ita tamen ꝙ prius seruentur ibi tria
lagdaghe si aduocatus ad primam monitionē non fecerit
bondoni iusticiā soluat sibi vt dictū est pro contumatia tres
marcas et tantū pro secūda monicione et tantū ꝓ tertia mo-
nitione et tantū pro quarta et si tunc sibi non fecerit iusticiā
exinde possit eū cogere per litteras regis ad faciendum sibi
iusticiā et ad satis faciendū ei ꝓ contumatia aduocato autē
et sequacibꝰ suis si bondoni iusticiā facerit non debet imponi
causa herrewerck vel rapine Thorð § xiij.
Quicunq3 voluerit se reduci ꝛc̄ Vtrū leges debent solui
festo vel profesto patet ꝑ thorð in cor § lxxxvi et infra li. ij
c. de nefningis in ꝺ debent iurare in glo.
Item nota hic per argumentū in § sed si. ꝙ leges solū debēt
quinta die post firmationem legis.
legittimū impedimentū Nota legitima sunt hec scilicet in-
firmitas impedimentū negotij regis Itē expeditio regis Itē
peregrinatio vel extra terram vocatus ad superius iudici-
um Item si deberet terram suam defendere in certo termi-
no ista omnia hic in textu continentur.
Itē in captiuitate vel carcere detētus extra de pig c signi-
ficāte et de ꝓcura c accedēs Itē capital' inimicitia, vt extra de

purga c cū in iuuētute Itē timor amissionis rex ꝓbabilis ar.
ꝙ me ca c abbas Itē etiā ꝓbabilis metus vel timor cruciat⁹
corporis vel mortis ar ꝙ me cā c cū dilectus filius Itē de peri-
culo mortis l' capitali īimicitia qr locus nō tutus. vide textū
vt lice non cōcess c accedens Itē exceptō formi est iustū impe-
dimentū ꝑ procuratorē vel alios legittimos in principio lit⁹
iij. q. vi. c. Siquis. ¶ Kömer hindz forfald Si iniuria passus in-
firmatus nō valens venire ad placitū quo executio cause sue
ꝑ veredicos vl' nefninges seu denominatos aut quocūqz mo
do alius dz determinari cū restitut⁹ fuerit sanitati veniat
ad placitū et habeat per se vicinos suos sex testificantes ꝙ in
infirmitate fuit impedit⁹ et tūc ꝑ duos testes ex nouo citent
ad discernendū ꝓxio placito subsequenti et idem possunt face
re heredes si infirmus moriatur thord §. xi.

¶ Enghen man mo bygge forta. c. li.

Nullus pōt occupare fortā quia communis est
oim quicūqz possessorū est in villa q̄ntūcunqz
habet semꝑ dz cōqueri de forta ⁊ potest se aliquis
eam diminuerit Omnes fundi qui in villa sunt tā
antiqui q̄z ex nouo iurati dn̄t habere fortā illi sūt
fundi iurati qui pri⁹ fuerūt agherlandh ⁊ nūc per
iuramētū facti sūt fundi sic tn̄ qđ de illa ꝑte terre
iurata q̄ dr deel exponat forta Quicūqz habitaue
rit extra villā cōmunē dz in ꝓprijs venire ad forte
⁊ si oēs trāstulerint se de cōmuni villa excepto vno
solo hoīe tūc ipe pōt eos cū maiori ratione reuoca
re ad villā cōmunē q̄z ipsi eū ad se nisi ipe q̄rimoni
am de eis nō moueret infra tres ānos Si deuasta
ta fuerit villa cōmunis tūc diuidit illa terra q̄ pri⁹
fuit forte sicut alia terra tā ad villā q̄z ad bool.

¶ Enghn̄ man mo bygge forte c. li.

Enghn̄ mā ma bygge a forte forti at forte ære
alle mēz hwo sō er egher i by hwære møghet

om han haffuer i by han mo e kalle a forte om an-
nen mā haffuē thȝ mynſketh eller røgt Alle toffte
thet i by ære ſculle haffue forte bode gamel toffte
oc ſworne toffte Thȝ er ſworne toffte ther førre
wore agher landh delt oc gøre hēne til toffte tha
ſo at om thē ſamme ſworne delt gøres oc forthe
Hwre ſom mā boor vthē atelby the ſculle aff the
re eghē ſelffue fange thē forte Ere alle mē flytte
fra atelby oc ſither en effther tha er hā nermer at
kalle thē effther en the hannū borth vthē at han
thier oc tool ſo lengi thȝ er iiij vinther vkerth. øde s
al by tha ſkifftes thȝ ther førre wor forthe ſo ſom
annen iord til by oc til bool.

¶ Nullus pōt de forta.i.via cōmuni qui nō pōt occupare vel inhabitari vidi inſti de rex diuiſione § vniuerſitatis et ꝓ iſto facit c.xlvij.ſ.e.in fine Itē terra vel bona cōmunitatis deſolata ad quē ſpectat nō bar. de lux ſʒ in li.ff.de collegijs illi Iteȝ hoc eſt etiam preſcriptio triennalis.

¶ Hwor om xij egher ſculle ſwærie c.lij.

INter fundū ȝ furtā inter fundū ȝ agherlandh inter ſiluaȝ et agherland et inter ptes q̄ dicunt̄ deld et oīa principia et de ſtrata regis que vocant̄ komghēs herſtræde debēt xij compoſſeſſores ſuo ſcire iuramento et ſi in villa non ſunt xij recipiant tot de villa proxima donec xij fiant et quid ille xij legittime ad illud vocati iurauerint in recto termino de placito ſūpto ratū erit et firmū et ſi diſcordauerit ꝙ a pluribꝰ factū fuerit firmum erit Sȝ ſi ſex vnū iurauerit et alteri ſex aliud tūc tres debent adnominari ad illos et quicunqȝ duo ex illis tribus ſuper premiſſis conſenſum prebuerint qd il

li iurauerelnt firmū erit Quilibet qui villam inha
bitat mo wide sigh til forthe oc fa·gangh.i.potest
et debet se adiudicare ad forte et ad pascua peco-
rum si per triennium ibi habitauerat sine querela.

¶ Hwor om þÿ egher sculle swarie c.lx.

Mellom toffte oc forte mellō toffte oc ager lan
doh oc deelt i mellom oc alle vphoff Oc kom- liii
ghñs herstra·de sculle þÿ egher mz there eedh wi
de En ere ep þÿ men i bp tha scal man taghe aff
then bp ther thm̄ er nest til þÿ mē ere Hwat som
the þÿ swa·rie loglighe til kraffde a retthe lagh-
dagh a thingi laught thz scal stande En skpl thm̄
a tha stande thet ther flere giorde om thet ther
sauth er En swa·rie sex eet oc sex annet tha sculle
neffnes tre til oc hwilke the to fplge thet standhe
En om flere neffn komme til stande thz the førsta·
giorde Hwer man ther i bp boor scal widhe sigh
til forte oc til wtgang om han haffuer trpggi
winthers heudh vkerth a hans bpggi.

¶ Inter fundum vc̄ Al pluribus notatur pro maiori parte su-
per e.c.l.in fine Item tunc tres notatur pro testimonio seni-
orum Item per ad iunctionem illorum trium efficitur maior
pars vide c.i.de arbitrijs in vi quilibet qui villam de iure cō
muni presumitur ꝙ quis habeat forte et fegangh simile in
c.frequens de restitu spoli in vi.

¶ Om en manz skow oc annen mānz
mark møder Capl'm liij.

SI terra vnius et alterius silua concurrunt tūc
ille cuius est silua tantuz possideat terra quā
tum frondes et radices extenduntur nisi terra sit

communis tunc rex possideat terram z bondones siluam.

Om en mans skow oc ännen manz mark mød Capl'm liij.

Mødes en manz skogh oc annen manz mark tha a then ther skogh a so langht som grenæ wdher oc rood rindher vthen thet er almynnigh oc tha a komghñ iord oc bondhñ skogh.

Si terra vnius Silua semel diuisa nunq̃ pōt fune solari diuidi licet campus diuidatur § vi. Item facit § si cicius insti de rerum diuisione istud capl'm ibi si terra sit communis ꝛc.

Item si terra vnius concurrit ad aquam communem tūc aqua est regis et alter retinet terram ex quo sequitur ꝙ pis-catura est regis sed terra illa nō seruat piscatoribus nec ad intrandum nec ad rethia vel casulas sine licentia possessoris vt infra li. iij. c. lxi. wraagh in glo.

Nisi terre sit communis Nota hic ar. ꝙ si aliqua aqua sit communis et bondones terram possideut tunc aqua est regis et boudones possideant terram vt hic in prima glo. et infra li. iij. c. lxi. in glo.

Om magelskifft Capl'm liiij.

Nullus potest alium cogere ad diuisionem que vocantur maghe skiftte sine voluntate alterius.

Om maghe skifft Capl'm liiij.

Enghen man mo nøde annētil at maghe skift-te vthen hin annens wilie.

Nullus pōt hic ponitur modus diuidendi p funiculum sed si aliquis pro isto facit titulus de noui operis nunciatione in canonibus et in legibus.

Om solskifft gangher i by. c. lv.

GAngher solskifft a by hoc est si solaris dis-
tributio tradita fuerit ville tūc quilibʒ debʒ re
signare suū heud i toto mark nisi sit ornū vl' kirke
stuff vel alicuius spālis emptio de qua nescit cui-
noceat hoc est hwen thʒ scal skerte Itē nulla ꝑs
que dr deel in qua iacet stuff pōt diminui vl' auge
ri Postea distribuūt primo fundi qui iacent i villa
ꝑ solarē distributionē ita ꝙ nullus possit impe-
dire Sed si funiculus solaris ceciderit in habitatio
ne vl' sub habitatione alicuius ⁊ ille qui ibi habitat
noluerit recedere ille qui impetat plenaʒ habeat
ptātem recipere de terra sua q̄ in habitata est hoc
est de eius mark iordh vbicunqʒ voluerit funiculū
ꝓ funiculo So hegner mā landbo tofft sicut fun-
dū illū in quo habitat et etiā gard sedhe et sic quē
libet fundū in quo habitatio est qui prius fuit iha
bitatus q̄ʒ totū mark deles til rebs Si sed aliq̄s
occupauerit.i.inuaserit terrā alicuiꝰ vel cū tugurio
qd dr hielm vl' cū aliquibus aliis domibus ille qui
terram possidet non pōt destruere domos illas
sine vkorm iudicio placiti ⁊ cū tribus terminis qui
vocantur laugdag Sed si ille qui occupauerit ter
ram remouerit domos suas i primo laugdag ⁊ le
gē dederit quē putauit terrā esse suā excusatꝰ erit
si in iudicium expectauerit soluit regi tres marcas
et bondoni tres Sicut fundi diuidūtur in villa sic
diuidendū est totū mark iord eadem est lex si se-
pes destruuntur.i.deles op.

¶ Om solskifft gangher i by c.lv.

GAngher solskifft a bytha scal hwer mā giffue
sin heudh op om alle marke for vthū at thet

er oꝛnū eller kirke ſtuff eller noghē māz ſerdeles
køb therē man wed ey hwem ſcal ſkerte Enghen
deel ther ſtuff liggher i mwe men anthn̄ øge eller
myalſke Si thn̄ førſt toffte thē i by ligger ſo at en-
ghn̄ mā mo thz mene En faller nogher māz reeb
vadhē ānen māz byggi oc wil hin ey rymme thē a
booꝛ tha haffue hin vol til thē a kaller attage aff
hās wbygde ioꝛd a mark hwoꝛe ſom hā wil reeb
foꝛ reeb So hegner mā lādbo toffte ſom thn̄ toft
hā booꝛ ſelff vpa oc ſo gardſet tofft oc ſo hwilkhn̄
tofft thē noghz bygdh er a ther føꝛre woꝛ bygdh
en mark deldes til reebs En bygghē mā a annē
māz ioꝛd anthn̄ mz hielm eller niz nogher andher
hws tha mo hin ey thē ioꝛdhn̄ a the hws aff bry
de vthn̄ things doom oc mz trynne laugdage en
rymmer hin ther bygde aa føꝛſte laugdage oc giff
uer logh aa at hā menthe at thz woꝛ hans eghz
wære anghēløs En tool hā dom byde iij mark bō
de oc ſo konghn̄ iij mark So ſom toffte ſkifftes
i by ſo ſkifftes al marke ioꝛd Thz ſammer er logh
om garde deles vp ſo ſom hwſe deles vp.

¶ Gangher ſolſkifft in § Sed ſi aliquis ꝛc. Nota qui ſic occu-
pauerit terrā alteri⁹ iniurioſe ſolnat leſo tres marcas et regi
tantū vt hic ſi fuerit laycus. ſed ſi fuerit cleric⁹ ſatiſfaciat le-
ſo ne trahat ad iudiciū ſecularis et ibi ꝯtra c olim de iniurijs
et dāp da cōuincat vt extra de iudicijs ac c q̄lit ꝛ qn̄ vbi dr̄ ꝙ
in defectu iuſticie iudic̄ ſecularis eccl'a pōt ſe intromittere vt
extra de foro cōpe c licz et c ex tenoꝛe et ratio eſt q2 nemi iuſ-
ticia eſt de neganda vt in c preallegato q̄liter. nec iuſticia
eſt vendenda vt infra li. ij. c. l. Si exactoꝛ in glo. Nota hic ſine
iudicio placiti nullus pōt alterius domū q̄uis in terra alie-
na edificatā diſtruere vt hic ꝛ infra li. ij. c. xxxvij. Siqs habu-

erit Nota possidēs terrā nō domū edificatā in terra sua absq3 iudicio placiti remouere vel distruere pōt vt hic et li.ij.c. xxviij.et li.i.c.lv.§.vi.⁊ c.xlviij.§.ij.⁊.iij.⁊ iiij.⁊ c.li. Itez in fine huius capituli.ibi sicut fūdi eadē q̄ ē ratio de pte ⁊ de toto ⁊ ecōuerso ff .de remend. iō.l.que de tota Nota occupare.i. inuadere quasi ex improuiso vel ante capere.

Om waie Caplm lvi.

Quilibet villa debet habere vias q̄ ex antiquo fuerūt q̄s nullus pōt impedire nec diminuerē Sed siquis impedierit soluat regi tres marcas et recupet viā bene Stratam regis que dr komghēs herstrade debent facere cōpossessorēs in q̄libet villa sup quālibet mark Sz si tm̄ sit thoor føre i via vl miricaq̄ dr mose l magn⁹ amnis vl aliqd taliū tūc dz toto prochia illos adiuuare ad edificatiōm pōtis si necesse fuerit Null⁹ p̄t vias ex antiquo iuratus ipedire l claudere q̄ ducūt ad villas forēses vl ad placitū vl ad siluas vl ad litt⁹ maris Viā cōmunē toci⁹ hareth dn̄t oēs ihitatores illi⁹ puicie facere ⁊ reparez repatā seruare Itē via cōis dz eē xiiij olnaꝝ in latitudie sz forta dz esse via cōis xij. fawna in latitudine vl adeo lata ꝑut sufficit omnibus compossessoribus.

Om waie Caplm.lvi.

Til hwer by a rette fire waie affgange thethē aff a reldh haffue til ganghz oc thm̄ mo eghē mā formene eller spille En hwo som thm̄ mener ellē spillē gialde komghn̄ iij.mark oc gøre thn̄ wai wel ferdi Ower hver bymark scul e the eghr thē a mark bo komgens herstrade gøre En er so møghet thoorføre a anthen mose eller Ahore aa tha

ſcal alt kicke ſoghñ hielpe thm̃ til atgøre bro om
medh tørff En er thz alt haretz wap tha ſcal alt
hareth hielpe til at gøre bro oc at holde ſithñ En
ghñ mã mo ſworne warie lucke ellẽ mene ther til
købingh eller thingh eller ſtrand eller ſkog løber
Atel warie ſculle ware xiiij alne brede En forta
.i. via ſcal ware xij fawna bredh eller ſo bredh
ſom alle engher wille at orwes.

Quilibet villa De hoc ff de via publica Item ff de locis et
itineribꝰ publicis et ff de dampno infecto l. qui vias publicas
Debet tota prochia iurare Delictũ he~~rrewerck fit~~ illõ ſi ali-
quis communẽ pontem vel ſtabella placiti fregerit et illi q̃
pontẽ reperare cõſueuerunt cõſtituant executorẽ huius cau-
ſe Si võ ſtabella placiti fracta fuerit cõſtituitur executor ex
parte cõmunitatis q̃ illud placitũ tenet viſitare thord ſ liij.

Hware man ſcal mølle bygge c.lviij.

Nullus põt de nouo edificare molendinuz niſi
poſſideat aggerez q̃ dr̃ dam ꝛ locum aggeris
ſit tñ ꝙ ꝑ inundationẽ nõ dampnificet aliquẽ nec
in agris nec ĩ pratis nec etiã noceat molendinis ex
antiquo edificatis cũ inundatione q̃ dr̃ bagflodh.
Itẽ ſi molẽdinũ fuerit edificatũ nemini cõtradicẽ
te et ſine interdicto et ſi ille qui edificauit habuerit
legalem poſſeſſionem que dr̃ laugheud tunc ipſe
debet ſcire inundationem et locum inundationis
aggerem et locũ aggeris et ligamen aggeris cuz
iuramento ſuorũ cognatorũ nominatorũ qui vo-
cantur kyns nefn laugheudh ẽ tres inundatiões
hoc eſt trynne flodemaal ſine querela Itez ſiquis
conquerat̃ anteq̃z molendinũ conſummatũ ſit et
anteq̃z alius habuerit leugheudh tunc dñt illuc deſ
tinare diſcreti viri qui diligenter videãt ꝛ ꝯſiderẽt

si inundatione sua terrã alicuius occupauerit p̄ter suam qꝛ nullus pōt terram alicuius ꝑ inundationē occupare sine volūtate sua nec fodere nec inhabitare.

¶ Hwore mã scal mølle bygge c.lvi.

MAn mo ey gøre mølle aff ny vthñ han a dam oc damstz tho so at ther fløther ey a annen mãz agher eller engh oc spiller ey mz bagfold the gamle møller thẽ aff arelo mølle ere Vordhẽ mølle giort vthen forboth oc alle mentz a kallende oc for hin ther giorde laugheud a tha a han atwide flod oc flodstz dam oc dams bond meth hans kyns nefn laugheud er trynne flode maal vthen kære kalles a føre en møle werdhẽ giord oc før en hin fangher laugheud a ther giorde tha sculle syns men til wise oc wide huat heldher han flødher a syth eghet eller a annẽ mans forthi at enghen man mo fløde a annẽ mans iord vthñ hãs willie oc ey grawe oc ey hws a setthe.

¶ Nullus pōt de nouo edificare molendinū Si vero possessionez alicuius q̄ dr mølledam vel fiskedam destruxerit reddꝫ cū dampnē cum iure quadraginta marcaꝝ et tantuꝫ soluat regi vel ꝓ hijs causis debet se defendere suoꝝ iuramento cognatorum thord. Nullus pōt Facit l. manifeste § de seruitutib⁹ ꝟ aqua et ff de edēdo l si quis ex argētarijs § i imutio Trinne flodemaal intelligitur spacium triū annoꝝ thord.

¶ Eadem lex est de sepibus que dicuntur fiske garde que est de molendino c.lviij.

¶ Item nullus potest ꝑ aque ductū reducerẽ aquã de alterius fiske garde nec de antiquo cursu vel terra alterius.

¶ Sligh samme logh er om fiske garde
som om mølle c.lviij.
Man mo ey felle wand aff sin a.ryltz reen fra an
nen manz fiske garde oc ey fra annē manz iordh
¶ Eadem lex Si conteutio fi de piscatura tunc quilibet licen=
ciā piscandi habeat sicut habeat terram rebdraghū in cam/
po suo thord. Nullus pōt per aque Quicūqz aquā deduxerit
extra antiquum cursum repet illud infra dies quindecim et
oib? possessorib? solnat tres marcas y regi tātū thord ꝯ vij.

Finis Primi libri.

¶ Registrum Primi libri

42

Concordantie Primi libri

om things withne li i c xxxvij z c xxxviij
om kirke iord l i c xliiij z lv c
om kone ma barn døbe oc huat hic scal ther barn døbes li i c ij
om oldarff oc om arff gangher ighñ til oldefadh oc oldemodhẽ oc om brodhẽ erffue systher oc systher brodher oc brodher tagher to dele oc systher en deel li i c iiij
om bonde erffuer i kone iordh li i c vi § i
om kone mo erffue i bonde iordh li i c vi § ij
om stiffbarn scal haffue sin arff forst li ij § vltimo
om mã ma warie ware ther haffuer meen for an thñ older eller wuith eller fletføring li i c vij § i
om mø eller encke ma forgøre sijth gotz li i c viij z c xxxij
om modher ma thage lige lodh wed stipbarn li i c ix
om warie eller fadher eller oldefadher mwe selie eller affhende børne iordh li i c xxx § vi
om modher ma fange børne iord til wethẽ giald forti hwn forthwaret henne iord mz thm̃ i felligh li i c xxix § iij
De cõsuetudine quã cõtrariatᵣ legi vtruz vz li i c i in margine z in plogo in danico c i quasi in fine
Vtrum voluntas defuncti sit adimplenda li iij c xlv in margine.

¶ Incipit liber Secundus.

¶ Om sandmen Capitulū primū.

IN quolibet hareth debent esse octo veridici duo in quolibet fierthingh sed de nulla cōmunitate q̄ dr̄ fellegh z de nulla prochia plures q̄z vnus quilibet illoꝝ debet habere possessionē i illa fierthingh in qua ipse est veridicus ad minus villicationē hoc est fellebrydez nō colonū Itē nullus pōt eos destruere ꝟ distituere nisi ipsi demerauerit suū boos loth piurando vel si recepint maiorē pductiōe q̄z deberēt qd̄ dr̄ hestelie tñ nullus pōt vtrumqz habere exactionē et veridicam in vno hareth.

¶ Om sandmen Capl'm primū.

SAndmen sculle wære otte i hwert hæreth tho i hwer fierthing aff enghñ felleth aff enghen kirke soghñ tog mere en een Huer ther scal haffue enghñ i thñ fierthingh ther han er sandmen i ath mynste felles brydæ oc ey landebo Enghñ mā mo thñ oc afftaghe vthñ at the forswærie ther boos loth ellē tage mere hesteleie en the sculle Tho mo enghñ mā i eeth hæreth haffue bode leen oc sandmenz eedh.

¶ In quolibet hæreth ꝟ. Simile de testibus sinodalib⁹ de qb⁹ xxxv.q.v. epūs vel sunt sicut publici notarij iurati et hic in fine q idem non potest esse aduocatus et veridicus ratio qr idem non pōt esse iudex et testis cū diuersa officia sint diuersis distribuenda p c. Singl'a de prebend in vi et nemo potest habere duo officia in eadez causa de testi. insup p ber in almania dicunt bedelli iudicij tales dictāt sniās et si vincunt sunt

falsarij & infames simile i l ff ad legē cor de fal l luci⁹ ff de hijs q vocantur infamia Nota hō legaliter conuict⁹ non pōt recipi i nefninghi vl' veridicū vl' denoiatū vt cor p thord § lxxvi et infra c.c.lxvij q conuictus in glo et in textu Item frēs bona mobilia bondonū in cōmunitate habentes nō pnt cōpelli ad hoc vt accipiant veridicā et fiant veridici vt hic et simile infra li.iij.c.xix. Si puer in primo.

¶ Hwre om sandmen sculle swærie c ij.

Veridici dnt iurare de homicidijs de violētia mulierib⁹ facta de markeskel de possessionibus eccl'iaꝝ si plus sit q̄z marca argēti de mutilatione que dr affhogh de quadā iniuria que dr herrewerk de vulnerib⁹ de ligatiōe q dicunt bandh.

¶ Om sandmen Caplm ij

Sandmen sculle swærie om man drab om affhog om quinne tect om herrewerk om markeskel om saar om gudzhws enghū om thet er mere en mark sølff om bandh.

¶ Hwre sandmen sculle swærie c.iij.

Veridici debēt iurare in placito tocius terre q dr landzthing de homicidio de violentia mulierib⁹ facta de herrewerck de affhog & si quis fuerit delatus de ꝓpria libertate per vim alterius. Sed in placito cuiuslibet hæreth debent iurare de bonis ecclesie si aliquis bondo cōtenderit cōtra eā & de vulneribus de markeskel in illo hæreth vbi terra illa icet de qua contenditur.

¶ Hwre sandman sculle swærie c.iij.

Sandmē sculle swærie a landzthingh om mā drab om quinne tect om herrewerck om affhog oc om man vordher følth meth wold aff sin

eghē krelsæ En a haretzthing om gudz hws eghn weoh bonde oc om saar Om markeskel i thz sam me hareth thet dele iordh ligghe r.

¶ Verediciꝭ de quibus debent iurare simile in l cognitō ff de officio eius cui mandata est iurisdcō et ff de iurisdictione oīm iudicū li ij et iij ꝙ non omnia sunt cōmittenda in floribus vt ibidem Nota hic dubitatur per quos veredici citātur ad placitum generale. respondetur vt in cor istorū primoꝝ duorū capitulorū per thord § iij. Nota ꝙ violentia vna distintiōe fit tribus modis scilicet captiuitate dilatione et ligatione pmo captiuitate vt infra c c lxxxix Siquis § vltimo et in glo. Itē dilatione infra eodē c xxx Siqs § vltimo ⁊ i cor § xci ⁊ §. xcij. Item de legatione vt hic c. ij. in fine et hic c. iij. et infra e c. xxx § vltimo et in cor § xxix. Veredici debent iurare Nota clericus ordines habens et coronoam Si vulnerauerit vel occiderit lay cum vel econuerso super hoc non debet veredici discernere. Thord § ij. Nota quotuplex est violentia notatur infra li. iij. c. xlviij. Veredici Markeskel scilicet in loco rei simile c statutū de rescriptis in vi et c. sane de foro competenti Si quis fuerit delatus de ꝓpria libertate ꝑ vim et qualiter ista vis legit-time habet fieri declarat in cor thord § ij. q. ij. et infra e. c. xxx. Siquis intrauerit § vltimo Vereditī debent iurare in placito cuilibet hereth de vulneribus et intellige de vulneribus an-te mortem vulnerato inflictis sed post mortē debent iurare de morte et non de vulneribus vt infra c xij in glo.

¶ Hwore sandmen sculle i kalles c. iiij.

Per litteras regis debz quilibet veredicus in stitui et in placito illius hareth in quo debet esse veredicus ⁊ exactor regis debet eos cum iura mento assumere Itez sic iurabunt qui instituuntur sic deus iuuat eos ꝙ nec prece nec pcio nec ꝓpter amiciciciam alicuius nec ꝓpter fauorē cognatorū aliud faciunt ꝗ3 qd iustū sit in suo iuramento.

¶ Hwore sandmen sculle i kalles c. iiij.

Komughus breff scal liwse sandmen i oc a thz haretztingh ther the sculle ware sandmenz i oc komghns umbosmā scal thmi edhe. oc so scul le the swarie ther the edes i so hielpe hannū gud at han scal ey gøre for gawe eller for frenscap el-ler for nogher wild annet en thz retiste oc thz san neste ther han wed i hans sandmāz eedh.

¶ Per literas etc Tangit de iuramēto veridicorum simile est de testibus de quorum iuramento in glo c. Fraternitatis de testi. § e. c. i. l. testimoniū et l eos sic etiā iurat notarius de q̄ notat in c clericis ne cle. vel monachi Per litteras etc Nota quod priores lrē valent nisi qui primas litteras impetrauit eis illegittime vsus fuerit aut ex malicia aut ex negligentia de rescrip. plerumque et infra e c x Si rex § vltimo Itē littere secūdo impetrare prioribus p̄iudicant si de eis mētionē faciant de rescrip. c. ceterum Item si expresse nō continet nomē cuius q̄ impetrauit vel impetrare facit § de proba l ad probationē non valet Item nō valet si expresse non cōtinet nomen eius quē vult cōuenire scz rerum ij. q. iiij. c. quisquis. Item Nota quod vltimū testamentū iudicatur firmus alijs quia testamentū cuiuslibet hois post mortē confirmatur et nouissimū hois testamētū immobile perseuerat de cele missarum c martha Itez Nota quod rex extra prouinciam suā nullum citet sed aduocatus regis infra prouinciā ex parte regis impetat et conuincat Thord § xxix.

¶ Om sandmen tage mere en rette hestelele Capitulum v.

SI probatū fuerit contra veridicos quod receperint vltra dimidiā marcā argēti pro eorum hestelele q̄ quidē dimidia marca argenti diuidatur inter illos omnes octo licet vnus eorum recepit āmittent primo suū boodloth et postea suā veridicam Item qui vocauerit auxiliū veridicorum hoc ē hin thē sandmē kaller op siue iurauerit cū eo siue contra eū vel omnino

nichil tñ debet eis dare heſteleie Jtem in eodẽ placito vbi debent iurare dñt recipere ſuum heſteleie cũ teſtimonio placiti tunc poſtea nõ oritur inde cõtentio Sz ſi detentũ fuerit eoꝝ haſteleie vltra tha ma thz deles meth raan.

Om ſandmen tage mere en rette heſtelcie c.v.

Vorde ſandmen ther i prøwz at the tage merr heſteleie en therẽ reth er tha haffue the førſt forgiort there booſloth oc ſithen there ſandmẽz eedh There retthe heſteleie er alle otte en halff mark ſølff togh at en tagher then halffue mark ſølff tha ſcal han tog ſkiffte thm̃ e mellom alle andre ſandmen Hin ther ſandmẽ kreffuer op hwat heller the ſwarie meth hannum eller a modh ellẽ icke meth alle the ſcal han togh giffue heſteleie.

A thz ſamme thing ther the ſculle ſwarie ther ſculle the ther heſteleie tage meth things withne tha kommer ep ſithen dele A En holles heſteleie ther ower tha mo ther deles meth raans dele effther.

¶ Si probatum De ſolario veridicorum ſimile de ſolario aduocatorum C de ſuffra.l.iſta et de ſumptib? teſtiũ vt § de teſtibus l qm̃ ſed alia poſita ſunt ſpecialia Jtem licet marca argenti ſit multiplex tñ hic in legibus et in communi loquela danica atqz litteris intelligitur vt hic de quinqz ſolidis groſſorum niſi adiectio alia fuerit appoſita vt quia marca argenti colomenſis vel aliter Jtem hic eſt defectus in iſto capitulo qꝛ nõ loquit᷑ de veridicit in villis forenſib? q̃ntũ ſoluãt ꝓ ſuo booſloth iſte defectus corrigitur per thord § xi Nota Secularis ptãs que ↄuicerit clericũ in iuditio ſecular i ſecũduz eſtimationem iniurie condempnabitur in expenſis et dampnis ꝑ iudicẽ eccleſiaſticũ de iniur; ⁊ dãp da c olim Jtẽ Nota ſnia

contra clericum in iudicē seculari sic lata per iudicem secula-
rem et nulla quia nullam habuit iurisdictionē in ipm. layco
em̄ non licet de clerico legem dare xcvi.dist.bn̄ quidem xvi.q.
vij.non placuit ymmo tanq̄ȝ sacrilegis fuerit puniendus eadē
cā ꝝ q eadem Siquis principū et quia in hoc offendit ecclesias-
ticam libertatem et ꝓpter hanc iniuriam punitur in expē-
sis quas ꝓpter hoc fecit dāpna que pertulit tali occasione re-
sarciat vt patet in textu c olim vbi d꞉ ꝙ taxatione ꝝc.debȝ iu-
dex taxare p̄mo de expēs et dāpnis in iudicio petetis iij.q.iij.
offeratur v̄ q̄d fieri et postea debet iurare et tali iuramento
stabitur tanq̄ȝ legittime ꝓbatum ¶ vn̄ vi.l.Si qn̄ ij.q.i. In
p̄mis ꝝ vts̄ de hijs q̄ vi metus ve cā fi.c.vlti vbi de hoc ver
in predicto c.olim et concor pisa.in v̄ libellus § ij. Item seu et
(re iudi.c.cū te.

¶ Nar sandmen sculle swærie c.vi.

Infra minus q̄ȝ sex septimanas non perficitur
loghmal cū veredicis quia ad hoc debent esse
tria placita ȝ inter q̄dlibet eoꝝ dimidiꝰ mēsis In
p̄mo placito debȝ publicari causa id ē lIwse lyth
loghmaal tunc prefigendū est eis placitum ad di-
midium mensem et veredici citentur ad placitum
tunc in tercio placito vnus conqueritur et alter res-
pondet et tūc testimonium proferetur ꝙ veredici
sunt rationabiliter euocati hoc ē loglige til kraff-
de vt de causa illa iurare et sine iudicio nō tenen-
tur et postq̄ȝ iudiciū prolatum fuerit tūc nō possūt
dimittere quin oportet eos iurar̄ de causa illa sub
periculo suoꝝ boosloth Sandmē oc raās nefsing
p̄nt de omnibꝰ suo iuramēto iudicare ad que fue-
rint loglige til kraffde.i.citati in ōi tēpore āni quā-
do tenetur placitum quia latrones qui dicuntur
mordher et fures et predones nunq̄ȝ debēt pace
perfrui quia nulli dant pacem.

¶ Nar ſandmen ſculle ſwarie c vi.

INthet mynne en ſex vgher fulkommes logh maal mz ſandmen forti at ther ſcal try thingh til halfue monz mellom hwerth A thet førſte ſcal man liwſe ſijth loghmaal oc thet ther mā ſkadhē tha legge men thm̄ halff monz thing fore oc ſteff ne ſandmen til thingi tha a thet tredie thing ſec- ther en oc annē ſwarer oc lade withne thiwghe at ſandmē ere loglige tilkraffde om atſwarie tha ſcal dom til ganghe ath thm̄ bør om atſwarie. Sithn̄ dom er tha mwe the ey forlade thz vthn̄ the ſculle ſwarie. oc there booſloth ligghe there wedh Sandmen oc raans neffingh mwe ſkilie om alt thz ther the ere logelighe tilkraffde alle ti- me ors ther thing holdes forti at mordhē oc thyff oc raans men ſculle aldrig fred haffue thi ath thi frede enghen man.

¶ Infra minus ſtatio eſt quia cum matura deliberatione de bet ſententia ſimile in § curare de accuſationibus iuſti et c.i. de dilationibus Non poſſunt dimitere ſimile de notario pub/ lico quicūqz fuerit requiſitus tenetur facere inſtrumentū re/ quirenti et etiā omni tempe omni tempore quia latrones fures ꝛc̄ Non debent gauderi ferijs quia periculū eſt in mo- ra vt notatur in c primo de feri de immunitate eccl'e c inter. Item qꝫ iuramētū veridicorū et neffuingoꝛ et denominatoꝛ ſit ſtabile Si infra ſex ſeptimanas non impetitur ſuper ſuo iu ramento Thord § xxviij. Poſſunt de omnibus ſuo iuramēto iudicare ꝛc̄ Nota in dieb? feriatis iuditia liberalia que ad pie- tatem pertinent poſſunt tractari ſicut ꝑ inſignes latrones et fures punientur § e.l.ij. Hec henricus in ſumma ti. de fe. Itē vbi actio vel res ſit tempe peritura puta actio furti iniurie dampni et alijs vt̄s de iudi.c. ſignificauerūt vt ff e l i § excipi- untur et l.ij. et in cā. vero que pertinet ad pacem et concoꝛ

diam quolibet die feriato possunt expediri § e.l.ulti. transa
ctiones pacta uti ibi ver Hec faciunt causas vestis tractare
diebus Par celus admissum manumisso res peritura Ter
minus aspirans mora testis abesse volentis Cunqz potestat
patrie ius filius exit Hec ver de ferijs c cõquestus in magna
glosa in fi.v de ista materia q̄re infra eodem c lxxxij. Sabba/
to in glo. Judiciū pferetur q tenētur de causa illa iurare vē
Nota non debēt veridici discernere admonitionē illorū fylling
qui ipsos ad discernendū inuocāt sine cōsensu executoris cau/
se et talium fyllingh q̇libet soluat bondoni tres marcas et re
gi tātum thord § xxvij. Nota exequi.i.aliquid perficere ad ef
fectum ducere.i.ad finē rei ducere c Infra minus vce De illis
fyllingh q̄ infra e.c.iij.q.neffningi Steffnes sandmē til things
vē Item non debet aliquis ad placitū generale veridicus ci/
tare nisi executor cause vel aliquis alius ex parte sua ad hoc
in placito constitutus vel aliquis qui veridicorū hesteleghe
exsoluere sufficit cum emenda si conuincatur quia suuz heste-
leghe non exposuit legittimo tempe thord § iiij.
Nota hic scilicet in capitulo Infra minus.corrigitur dubium
de stockenessu q prosecutio causarū que fit per stockenessno
fieri debet per quindecim dies per tria placita et non per sex
septimanas hec thord.§.viij.

¶ Skyl sandmen at Caplm vij.

SI discordeuerint veridici tūc ratū erit qd plu
res faciunt nisi ita sit q octo meliores de pro
uincia et episcopus testificati fuerit vel q fecerint
vlogh vel vreth vel vtrumqz Sed si omnes iura-
uerint vnū et tamē manifeste periurant vt si iura-
rent aliquē occidisse alium qui illa die nō fuit in p
uincia illa que dicitur bygd tamen bene possunt
demereri suum boosloth quia veritas semper de-
bet periudicare legi Sed si omnes vnum iura-
uerint et meliores illius prouincie ipsos non incu-

ſauerint ratum erit qđ iurabant Si quidam vere
dici iurauerint in placito vno et aliȷ̃ nõ ſunt in pla
cito tunc debet eorum impedimentum pronũcia-
ri vt ꝙ vel neſciebant vel fuerunt legittime impe
diti tunc debent ipſi iurare in proximo placito ſe-
quenti vel iterũ ſuum pronũciare impedimentũ ⁊
ſi in tercio placito non iurauerint ãmittent ſuum
boos loth ſi eſſent in terra illa et extra lectum egri
tudinis.

¶ Skyl ſandmen at Caplm vȷ̃.

Skyl ſandmen at tha ſcal thʒ ſtande ther fleſt
giorde for othñ ene thet ath the beſthe bygd
men oc the ſanneſte otte oc biſcops withne ath
the haffne enthñ giorth wlogh eller wreth eller
bødhe.

¶ En ſwarie the oc alle eth oc tho ſo apenbarlige
a meen ath hwer man wedh ath the ſwarie me-
en ſo ſom ath the ſwore annen man til annes ba
ne ther ey wor i the bygd ther hin worde drapẽ
i ellẽ a thet landh tha mwe the tho wel therẽ boo
ſloth forgiøre forti atſandmẽ ſculle ey ware riger
eller karer en loghen.

¶ Om the fleſte gode men i byghen' ſecthe them̃
ey oc ſwarie the alle eth tha ſcal thʒ ſtandhe.

¶ Swarie ſomme ſandmen a eth thingh oc ere
the andre ey a thingi tha ſculle men there forſald
gøre enthen ath the ey wiſthe thet thingh eller
the wore i laghe forſaldh ſo ſom førre er melth.

¶ En ſwarie the ey a thet thredie thingh eff-
ther ath the andre ſwarie thaba there boos

loth om the wore innen landes eller vthen siun-
ghe sengh.

¶ Octo meliores de ꝓuintia et Episcopos testificati fuerit ꝛc Nota pōt aliquis pace priuari in testiōnio eorundē lꝫ veridici iurauerint ꝙ pacē hēat et emendat et illud tenendū ē in oīb⁹ causis ꝑ qbus aliquis conuincit᷑ vel dfendit᷑ per placiti veri-dicos nefningos et denominatos thord xix Itē Si aliquis su per quacūqꝫ causa testimoniū habet et aduersarius su⁹ simi-liter habꝫ tūc illud testimoniū tenendū est ꝑ firmo in q̊ epūs et oc to meliores illius hæreth testimonio suo cōsenserit thord § xx. Itē quidqd iudex ligauerit iuste et non errantib⁹ claui-bus scilicet faciat extra cōscientiā ꝯtra iusticiā in grauamē ꝑ-tis et in iuditio ꝛ per grām ligauerit erit ligatū celis dist·i.de pe.c.qd peniteat per io.xxiij.q.v.remittūtur et per archid hec ar.in c.ad aplice in v̇ ligaueris de se et re iudi.in vi. Et epūs testificati fuerit Si aliquis epūs vel ei⁹ officialis leges firma uerit et eas solueret fit ipe excusatus et leges date cessari nō debeant thord § xv Si discordauerint Qualiter meliorib⁹ cre ditur simile l in iurciuradi § i.de testi.et s̃.c.liij.li.primo Item pūt reprobari per alios ptes et meliores sicut notarius pub-licus reprobatur per testes vt in c.iij.de ꝓba § et si oms con-cor l placuit § de iudicijs et c fi de trāsac § Si quidā simile de testi ꝙ excōicent᷑ si scdo vocati nō cōparuerint et de alijs cōtu-macibus nisi fuerūt vna peremptoria pro oībus vt in c.i.de di lationibus Nota hic dubitatur Si discordauerint testes per quos falsi testes conuincantur rūdetur vt in cor thord § ij.ꝛ s̃.li.i.c.xxxviij. in glo.Item nota ꝙ crimina dūt aptissimis ꝓ-bationibus ꝓbari § de ꝓbationib⁹ l sciant et infra e.c.xv. Si aliquis in glo et infra li.iij.c.lxiiij. Si imputatū in glo Nota hic est defectus quia in isto § Sed si oms textus nō loquit᷑ ꝙ pace priuatus debet restitui pace sua veridicis legittime pro piurio cōuictis et talis defectus corri per thord in cor § xviij. Item in isto eodē c est alius defectus quia textus iste nō loqui tur si aliquis pōt nichilominus pace priuati si testimonio epi ꝛ alioꝝ fidedignoꝝ veridici fuerint ꝑ piurio legittime conuicti licet veridici iurauerint ꝙ pacem habeat ꝛ emēdat et iste de-fectus similiter corrigitur per thord in cor § xix.et vtrum ista

correctio tenenda ē in aliis cauſ de neſninig; ⁊ denoiatis ibi/
dē patebit Nota in iſto c Si diſcordauerint ⁊c̄ ē ad huc alius
defectus q: textus iſte nō loquitur q̇d agendū ſit Si executor
cauſe fuerit ꝯuictus in aliis ꝑtibus ⁊ hoc nō fuerit notorium
vtrū diſcernāt veridici neſſningi vel noīati iſte defectus corꝑ
Thord in cor § xxxiii. Itē nota ꝙ hic eſt defectus in iſto c Si
diſcordauerint de homicidio q̇ defectus cor ꝑ thord § lxix Per
lrās regis Quartū caplm ſecūdi libri Nota quō debeat puni/
ri qui lrās regis illegalit ꝯtra aliquē impetrauerit declarat
in cor thord § xxxv. Si diſcordauerit § iiii. Si quidam veridici
Nota q̄uis iſte textus loquitur de veridicis legittime impe/
ditis tū hic ſubintelligitur de veridicis neſſniugis et denoia
tis violent impeditis qui defectus corrigitur ꝑ thord in cor§
lxiiii. Nota in c vii. ſcꝫ Si diſcordauerit i § Sed ſi oms in fine
di: ꝙ veritas ſit ꝑ octo meliores de ꝓuincia ⁊ ipm ī iudicio diſ
cuſſa ⁊ in iuſtitia ꝑ eoſdē finita ⁊ ſimile de ꝑ iurio in lege xii.
hoim ꝑpetrato qui quidē lex rata maneat ⁊ firma donec per
octo meliores de ꝓuincia et cpm cōuincatur ſed alio modo
manifeſtatur vt ꝑiudicat legi ſcꝫ ꝑ euidentiā facti in aliquo
crimine vt extra ar de co.ha.cle.⁊ muli.c. tua ⁊ c.fi.⁊ infra
li.ii.c lxxxv. Si quis imputauerit et alio modo ſi ſit de hoc in
placito confeſſus vt infra e.c.lxxxix. Si quis captiuatū vel le
gittime conuictus vt infra eodem c c.vi. Siquis iuratus in
fine Biſcops vithne Nota Si pace ꝑuatus pōt teſtimonio epi
et aliorū fidedignorū veridicos conuincere debet pace ſua re
ſtitui Thord § xxiii.

Om man drab Caplm viii.

SI occiſus quis fuerit quinta feria poſt nonaꝫ vel aliquo dierū an̄ quintā feriam ⁊ placitum vniuerſale q̇d vocatur landzthing ſequitur in pri mo placito tunc tenentur cognati occiſi illud pub licare q̇d d: liwſe in eodē placito ⁊ ſi occiſus fuerit quinta feria poſt nonā tūc pn̄t expectare ad aliud placitū q̇d proximo fuerit proſecutū.

Om man drab Caplm viii.

Drabes man a torsdagh for noen eller hwil-
kñ dagh for torsdagh oc er landzthing a thñ
neste løwerdagh tha sculle frendher thz liwse a thz
samme thingh En drabes mã effther noen a tors
dagh tha mwe the byde til annet thingh ther er
nest effther.

Si occisus q̇s ⁊c̃ Nota Siquis in aliquẽ vindictã tulerit pro-
pter excessus cognati vel amici sui hic nõ loquitur ⁊ ideo cor-
rigitur q̇d iuris sit per thord § lxi. Nota hic fit quedaz correc-
tio p thord § iiij. ꝯtra eos qui interfuerint morti alicui⁹ quã-
ta fuerit emenda circa regẽ ⁊ cognatos interfecti Si occisus
infra quartũ tẽpus accusetur homicidiũ et est locale Si occi-
sus quis fuerit ⁊c̃ Itẽ Vetherweds bood qui morti alicuius
interfuerit soluat heredibus interfecti sex marcas ⁊ regi tres
marcas Thord § v. Item nota q̃uis textus iste loquit̃ de ho-
micidio generaliter tñ si vxor alicuius occiditur opere vel mã-
dato vel consilio vtrum veridici vel denominati de hæreth dis-
cernant corrigitur per thord § xxi.

Om ey males loglige effther c ix.

Si legaliter non fuerit prosecutum .i. om logh-
lige males ey effther oc liwses ey som logh
er et placitum q̇d dicitur landzthings preterierit
tunc nullus potest prosequi cãm illam que dicitur
effther male sine licencia regis Et si rex non de-
derit licenciam prosequẽdi causam que dicitur eff
ther male tũc nichil amplius potest extorqueri q̃z
iusta emenda hoc est xviij mark ther hoc est tryn-
ne atten mark penninge sufficiens valoris vel ar-
genti .i. cautio vel iuramentum quod dicitur kyn-
nefn si negauerit incausatus Et si ille qui causaz
debet prosequi noluerit hoc est effther male in pla
cito quod dicitur landzthingh et noluerit petere li

cenciam a rege infra diem et annum vt prosequi possit causam tunc debet rex adiudicare reum ad emendam si confessus fuerit et si negauerit defendet se cum kyns nefnd Et si ille qui incausat noluerit aliquid istarum acceptare tunc debet rex ipsum iudicare excusatuꝫ pro causa illa quia nullus debet contra alium aliq̄ꝫ fouere similitatē qđ dicit̄ bølesaagh.

¶ Om ey males loglige effther c.ix.

Males ey loglige effther oc liwses ey som logh er oc forganger landzthinghz tha mwe mē ey effther male vthen komghens orloff En giffuer komghen ey orloff til effther at male tha kan han icke fanghe ther effther male mere en retthe manne bødher thet er trynne atten mark penninghe eller ful sølff wyrthingh for so manghe penghe eller kyns nefnd om hin dyl ther for saagher En wil hin ther efftermaal scal haffue ey effther male a retthe laghthingh oc ey fanghe orlof effther ath male aff koninghen indhen dagh oc samlingh tha scal koninghen male hin wedh bødher ther for saghen er om han gangher wedh En dyl han tha ware wedh kyns nefnd. En wil then ther secther wedh enghe thysse tage thē sauth er tha er komghn̄ skyldug at male thn̄ ther secthꝫ wor oc hans frēdhē anghēløs oc orsage for the dele forthi ath bøle saag scal enghen wedh annen bare.

¶ Sufficiens valoris vel argēti cautio ?c Nota cautio est nomē gn̄ale oīm securitatū cū quis securus redditur per ipsaꝫ

de eo qd sibi pmittitur Nota cautionū alia fideiussoria quia fideiussor ē qui se p alio obligat ad satisfaciendū alia pignora-titia quia pignus .i. vadiū qd p aliqua re datur vt postea recolligatur alia ypotecaria est cū res comedatur sine deposi-tiōe pignoris l' cautione sole interueniente alia iuratoria q̄ intelligit' qñ vdouiā cautōem prāre nō pōt alia cyrographoria q̄ fit qñ scriptio manu ppria debitoris datur creditori Si lega liter vt̄ Tractatur de in integrū restitucione infra annū v di-ez simile de restitutione minoris et simile de supplicatiōe pn-cipi porrigenda C de precibus impatoris offerend per totū et si ille fa l qui accusare C de edendo q: sine accusatore nullus debet condempnari vt l iubemus C de pbationib? Nota q̄ta fuerit emenda interfecti quere infra libro tercio c xxi.

¶ Sufficiens valoris vel' argenti catuio' vt̄ Nota s'm l'impe-riales ff mād l si mādato q nomine sufficientis cautōis intel-ligimus pignora vel fideiussores concordz in pte textus hic in v sufficiens valoris et infra li. iij. c. xxi. In principio etiam con cordet ber de conuersione coniugatorum c ex publico in v suf-ficienti.

¶ Om komghñ giffuer effther maal c. x.

SI rex dederit alicui effther maal tūc debet il-le publicare illō qd d' liwse p lrās regis i pla cito qd d' landzthing q ipe optinuerit effthr̄maal post ɔgnatum suum occisuz et i placito debet pub licare occisorem illius quod dicit' liwse sicut fuisset occisus i illa septimana ante proxima z postea p-sequi cām suā quod dicit' logmaal sicut ptactū est de homicidio Sz siqs optinuerat lrās regis ad eff thr̄ male z nō fuerit eis vsus in tribus placitis sed celauerit in trything nichil valebunt.

¶ Om komghñ giffuer effther maal c. x.

GIffuer komghñ effther maal tha scal hin thr̄ effther mall liwse mz komghñ breff a landz

thing at han haffuer fanghz effther maal effther sin døde frende oc a thet thing scal han lywse thē dødes bane so som han wor død i then samme vge ther nest fore oc fylge sithen sÿth logmaal so som føre er saut om man drab En ho som til effther maal fangher koni̅ghs̅s briff oc dyl thet .trything tha er thz skyldugh icke hannū atdwe.

¶ Si rex ꝛc̄ Nota in si qualiter perditur ius ad qđ quis restituitur per lapsū triū placitoꝝ sicut rescriptū per lapsum vnius anni ꝑ c. Si aūt et c clerumqz de rescrip. Itē qualiter ꝑditur ius nō inuenientis debito tempe ad exigendū debitū vł hereditatē vts̄ c. xxiij. quicunqz li.primo et simile infra e.c° xxxiiij.qui voluerit § ij si testimoniū et infra e c.lvij.qui voluerit Si rex dederit ꝛc̄ Nota q̄uis textus ista loquitur de illo qui obtinuerit efftherma al cū non facit mentionē de premio laboris illius qui fuerit executor homicidij ideo defectus hui9 c corri ꝑ thorđ § lvi. Itē Nota vtrū aduocatus regis pōt assumere sibi excutionē causarū in illo hæreth vel villa forēsi vbi est aduocatus istud dubiū cor per thorđ § lvi.

¶ Hwilke sandmen til sculle Caplm xi.

Vbicunqz fuerit homo occisus siue in villis forensibus siue alibi tunc debent illi veridici iurare qui ibi sunt veridici vbi fuerit homicidiū ꝑpetratū ita etiā debet fieri de oibus de quibus veridici tenentur iurare.

¶ Hwilke sandmē til sculle Caplm xi.

Hwore som mā wordher draben huat heller i købing eller a land hwedhē som han er helst tha sculle the sandmē e vm swarie ther ther ere sandmē som gerninghē worder giord Thz samme er log om alt thz thē sandmē sculle om swarie

¶ Hwr sandmen sculle swarie c xij.

SI veridici voluerint iurare aliquē ad emēdaꝫ sic iurabūt sic deus adiuuet eos ꝙ ille vindicauit vel vulnus vel ictus vel coact⁹ fuit ad defensionē vite sue vel rerū suaꝝ ꝛ tenet̄ ꝓpter hoc frui pace Sꝫ si noluerint eū suo iuramēto pace priuare tunc debent iurare ꝙ ipē interfecit hoīem innocentē ꝛ tenet̄ ꝓpter hoc pace priuari Sꝫ si cā mortis q̄ dr̄ bane saagh publicata fuerit ī placito qd̄ dr̄ landzthingh tūc tenent̄ veridici suo discutere iuramento quid fuit causa mortis que dr̄ bane.

¶ Hwor sandmen scwlle swærie c xij.

VIlle sandmen swærie man til bødher tha bede the thm̄ so gudh hielpe at thn̄ mā haffuer anthn̄ saar eller hogh eller mor nøat til atwærie sÿth eghꝫ lÿff eller sÿth eghꝫ gootꝫ oc bør sin fred forti at holde En wille the swærie hannū fredløs tha sculle the swærie at han drap sagheløs mā oc bør sin fred atmyste En om bane sagh wordher liwst a landzthinghꝫ tha sculle sandmen fange hā num bane man oc hwat hannum wordt til bane oc lÿffs lath.

¶ Vbicunqꝫ fuerit ⁊c̄ Nota hic vt videtur corrigit̄ error et remouetur dubiū de arestatione So scriffs landzdomer oc andre gode men meth hannū a landzthing Hwo som besettis loglighe i berck eller i købingh oc mo chzdeles meth horingh om thꝫ forsømes mꝫ sandmen oc scal bødes ther fore iij mark bōdhū oc so komghū at mynste Hec scripta sūt de placito toci⁹ terre Anno dm̄ M cd lxv. Itē Nota homicida ex industria .i. ex ꝓposito innocentē per insidias occidit occidendus est secus ex causa ar. xv. q. i. Siqs nō reatus et infra in plurib⁹ capittulꝭ ꝑ insidias si xxiiij. di § de hÿs iste q̄ ꝑ agressionis insidias occidit ab eccl̄a emunitatē nō habeat de tali loqt̄ hic scꝫ ī pmo

et de homici nec public9 latro extra de immũitate eccle c iter alia et § qndo liceat vnicuiqȝ sine se vindicare l.i.⁊ ij.⁊ xvij.q. iiij. sicut antiquitus Item qui ca spe in ecclesijs vel cimiterijs delinquunt vt ibi liberentur non defenduntur ibidē extra de immunitate ecclesie c vltimo.

¶ Om teghñ giald Capitlm xiij.

SI emēda fuerit exhibita hoc ē om both festes hiemme et non fuerit discussum de causa cum iuramēto tunc tenetur rex habere teghñ giald hoc est xij marcas denarioꝝ Sed si aliquis iurat9 fuerit ad emendam tunc rex nichil amplius ꝑcipiat q̃ȝ tres marcas de curia sua pro blodwide siue fugam inierit siue moriatur.

¶ Om teghñ giald Capitlm xiij.

FEstes bood hiemme oc mordher ep sworen om tha a komghñ tegeñ giald thȝ er xij mark penninge En swaries man til bødher tha tagher koningh icke mere en blod wide En flyr hã fredløs eller døør tha a koninghñ aff hãs bo iij mark for blod wide so at han oc tho holler sin fredh.

¶ Si fuerit emenda ratio istius est vt exemplũ alijs pateat ideo in publico fiat cõpositio et nõ in secreto al' pena cõmittit publice em̃ vtilitatis est ne crimina maneãt impunita de sen. excõi c vt fame.

¶ Om affhogh Caplm xiiij.

SI voluerint veridici suo iuramemto aliquem pace priuare pro affhogh tunc debent iurare ꝙ ipse recepit hominem innocentem et duxit euȝ ad lignũ quod dicit᷑ stock oc hamleth hanũ ⁊ tenetur ꝑpter hoc priuari sua pace et ꝙ posset eum ita bene occidere sicut demēbrare ita Et voluerit

ipsum iurare ad emendā tunc dñt sic iurare q̄ il-
la vice nec voluit ip̄m demēbrare nec occidere sed
qđ factū est ex improuiso vēit ꝛ ꝓpter hoc tenetur
frui pace sua.

¶Om affhogh Cap̄lm xiiij.

Wille sandmē swarie man fredløs for affhog
tha sculle the swarie at han togh sagheløs
man oc ledde til stock oc hamlede hannū oc er for
thi skyldugh sin fredh atmyste oc matte om wel
tage aff hānū lyff som lymme En wille the swa-
rie hā til bødhr̄ tha sculle the swarie ath i thn̄ wai
ther the mødes tha wille han ey lyff aff hannum
taghe oc ey lymme oc thet skede affwode oc er thi
skyldugh sin fredh atholde.

¶Si voluerit ꝛc̄ Melius est q̄ iuret sup credulitatē q: hic se-
q̄tur ꝑpleritas sicut s̄ in c.xij.di.c.tn̄ est.

¶For hwilketh affhogh sandmen sculle
swarie om Cap̄lm xv.

De quolibet affhogh ita bene de oculo sicut de
alia mutilatione tenentur veridici iurare Vbi
cunqꝫ et ꝓ quocunqꝫ affhogh emēdatū fuerit fier
thingh mā bødher pōt pro illo affhogh homo p̄-
uari pace sua.

¶For hwilketh affhogh sandmē sculle
swarie om Cap̄lm xv.

Om alhonne affhogh so wel om øme som an
neth sculle sandmē om atswarie Hwore sō
fierthing man bødher bødes for affhogh ther mo
man swaries fredløs fore.

¶De quolibet ꝛc̄ Nota hic in c ꝑmū sup̄ mutilationeꝫ quo

ad p̃uaricationē pacis equipari homicidio sic alibi quo ad irr regularitatē in cle unica de hom[illegible] ꝛ in ů mutilet in glo. Itē ubi soluit᷑ quarta ps emēda hom[illegible]cidij vide infra ī li.iij.c.xxxv Item Si discordauerint veridici [illegible]fningi vel denomiāti q̄d iure hic in isto c cor ꝑ thord in cor [illegible] lx.

Om quinne teckt Capl̃m xvi.

SIquis sup aliquē cōqueratur de muliere que vim passa est q̄ dr woltaghn̄ ꝛ si veridici volūt ip̄m pace priuare cū suo iuramēto tūc dn̄t iurare ꝙ ipsa fuit opp̄ssa ꝑ vim contra voluntatē suaꝫ ꝛ tenetur ille qui eā oppressit ꝓpter hoc priuari pace sua Et si notoriū fuerit ꝙ ipsa nō fuit per vim oppressa tūc debent iurare ꝙ nō oppressit eā per vim ꝛ nō contra volūtatē suam et tenetur ꝓpter hoc frui pace sua.

Om quinne teckt Capl̃m xv.

HErer mā effthr̄ kone ther mꝫ wold er taghn̄ oc wille sandmē swarie hannum fredløs tha sculle the swarie at hwn wor taghen meth wold imod hēne eghn̄ willie oc hafft til haath kone oc er thē thr̄ hēne tog forti skyloug fredløs atware. En er thꝫ witterligt at hwn wor ey woltaghn̄ tha sculle the swarie at han togh henne ey meth woldh oc geen hennes eghn̄ willie oc er forti skuldugh sin fredh atholde.

Siquis sup aliquē cōqueratur ꝛc De materia istius capituli ꝛ aliorū duorū capitulorꝫ sequētiū notatur in l raptores c.de ep̄is ꝛ clericis et l unica C de raptu v̓ginū isti de publicis iudicijs Itē lex iulia de adulter ꝛ extra de raptoribus c penl ꝛ si in quib⁊ etiā notat᷑ de pena vn̄ cōmittit᷑ stuprum cū volēte etiā sine raptu datur dimidietas bonorꝫ ꝛ hoc cognatis vt hic per dictū c Item lex si in volente sine raptu est pena capi-

talis in § fin aūt in dicta l vnica a fortiore cū raptu vt dicit l raptores et l vnica sed fallit si meretrix esset vt p glo dicti §. Item lex hic infi vbi ꝓpter hoc Item melius dicit et pōt illo modo obstante pace sua frui ⁊ idē supra c.xiiij.

¶ Om kone wordher woldtaghen c.xvij.

Quecunqꝫ mulier se dixerit p vim oppressam cū primo possit euadere manus eius et in ꝓ-priā libertatem venire tunc debent cōqueri vim si-bi illatam coram villanis hoc ē for granner oc grā-nekoner oc a kirke steffne et postea in placito qđ si fecerit p̄sumēdū ē q sibi sit violentia illata ⁊ tūc veridici tenent ꝓ illa causa iurare Sꝫ si tacuerit ⁊ sustinuerit postq̄ꝫ fuerit manifestū corā granner ⁊ grannerkoner q ita fuit q iste habuit et cōcubuit cū ista muliere vl' ⁊ si ip̄a fuerit imp̄gnata et prius tūc p̄sumendū ē q ipsa nō fuit violēter oppressa ⁊ tūc nō erit necessariū iuramentū veridicoꝝ Item quicūqꝫ incausatus fuerit pro oppressiōe violenta et veridici iurauerint ip̄m excusatū tūc ille qui q̄ri-moniā mouet oīnī carebit emenda et lege pro illa causa scꝫ leer wide quia maior iusticia semper pre iudicabit minori.

¶ Om kone wordher woldtaghen c.xvij.

Hwilkhē kone sigh kaller woldtaghē athwar først synne hwn kōmē aff wold oc i sin eghē frelse tha scal hwn kære woldh ther wedh henne er giorth for granner oc grannekoner oc a kirke steffne oc sithē a thingi tha er wel ventelicht ath henne er wold giort oc ere sandmē forthi .ikpldu-ghe om so wordher melth atswærie En tol kone oc thier effther at thꝫ er apēbaret oc mā wedh bo

de grãner oc grãnekoner at thñ mã haffuer hafft
thñ koné ellẽ om hwn haffuer hafft thñ man eller
om hwn wordher meth barne oc karer ey føre
tha er venteligt at hwn wor ey woltaghñ: ho thẽ
alligeuel wor ildhe mz fareth oc thørffue ey sand
men til gãge Hwo som settes for voltecht oc swa
rie the hannũ angherløs tha er hin ther a deler bo
de skyld wedh bood oc wedh annen logh for leer
wide forti at mere logh taghẽ a thñ mynne bort.

¶ Quecunqꝫ mulier se dixerit per vim oppressam ꝛc̃ Si aliqs
alicui abstulerit filiam sororẽ vel suã cognatã ꝛ ipsam carna
liter cognouerit per nuptias vel sine nuptijs distinguant ve-
ridici suo iuramẽto vtrum prima vice oppressa fuit vi vel nõ
licet ipa postea consenserit ꝛ si iurauerint ꝙ ipa oppressa fu
it vi sit ipse pace priuatus et nichilominus discernant veri-
dici verũ fuit sibi ablata vel non sed si ad hnc conuincitur sol
uat bondoni xl marcas et regi tantũ et preter hoc potest cau
sam hærwerck prosequi si sibi factuꝫ fuerit tempore quo abla
ta fuit cognata hec patent per thord in cor § xcij.

Nota quotuplex est violentia. nota infra libro tercio c xlviij.
Quecunqꝫ propprìam libertatẽ. in c veniens de sponsa tacu
erit. Nota ꝙ prescriptio colligitur ex taciturnitate ff de inter
rogatorijs actionib? l de etate § qui tacuit et cõsensus ꝓsum
mitur ex diucturna taciturnitate ff de vsucapionibus l cũ qui
dam § diuus et supra libro primo c xxxiij. § vltimo de violen
tia ibi et infra c. c. xviij. in fine.

¶ Quecunqꝫ mulier etce. Nota hic oritur dubium.

¶ Si mulier facit se a viro clamdestine et voluntarie cog-
nosci sed postea consensum et voluntatem mulieris ad im-
plere renuuens ab ea recedit mulier in fraudem verse se ꝑ
vim oppressam coram villanis et mulieribus circa ecclesiam
et in placito horribiliter clamat vtrum presumitur ꝙ talis
mulier fuerit per vim oppressa istud dubium corrigitur per
thord. §. xxix. in cor et clarius in cor § xcij.

Om lønligh Capl'm xviij.

SI aliqua puella vel mulier admiserit virū clā-
destine cum volūtate sua et postea fuerit pub
licatum licet ipsa tacuerit et nullum incausauerit
tūc possunt eius cōgnati impetere quēcunqꝫ volu
erint et ab eo recipere vel iuramentū cōgnatorum
suorū qd dicit frendher eedh si negauerit vel emē
dam ix marcarū si confessus fuerit vel bøde hās
māhelleth si noluerit stare iuri Sꝫ postquaꝫ cong-
nati semel recipiūt emendā pro ea si postea nolu-
erint cessare tūc nō possunt amplius cognati ꝑ ea
emendā accipere nisi violentia fuerit facta Sed il-
li qui ꝓpinquiores eius tutores sunt hoc ē the thē
hennes giffther maal woldher debent illud ꝓseq̄
et nō aliȷ̄ sed de illa emēda ipā nichil recipiat quia
vis non fuit ei illata sed cū voluntate sua fuit.

Om lønligh Capl'm xviij.

LAdher nogher mø eller kone ligghe hos sigh
i løøn mꝫ sin eghen willie oc wordher thꝫ opē
baret tho at hwn thier oc secther enghen man tha
mwe tho frendher kalle a hwem the wille oc the
wide the gerningh oc haffue aff hannum anthen
frendher eedh om han dyl eller ix mark boot om
han gangher wedh En faller han aff loghen tha
bøde hans māhelleth om han wil ey stande til ret
te En sithē frendher haffue en synne bood for hē
ne taghꝫ wil hwn ther effther gøre ilde oc lade en
oc taghe en annē tha mwe frēdhē ey boot hwer
synne for henne taghe vthen at hēne gøres wold
The ther neste warie ere sculle dele thÿsse dele oc

ep annen mã oc thẽ bood tagher hwn icke op for thi at thet wor meth hennes eghen willie oc enghen frende vthen hennes rette warie ther hennes giffther maal sculle wolle.

¶ Si aliquis puella vel mulier ꝛcc. Si confessus fuerit Nota allegans turpitudinẽ suam non audiendus de re iudica c lator In prima glosa per ber et de donationibus c inter dilect? per textum.

¶ Item non est audiendus allegans turpitudinẽ suam quia assimilatur conuicto quia si medio tempore mota fuerit querela per ipsum contra aliquẽ nõ potest eũ cõuincere vt infra e c. lxvij. qui conuictus Si aliqua puella ꝛc̃ Nomen marcarũ aliqui textus habent tres marcas. Item pro isto c facit insti de iniurijs § patitur sed cuȝ voluntate quia volenti non fit iniuria de sen. excommuni c contingat in glosa et iniuria tollitur dissimilatiõne ff de iniurijs l non solum § i ꝛ ibi in glo.

¶ Nisi violentia sed leges quia tunc si meretrix esset falleret vt in § Item lex in glosa insti de publicis iudicijs

Si aliqua puella ꝛc̃ Nota de cõcubitu illicito supra li. primo c viij ꝛ c xxxiij. et infra c e xxxiij ꝛ in li iij. c. xxxvij.

¶ Nota concumbens cum meretrice vel ancilla nisi cõmiserit furtum de iure non debet suspendi ff de furtis l furtũ vbi dicitur ꝙ si quis meretricem vel ancillam aliam rapuerit vl' zalauerit non lucrificandi gratia sed libidinis exercende nõ committitur furtũ licet alias peccat ff de furtis verum Item de materia huius capituli ¶ Si aliqua quere in cor p̄ thorð § xcij.

¶ Si aliqua puella Ibi iuramentum cognatorum ꝛc̃ Nota iste textus non facit mentionem de thinghoringh et ideo fiat hic correctio de thinghoringhe si lex firmata fuerit in placito et quot illi thinghoringhe erunt et si se absentauerint cum leges dantur legittime de placito nominati quantum soluãt conquerenti et regi.

¶ Item per quot horas ante meridiem illi qui leges firmauit debent conquerentem expectare Iteȝ ille thinghoringh testimonium perhibere debeant vtrum affuerit leges dando et

expectauerit quando conquerens illos petit et quod plures testantur vtrum sit ratū et quod pauciores testātur vtrū sit irritum et quod soluant pro falso testimonio et q̄ in illa congregatione aliū vulnerauerit vel occiderit quid soluat vltra ius commune iste defectus et ista dubia corrigantur et declarantur p Thord in cor § xv.

¶ Om kone døør aff barne c.xix.

SI aliqua mulier mortua fuerit de partu siue sit legittima siue concubina tunc non dn̄t veridici de morta sua iurare quia ipsa nō cōcepit puerū sine voluntate sua.

¶ Om kone døør aff barne c.xix.

UOrther anthn̄ māz husfrue eller hā slegefred døød aff barne tha skulle sandmen om henne døød ey om skilie forti at barn awledes ey medh henne vthen hennes eghen willie.

¶ Si aliqua vē secus in casu c Si aliquis de homicidio Nota purgato furnicare eo ipse purgetur fornicaria vce. vt infra li iij. c xxxvij. in glo Nota non pōt denunciare de crimine de q̄ egit penitentiā xxiiij. q. iij. § ecce in v corrigi hu? archi de offi ordi in c quia plerum in v ecclesiarū in vi.

¶ Om slegefred dather Capl'm xx.

SI filia alicuius concubinaria fuerit clamdestine deflorata et non fuerat prius in placito legittimata tunc nullus qui pertinet ad eaz ex parte patris potest inde mouere querelam Sed ille q̄ sunt propinquiores ex parte matris Sed filius de clamdestine coitu et voluntarie nichil recipiat de illa emenda quam pater suus emēdauit pro leerwide quā intulit matri sue.

¶ Om slegefred dather Capl'm xx.

VOrdher mãz slegefred dather forligghen oc
er ey thing liwst tha mo enghñ ther til henne
hører a fadherne dele thÿste dele mẽ thi ther nest
ere a mødherne oc giftthermaal sculle woldhe
Thñ søn ther kone fangher i løøn tagher icke aff
then bood ther hans fadher bødher for leer vide
for hans modher.

¶ Si filia ₇ce Ratio prime ptis est quia filius naturalis nõ dicit᷑ ꝓprie filius nec habet agnatos vt in auct᷑ ex complexu § de in testis nupcÿs et auct᷑ nec pri § de naturalibus liber; ₇ insti de cognatorũ successione § vulgo per glo. sed succedũt mri et ideo ꝓpinquiores ex pte eius admittuntur vt hic sed filius non quia tempore delicti non erat filius in rerum natura ideo contra eum non est delictum sicut rei qui nõ est nõ datur priuilegiũ de ecclesÿs edificandis c ad audientiam. Item de ratione prime ptis huius capituli Si filia s̃ li primo c. xxÿ. § iÿ. p textum quere.

¶ Om markeskel Caplm xxi.

SI fuerit orta discordia de markeskel tunc dñt veridici de illo hareth ponere statuas vl' lapides hoc est stabel eller steen in loco quo volunt et ibi iurare ꝙ recte fecerunt markeskel Et si vtrũqз fuerit diuisio ibi markeskel et tocius hareth tunc dñt quatuor de vno hareth et quatuor de alio put verius sciunt debent suo discernere iuramento diuisionẽ eoꝝ haret et postea publicare in placito qd factũ ẽ Sз si aliqs dixerit et recordat? fuerit ꝙ de illa diuisiõe pri? iuratũ fuerit tũc ãplius nõ iurabit᷑ de eadẽ Itẽ si illius nulla sit memoria et rex voluerit equitando dirimere markeskel tũc ratuз erit qd ipe fecerit Cauci? tñ ẽ ꝙ iuretur q̃з rex eq̃tando dirimat qꝛ maiorẽ hñt noticiã inde qui sunt

viciniores q̄z illi qui sunt remoti Jtē si ita sit q̄ hō̄
qui moriant̄ in vna villa habent aliq̄d emptū i alia
villa tūc debent appetere in placito q̄ emerūt qd̄
dr withēmaals thing hoc ē vno placito priusq̄z iu
ratū fuerit de p̄missis vel priusq̄z rex equitādo dis
rimat markeskel oc kalle astwffkiøb et fatentur
markeskel tha wærie the there køb mz kyns nesta
Si hoc fit cū lapidib9 vel stabel vel fossatis signa
tū tho at markeskel scal swæries aff stz Sz si nō
appecierit hoc est om the ey kalle a stuff kiøb z nō
fatent̄ markeskel anteq̄z fuerit iuratū tūc nichil p̄
ficiūt hec tha ower thm̄ icke sithn̄ ther̄ a kallend.

Om markeskel Cap̄l'm xxi.

Skyl mā om markeskel tha scullle sandmē aff
thz sāme hæreth stabelle anthn̄ mz stock eller
meth steen oc swærie sithn̄ i thn̄ stz thē thn̄ skelnet
er at the haffue giort reth En er thz bode marke-
skel oc hæretzskel thē mā skyl om tha sculle fire aff
eth hæreth oc fire aff eth āneth hæret the thē nest
ere sithn̄ skilie om thz sannest the wide oc swærie
a at the giorde reth oc liwse sithn̄ a thingi En er
nøgher myñe til at ther wor føre swore om oc le
wer nogē mā aff the thē swore tha scal thē ey me
re om swæries. en er ey nyñne til at forre wor om
sworē oc vil komghn̄ ride markeskel tha stor thet
oc for fulle tha mo han ey kōme aff w ware til so
ath thz er lønt for anthn̄ there ther i the dele er
G ædher er tho ath markeskel swæries en ridhes
forthi ath thet er thm̄ mesth witthēlicht ther nest

57

kidhe Er om markeskel so ath the ther bo i en by haffue køpt i annen by tha scullethe kalle a there kiøbe paa wethermaals thingh thet er eth thingh før en sworen wordher om eller føre en komghn ridher markeskel oc kalle a stuffkiøb oc ganghe med markeskel tha warie the ther kiøb mz kyns neffn om thet er merckt meth steen ellr mz grøfft togh at markeskel swaries aff stz En kalle the ey a stuffkøb oc ganghe ey medh markeskel føre en sworet er tha omer thm fithn icke there a kall.

Si fuerit orta discordia de markeskel rc. Pro isto c. facit l. su finalibus ff finium regundorum.

Swaries man fredløs Caplm xxij.

SI aliquis pace priuatus fuerit et aduersarij sui emendam habere noluerint tunc fugiat de terra infra mensem z diē z si fugere noluerint tūc pōt rex cōfiscare bona sua z priusqz ipse composu erat cū cognatis interfecti nō tenetur rex eū recipe re ad pacis securitatē hoc est recipe ab eo fredkøb Et si fugerit de terra vel moriatur tūc debent ppinquiores cognati sui emēdare duo saal Jlle qui primus est ex pte patris sicut est pater vel senior filius vel cognati recipiāt stwth de cognatis paternis z emēdet vnū saal Sed illi qui propinquiores sunt ex pte matris sicut frater vl ppinquiores cognati si frater nō sit recipiāt stuth de cognatis maternis z emēdēt vnū saal Jtē si ille habuerit duos fratres qui pace priuatus est qui p se hnt bona et sue iurisdictōnis sint hoc est the ther lage vpholds men ere for thm tūc senior frater erit pncipalis in

illo saal qd emendabit ex pte pris hoc est debet ee forman z iunior frater dz esse principal' hoc ē for-
man in illo saal qd emēdabit ex pte matris Et si
nō reptus fuerit nisi on9 frater tunc ipe debet esse
forman in illo saal qd emendabit ex pte patris Dz
si ille pace priuatus habuerit duos filios tūc dnt ip
si emendare illa duo saal tñ ille senior debet solue
re illud saal qd ex pte patris emendabit z si nō ha
buerit nisi onū filiū tunc ille soluat illd saal qd emē
dabitur ex pte patris et reliqui cognati soluant il-
lud saal qd soluendū est ex pte matris.

Swæries man fredløs Caplm xxij.

SWæries man fredløs oc ville hās wedher sa-
ge ey bood ..age tha fly hā land indhñ dagh
oc manz flyr han ey tha ma komghñ skøle ower
hannū oc ey a komzhñ fredkøb aff hannū at tage
for en hā er forligt wed hin dødes køn En flyr hā
land eller døør tha scullle hans neste frendhē bøde
thwenne saal herdes han oc wdhi land tha bøde
frendher tho to saal thñ ther nest er a frendher so
som er fadher oc elste søn eller andre frendher om
the ere ey til han tagher stwth aff fædhernes fren
dher oc bøder en saal a fædherne En the ther nest
ere a mødherne so som er brodher eller andher
neste frendher a modher om brodher er ey til ta-
ge stwth aff mødherne frendher oc bøde en saal
En haffuer hin ta brodher ther fredløs er flyd oc
selffue haffuer gooz oc lage opholdz men ere for
thm tha er hin eldher forman i thñ saal thē a fæd-
ne bødes oc thñ onge forman i thñ saal ther a mø

dheꝛne bødes En er ey mere til en en broder tha
er hā forman i thn̄ saal thē a fadherne bødes En
haffuer hin fredløse mā to sønner tha ere the neſt
op atholde the tho ſaal ther ſauth er tho ſcal thn̄ el
dher then ſaal ther a frendherne bødes opholde
En er ey mere en en ſøn til tha holdher hā op thn̄
ſaal ther a fadherne ſcal bødes oc thn̄ annen ſaal
giffue hin ther neſte er a mødherne.

¶ Siquis pace priuatus ꝛc̄ Iſtud caplm̄ eſt locale quia de iure communi non datur emenda pro homicidio ſaltem pecuniaria ſed ſi areptus fuerit morte puniatur diuerſitate q̄litatis mortis ſecundum diuerſitatem facti et iuxta conſuetudinē terraꝝ vt extra de homici ꝑ totuꝫ tı̄t et § ad corneliam de ſiccarijs.

¶ Siquis pace priuatus Nota hic vtrum quo die veridici vel denominati diſcernere debeant quilibet pro quacunqꝫ cauſa pacem habeat. Si pace priuatus fuerit et ad tres dies et ad tres noctes ſecuritatē habeat pro cognatis interfecti ⁊ vtrū ſint pace priuati qui talem pace priuatum vulnerauerint vl̄ occiderint in tali treuga a rege data et vtrum veredici de tali pacis factura diſcernere dn̄t talia dubia ⁊ tales defectus corriguntur et declarantur per thorđ § lxviij.

¶ Siquis pace priuatus Nota quacunqꝫ cauſa aliquis pace priuatus fuerit nō reſtituet eum rex paci anteqꝫ ſatiſfecerat iniuriam paſſo concordat thorđ in cor § lxxx et hic in i et in fine ſed textus ille loquitur de cognatis ſed thorđ de iniuriam paſſo.

Siquis pace priuatus ꝛc̄ Si aliquis pace ꝓuetur per ſtockeneſſn et ipſi communicant̄ et cōuictus pace reſtituitur tūc paci reſtitutus ⁊ iniuriā paſſus tenet̄ medietatē cū rege ꝑcipere de iure qđ ſtockeneſſn perſoluerunt ꝓ iuramēto ſuo Thorđ § xij
Siquis pace ꝓuatus ꝛc̄ Nota cognati interficient̄ nō cōpellātur cōtribuere cū homicid thorđ § vij. ⁊ ij. Si forte pace priuati fugerint tūc ꝓpinquiores ſoluāt duo ecte ſaal ⁊ tūc ſm̄ antiquam terre cōſuetudinem recipiunt ſuum ſtuth de cognat̄ vt hic c in § iij. ⁊ iiij. ⁊ in cōſtitutiōe Erici reḡ datie § viij

¶ Nota textus hui⁹ capituli nō loquit᷑ de nominib⁹ pace pri/
uat⁹ scribend̄ ꝛ ideo iste defect⁹ corrigitur ꝑ thord̄ § xxxviij.

¶ At closter mo ey taghe fredløse mē c.xxiij.

Claustrum non pōt recipere pace priuatū sed quēcunqȝ legaliter conuictū claustrum recepe rit vel plenā emēdam pro eo exhibeat vel expo- nat eum si nondū suscepit habitum.

¶ At closter mo ey taghe fredløs mē c.xxiij.

Closter mo enghū fredløs mā taghe en e huil khū lagfeld man ther closther tagher tha bød fult for hans brøde om han er munck eller bro- dher eller legge hannū oth om han er i merlens cladher.

¶ Claustrū nō potest vᷓ ratio ꝑme ꝑtis quia ꝓscriptus nul/ libi debet habere pacem quādo priuatus ē pace ff de interdic tis et relegatis Item ff de bonis dampnatorū et in l.faudor de pa iura fi C preterea Sed scda ꝑs ptȝ quia quāuis mona/ sterium delet pctm̄ quo ad deū non tn̄ penā duplicam delicti in auct᷑ de monachis § si vero intra coll᷑.hic tn̄ excipitur ꝗ habitū cepit quia summa est ratio que religionem fouet ff de religio sis et sumptibus fuēris per totum.

¶ Om oreget man Capl'm xxiiij.

Pauper qui vocatur oreget man non pōt cogi ad solutōez alicuis saal hoc est etteboot ot at- holde Ille vocat᷑ oreghȝ man qui non hȝ domum nec terraȝ et nichil soluat nec expeditōem p̄rie sue nec aduitōem p̄rie qd̄ dicit᷑ landwern.

¶ Om oreghȝ man Capl'm xxiiij.

Oreg'ȝ man mo mā ey nøde til ettebood vp atholde Thū er oreghȝ man ther ey haffuer selff hws oc iord oc ey redher lething oc lādwern

¶ Pauper qui vocat᷑ oreghȝ ratio ē q᷑ talis pauꝑ nō dȝ egere

simpliciter ar c odardus de solu ¶ qui bonis cedere pn̄t ꝑ to
tū Itē queritur vtrū semꝑ excusatur pauꝑ q² nichil habet et
non est in solucudo quere infra e c lxxxix. Pauꝑ ⁊c̄ Nota ma-
nis est actō q̄m excludit in opia debitoris Itē nichil pōt dare
vel soluere qui nichil hꝫ Itē qui nichil hꝫ eius ꝑiculo nichil ē
Item impossibiliū nulla est obligatio Itē obligatio pauꝑis
remanet in efficax ꝓpter inopiam Itē pauꝑ ne egeat nō est
fraudend⁹ alimētis quotidianis habita ratōe hec ber ī c odar-
dus Item pauperi panniculario dimitti debēt qui dicent cō-
dēpnato ad mortē pāniculari a dimittūt henric⁹ ī c odardus

¶ Hwo scal ettebooth opholde c.xxv.

SI duo discordauerīt quis eorū ꝓpinquior est ad solutionē ettebod tūc ille qui primo incausatur vel debet acceptare et soluere ettebood vel ostendere aliū ꝓpinquiorē de ꝯgnatis illi⁹ q̇ pace priuatus est cum suo kyns nefsn.

¶ Hwo scal ettebood opholde c.xxv.

EN skyl mā a huilke therē nermer ere ettebood op atholde tha scal hin ther først secthes āthn̄ taghe, wedh thn̄ a sal athbøde eller wise annē thē nermer ar mꝫ kyns neffn aff hins neste frēdher ther fredløs er.

¶ Hwo bøde scal mꝫ annen c xxvi.

QUe remotior est ī cognotiōe q̄ꝫ ad quartum gradū illū nichil oportet contribuere ad emē dam nisi voluerit Et si cognati debēt recipꝑe emen dā tales etiā nichil pn̄t recipꝑe nisi qd̄ sponte offert̄ Itē clerici ⁊ meliores nō recipiūt emēdā nec emen dabunt quantūcunqꝫ sūt ꝓpinqui q² in nullū dn̄t vindicare nec aliquis in eos Sed si clerici ⁊ mulie- res sunt ꝓpinquores heredes interfecti tūc recipi unt vnuꝫ ꝓ hereditate.i. gørsum si alꝗ spsken non

sunt et reliqui cognati recipiant alia duo saal.

¶ Hwo bøde scal mz annē c xxvi.

HWo som yðhermere er i byrd en at fierde mā ne han tørff icke bøde othñ at han wil Thages oc bood indh tha tage the othñ fierde manne togh tørffue the ey bødhe othñ the wille Lerdhe mē oc quinner the bøde icke oc the tage oc ey bod ind hwor ner som the are i byrd forti at the niwe a enghñ man haffne oc enghñ man a thm̄ Ere lerde mē oc quinner hins neste arwingh thī dræpen wordher tha tage the en saal til arff, oc gørsum om ey ere andre sysken til oc frendher taghe the andre to saal.

¶ Qui remotior vc. Nota q̄ta erit summa pecunie in q̄libet saal p emenda interfecti et vtrum cognati cōpelli pnt cōtribuere cū homicid declaratur in cor p thord et corrigat § lxxij. et supra e c xxij. Siquis pace priuatus § iij. & iiij. de cōtributione Qui remotior Ad quartū gradū sil'r est de cōtractu mrimoniali in c nō debet de consang & affinita et q excipit' de clericis & mulieribus ratio elicit' ex sexu & statu ecclesiastico q̄r vterq desiderat pacem Itē eadē ratione cōtractus hic claudicat q' recipe pnt emēdā & nō tenēt' exponere de q̄ claudicacione in c de illis qui infra annos de despō impuber in glo vel ī ē in iudicijs li vi. Lerde mē oc quinne. Anno dm̄ M cd lix Rex & regni cōsiliarij p lege decreuerūt q si clerici et mulieres sūt heredes interfectoris nichil soluere dnt de emēda interfecti. sz solūmodo alij cōgnati vt hic ptz in § Itē clerici et mulieres.

¶ Hwo som huser fredløs man c xxvij.

QVi pace priuatū hospitauerit sciēter post mēsem & diē soluat regi tres marcas & si negauerit defendet se iuramēto xij hoim q nesciuit ipsum esse pace priuatū vel q ipsum non hospitauerit.

Hwo som huser fredløs mã c.xxvij.

HWo som huser fredløs man vithñde effther dag oc moneth bøde komghñ iĳ marck ꝺpl han warie sigh mz xĳ mẽz eedh at han ey wiste at han wor fredløs eller at han herbergærz hannum ey meth alle.

Qui pace priuatum ꝛc. Post de materia hui⁹ c. C de hĳs qui latrones occultant Qui pace priuatũ ꝛc. Nota Anno dñi M cd lxvi Rex et regni consiliarĳ decreuerunt ꝓ lege ꝙ pace priuatus põt capi et deprehendi vbicunq; inuentus fuerit saluis sctẽ ecclesie preuilegĳs nec ĩ curia seu domo ꝓpria nec etiã domibus aliorum pacem habebit et rõ est ꝙ lex perhibet ipsum hospitari vt hic c firmiter in glo. huius capituli et s. eodem c. xxiĳ. claustrũ in glo. in ꝑncipio.

Qui pace ꝑuatũ hospitauerit soluat tres marcas regi vt h. Itẽ ĩ ꝯstitutõe Erici reg. dacie filĳ cristoferi reg. § viĳ. soluat leso tres marcas ꝛ eius heredib⁹ ꝛ regi tantũ Itẽ ĩ ꝯstitutõe Erici regis ꝑris erici filĳ soluat xĳ marcas leso ꝛ regi § xvi.

Om man swæries til bødher c xxviĳ.

SI quis iuratur ad emendã emẽdet primo vnũ saal de bonis proppĳs postea exigat stuth de cognatis suis ad reliqua duo soluenda Sed qñ aliquis iuratur ad emendam vel sic firmauerit emendam si nichil habuerit de cognatis tñ soluat quidquid promisit vł ad quid fuit iuratus Si cognati noluerint eũ iuuare qđ dicit stuthe tũc potest eos cõuincere hoc ẽ søghe tilnaams Pro nullo forefctõ ꝙ fecerit homo potest recipere stuth nisi ꝓ solo homicidio.

Om man swæries til bødher c xxviĳ.

SWæries mã til bødher tha bøde han en saal aff sĳth eghz gootz oc kraffue sithã stuth aff

sine frēdher til the andre to En e ther mā swari-
es til bødher eller bood festes fāgher hā icke stuth
aff frendher holle tho all bood op ther han feste
eller han wor sworen til forthi at hwat som man
fester thz scal man vt giffue En sipthe frendher cy
meth hannū tha mo han søge thm̄ til naamis For
enghū brøde ther man gører tagher han stuth aff
frendher othen for mandrab ene.

¶ Siquis iuratur ad emēdā ⁊c̄ Nota q̄ aliqui dicūt q̄ istud capitulū nō est abrogatū nisi in pte scʒ q̄ qū homicidia defen/dit se et sua et in defensione inuasorū occidit tūc licite vtatur stuth scʒ iuuamē cognatoꝝ al'secus vt patet infra li.iij.c.iij. in magna glosa Siquis iuratur ad emendā Hoc est locale et inuitat homines ad delinquendū.

¶ Hwar man scal dele herrewerck c.xxix.

Quicunqʒ voluerit conqueri de herrewerck' debet sic conqueri oībus modis et citare et prosequi causam suā sicut predictū est de homicidio.

¶ Hwar mā scal dele herrewerck c xxix.

HWo som wil herrewerck dele hā scal alle the samme lwnde ka-re a thinghi steffne oc sÿth logmaal fylge so som saut er om mandrab.

¶ Hwilkʒ herrewerk er c.xxx.

SIquis intrauerit domū alterius ⁊ fregerit domū et diripuerit inde cū cōsilio prehabito et p̄uiso vel pecora vel vestimēta vel arma vel aliq̄s alias res quas bondo possidet vel de ipso bondone vel ei⁹ familia ther a holdher hoc ē herrewerck Itē si vulnerauerit domesticū vl' domesticā vl' vulnerauerit aliquē de familia eius qui in eius felleth est in domo eius vel violauerit hoc est herrewerck

etiã; Sed si in pace conueniũt hoc est om the hittes sothe i curia alicui⁹ bondonis ꝫ postea discordauerint hoc nõ ẽ herrewerk Siquis ligauerit bõdonẽ in ꝓpria domo sua sine demerito suo et recc perit filiam bondonis vxorẽ eius et adduxerit per vĩm hoc est etiã herrewerk

¶ Hwilkȝ herrewerk er c xxx

GAngher man mȝ raathȝ raath i annen manȝ hws oc brydher hws oc tagher wth anthen fæ eller klædher eller vaben eller andher coste ther bondhen han a fra bondhñ selff eller hãs hion thẽ a holdher, tha er thet herrewerk En hitthes the alle sotthe i annen bondes gardh oc wordher sitthen a atskilie thet er ey herrewerk forthi at thet wor aff wodhe En bindher man bondhñ i sÿth eghñ hws vthñ hãs skyld eller tagher bondhens dathẽ ellẽ bõdhñs kone oc føør borth meth wold thȝ er oc herrewerk

¶ Siquis itraueait domũ alterius ꝛc. Nota si aliquis aliquẽ de curia sua vl' ecclesia expulerit vl' fugauerit vel traxerit extra curiã suam vl' ecclesiã et postea cum in fuga existẽtẽ extra curiam leserit hoc delictũ sit husfredh brode coucor thord. in cor § lxxxij. Si aliquis aliquem fugauerit vl' expulerit de aratro suo hoc delictũ sit harrewerck si ipsum leserit; ptȝ per thord § lxxxiiij. ¶ Nota in capitulo Siquis iuratur ꝛc. quid sit emenda pro homine occiso in primo saal ꝛ quid in secũdo ꝛ quid in tercio declaratur infra in tercio libro c xxi Siquis ꝓ homicidio Nota pro hibitũ est vindicare in aliquẽ cõsãguineũ interficientis q̃ȝ diu vixerit qui occidit vt patet in cõstitutione Erici regis dacie § ix et simile infra li iij. c. xxi. Siquis pro homicidio in glo ꝛ de similibus fi'e debet esse iudicium de baptismo et eius effectu c maiores.

Siquis intrauerit etc. Nota hic est defectus quia textus hui9 capituli nō loquitur de fractore pontis cōmunis vel stabellorū placiti vt talis fractura sit delictū hærrewerck iste defect9 corrigit in cor p thord § xlvij. Itē Nota in v diripuerit pecora etc. q si prosecutio hærrewerck pgressum non habuerit quia si deficit testimoniū sex viroꝝ nichilominus soluat incausat9 bōdoni tres marcas vt infra li iij. c. liiij Siquis equitauerit vel se defendat cuꝫ noīatis de cōsanguinitate vt infra c cxxxiij qui voluerit Quicunqꝫ Nota de homicidio supra c vij. Siqs intrauerit. Vide insti de iniurijs. § sed et lex cornelia cuꝫ glo. sua et s li i. c l. Ista Nota in iij. § istius capituli qualiter ista violentia fiat Nota p thord in cor § lxxvij. et s e c iij. Veridici § primo Nota quotuplex est violentia notatur li. iij. c. xlviij. Meth raadhꝫ etc. Nota pro quacunqꝫ causa aliquis impetit q ad illam causā consiliū dederit vel mandauerit p qua causa aliquis priuari potest pace si iuramēto cognatorū qd dicit nefn i kvn se non defenderit soluat bondoni xl marcas et regi tantum Si autem impetitur q consiliū vl mādatum dederit q aliquis vulneratus fuerit si cognati ipm non defenderint soluat bondoni xij marcas et regi tantū thord § xiij. Si autem accusatur q ppter consiliū eius et mādatuꝫ fracta sunt brachia vel tybie et cognati eū non defenderint soluat bondoni xl marcas et regi tantum. pro hijs causis debet accusatus citari ad placitū tempestiue thord § xiiij. Siquis intrauerit. vtrum q interfecerit vel vulnerauerit vel verberauerit aliquē in domo siue curia alicuius cum consilio preuiso et prehabito postq̄ conuictus est vtrum liberabit per solutionē xl marcarum vel vtrum ipso iure sit pace priuatus patꝫ in cōstitucōe Erici regis xpoferi regis filij. § i et v. Item Nota Siquis interfecerit vel vulnerauerit vel verberauerit aliquē in domo siue curia alicuius cū consilio preuiso et prehabito vel in ecclesia si capiatur operibus recentibus capite priuatur ita ptꝫ in cōstitucione Erici regis prioris erici filij.

Item Nota q qui ita deliquerit vt dictum est in cimiterio ecclesie simili pena puniatur quasi in domo siue curia ppria perpetrasset vt patꝫ in cor § lxxxiij. et infra e c. iij et vbicunqꝫ in glo.

¶Om man ridher annen mans korn
op Capitulum xxxi.

SIquis anonaȝ alicuius equitando vaſtauerit per vim hoc eſt ridher annen manȝ korn op vel in ea pauerit gregem ſuum per vim hoc ē etiā herrewerck tamen debent meliores de placito nominari vt hoc videant et teſtificentur quantum fuerit dampnum.

¶Om man ridher annen manȝ korn
op Capitulum xxxi.

RIdher man annē manȝ korn op meth wold eller hiorther ſȳth ka· ther i meth wold thȝ er oc herrewerck tho ſculle gode menȝ a ſyn til ath thet neſte thingh.

¶Siquis anonam alicuius equitando vaſtauerit ꝑ vim ⁊ce. Hoc eſt locale hic Nota ꝙ qui pauerit gregem ſuum in anona alterius ꝑ vim eſt herrewerck et infra libro ſecūdo capitulo xlviij. Siquis venerit.

¶Hwilkȝ manȝ hws er c xxxij.

VBicunqȝ aliqius habitauerit vel cum tugurio tenturio vel foſſatis vel vmbraculis qui dicūtur tȳſbooth et illuc introduxerat ſe et res ſuas ibi pōt cōmitti herrewerck in eo et in rebus ſuis ſicut in domo ſua ſic etiā eſt in naui qui onerata eſt cū farecoſte Domus q̄ ꝯducitur debet eſſe dom⁹ ꝓpria cōducentis vſqȝ ad expletōm termini.

¶Hwilkȝ manȝ hws er c xxxij.

HWore ſom man bygghē anthū mȝ tiald eller mȝ grȳfft eller mȝ rȳſbooth oc haffuer ther i føꝛt ſig ſelff oc ſine coſte ther mo hā bryde a hānū

herrewerck so som i hans eghz hws So er oc om man er a skipst ꝛ dh ther bygdh er mz fare coste, Hwilkz hws man leier thz er hans eghz hws til leier maal er vthe.

¶ Vbicunqȝ De domo ꝑpria vide insti de iniuriis ¶ sed ꝛ lex cornelia Itez quicūqȝ aliqȝ intaberna q̄ dr rijsbooth loco aggere circūdato vel in naui vel cimiterio ꝑ in sultū q̄ dr rathn̄ raadh lesit vel de hijs locis fugauerit vel taxerit et postea eū i fuga existentē lesit hoc delictū fit husfredh brode ptz ꝑ chord in cor § lxxxiij. Nota domus q̄ cōducitur ꝛce. et sile ē de agro. vel de terra vt infra e c lxxi § i c qn̄ aliqs Vbi dr ꝙ qui semiat ꝛ vult iurare ꝙ habuit agrū cū voluntate et licentia cū cernerit pōt segetes tollere sine q̄rela rapine Itē sile ifra e c nesningi c xxxix § v i fine Itē sile infra e in c lxi Si aliquis § i. Itē etiā sile ptz ifra li iij. c. liiij. Siqs cqtauerit § ij. iij. iiij. ꝛ v.

¶ Om land bo er selff husbonde for sig c xxxiij.

Colonus est domesticus ꝑ se hoc est selff husbonde ꝑ se ꝛ in eo pōt cōmitti herrewerck et nō in villico qr quicquid reliq̄tur ꝯtra curiā in qua villicus morat hoc tenet ꝯqueri qui curiā possidet Sed si aliquid iniuria illatum fuerit villico ꝛ vxori eius vel pueris eius in mēbris eoꝝ tūc pōt ꝑ hoc villicus cōqueri excepto domestico.

¶ Om land bo er selff husbonde for sig c xxxiij.

Landebo er selff husbonde for sig oc pa hannū mwe mē herrewerck brydе oc ey a brydе forthi at hwat som gøres a then gardh ther brydе sidh̄ i thz er bondhn̄s kare En gøres noghz a brydhn̄s lymme eller a hans kone eller a hans børn tha mo brydi selff dele vthn̄ hans husbonde.

¶ Colonꝰ vocale ē. sȝ rō p̄me partis pōt esse qr ibi est ius regale vl reale ꝛ sic dn̄s teneat tuere ac c ꝙ frequēt vt lite n̄ ꝯtesta

¶ Sex sculle withne om herrewerck c xxxiij.

QUi voluerit herrewerck cõqueri debet habere testimoniũ sex bonoꝝ hoĩm de illo hæreth vbi illud factũ est in illo placito q̃d d̃r landzthingh et illi sex debent testificare ꝙ possit legaliter cõqueri de herrewerck Et si testimoniũ nõ habuerit tũc incausatus dz se defendere ꝑ neffn i kyn.

¶ Sex sculle withne om herrewerck c xxxiiij.

HWo som herrewerck wil dele han scal haffue sex gode mẽz withne aff thz hæreth ther the gerningher ere i giorde vpa thz thingh thẽ landz thing er oc the sex sculle withne at so er medh hã nũ brød at han mo dele herrewerck loglighe En om hannũ brysther withne tha thũ ther secthz er scal sigh wærie miz neffn i kyn

¶ Qui voluerit ⁊c̃ Nota hic testimoniũ sex virorũ quo p̃les testes requirunt q̃z duo tractat glo in l.testium § de testibus et de isto supra c.xv. Nota in § ⁊ si testiõniũ ⁊c̃ q̃liter ꝑditur ius cause herrewerck nõ habẽtis testimoniũ sex virorum vt hic et infra e.c.c iiij. Si aliquis ⁊.simile infra e c.quod ad vestimẽta et simile ʒ.e.c.x.sed rex et supra libro primo c. xxiij. quicunqz et extra de rescriptis c.si autẽ et c.plerumqz.

¶ Om nogher mãz fa dra bet mã c.xxxv.

SI equus alicuius vel aliquod aliud animal q̃d homo põt licenter habere hoẽm ꝑcusserit ad mortẽ et si illud animal fuerit adiudicatũ ad mortez illius tunc bondo qui illud aĩal possidet soluat pro eo tres marcas ⁊ tñ se lege defẽdat ꝙ nesciuit ꝙ illud animal habuit illã ꝯsuetudinẽ Et si ter cõtigerit illud idem de eodẽ animali dum ẽ in possessione bondonis soluat ꝓ eo plenã emendã.

¶ Om nogher mãz fa draber manc xxxv.

Slaar mãz hest man til døde eller nogher ãnet fa ther mã er loffuēde at haffue so som er nød eller swyn eller hwn oc wordhē thz swore til mãz bane bonde ther otte bøde fore iij mark pēninge oc giffue ther til logh ath hã wiste thz ey ath thz fa haffde thysse kynne En timer thz trøster i bondhũs heffud om thz sãme fa bøde fore fulbødher

¶ Si equus alicui⁹ vē vt insti Si quadrupes § i similis pena ix marcaꝝ supra e.c.xviij.

¶ Siquis educauerit. vt seqt insti Si quadrupes § ceterũ.

¶ Om mã fødher wilt diwr op c xxxvi.

Siquis educauerit lupos vel eorũ catulos vl orsos vel eorũ catulos vel aliquid taliũ quod ē willediwr soluat ꝓ eis quicquid deliq̃rint ꝛ si soluti fuerit ꝛ si aliquis eos occiderit nichil ꝓ eis soluat sed in possessiõe bondonis non pñt occidi.

¶ Om mã fødher wilt diwr vp c xxxvi.

Fødher man wilt dhwir vp so som er vlffue hwelpe eller biørne hwelpe huat som the brydе ther føre bødhe the fulbødhē ther thm̃ vp føddhe oc thm̃ haffuer i hefit En wordhē the løse oc draber anne mã thm̃ bøde icke føre en i bondhũs hefft mwe the icke drabes.

¶ Om man fangher død aff thz ther ey lewer Caplm xxxvij.

Siquis submersus fuerit in speciali fonte alicui⁹ tunc ille qui fontem possidet soluat tres marcas et si erat ꝯmũis oibus villanis nichil soluat ꝓ eo idem est de leergraffue Itē si aliqs sub-

mersus fuerit in aliquo møle dam vl' fiske garde si
si reciderit de domo vel domus eū obruerit p eo
nichil emendabitur.

¶ Om man fangher døød aff thet ther ey
lewer Caplm xxxvij.

Om noghē mā druckner i annē māz kelde thē
mā a serlige thē for bødhē hā iij mark En oc
te thē alle granner tha bødes icke fore so er oc om
leergrawe En druckner man i mølle dam eller i
fiske garde eller i andre giorth wā eller faller selff
aff hws eller hws fallē a hānū thē bødes icke fore

¶ Siquis submersus fuerit in speciali fonte rc. vt ff ad legē
aquileam l qui foueas.

¶ Om mā haffuer hws a ānē māz iord c xxxviij.

Siquis habuerit domū in terra aliena z ipse ē
possessor illi9 dom9 z siquis fregerit domum
illā sine voluntate sua tunc pōt possessor agere in
eū p herrewerk z nichil ad eū qui terrā possidet.

¶ Om man haffuer hws a annen māz
iordh Caplm xxxviij.

Haffuer nogher man hws a annē māz iord so
at hā er lage egher at oc bryder nogher man
thz hws op vthā hās willie tha mo hin ther hws
sech otthe dele thz til herrewerk oc kōmer icke hin
wed at dele ther iordhā otthe.

¶ Si aliqs habuerit domū in terra rc. vt insti de iniurijs C sz
r lex cornelia r ff de hijs qui effuderūt vl' eiecerūt l i § habita
re Nota siqs fregerit domū alicuius licz edificatā i terrā al
teri9 pt lesus agere i eū p herrewerk vt hic qr possessor terre
debz iudicio placiti violēter edificantē euincere r nō domū illi
us destruere l' frāgere vt li. i. c. lv. § vi. r c. xlvij. § ij. iij. r iiij. c. li.

¶ Sed si funiculus solaris ceciderit in habitatione vel sub habitatione alicuius et ille qui ibi habitat noluerit recedere ille qui impetit ptātem habeat recipe de terra sua inhabitata vbicunq; voluerit funiculuz p funiculo vts li· c.lv. Saar sollikikt § iij. Sed si aliquis habitauerit ibi tribus annis sine q̄rela in placito pnunciata nō pōt de iure remoueri vel reuocari vts li i. c.xlvij. Si alqua in fine.

¶ Om mā røffues i annē māz hws c.xxxix.

SIquis fregerit domū hospitis et inde' recepit vel equos hospitū suoꝝ vel alias res ipis attinētes tūc pt bōdo ꝯqueri de herrewerck p violatione domus et hospes pōt cōqueri rapinā qd dicitur raan Itē si aliquis spoliauerit plaustrū alicuius i q̄ vxor sua sedet hoc ē etiā plenū herrewerck

¶ Om mā røffues i annē māz hws c xxxix.

BRyder mā bōdhūs hws op oc tagher thē vth hans gestes heste eller andre coste ther geste a tha mo bondhū dele herrewerck for hws brod oc geste raan for sine coste ther han tabz En røwer nogher mā bondhūs woghū ther hās hustrue hither i tha er thz ful herrewerck.

¶ Siquis fugerit. insti de iniurijs ¶ sed et lex cornelia et § patitur et insti vi bonoꝝ raptoꝝ § sane Nota hic intelligitur Si delictū hußerdh fict in villa forēsi executio illius delicti habz fieri corri p thord in cor § lix.

¶ Om nekkningh Caplm xl.

NEkkningi debent iurare de handhraan z boraan z hiorthraan q quidam vocant marckraan de improuiso fcto quod dr wodes gerning et de furtu De quo seruari debet placitū ita q i pmo placito debet hō publicare hoc est lwse suum raan Tūc pfigitur aduersario suo placitū videlicz

aliud placitũ si primũ fuerit vtile hoc est si duo vł tres hoc testificati fuerit ꝙ illud sit illorũ wether maals thingh ⁊ ꝙ reus fuit legaliter citatus hoc ē tilkrafft vt rñderet et postea iuret ille qui causaz mouet Sz ī tercio placito dñt neffningi iurare aduersariũ eius illud fecisse vel illuz defendere Itē Si ī causatus añ iuramētũ fuerit cōfessus se ita fecisse tũc nō tenētur neffningi hoc suo dirimere iuramēto et rex tenetur inde nullā habere pecuniā sed tñ bondo recipiet inde suũ reth Sed incausat⁹ post exponere quid vult ⁊ defendere se ꝑ legē videlicz ꝙ illud recipit ex improuiso hoc ē aff wode ita ꝙ putauit istud suũ esse ꝓpriũ vel ꝙ illud habuit cum voluntate illius et si defecerit in lege tũc exponat quid alius impetit ⁊ soluat regi tres marcas et bōdoni tantũ Et si nichil confessus fuerit anteq̄z iuratũ sit cōtra eũ tũc debēt neffningi inde iurare ⁊ ille postea nulla alia lege defendatur.

Om neffningi Caplm xl.

Neffningi sculle swærie om handraan om boraan om hiorthraan ther somme kalle mark raan om wodes gerning oc om thyffneth Ther om scal gømes try thingh Thz første thing liws mā sẏth raan tha neffnes thing for hans dele mā a anneth thing gøres første thing nyth thz er ath to mēz withne ellr̄ flere at thz er thr̄ withr̄maals thig oc at hin ther secthz er worloglige tilkrafft at stande hin til retthe ther hannũ secthede oc sithn̄ swære hin ther saagh giffuer A thz tredie thingh sculle neffningi anthn̄ swærie hin ther saagh wor

dher giffuē til raan ellē fra En gangher hin wed
ther secthz er wed hins coste ther hānū secthz føre
re en sworet wordher om tha sculle nefning thē
om ey atskilie oc ey a komghn̄ sin reth tog tagher
bondhn̄ sin reth En alt mo hin ther for saghen er
vtlegge met loghn̄ at han feck thet hā worde sec
thz fore affwode so at han hougsede at thet wor
hās eghz eller hā feck thz mz hās willie ther a kal
ler en brystter hānū logh legge wdh thz ther hin a
kallede oc bøde a iij mark bōdhn̄ oc so komghn̄ .
En gāgher hā wed icke føre en hannū wordher
sworen a hand tha scu le nefning swærie om oc
mo hin kōme wedh enghen annen logh.

¶ Nefningi dūt Notatur c xij s̄ c ij de isto iuramēto ꝫ ꝓ fine
facit ff ad legē aquileāle interdū Item si rapina scz raan ꝓse
entionem nō habuerit ꝑ neffningos nichilominus incausatus
soluat iniuriā passo scz bondoni iij marcas vt hic in § Item
Si incausatus añ iuramentū et infra li iij c liiij. Siquis equi
tauerit. vel se defendat cum iuramento xij hominē vt infra e
c. lxxij. Qñ aliquis. neffningi ꝫce. Nota textus iste et sil'r c vi.
Infra minus s̄ e nō faciunt mentionē de illis fyllingh qui ve
ridicos et neffningos ad discernendū moneāt seu inuocant
Hic defectus corrigitur ꝑ thord § xxij et idem ius seu cadē ra-
tio est de denominatis pro quacunq̧ causa Nota hic in textu
huius c c vltimo § iij intelligitur notabile q̄d si iniuriā pass⁹
contra iniuriantē scz raans man iuramentū suū non expo
suerit neffningi non tenentur discernere vt infra eodē c xli.
Qui iurauerit et simile infra li iij c lxiiij. si imputatū per tex-
tum de nominatis in hæreth siue stockneffndh. Nota hic de
citatōne scz c xxxix § iij ꝫ s̄ li i. ꝫ v. q̄si in ꝑncipio in i li c xxxvij
in glo § iiij. Itē in cōstitutione cristoferi regis filij voldemari
regis § xxvi ꝫ ibidē § xxxiiij. et li iij c lviij et ibidē de contuma-
cia Neffningi ꝫc̄ Queritur vtrū res alienas occupare licz co
ductiue siue cōcessiue acquisitas vsq̧ ad expletionē termini si-

nē pena legis ptz s̄ e c xxxij. Ubicunq̄ § ultimo et īfra e c lxxi § i z hic § v in fine z infra e c lxi Si aliquis § i z infra li iij c liiij. Siquis equitauerit § ij.

Om raan liwses oc fylges ex c xli.

Qui iurauerit raan contra aliquem in placito quod dicitur withermaals thingh et postea noluerit ꝓsequi cū nefkningis tūc soluat regi tres marcas et bōdoni tres et nefkningi nō accedāt.

Om raan liwses oc fylge ex c xli.

Thā thē raan swarier a witthēmaals thingh oc wil ex sithen fylge nefkningh til tha bødhe han bondhen iij mark oc iij mark koninge oc gāge ex nefkningh til.

Qui iurauerit raan. vt ff ad l i turpillis § siquis Qn̄ aliq̄d fuerit de isto iuramēto vide s̄ e c Nota hic corrigitur dubiū de stockneffn i isto c. q̄ iurauerit ꝓ thorð § vij de emēda bōdonis et regis qui causam stockneffn non ꝓsequitur.

Naar nefkningh sculle swarie c xlij.

Quando aliquid fuerit publicatū cōtra aliquē de q̄ nefkningi debēt iurare tūc debēt in tercio placito ad iudicari vt rectū iurent tūc tenētur nefkningi requirere consiliū de melioribꝰ illius hareth vtrū dn̄t iurare aut non vel quid debēt iurare et licet oēs vnū iurauerint vel fecerint si tn̄ iurauerint contra meliores z plēs qui dicunt fleste men illius hareth ipi pn̄t suo carere boolloth.

Naar nefkningh sculle swarie c xlij.

Thz tredie thingh effther at mā liwses raan a handh eller mā secthes for noghz anneth thē nefkningh sculle om skilie tha sculle the dømes til atswarie reth. Ther effther sculle the nefk-

ningh there raad rage aff the beste mez raad ther i hæreth ere om the sculle tilgãge eller ey oc hwat the sculle swærie forthi at tho the gøre alle eeth oc swærie effther the beste oc the fleste hæretz men thamwe the togh there booslot forgøre.

Qñ aliquid fuerit In q̃cunq; hæreth vel villa forensi facta fuerit rapina i placito illius hæreth dñt neffningi illi? hereth discernere et qui accusatur ꝓ causa rapine debz in placito sui hæreth tẽpestiue citari ad illũ placitũ q̃ neffningi dñt discernere et si ille nõ hz brofiel tunc debet citari in placito gñali. Thord § xviij. Nota hic scz in isto c qñ aliquid corrigitur dubiũ p thord § vij. vtrũ stokneffn tenẽtur iurare anteq̃ iniuriaz passus iurauerit contra iniuriautẽ eodẽ placito et vtrũ tenẽtur stockneffn et neffningi iurare añq̃ monẽtur ad discernẽdum per duos fyllingh.

Hwre neffning sculle swærie c xliij.

HIc iurabũt neffningi Sic iuuet me deus et liber quẽ teneo q̃ ille hõ spoliauit illũ illa re ꝓ q̃ fuit causat? z ideo tenet illud exponere z emẽdare regi iij marcas et bõdoni iij marcas.

Hwre neffning sculle swærie c xliij.

SO sculle neffning swærie So hielpe mig gud oc thẽ hellige bogh ther ieck holdher a ath thẽ man rønthe annen at thz fæ ther han worde secthz fore oc er forti scylough vd atlade oc bøde a iij mark bõdhñ oc iij mark komghen.

Om hwr møghz raan mo swæries c xliiij.

PRo vna ciroteca vel quãtuz cirotheca valet vel quacunq; re quã aliquis in manu sua habuerit p̃t adiudicari raan quia maius dedecus est sic spoliari q̃z alio modo Pro minori nõ p̃t adiudica

ri raan q̄z ꝓ re valente dimidiā marcā denarioꝝ

¶ Om hwar møghet raan mo swaries c xliiij.

Hand raan mo ware hath ellr̄ hanske eller so møghz som to hāske gialdher hwat som mā haffuer i hende forti at thz er mere skam at worde so rønth en andher lwnde Enghn̄ ādhn̄ raan mo ware myn̄e en halff marks cost therneffning sculle om swaries thz er halffmarks cost thī gialdher halff mark penninghe.

¶ Pro vna cyrotheca Facit C galmaꝝ ff de rerū diuisione de quo etiā i libro feudoꝝ de pace tenēda § siqs qn̄qꝫ Nota hic est defectus quia hic subintelligitur indiscrete hospitās expēsas et pabulū inuito dn̄o siue domestico violenter rapiēs q̄d iurꝫ et q̄d sit agendū corrigitur ꝑ thord in cor § lviij. Itē nota ꝙ ꝓ modica re pōt aliqs ꝑ raan conuinci vt pro vna cyrotheca vt hic et etiā silr infra c c xy. Siqs seu. furē in glo et ibi ꝓ fur to Nota gn̄alit ad oīa delicta Siqs ꝓmisit se conuinci emēdabit ꝑmo iust emendā ꝓ delicto et postea pecuniariā vt i li iij c xxviij. Siquis ꝓmisit.

¶ Om boo raan Capl'm xlv.

Hoc ē boo raan qn̄ aliquis intrauerit curiā alteri9 ꝛ inde diripuerit pecora ei9 vestimēta vl' arma vel aliq̄z aliam rem valentē dimidiam mar cam denariorum.

¶ Om boo raan Capl'm xlv.

Thz er bo raan at mā gāghr̄ i annē māz gard oc taghr̄ ther borth aff hās fa eller klader el ler vaben eller nogher andher coste ther gialdher halff mark penninghe.

¶ Hoc est boo raan Pro isto c ꝛ csequenti ff ꝛ § vi bonorum raptoꝝ ꝛ optime ff ꝛ C de abigeis

¶ Om hiorthe raan Capl'm xlvi.

Hoc vocatur hiorth raan si aliquis intrauerit i alteri⁹ foldh in campo ꝛ in mark edificato ꝛ inde recepit vel pecora vł aliqđ aliud aīal vł equ⁹ qui dicuntur hors vel anonā vel ligna q̄ dicuntur timber vel aliā rem valentē dimidiā marcā.

¶ Om hiorth raan Capłm xlvi.

Hiorth raan er thz om mā gāgher i annē māz foldh vthe a mark oc taghr̄ hors elller nødh eller ānet fæ eller korn eller hø eller timber ellr̄ ānher coste ther halff mark gialdher.

¶ Hoc vocatur Vide supra c primo.

¶ Om man faller for raans dele c xlvij.

Quicunq; legaliter ꝯuict⁹ fuerit ꝓ raans dele tenet̄ totū exprimere ꝓ bōdone ꝓ quo ipm ꝯuincerat ꝛ insup iij marcas ei ꝛ alias tres regi.

¶ Om man faller for raans dele c.xlvij.

Hwilkhā mā som faller for raans dele mz neffningh hā er skyldugh at rette wed bondhen ther hannū feller til thz hā er feldh til oc iij mark a oc so komghen.

¶ Quicunq; et hic Nota qualiter primo fiat resartō dampni ꝛ postea pena pecūiaria vt hic ꝛ īfra li iij c xxxiij ꝛ īfra e c lviij § iij in fine Itē li iij c xxij Siqs aliū occiderit ꝛ c xxij Siquis primo recipit ꝛ c xxiij Quodcunq; cōcordat C de sepulchro violato auct Itez q̄ dūm Itē e c xxviij Siqs ꝑmisit Itē e c xxix Pro vulnerib⁹ Itē e c xxxviij q̄ habet § ij Itē e c xlviij Siquis venerit § ij Itē e c xlix Duodecim pecora § ij in fine Itē e c li quicunq; Itez e c lij Si pecora quasi in fine et c liij Aliter Itē e c liij sił Item e c lxi minor § i ꝛ ij ꝛ e c lxv § ij Itez e c lxvi et c lxvij et c lxviij in ꝑncipio Quicūq; ꝓ isto insti vi bonorū raptoꝝ in principio et q̄liter vltra dampnū dat pena vt h̄ ꝛ insti de obligationib⁹ q̄ ex delicto nascūt C furtoꝝ gn̄a.

¶Om mã slaar anneñ manz agher op eller engh Capittulum xlviij.

SIquis falcastrauerit alterius pratuz totaliter qđ đr mellom egh oc ende vel agrũ ipius mellom egh oc ende quãtũcunqz sit pxũ vel maius se mẽ vel fenũ ꝛ illud detulerit licet min⁊ valet q̃z di midiã marcã tñ p̃t hoc ꝯquerẽdo reduci ad raan.

¶Om mã slaar annẽ mãz agher op ꝛc c xlviij.

EN slaar mã annẽ mãs engh op mellom egh oc ende eller sker agher op mellom egh oc en de hure møghz som sa dhñ er eller engh oc tagher thz bort tho at thz gialdher mynne en halff mark tho mo han to thz dele til raan.

¶Siquis falcastrauerit Tñ ꝓ necessitate q̇s pōt vt i § finalꝭ auctꝫ de pace tenẽda collꝭ x Siq̇s falcastra Si semẽ ⁊ fenũ de tulerit reduci p̃t ad raan vt hic ⁊ ifra e c lxxij q̇cũq3 semẽ § ij.

¶Om wodhes gerningh Caplm xlix.

SIquis icausatus fuerit ꝓ violatõe festi qđ đr hellibrøde vel blodwide et si iurauerit ꝙ hoc fecit ex improuiso hoc ẽ aff wode et si neffningi q̇ dñt hoc scire iurauerit illũ hoc fecisse ex improuiso satisfaciat leso et nichil regi vel epo.

¶Om wodhes gerningh Caplm xlix.

Hettes mã for hellibrøde ellꝫ blodwide oc swer hã at han giorde thz aff wode oc swarie the neffnige ther ther om sculle skilie hãs gerning til wodes gerningh tha bøde han wed hin ther han brød wed oc hwerkñ wed konĩg ellꝫ wed biscop.

¶Siq̇s incausat⁊ fuerit ꝓ violatõe De hoc in c i ⁊ ij de delict⁊ puerorꝫ s3 vbi culpa p̃cessit q̇s tenetꝫ de causa quia dedit ope rã rei illicite. nota in c Sicut dignũ de homicid ⁊ p glo v̇ i cul-

pa in c i de homicid li vi ꝫ ar a contrario seu su in c Johānes
C ti idem dicit glo in c iij de delictis pu. ꝫ puer x annorū doli capax ꝓpter delictū excōmunicatur et iure punitur tali pena spūali Itē Nota ꝙ puer minor xv annis peccās extra homicidiū solū emēdat ad lesum et nō ad episcopū vel regē idez si neffningi iurauerint eū sic fecisse bene iurant si ita sit sed nō emēdat nisi vtš. Neffningi debent Vide hic modū eligēdi iuxta ꝑlitatem modū Nota ex improuiso facto require ifra libro iij c xxxvi § v. Et hoc fecit ex improuiso. nota cū quis ex improuiso delinqt vel etiā si occidit ibi voluntas adesse nō cēsetur de homicid c Significasti sed qliter cōstabit hoc qr forsan solꝰ erat ob defectū ꝓbatōnis ꝑ ꝓpriū iuramentū faciet fidez ꝙ solum deū habet vltorē C de rebus cred li ij et precipue cum de conscia alicuius queritur statur soli iuramento ipsius in c preallegato Significasti per ber in v̄ si ita est Item Nota ꝙ duo requiruntur ad hoc ꝙ aliquid sit factum ex improuiso pⁱmo ꝙ ibi voluntas adesse nō censetur vt de homicid c Significasti. secūdo debēt opa rei licite adesse et siquis vult excusari per opus ex improuiso debz adhibere oēm diligentiā quā potuit et debuit de homicid c. Johānes ꝫ c Quidā Item. nota ꝙ siquis vult excusari ꝑ hoc ꝙ fecit ex improuiso debet excusari per iuramentum neffningor vt s̄ li ij c xxix ſm le municipales iutorū Nota ꝙ nullus puniatur bis in idipsum vt hic et infra li ij c lxxij in glo.

Nota barn innen xiiij aar ther tagher intecht fee aff annen mans foldh eller gardh tha er thet hærrewerck eller raan vt li iij c lxx § iij et iiij. Satisfaciat leso.

C Sed quid si sustinuerit penam corporalem nunquid satisfaciat leso distingue aut tenetur pro maleficio et tunc si sustinuerit penam in corpore tunc tollitur actio ꝙ cum effectu ita amplius non tenetur soluere licet proueniat ad pinguiorem fortunam vt notatur de homicid c. sicut dignum § eos insuper i glo. maius quā approbat archid xiij. q. vi. c. si res glosa penlᵗ et io. an. de re. iuris c. pctm libro vi. et hen. de do et contu. c. finem di. ij. aut pro debito tunc secus nisi fauente subire penam et ibidem.

¶ Item non eni consurget duplex tribulatio sup vno et eodez crimine quia nullus punitur bis inidipm ber iu c sicut dignū in ṽ maius vel si habeat ₰c.

¶ Hwor gāmelt barn hellet mo brydé c l.

QVi minor est quindecim annis satisfaciat leso ꝛ nichil regi vl'episcopo nisi ꝓ solo homicidio

¶ Hwor gāmelt barn hellet mo brydé c l.

ER barn mynne en xv winther gammel bøde wed ther then hā brød wedh oc ey wedh konninghñ oc ey wedh biscop vthen for mādrab ene

¶ Qui minor ē xv annis Nota iste text⁹ pōt intelligi de pma parte puerilis etatis a septīo anno cōpleto vsq₃ ad expletionez vndecimi anni qꝛ puer in illa pte etatis dr̄ sꝫ vñ a puritate q̄ꝫ purus aer et sic nullo mō ex leguꝫ seueritate punitur de delic pu.c.referende sed text⁹ li.ij.c. xcv. § vlti.in ṅ dr̄ si pueri sunt adeo adulti in exerti vel dolica paces ₰ce. Potest intelligi de vltima parte etatis pueril'in q̄ aliqñ malicia anticipat pubtatem scꝫ ab vndecimo anno completo vsq₃ ad xv annū ī qua malicia etiā supplet etatem qꝛ tūc puer multotiēs dr̄ dolicapax ₰ sic aliqñ punit̄ vt ibi et de delic pu.ca.pur⁹ ₰ snp̄ e c xlix Siq̄s īcausat⁹ ī glo ₰ sil'r īfra li.iij.c.l.§ vl.scꝫ hoc tñ ꝓuis

¶ Hwre neffningi sculle i tages c li.

NEffningi debent esse octo in quolibet hareth ita q̄ duo in'qualibet fierthingh qui sunt homines triū marcaꝝ et qui sunt bōdones hoc ē theth er vp holle forthm̄ ful landwern ꝛ bōdones debent venire cū eis ad placitū et in illo placito qđ ꝓximo sequit̄ epiphaniā dn̄i et noīare eos corā exactore quos ad hoc decreuerint nominādos Exactor debet eos instruere in eed q̄ rogent deum ita eos iuuare q̄ q̄ꝫdiu fuerit neffningi de oib⁹ ad q̄ vocati fuerit iurabūt q̄ veri⁹ didicerit hoc ē vthñ

wild Et ſi bondones neglexerint et noluerint eos noīare corā exactore tūc pōt ipē p ſe recipe neffnigos Et ſi aliqua fierthingh diſcordauerit cuz alia ita ꝙ quidā volunt habere iſtos ⁊ quidē alios tūc ſtādū ē in iudicio pluriū Hoc tñ ſciendū ē ꝙ q̄zdiu reptus fuerit aliquis qui pri⁹ nō fuerat neffning⁹ qui tñ ita cōpos ē ſui ꝙ p̄t ſeip̄m tueri ⁊ ſi adeo ſit debil' qd dr wanfør ꝙ nō pōt eſſe tutor ſui tūc qui p̄us fuerat neffning⁹ pōt adiudicari ꝯtra volūtatē ſuā Et ſciendū ꝙ ſi aliquis noīatus fuerit ad iuramētū neffnigoꝝ qui pri⁹ fuerit neffning⁹ exactor nō p̄t eū āmonere dūmodo met voluerit Et ſi rationabilit' nō p̄t oñdere ꝙ aliquis i ſuo fierthingh nō fuit neffning⁹ poſtq̄z ipē fuit ⁊ ipē noluerit acceptare in debito triū marcaꝝ ꝯcellatur.

Hware neffningi ſculle i tages c li.

NEffningh ſculle otte wære i hwert hæret to i hwer firthing the ther tryggi marks men ere atelbøndher oc ey bryde eller lādebo mē the ther opholde for thē ful lādwern oc bøndhē ſculle kōme til thīgi mz thē a thz thing ther neſt er effther tolte dag iwle oc neffne for ombodſmā thē thē the haffue til neffnd. ombodſmā ſcal thē i ethe thyſſe lwnde at the bede thē ſo gud hielpe at ſo lēge ſō the ere neffning at om alle the maal thē the worde kraffde til om at ſwærie oc thē hører atſwærie at the ſculle ſwærie thz retelſte oc vthē wild. en forgløme bøndhē thē oc wille ey tage the til ther neffnig ſculle wære oc ey vp rethe for ombodſmā tha mo ombodſmā tage ſig ſelff neffnigh En ſkyl

kierthing a innēbrothes oc ſomme wille haffue en
oc ſōme annē tha ſculle the ware neffning thē fl-
eſt haffue til taghz Tho ſcal thet gømes at e me-
dhn̄ annē er til ther ey haffuer neffningh waret
thē tho er ſo føꝛre at hā mo ware ſin eghn̄ warie
ta mo hin ey nødes til thē føꝛre haffuer neffning
wareth Tho at nogher mā neffnes til ther føꝛre
haffuer neffning wareth oc wil hā ſelff ware ta
mo omboſmā hānū ey wꝛette En kan hā ey ſelff
ſkel a gøꝛe at nogher mā er til i hās kierthing thē
ey woꝛ neffning ſithn̄ han woꝛde wil han ey i gā
ghe tha ligger hans tre mark ther medh.

¶ Om nogher mā wil ey neffning ware c lij.

SI exactoꝛ extoꝛſerit a bondone tres marcas
legaliter pro eo ꝙ nō vult acceptare neffnin-
giā ⁊ recepit eas ab eo ꝓpter hoc nō eſt bondo ex
cuſatus ſed quotiēſcunqȝ vocatus fuerit ad neffni
giam ⁊ nō receptauerit ſoluat tā diu tres marcas
donec nō habeat tres marcas.

¶ Om nogher mā wil ey neffning ware c lij.

Nøgher omboſmā bondhes tre mark loglighe
foꝛti at hā ey wilde ware neffning oc taghē
thm̄ aff hannn̄ tho er hā icke oꝛſaghe ther mz mē
e ſo offthe ſom hā kreffues loglige til neffning at
ware om hā ey i gangher gialde e tre mark ſo lē
ge ath han woꝛdher ſo fatugh at han haffuer ey
tre mark.

¶ Si exactoꝛ ⁊c̄ Vtrū exactoꝛ poteſt intimādo aliquā cauſaȝ
contra aliquē publicare in placito et poſtea per monitioneȝ
duoꝝ fullingh cōtra iniuriantē exequi patet in conſtitutione
Erici regis prioris Erici regis filij § vltimo.

¶ Si exactor extorserit Vide penã uolẽt fieri nefkning simile in certis statutꝫ cõmunicatũ cõtra recusantes officia publica

¶ Ath nefkningh sculle ey swarie thẽ samme dagh ther the i tages Capl'm liij.

Nefkningi nõ debent de aliqua causa suo iuramẽto discutere illo die quo instituuntur quia nõ possunt habere min⁹ q̃ȝ viij dies vt veritas inquirat in causa quã debent iurare.

¶ Ath nefkningh sculle ey swarie then samme dag ther the i tages Capl'm liij.

Neffninge sculle ey swarie eller skilie om nogher maal a thẽ samme dag ther the ethes i forti at the mwe ey haffue nyñe en viij netthẽ rõatlede sannẽ om thꝫ ther the sculle skilie om.

¶ Neffningi nõ debent Nota q̃ñ requirat' de veritate et q̃n p̃iudicat veritas lege require s e c viij Si discordauerint i textu ꝛ in glo et vlterius distinguit' sic quia aut veritas ẽ occulta aut dubia aut manifesta si occulta tunc veritas non p̃iudicat legi qꝛ ecclesia non iudicat de occultis nec vllus iudex nisi deus solus aut veritas dubia et tunc nisi veritas in iudicio discussa legittime fuerit et iniusticia finita nõ p̃iudicat legi vt s e c viij Si discordauerint in textu vbi dr ꝙ octo meliores de ꝓuincia ꝛ ep̃us ꝛce. aut veritas fuerit manifesta et tũc aut in causa ciuili aut crimali si in causa ciuili vt de emptione ꝛ vẽditione vel locatione vl' aliq̃ causa cõsimili Siq̃s cõfiteatur extra ius .i. extra placitũ si ꝓbari legittime põt tunc veritas p̃iudicat legi vt § de non nũerata pecunia l g̃naliter ꝛ l aduersus ꝛ ff de ꝓbationib⁹ l cũ de indebito § vltio de fide instrumẽtoꝝ c si cautio in q. ix § Si debitã aut in causa criminali ꝛ tũc aut veritas põt ꝓbari ꝑ euidentiã fcti puta ꝑ euidentiaꝫ patrati sceleris ꝛ tunc veritas p̃iudicat legi vt infra e c lxxxi Siq̃s imputauerit et extra de coha cleri. et mulie. c tua et c si aut veritas fuerit manifesta in causa criminali ꝑ ꝯfessiõeꝫ ꝛ tũc aut illa cõfessio facta fuerit extra ius .i. extra placitũ ꝛ

tunc illa confessio nõ ꝑiudicat nec veritas preiudicat legi vt extra de iudi c ac ſi clerici et § e l iiij· aut veritas in cauſa cri minali legittime facta fuerit manifeſta et tũc veritas ꝑiudi cat legi vt infra e c cvi. Siquis iuratus in fi Et ꝙ aliquis ſit manifeſtus in crimine ꝑ euidentiã facti vel ꝑ coniũctoꝝ patz infra e c lxxxix. Siqͥs capti in fine ibidẽ ꝑ glo hoſtis et de iſta materia etiã q̃re infra e cxciiij Siqͥs amibit in gloſa magna Neſſningi Simile de reo citato ꝙ inde liberatus reſpõdere nõ teneatur vt in c ꝑterea de dilationib⁹ e ꝑ auct offerat C de lite conteſtata Itẽ ſimiliter ſi aliquẽ in placito aliquis ꝓ aliq̃ cã ꝓ q̃ nõ ẽ citatus ad placitũ habeat ſpaciũ deliberandi quid rñdeat ad ꝓximũ placitũ patz ꝑ thord in cor § ix.

Om vmbolsman wil ey kreffue neffning c liiij.

SI exactor noluerit infra tria placita q̃ erunt a placito ꝓximo qđ eſt poſt epiphaniã neffningos inſtituere ⁊ nullũ legaliter cõuincere quia non vult acceptari neffningeã Rex põt euꝫ priuare exactione ſua quia nõ vult iuſticiã facere bondoni et q² quicunqꝫ incauſatus fuerit ꝓ raan ipſe tenet ꝑ legem prie vel defendi vel conuinci.

Om ombolsmã wil ey kreffue neffningh c liiij.

VIl ombolsman hwerken ey neffningh fange indhñ tredie thingh efftther thꝫ thing thẽ neſt effther tolte dag iwle er oc enghen man lagsøghe forti at han wil ey ganghe i tha haffue komghñ goot reth til attage hans leen fra hannũ forti han gør bondhen rethløs forthi ath hwilkhen man for raan ſecthes han er ſkyldugh mꝫ ful logh enthen at maries eller atfelles.

Si exactor ⁊c̃ Nota qđ iuris ſit ſi noiatus ad nominanduꝫ de noiatos nõ iuuocauerit Iteꝫ qđ iuris ſi aduocatus illum noiare noluerit q̃ denominãdos debꝫ noiare ⁊ tũc vtrũ iiuriã paſſus noĩet ad nominãdũ quẽ voluerit iſta dubia corrigãt

⁊ declarau in corp thord § lxxiij ⁊ hoc idē faciet si aduocat⁹
vl eius officialis nō sit i placito vel aliquis illorū impetitur p
cā pl'i vt ibidē Si exactor sit supior nō faciēs iusticiā punit vt
ff de officio p̄sidis p totū et spāliter in l illicitas ibidē. Rex pōt
eū puare exactione sua quia officiū suū nulli dz esse dampno
suz ff de furtis l si fuus cōmunis § m vero iiij q iij § ventur
ber de fide c ij in v dispendiū Unde nō dz pmū cōsequi vnde pe
nā meretur xvi q i legi ff de neg. l fine hereditaria ber e c ⁊ ii
Quia non vult iusticiā facere bondoni Nota in isto iudicio si
causa de q̄ iudicatur summā triū marcarū continet et non
vltra emendet bondoni tres marcas pro iniusto iudicio et re
gi tm̄ si vo causa trascendit summā triū marcarū soluat bon/
doni sex marcas et regi tantū § xxij Thord Si exactor Nota
rex pōt eū priuare exactōe sua q: nō vult iusticiā facere bon/
doni ⁊ ratio est q: nullus pōt iusticiā vendere vt extra de pur
gatōe c accepimus per textum et s̄ li pmo c lv gaar solskifft
a by in glo.

¶ Om nefningi skilie at Capl'm lv.

SI quatuor vnū ⁊ reliqui quatuor aliud iura-
uerint tunc tres nefningi de pximo hæreth
adducētur ⁊ quorūcunqz iudiciū duo ex illis trib⁹
p sua iuramēta approbauerit ratū erit.

¶ Om nefningi skilie at Capl'm lv.

Swarie fire eth oc andre fire anneth tha sculle
tre til aff neste hæreth oc the ther nest ere si-
thende oc huilke fire aff them the tho fylghe thet
stande.

¶ Si quatuor vnū ⁊c Nota hic si discordauerint veridici nef/
ningi et denoīati qd iuris corrigitur p thord in cor § lx Si
quatuor vnū ⁊cs. sile infra e c lxxix Si nefningi et idē ē si vn⁹
illorū moritur vel pegere pficiscit vel recesserit de puincia vl
de hæreth vel factus fuerit villic⁹ ar infra e c lviij Siqs nefni
gor p textū ⁊ infra e c lxxix Si nefningi p glo.

¶ Man scal ey selie sin swenleen i hand c lvi.

Nullus debet famulo suo suã cõmittere exacti-
onẽ exequendã sed debet eã cõmittere alicui
bondoni qui poterit de bonis suis satisfacere hys
quibus iniuriã fecerit ꝛ qui in illo hæreth habitaue
rit et qui posset cuilibꝫ exhibere iusticie cõplemẽtũ.

¶ Man scal ey selie sin swen leen i hand c lvi.

Enghñ mã ther leen haffuer scal thet sin swen
selie eller betale mẽ scal thꝫ betale annẽ bonde
i hendher thẽ thꝫ følge mo oc ithꝫ leen boor oc pẽ-
nige haffuer wedh athette at gøre thm̃ reth thẽ
the brydе wedh.

¶ Nullis debet Notio ponitur ĩ textu qꝛ debet eẽ possessiona-
tus vt emẽdet si ĩ iustũ iudiciuũ fecerit de qua emẽda in cor
thord § lxxix ꝛ v § xvij Itẽ incõstitutõe cristoferi § xxxi.

¶ Om nefſnig døør eller far bort c lvij.

Siquis nefſningoꝝ mortuꝰ fuerit vel pegrina
natõeꝫ inierit vel recesserit de ꝓuincia vel de
hæreth olʼ factꝰ fuerit villicus tũc illi qui ĩ sua fier-
thingh moraꝛᵗ aliũ dñt noiare et exactor debet eũ
sicut prius dictũ est instituere.

¶ Om nefſning døør eller far bort c lvij.

Om nefſnigh døør eller far pellegrims ferd el
ler far aff sysel eller aff hæreth eller wordher
bryde tha sculle hans fierthings men tage annen
i oc vmbolsman hannum i ethe so som føre er
sauth.

¶ Siqs nefſningoꝝ.q̃liter in locũ ꝑdecessoris eligatᵗ successor.

¶ Nar raan scal deles Caplm lviij.

Qui voluerit raan cõqueri debet illd infra an-
nũ cõqueri ꝛ si hoc non fecerit reus iuramẽto

cũ hoim se purgabit.

¶ Nar raan scal deles Capl'm lviij.

HWilkhã som wil raan dele a nogher man tha scal han dele thz indhã thã iamligh thẽ raan er giort deler han sithen tha for han icke mere en tolff menz eedh.

¶ Qui voluerit vt ff de vi z vi armata l i in ꝑncipio § ãnus C vide vi l ij z ꝙ reus hic purget se est coutra l q accusare C de edendo quia accusatõ est in tota extincta sicut in sili dicit de accusa c iniuriaꝝ z de tali abusione ꝙ reus negãs se pur/get et simil' abusio de q̃ in c ad nrãm de ꝓbationibus.

¶ Om man wordher delth mz raan oc wil ey sithen stande til retthe c lix.

QVi aliũ conuincerit ad raan hoc ẽ hwo som deler vel søgher annẽ til raan z ipse noluerit postea satisfacere tunc prefiget' ei dies quinqz de placito ad domũ rei vt exigat ablata et emendaz triũ marcaꝝ z si re9 ꝯtumax fuerit z noluerit emẽdare tũc iudiciũ ꝓmulgabit' ꝙ ille qui eũ conuincerit possit ab eo accipe naam extra curiã suã q̃ dicitur gardzleed occulte z nõ manifeste tamen ille qui recipit naam debet iudicare vicinis suis vl' vni vel duob9 ꝙ recepit sed nunq̃z recipi debet naam sine iudicio placiti quia si prius recepit tũc pro eo potest fieri raans man vel fur.

¶ Om man wordher delth met raan oc wil ey sithen stande til retthe c lix.

HWilkhã mã annẽ søgher fulkõmelige til raan oc wil hin ey secte thẽ forsaghã er tha legges hãnũ fem dage til hãs hws attaghe wth hãs oc trygi mark bood a Er hãowerhøre oc wil ey hø-

2

73

de tha dømes hānū naam at tage effthē sȳth løn lige oc ey apēbarlige othū gardzleeth tho' scal hā thē tagher seie til hās grāne en ellē tho' thz hā tog En ey scal mā tage naam othū things dom forti at tagher hā føre en hā fangher dom til ta ma hā ther fore worde anthū rans mā eller thyff.

Hwilke neffning sculle skyli om raan c lx.

Si ille qui conqrit raan et ille qui eam intulit ambo habuerūt terraz in illo hareth vbi ille se det cui imputatū ē crimē illud videlicet raan tunc illi neffningi dn̄t illud suo discernere iuramēto qui in illo hareth habitāt licet ille qui aliū incausauerit sederit in alio hareth ita tn̄ q̄ illa terra sit inhabitata p colonū vel p villicū vel si ipse eā p se araue rit in primo autūpn velo vere.

Hwilke neffning sculle skylie om raan c lx.

Haffuer bodhe hin ther raner oc thū ther rent wordher iord i thz hareth thē hin sidhē i thē raans sagh wordher giffuen tha sculle the neffnīge ther om skilie ther i thz hareth ere tho at hin si dher i āneth hareth ther saag gaff om iordhen er bygd mz landbo eller mz brydе eller hā pt keth hē ne selff a then nest grøde.

Qui aliū cōuicerit ad raan Pro isto faciūt iura de pignore ptorio et melius de pignore iudiciali et esset meli' q̄ iudex assignaret ei q̄s q̄ p se caperet vt C de bonis auct' iudicis possidē di p totū et q̄ dicit occultcideo' forte ne veniēt ad arma p l cōs simūff de vsufructu etiā sī tacite admictunt re psalie de q̄b' in c vnico de iniuris ꝛ vi et sine iuditio nō valet vt l siq̄si tā tā C vnde vi ꝛ insti vi bonoꝝ rap circa mediū ꝛc̄ Nota hic fit quedā correctio hui' capi p thord S'ij cx grā reg' voldemari q̄

cericus pōt cōmittere laueo cām rapine v harreweck prose/
quēdā in istis legibus regni dacie Nota si reus legaliter ī pla
cito cōuictus contumax fuerit pōt punire per naam nō solū/
mō p raau sz vt omībus causis extentes in c lx li ij Itē.nota
sm thordonē § xxxviij Si aliquis de aliquo ius qd naam dicit
recepit cōtra leges q̄ in libro legali continētur tūc habeat li/
cenciā causā harrewerck vel rapine psequendi contra illū ita
tū q aliis pro quibus cōuictus erat prius satisfaciat Itez q̄re
vlterius de naam infra li ij c cij scz Qui aliū conuicerit ad naā
Item queras vlterius de naam infra li ij c lxviij q̄si īpncipio
Qui aliū cōuicerit ad raau Nota textus ille non loquitur
vtrū est causa harrewerck si aliquis recceperit naam contra
leges terre iste defectus corrigitur in cor thord § xxxij. Si
aliquis queritur vtrū res alienas occupare licet ptz s̄ c xxxij.
Vbicunqz v hic in § i v s̄ xxxix neffningi et infra li iij c liiij si
quis equitauerit Sed ille ratio quia actor debet sequi forum
rei et forū capitur hic ex domicilio de quo in c cū sit gnale de
foro competenti et e finali et non p̄sumitur domiciliuz nisi sit
reus immobilis culta vt hic al' p̄sumit derelicta vel nō cura
ta a dño ar iusti de rerū diuisiōe § quia ratione.

Om felles fa. oc om wedh oc. om giald c lxi.

Si aliquis impecierit aliū in placito q concesse
rit ei denarios vel equum vel alias res vel in
pignorauerit et tunc incausatus tenetur exponere
tantum quantum fuerit concessus et insuper defē
det se xij hominum iuramento z si conuictus fue-
rit totum exponat qd alius impetiuit Sed si nolu
erit et iudiciū sustinuerit et efficiatur contumax et
infra certū terminum qd dicitur lagdaghe nō satis
fecerit tunc tenetur emendare bondoni tres mar-
cas supra id quod cōquerebatur et regi tres mar-
cas ac si esset p neffningos cōuictus z ita potest ali
quis exercere naam si legaliter conquestum est
in placito Et si lex firmata est et non in placito

tunc non est lagdeelth met lagdaghe Sed quid-
quid inpignoratur in placito in eodem placito dz
solui et redimi.

¶ Om felles fæ oc om wedh oc om gialdh c xli.

Om felles fæ oc om wedh oc om giald om no
gher man kaller a so a thingi at han haffuer
leeth annen fine penninge eller hesth elle nogher
ādher thing hwat som thz er helst ellē fæth a wed
tha er hin ther settes skyldugh vth atlege so mø-
ghz som han gangher wed oc giffue ther a xij mē
eedh En faller han atloghen ladhe wdh thet ther
a er kerth En tol han dom oc wordher owerhø-
re oc rether ey indheu lagdaghe tha er han skyl-
dugh ath retthe wedh bondhe ower thet ther a
er kerth iij mark oc iij marck komghen so som hā
wore fallen for neffningh oc so mo ther effther
naam deles om thet er lagdeelt a thingi En wor
log fest oc ey a thīgi tha er thz ey lagdeelt En alth
thz mā setthē a wed a thīgi thz skal mā løse a thīgi.

¶ Si aliquis impecierit aliū ratio quia cofessio pro iudicato
hebetur ff de confessis q̄ autem reus defendat se iuramento
p non ꝓbato est contra leges qui accusare C de edendo et s̄ e
c l vij Item congruum est q̄ puniatur pro contumatia bon-
doni et regi simile in c finez de dolo et contu sed q̄ in ꝑcipali
puniatur ac si confessus non placet Concesserit ei denarios
vel equū ꝛc̄ Nota q̄ si aliquis alicui concesserit hoīem et ex in
curia moritur siue perierit homo ille quantū ad estimatiōez
nō tenetur reddere quia liberū corpus non recepit estimacio
nē vt de orō cogni c ij de iniuris dāp da c i ber sz operas amis
sas et īpensas in curatōne prestabit vt de iniuris ꝛ dam da
c i in v̄ operas et inpensas et in medicos ff si quadru pau. fe
dicitur l ex hac ff de eicc et effu l vlti et ff ad legem aquile-
am l qua actōne in ꝑncipio et ff ad l rodiani de iactu l i C cor

poris et ff de ciec et exu l i § sed cũ homo tñ si homo periit l. solidoꝝ fit cõdempnatio vt in § sed cum homo et illud fit pro pena non pro estimatione nisi dederit occasionẽ dampni tunc qui occasionem dampni dat videlicꝫ ꝓpinquam dampnũ dedisse videtur secus tamẽ est in illo qui non vt accideret de contingentibus nichil omisit .i. omnem diligentiã quam potuit et debuit adhibuit de iniuriis et dam da c si culpa sed si pñs fuerit ĩ dãpno dato scilicet maiori nõ cõsiliũ dans nec cooperans sed si necesse fuerit amminiculum prestare proponens soluat regi tres marcas et leso sex marcas thord § v sed si cõsilium dederit vel mandatum in dampnis maioribus et hoc conuictus soluat leso xl marcas et regi tantum thord § xiiij Nota ꝙ Henricus in summa dicit ꝙ qui dicit se soluisse ꝓbare tenet hoc ipm et allegat c hijs qui de so.

Om borghen Caplm lxij.

Si aliquis fideiusserit ꝓ aliquo et postea noluerit soluere tunc ille qui fideiussiõꝫ recepit agat ĩ eo tanq̃ꝫ pro debito Itẽ nota ꝙ nullus potest se eximere de fideiussione nisi soluat quod promisit tamen nõ debꝫ aliquis illud exequi per neffningos.

Om borghen Ccplm lxij.

OM nogher mã borgher for annen oc wil hin ey gialde ther borge worth tha scal dislighes a hannũ kalles som for annẽ gialtd Forti at huat som mã wordher borghꝫ fore thꝫ scal han gialde oc enghñ mã mo sie sig aff borghñ Tho scal thẽ ey neffningh til ganghe oc ey om skilie forti at thꝫ er so som annẽ gialdh

Noluerit soluere ⁊c̃ quia dicit se soluisse queritur q̃d iuris respondetur per l vltimam C de solutionibus et liberationibus vbi dr ꝙ notandũ est illud ꝙ qui dicit se soluisse probare debet Itẽ dicit ber in glo. vltima quasi in fine de solutionibus

super ca xviij q ꝙ onus ꝓbandi reo incumbit ꝓpter suū de-
lictū infra actōnis ff ad le aquiliā inde veratius § hec actio et
alibi puuit inficiator C de nō munerata pe auct cōtra qui ꝓ-
priā Item onus probandi incumbit reo in multis alijs casib9
vt patet in c vt nrm̄ vt ecclesiastica beneficia sine diuus iu ð
actore nō ꝓbante per ver Item nota si auctor non probat qr
nullā habet presumptōem reus nichil prestabit et soluitur sic
s̄ de cā pos cū eccl'ia. si vero auctor habet presumptōez pro se et
contra reū tūc contra talē presumptionē defertur reo iura-
mentū et etiā qn̄ actor habet vnū bonū ⁊ honestū testem ver.
de iureiuran c vlti glosa vltima Queritur pone ꝙ aliquis te
netur soluere pecunias infra certū tempus dedit fideiussorez
non sine soluta pecunia infra illud tempus cōtigit ꝙ creditor
relaxat debito rem nunquid fideiussor postea obligatur ꝓ il-
lo tpe dilationis videtur ꝙ non Item queritur iij § ij comple-
to ff locati et conducti contrariū arguitur in l sed si mancute
ff de pretorio Solūmodo dicit doc aut aliquis fideiussor fideius
serat si simpliciter tūc ꝓ lōgato termino p dilationē ad huc
tenebitur sic l pro ista parte all'si vsqꝫ ad certū tēpus tunc t-
mino elapso fideiussor non erit obligatus nisi nonus consens9
intercedat ita l pro ista parte hec henricus de fideius c con-
stitutus Nota tres casus in quib9 fideiussor agere potest con
tra debitorē. primus si diu in debiti solutione ⁊ obligatione ste
tit vt de fideius c si secūdus si bona sua dilapidauerint i'c lu-
cius §·si ff mādati. tercius si fideiussor fuerit cōdempnatus
in l pro ea C mandati. quartus si conuentū erat inter partes
et tunc habet locū quia fideiussor agit cōtra debitorē adhuc
alius casus si fideiussor sit scolaris in l licet ff ex quibus cau
maiores et in l licet ff de arbitris hic in c cū d fideius Si ali-
quis pus tū fideiussor potest gaudere p̄uilegio fideiussorū vt
bnficio diui adriani ff de fideiussoribus l fideiussor et beneficio
noue constitutionis in auct de fideiussoribus coll'i in aucte
presente C e ti et notatur in c peruenit e. ti. quia hic non
prohibetur §. Item Nota quia per solutionem et condi-
cionalem nouationem expirat fideiussio C de fideiussoribus
cum similibus.

Om man gangher i borghen for then mã ther lyff eller lymme haffuer forgiort c lxiij.

SIquis fideiusserit pro fure vel aliquo qui vel membra vel vitam demeruerat tunc debet illum assignare coram iudice et nõ illi a quo sumpsit Si autem fugerit per infortuniũ vel cum consilio illius qui pro eo fideiussit tenetur omnia debita sua emẽdare ꝛ insup̄ xl marcas regi ꝛ xl bondoni.

Om man gangher i borghen for then mã ther lyff eller lymmer haffuer forgiort c lxiij.

GAngher mã i borghñ for thyff ellr̃ annẽ man ther lÿth lÿff eller hine lym̃er haffuer forgiort tha scal hã thñ ãtworde for recther oc ey thñ mã hã togh hãnũ aff En wordher oc so at hã slipper bort anthñ mꝫ wlicke ellr̃ mꝫ hins raad thr̃ borge wort bøde al thñ brøde thr̃ hin giorde the hã worde borge fore oc ther xl mark bondhñ oc so kom̃ ghñ forti at han antworde mãnen icke indh.

Siquis fideiusserit pro fure vl' aliquo ꝛc̃ Nota defectũ istius capituli pro fideiussiõe supplet et corrigit correctio thordonis § xli Siquis fideiusserit ꝑ fure facit l barsathanã C de fideiussionib9 et l ad cõmentariũ C ꝺ custodia reorũ vbi notadiu9 ꝙ tal' fideiussor nõ emendet eadẽ pena saltẽ corꝑali qua reus fuisset puniẽdus sed al' corꝑaliter vel pecuniarie iuxta arbitrium iudicantis sed secundum istas legas statuitur certa pena.

Om hin wil fly ther borghñ setthe c lxiiij.

QVicunqꝫ posuerit fideiussorẽ ꝓ se nõ tenetur alicui ꝑ delicto suo rñdere nisi illi soli ꝑ quo fideiussit Itẽ si illo voluerit fugere qui fideiussiõez

2

76

posuit p se z hoc illi innotuerit qui p eo fact? est fideiussor tūc dz hoc iudicari iudici vel exactori z il le dz eū detinere q2 ipe nō pōt eū cape nisi eū rece- pit i carcere vel in stock qn̄ fideiussor ei? fact? fuit.

¶ Om hin wil fly ther borghn̄ setthe c lxiiij.

Hwilkhn̄ mā borghn̄ setther hā er skildugh for the gerning enghn̄ mā atswære othn̄ thn̄ ene thē hās borge wordhē En wil hā fly thē borghn̄ setthē oc wordher hin war wed ther borge wort tha scal hā sie recther til at hā scal hānū opholde forti at hā mo hānū ey selff tage othn̄ thz ene om han togh hānū i stock eller i fiedher ther han wor de hans borghe.

¶ Quicunqz zc Primū intelligitur si ad tēpus q2 an̄ tpc nō te net alteri ff qui sat; dare cogūtur l si decesserit et ff siqs cau tōib? l eū § homo Itē ɔtra § Itē si ille facit l ait precor § siqs debitorē ff de hijs qui in fraudē creditoꝝ facta sūt vbi ꝑmitti tur q retineat debitor in fuga constitutus h in̄ ponit distinc tio an cepit eū de carcere an cippo vel nō.

¶ Hwo borge mo wære c lxv.

Clerici claustrales z mulieres qui nō sunt xviij annoꝝ nō pn̄t fideiubere p hijs qui vel debēt carere vita vel mēbris Sz clerici et vidue pn̄t fide iubere p pecunia si ille qui fideiussionē debet acci- pere voluerit acceptare q2 hn̄t vnde soluāt hoc est the haffue fulth wed a thette Sz puelle z pueri et vxor alterius vl' claustralis excepto abbate nō pn̄t fideiubere p denarijs et nec pro alia re nec filius bondonis q̄z diu sit in cōmunitate cū patre suo li cet sit adultus.

¶ Hwo borge mo ware c lxv.

Erde mē oc closther mē oc quinner oc thē ther ey ere kōne til lage oloher thz er attē winthī the mwe ey borge ware for the mē thī sculle miste anthen lÿff eller lymer En clerke oc encker om him wil thī borge scal taghe the/mwe worde borge for penninge forti the haffue selffue there eghz til at gialde aff En møør eller børn ellī noghī māz haffcue el er closter mē othā abbet mwe ey borge ware for pēninge oc ey for annet forti ath enghā mā ther ey haffuer eghz mo noghz aff hende Oc ey bōdens søn i felleg mz fin fadher mo borge ware tho ath han er fulwoxen.

¶ Clerci. de quo ff qui satz dare coguntur l de die § qui mulierem et in glo et § minori sed mulier ad hec pōt gaudere senatus cōsulto vel lavcno vt C et ff ad senatus cōsultū velleyanū et clericus similiter si monachus vel religiosus de seculari dicendū vt in c pvenit de fideiussoribus et in glo dicta/§ qui mulierem Item an filius ptāte patris constitutus possit fideiubere vide l qui satis dare ff de fideiussorib9 ⁊ mādatorib9.

¶ Hwo mo eller scal raan swarie c lxvi.

DE ona causa potest onus liwse ⁊ alter iurare et quicunqz fuerit spoliat9 qd dicit rønt ille debz iurare licet alius liwser thz si ipē est tutor sui qr ipē scit quis eū spoliauit Sz si illi fuerint spoliati qd dr rønt q nō sunt sui tutores ⁊ compotes tunc debent eorū tutores hoc conquerī ⁊ publicare ⁊ iurare et consequi causam illā Et si illi qui non sunt sui tutores et compotes impetuntur ab aliquo p raan tūc debent tutores eoꝝ p eis rn̄dere.

¶ Hwo mo eller scal raan swarie c lxvi.

OM en ſaagh mo wel en liwſe oc ãnẽ ſwarie en hwo ſom rønt wordhẽ hã ſcal ſelff ſwarie tho at ãnẽ liws om hã er ſin eghũ warie forti at han med beſte wo hannũ rønthe En wordhe the rønt ther ey ere there egne warie tha ſculle there warie bode liwſe oc ſwarie oc følge ther tale til fulle ſo ſom ãdre En deles oc raan med thẽ ther ey ere there egne warie tha ſculle there warie oc for thẽ ſwarie.

¶ De vna cã vce. ſi intelligit q indiſtiucte põt ſpoliat? iurare q tal'cũ ſpoliauit ẽ ꝯtra c ſi de iureiurãdo v l admonẽdi ſſe ti v l i bone fide i C de rebus credit; v iureiurãdo i qbus habetur q iuramẽtũ nõ debet deferi actori niſi ſit ꝑſumptio ꝑ eo v ſemiplena ꝓbatõ Itẽ q pupilli v furioſi defendãt p ſuos tutores v curatores v etiã agere inſti de auct tutoꝝ v curatoꝝ.

¶ Hwore brydæ mo raan ſwarie c lxvi.

VIllicus põt iurare raan ꝓ omibus attinẽcijs ad curiaz illã in qua ſedet ſed domeſtic? eius debet ei illud officiũ iniungere ꝫ publicare in placito q ipẽ ẽ eius fellebrydæ et ſi ipẽ p ſe habuerit aliam curiã ꝫ in ea villicũ tunc ipſe eſt ibi domeſtic? ꝫ tutor illius licet ipſe ſit villicus alibi et ꝓ curia illa põt conqri raan ſi fuerit ibi ſpoliatus.

¶ Hwore brydæ mo raan ſwarie c lxvij.

BRydæ mo wel raan ſwarie om alt thet ther til thẽ gard hører thẽ hã er brydæ fore En tho ſcal bondhẽ hãnũ om biwde at dele the dele oc a thingi liwſe at hã er fellebrydæ oc retthe ſwen En haffuer hã ſelff annen gardh oc ther brydæ i tha er hã thẽ huſbõde oc warie fore tho at han er annẽ ſtꝫ

bryde oc mo han for thẽn gardh dele raans dele om han wordher ther rønth.

Villicus põt iurare raan scilicet ratio quia villicus habet dominiũ vtile ff si ager vecti l ij Domesticus fa l ij C vbi in rem actio exerceri debet ꝛc quãdo frequenter vt lite non contesta.

Hwat feld mã mo aff hende c lxvij.

Qui cõuictus erit p raans neffning vl' alio mõ vl' ad iusticiã regis ꝛ bõdonis ita q tenet sol uere tres marcas tũc nõ põt bona eius alienari si ue sint mobilia siue immobilia anteq̃z satisfecerat tam regi q̃z bõdoni' Et si medio tpe incurrerit aliquã q̃relã nõ põt aliquẽ cõuincere hoc ẽ nõ põt eũ psequi et null' põt eũ recipe i villicũ nisi voluerit p eo iuri stare ꝛ satisfacere quia postq̃z aliqs ẽ legaliter conuictus et incausatus nõ põt se et suas res transferre de illo loco anteq̃z satisfecerit.

Hwat feld mã mo aff hende c lxvij.

Thẽ mã ther feld wordher mz raans neffnig eller nogher andhẽ lwnde anthẽ til komgẽs reth eller bõdhẽs so at hã er skildug atgialde fine iij marck tho mo hãs gooz ey aff hẽdes hwerken bo fe eller ãneth før en hã haffuer reth giort bode bõdhẽ oc so komghẽ Oc hã mo enghẽ mã søge om hã fangher nogher dele oc enghẽ mã mo han nũ tage til brydе vthẽ at han wil sware oc retthe for hãnũ forti at sithẽ mã er anthẽ feld eller sercthz tha mo han ey flytthe fare coste oc ey wyde sigh annen stz borth.

Qui conuictus ꝛce. Nota qui appellauerit ad iudiciũ regis et nõ fuerit psecutus quid iuris Itẽ si nõ appellauerit vtrũ aduocatus teneatur sub bonorũ testimonio boudoni iusticiaz

facere et regi de curia conuicti et si aduocatus non fecerit bō
doni et regi ius de curia conuicti quid soluat Item si aduoca
tus et sui sequaces fecerint bondoni et regi ius de curia con/
uicti illis non debet imponi causa hærrewerck vl'rapine hec
dubia corriguntur per thord in cor § lxxix Nota hic scilicet in
isto c Qui conuictus erit per thord § ix corrigūtur aliqua du
bia scꝫ si aliquis pace priuetur per stocknessn et ipsi conuin/
cātur et conuictus pace restituitur a quibus recipiat emendā
et restaurum pro iniurijs et dampno patet per thord § quo
supra scꝫ § ix Qui conuictus Nota qui legaliter conuictus
est erit postea inhabil' ad omnia legittima prosequēda vt hic
in cor thord § xxxviij ꝫ s c c i in glo Nota homo legaliter con-
uictus Item Nota si quis occiderit legaliter conuictum propt'
hoc non priuabitur pace sua et si quis eum vulnerauerit vel
verberauerit nichil pro eo soluat vt infra li iij c xxviij si quis
per misit per textum hic in parte in § Et si medio tempore.
Qui conuictus istud est locale et ratio ē quia bona sua sunt
obligata tunc ibi et si facit c decreuimus de sen. ex in vi qualit'
etiā excōmunicati et interdicti nō admittunt' ad agendū vel
prōcinandū defendēdū et de pba post c cessiōez.

Om man tagher feld mā til sig c lxix.

Si quis receperit in curiā suā vel cōmunitatem aliquē legaliter conuictū vel incausatū ille qui eū incausauit agat in eū qui eū recepit primo in vno placito secundo in alio et tercio in tercio et si ille qui eū recepit in domū suam nec voluerit pro eo satisfacere nec eū dimittere cū rebus suis tūc debꝫ iudicari cum illo platito recipere naam de curia illius bondonis qui eum tenet Sed si ille fuerit incausat9 ꝫ nō legaliter cōuict9 qn venit in curiā illi9 debꝫ se transferre cū bonis suis de curia illi9 qꝛ nō pōt euꝫ recipe nec tenere anteq̄ꝫ se excusauerit pro causa sibi imp[illegible]a.

¶ Om mã tagher feld mã til sigh c lxix.

Tagher annẽ mã i sin gard ellr̃ i sin fellegh no gher mã ther lagfeldh er eller secthet tha scal hin ther hannũ ecther kalle a bondhñ ther hin er tilfaren a eth thingh oc a anneth oc a tredie wil hin ther hannũ togh hwerkhñ for hannũ retthe el ler lade hannũ borth mz sine coste tha scal hannũ dømes a thingi at tage aff thñ bondhe gard ther hãnũ holdher ful naam En er hã secthz oc ey feld thñ time hã kom i bondẽs heuth tha scal hã otfare effter mz sine coste forti at han mo hannũ ey hol de oc ey taghe føre en hã haffuer sig orlaghz for thñ saag hannũ gaffs.

¶ Siquis receperit ff de receptis arbitrijs li ij C de hijs q̇ la trones occultant l i Nec eñ dimittere Nota q hic põt elici de textu q villic⁹ seu inq̇liuus seu colon⁹ q̊rũdã ß bona in q̇bus reßdẽt vlterius in habitare voluerint ßm leges terre dñis su is p̃diceut et reßgnẽt ⁊ satisfaciẽt et liberi recedant ßm leges terre ab eisdem vt notatur et plene declaratur in cõstitutiõe regine margarete filie regis voldemari § xxij ⁊ eadem rõ et idem ius ẽ ß dominus inq̇linũ villie⁹ seu colonũ noluerit in habitare p̃dicet sibi secũdũ leges terre vt dictũ est ɔcordat rex ⁊ cõsiliarij regni ⁊ gñalis cõsuetudo Siquis receperit Hic orit dubiũ Si aliquis recepit legaliter conuictũ in solutione legis vl iuramẽto xij hoim vtrũ t'ls leges l iuraẽmta infirmãtur vl viciantur ad remoẽndũ tl'e dubiũ So scryfflandz dømer oc andre gode men mz hãnũ aff landzthinghz Hwilken mã som i logh er som fordeelt er thz bør thũ mã selff atbetale meth iij mark komghñ oc bør ey at forkrenckes hins logh ther han swor meth Hec scripta sũt Anno dñ M cd lxv de placito gene rali Iucie.

¶ Om lagfeld mã haffuer annẽ mãz fæ c lxx.

Nullus dz legalit' cõuicto cõcedere iumẽta sua

vel pecora vel alias res nec conducẽda tradere tã din ꝙ possit putari ꝙ eius sit ꝓpriũ et si illa supe rius dicta fuerint recepta et capta in eius possessi-one tunc ille qui cõcessit debet ab eo cui concessit exigere vl' cui vendidit vl' cõducenda tradidit ⁊ nõ agere i eũ cui ille .i. cõuictus concessit vel qui ab eo .i. cõuicto recepit.

Om lagfeld mã haffuer annẽ mãz fæ c lxx.

MAn scal ey lagfeld mã sine øgh læ eller at leie sæle eller andher coste i hand sælie at hã for ther a so laugheudh at mã wethe at thz er hans eghz Tho at thz er annẽ mãz fæ oc worther thet taghz i hãs heuth ta scal hin thẽ otte kalle a hind ther han læde eller solde at leie oc ey dele wed hin ther togh.

Nullus debet ffatio quia faciẽs cõtra legẽ nõ defendat a le ge vt de vsu ⁊ qui frustra ff de minorib⁹ l auxiliũ in § sigs Nul lus dz Nota hic est defect⁹ ꝙ qui aliquẽ legittime cõuictũ i cu ria sua recepit si ꝓ hoc incausat tũc aut iuramẽto cognato rũ nomiatoꝝ sed defendet aut exponat illũ aut satisfaciat ꝓ eo. et iste defectus corrigit per thord § xxviij.

At lagført mã mo ey orghe sig c lxxi.

SIquis fuerit legaliter cõuict⁹ in curia ꝙ dicit bryde felleth ⁊ si testimoniũ affuerit ꝙ fuerit posit⁹ i cõmunitate tũc ipe nõ põt adiudicare bõ doni hoc est liwse omnia pecora sua et seipsuz fa cere paupem qd dicit oreghz nisi hoc prius factuz fuit q̃z ipe fuit icausat⁹ Tamẽ landbo põt cõmit tere villico suo quãtũ vult qñ abinuicẽ dñt sepₐrari nisi ipoꝝ ꝯmunitas publicata fuerit in placito tũc nõ põt ei⁹ min⁹ assignare q̃z qd placitũ testificatũ

fuerit ab eo Et si pcurator bõdonis fuerit quitt9
p raan q[illegible] bõdhũs rette swen vl' p alia causa
l'satisfaciet p eo vel exponat cũ cũ denarijs suis z
si nõ habeat exponat tamẽ eũ.

¶At lagsøct mã mo ex orghe sig clxxi.

En wordher mã lagsøgt i ãnẽ mãz gard i byx
de felleth oc er withne til at hã wor laugt i fel
leth tha ma hã ex liwse bõdhen alt fa til oc gøre
sig oreghz othñ at worth giort føre en han wor
secthz Tho haffuer bondhen wold til sin byrde i
hand atselie thñ time the skilies at so møghet som
hã wil for othñ at ther felleth wor liwst a thingi
tha mo hã ex selie hãnũ mynne en things withne
er til En wordher bõdhñs reswẽ for raan feld el
ler for ãnẽ saag tha scal anthñ bõdhñ bøde for hã
nũ ellr legher hãnũ wd wz hãs pẽninge om han
haffuer haffur hã oc ex pẽnige legge swennẽ tho
wth.

¶Siquis fuerit rõne fiat fraus ipsi iudicio vt in sili ff ne qd
in frau patro l j § i z pprie infra annũ vt ff qui i fraudẽ cre
ditor l i § i § si pcurator cõcor iusti deno xalib9 actõnib9 § i.

¶Hwilkz agher raan er c lxxij.

Quãdo aliquis recepit anonã alterius quã ara
uit z semiauit absqz ptradcõe aliqua et q̃rela
z ab eo nõ fuit añ mediã estatẽ p iudiciũ placiti ab
iudicata h̄ vocat aghr̄ raan licz ille possidet agrũ
de q̃ recepit anonã z q̃ arauerit z semiauerit absqz
q̃rela z ille tacuerit q̃ terrã possidz tũc p̄t ipe semẽ
suũ cũ creuerit de t̃ra tollere cũ iuramẽto xij hoim
q agrũ illũ habuit cũ volũtate z licẽcia Et si dese

ſerit in illa lege amittet ſemē ꝛ laborē Et ſi dixerit
ꝙ ſemiauit ex improuiſio qđ dr wode et nō cū vo
lūtate tūc tenet habere tātū quātū ibi ſe miauit qđ
dr frucrgiald et nichil ꝓ labore Itē oēs cāe iſte q̄ dr
dele executōi mādanda ſunt te termināde an̄ me-
diā eſtatē et ſi prius nū fuerit ꝓſecute tūc debet il
le metere qui arauit et dare bōdoni plenā penſiōꝫ
qđ dicit ſkyldh de agro ſuo Et ſiquis recepit fruc
tus ꝓut ſuperius dictū eſt an̄ mediam eſtatē lega
lit executos hoc ē lagdeelt tūc erat ipē ꝓ eo raas
man tam ille qui ſeminauit q̄ꝫ alius Item ſi ille q
terram alterius arauit et ſeminauit dicit ꝙ terra
illa ſit ſua ꝛ hoc ſi fuerit diſcuſſum an̄ mediam eſta
tē tunc ſemen illud debet reponi inter mediatores
ideſt cōpromiſſarios hoc eſt gange til iaffnetꝫ hē
de et qui terrā obtinuerit obtinebit et ſemen Et ſi
aliquis eorū ſemen illud receperit anteq̄ꝫ illud fu-
erit laghdeelt videlicet terra illa et alius obtinebit
terrā tūc ille q recepit fruct⁹ erit raans man.

¶ Om hwilkꝫ agher raan er Cap̄ lxxij.

Thꝫ er agher raau om mā taghē annen mans
korn ther hin orde oc ſaade villſketh oc wor-
dhēep deelt aff hānū fore metſōmer mꝫ thins dō
tho at hin otte thn̄ agher ſelff ther han togh korn
aff forti at hwo ſom erier oc ſoer vthn̄ kære oc thē
hin ther iordhn̄ a tha mo hā vinde ſin ſeed aff nꝫ
xij mēꝫ eedh at hā feck thn̄ agher mꝫ loff oc willie
bryſther hānū log haffue thn̄ ſeed forgiort oc ſīth
arbeyde En ſier han at han ſodhe thn̄ agher aff

worde oc ey mz wille tha er han skyldug at haffue
sin fructgiald effther ighn̄ oc haffuer tabz sy̋th at
beide Thy̋sse dele skulle alle deles for mytsōmer
en deles the ey er fore mytsōmer tha scal thn̄ ska
re thē sade oc giffue bondhn̄ ful skyld for sin aghē
En allseed ther so er sooth oc thē mā deelth haff
uer so op for mytsōmer som føre er sauth tagher
then mā saadhn̄ ther sodhe tha mo hā worde raāl
mā Sier hin mā oc thē annē māz iord sodhe at ior
dhen er hās eghen oc deles thz for mytsommer ta
er then seed skyldugh atgāge til iaffnetz hende oc
hwort som iordhen withnes thy̋d gāgher saadhn̄
En tagher āthen there then seed førre en iordhen
er lag'l deelt oc vinner hin annē then iord tha er
hin raans mā ther saaden togh.

¶ Quando aliqs Facit i sāqs in tantā C vide vi ⁊ q̄ꝑ amittet
semē insti de rerū diuisiōe § qua rō in § ⁊ si dixerit facit l si b
nus fuū § si oliuā ff ad legē aquilcā aū mediā estatem Vide
aūt hic finit' lex § hy̋s ꝯsequēter coll' ⁊ semiauit facit glo isti
de rerū diuisiōe § q̄ rōe in § Itē si ille hic ponit' ad sequestra
tiōz vt C de seqnestrationib' li ij de sequestratiōe fructuū l i i
glo v̇ sequestrari Qādo ⁊c.nota querit' vtrū res alienas oc
cupare licet cōductiue siue cōcessiue acq̄sitas vsq ad expletio
nē termini siue pena leg' ptz ff e c xxxij vbicūq § vl. in textu
⁊ in glo vt hic i § pmo ⁊ ff e c xl Nesfuingi § v in fine ⁊ ff e c
lxi Si aliqs § i ⁊ li iij c liiij Siqs eqtauerit De dubio vtrū sēp
est standū dict' cō.pmissoꝝ vl' cōpromissarioꝝ Semē illud debz
reponi iut' mediatores.i.ꝯ.pmissarios.nota ꝯpromissio ē tri
plex fm Henricū boic vna ē penal' id ē ex ꝯsensu ꝑtiū apponit'
pena ⁊ tūc idē est q̄ arbitriū alia ē iudicial' id ē ex ꝯsensu ⁊ vo
lūtate ꝑtiū fm leges ⁊ iura int' eos iudicat' tercia ē ꝯdicional'
vt ex ꝯsensu ꝑtiū vis causaꝝ ⁊ potestas trāsferēt penitus ad
compromissarios et nō ad partes videlicet ꝑsones litigātes.

¶ Nota hoc nomē arbiter est equiuocū qnq3 accipitur ꝓ iudi-
ce de legato aliqñ ꝓ arbitrio iuris necessitate adito aliqñ pro
eo in quē partes mera voluntate cōueniūt. aliquādo ꝓ dispē
satore vel ordinatore ar le ff vel C mandati l ve mandata hic
archid in c de arbitrijs de off de in vi Nota qꝫ arbit sunt illi q
de couseusu partium eliguntur et in eos sub pene stipulatōe
cōpromittitur vt pene metu ipsoꝝ seutentia stetur aliter eñi
non valet arbitriū nisi pena valetur C de arbitris l i et i hoc
cōcordet henricus boic qui dicit qꝫ promissio si sit penalis tunc
idem est qꝫ arbitriū Itē effectus arbitrij est vt ei stetur nisi
ꝑpetuo et male arbitratū est extra de arbitris c non sine et
ibidem concordet iohānes andree dicens Non valet arbitriū
symoniacū vel dolosum et ber in c non sine super vbo fauen-
tes infra et ita per grām arbitrati sunt vnde cōpetebat excep
tō doli si ageret ex illo arbitrio § iiij l arbitrioꝝ non abstente
iuramento quia iuramentū ad hoc non extenditor nisi ad ea
que legittime arbitrentur vel illicitū esset et nō seruandū ex-
tra de iureiurā c quinta vall De compromissione conditiona
li dicit cardinalis in glo ordina in c contingit in v vinculū de
iureiuran li vi qꝫ sicut promissio illicita nō obligat sic nec iu-
ramentū illicitū super hoc impositum concor io et ar ibidem
Item promissio etiā si iuramēto vallata fuerit non obligat
ad illicita vel impossibilia vl saluti animaꝝ obuiantia sed ad
licita et honesta debet intelligi et reuerit io hic iu no textu c
cōtingit li vi Nam impia est promissio que scelere adimplet
xxij q iiij c in mal et nota qꝫ contra promissionez conditiona
lē excipitur si hmōi cōpromissarij dixerint contra leges vel iu-
ra in criminibus excepte accionis secundū henricū boic iu v
cōpromissionis et hic potest etiā allegari c non sine de arbitr
et similiter dicta io an et ber in dicto c nō sine de i reqre sup
li ꝑmo cxvi in glo Itē nota qꝫ in causa sua iudex aliqs eē nō
debet de app c dilecti filij.

¶ Om afferrie Caplm lxxiij.

Qvicunq3 semē alterius arando eradicauerit
hoc est errier annē manz seedh op tenet emē

dare regi tres marcas z bōdoni tres licet terra ista sit sua Quia quilibz debet ius suū in placito pro-sequi hoc est dele sigh til rette z per se iusticiā, non sumere Simile modo de illo est qui pratum alte-rius falcastrauerit Sed siquis falcastrauerit alte-rius pratuz totaliter quod dicitur in mellom egh oc ende et dixerit esse suum et postea per iudiciuz āmiserit terram tūc efficitur pro eo raans mā Ta men pro afferrie et pro aff sleth z qui falcastraue-rit quod dicit slaer ower reen dare debet iuramē-tū duodecim hominū q putauit eē suū z exponat anonā vl quod de terra alterius receperit z nichil emēdet z si defecerit in lege exponat totū et emen det regi tres marcas z bondoni tres.

Om aff errie Capl'm lxxiij.

FOr aff errie wordher mā ēxraans mā vnthā lag hefftz reeb togh thz aff hānū En hwo sā errier annē māz seed op tha haffuer han broth iij mark wedh bondhā octre mark wedh komghen tho at iordhā er hans eghā forthi at mā scal dele sigh til rette oc extage sig selff reth So er thet oc om mā slaer annē māz engh op En slaer man all engh op mellom egh oc ende oc seier at thz er hās eghz oc gaugher iordhā hannū sithā aff hēde tha er han ther fore raans mā Tho scal bødes for aff errie oc fore om mā wides at hā slaer ower reen oc for aff sleth giffue xij mēz eedh hin ther a kallē at hā tencthe at thz wor hās eghz o lade tog vdh korn eller høø ther a bids iord stood oc bøde icke

For aff errie

M

a En brøsther hannum log lade wdh oc bøde iij mark bōdhñ oc so komghñ En sithñ log er gifkuē wil han ey lade wd agrøde mē holler ower tryn-ne lag dage bøde, oc fore som sauth er.

¶ Quicunq3 semen alterius Nota nullus potest pro quocūq3 crimine infamatus corā non suo iudice vel corā nullo iudice et extra placitū siue iudiciū sibiipsi indicere purgatōem vt ex tra de pur c cū dilectus filius per textum Ite3 nec pro qua-cunq3 causa incausat9 potest coram nullo iudice 7 extra pla-citum siue extra iudiciū iudicere sibiipsi defensionē legis scilic3 iuramentū xij hominū vel alio quocunq3 modo vt hic in § q-libet debet ius suum 7c et ratio est quia nullus potest esse iu-dex in ppria causa C de iudeis et celicolis l null9 et hic i glo et infra li iij c l Si aliquis in glo Quicunq3 C ne quis ius sibi di l vnica et ff ad legem aquileā l si seru9 § si oliuam C Nota xp cū § Sed siquis concor s e c xlviij Siquis falcastrauerit. Nota hic incausatur aliqs p in iusta dilatione feni defēdat se iuramento xij hominuu vt hic sed si aliquis incausatur p de-uastatione prati per vim cum pecoribus suis defendat se cū nefn i kvn vt infra li iij c xlviij Siqs venerit § vlti.

¶ Om mā hugher i annē mā3 skogh clxxiiij.

SIquis intrauerit siluam alterius in qua nullā habet partem 7 ibidem succiderit ligna et one rauerit plaustrum suum et si aliquis de compos-sessoribus inuenerit eum in loco qui dicitur stobe vl anteq̄3 venerit ad cōmunē viā 7 abstulerit res que vocāt farecoste q̄s secū habet ppter hoc non erit raans man Sed si venerit ad cōmunē viā 7 oñde rit de quo illud habuit tūc nō pt detineri sed res il le dñt oñdi cū testimōio bono2 7 si nō habuerit ali quē cui dctās res appriare sibi poterit tūc agat in eū vel pro raan vel p furto simile quid ē de ano-na et de feno.

¶ Om mā hugghec i annē māȝ ſkogh c lxxiiij.

Gær mā i annē māȝſkow oc hugghec ther han aa ſelff ey lodh i oc legher a ſin vaghn̄ oc kō-mer nogher egher wedh ther rethe egher er oc fi-ner hannū hos ſtobe eller føꝛre en hā kommer til atelwæ ie oc tagher han fra hin the fare coſte thē han farer mȝ tha wordher han ther foꝛe ey rāns man En kōmer han til atelwæie oc ſier aff hwē han feck thȝ met retthe ſkell tha mwe mē hannū ey opholde mē ſculle fare til hws meth hannū oc lade til ſine mȝ withn̄s byrdh the coſte oc kan hā ey fa reth hiemel til tha dele wedh. hannū ſo ſom logh er til anthen raan eller tyffneth ſo er oc om koꝛn eller høø.

¶ Siquis intrauerit ꝙ non erit raaus man rō quia vim vi. repellere licet in continenti ſecus ex interuallo ſicut in ſimili dicitur de adulterio vt infra c xxxvij li iij Siquis intrauerit ſil uam Si aliquis ſucciderit ſiluā alicuius et ſucciſam detulerit tunc poſſit iniuriā paſſus ꝑ illa ꝓſequi cauſam herrewerck vel rapine ſi vero ſiluā ſucciſam iacere ꝑmittit tunc ꝓſequat̃ cauſa herrewerck tn̄ debet ſilua ſucciſa valere iij marcas de uarioꝝ et ſucciſoꝛ debet poſſeſſoꝛē in dampnē reddere et ſibi emēdare xl marcas et regi tantū Veridici debent ſuo iuramē to ꝑſcribere dampni ſui quantitatē ſed ſi ſilua mi9 valuerit ꝙ iij marcas tūc defendat ſe iuramēto cognatoꝝ vel ſoluat tres marcas thoꝛō § xviij Si nō habuerit aliquē cui dictas res appropꝛiare poterit tunc agat in eū ꝓ raan vel ꝓ furto hoc verū niſi agens receperit res ſuas tūc nō poterit i eū age re ꝓ raan ꝓ hijs qui in poſſeſſione ſua habet li iij c lxxv § i

¶ Om mā aghr̄ owær ānē māȝ agr̄ ellr̄ eng c lxxv

Siquis plauſtrū ſuū duxerit ſup agrū alicius l' pratum indebite ꝛ remotus fuerit ab illo qui

agrum possidet ꝛ amiserit ibi plaustrũ vl' alias res tunc ille qui eũ impediuit ne iter faceret sup pratum suũ vel anonã nõ efficitur raans man.

¶ Om man agher ower annen mãz agher eller engh Capitulũ lxxv.

Vil man enthen aghe ower manz enghe eller agher thẽ ey er skyplough wæi atligge oc wreghet hin hannũ borth ther agher a oc ladher han tha vognẽ eller andher coste effther stande tha er hin ther ey fore raans mã ther hãnũ meenthe atfare ower hans engh eller korn.

¶ Siquis plaustrũ. facit li i C vide vi Item Nota hic in isto c datur intelligi ꝙ qui plaustrando violenter vastauerit agrũ vel pratũ alterius resarciat dampnũ cũ iure bondonis et regis ne iter faceret super pratũ vel anonã indebite et simile s̃ e c xxxi Siquis anonã et etiã quasi sil'e infra li iij c xlviij Siquis venerit § ij qr ibi loquitur de pecoribus sed a fortiori de plaustro qr maius dãpnũ fiat in agro vl' in prato plaustrando q̃m pecora pascẽdo et rõ quilibz qr q̃uis ĩ terra ꝓpria habitat habeat tũ introituz et exituz ad forte et feegangh sine omi dispendio vt s̃ l i c xlviij Quicunq̧.

¶ Om mã vfprmer annẽ a farne wæie c lxxvi.

Qui aliũ in via sua que dicit' farne' wæie violauerit id ẽ vfprmer vl' tollendo ab eo iumenta sua que dicũtur øøgh vel plaustrũ suũ euerterit vl' ita impedierit ꝙ nõ põt abire cũ rebus suis ꝛ eas ibi dimiserit et siue eas detulerit siue ibi remãserit tũc ille qui eũ sic impediuit efficit' raans mã Tamẽ si ille iterũ recepit res suas tũc nõ põt ĩ eũ agere ꝓ raan ꝓ hĳs q̃ in possessione sua habz Sed si ille qui eũ ita spoliauit res ablatas secũ domũ detulerit ꝛ ali? eas ĩ curia sua cũ bonorũ testimonio

p

inuenerit vel ſi eas currere dimiſit z ita inuenerit tūc pōt in eū agere pro raan.

¶ Om mā ofprmer annē a farne waie c lxxvi.

Finner mā annā a farne waie oc gør hannuz ofprmd anthen at hā tagher hās føg aff han nū eller welther hās voghen om eller tøuer hānū ſo at hā mo ey bort fare mz hās coſte mē forladhē thm̄ ther then ther hānū rønthe hwat hellthē hā førde the coſte bort eller hā lod thm̄ effther ligge tha er hā e hās raans man at the coſte en kennes hā wed the coſte oc tagher thm̄ effther i ſin heud ſo ſom førre tha mo hā ey ſøghe hannū mz raans dele for thet hā haffuer ſelff i hefft .en om hin thē rønthe førre thm̄ til hws anthen heſt eller andher coſte thē hā rønthe oc for hin ther rønt wordhē oc kēner ſyth i hās gard mz gode mēz withne tho at hin ther rønte fører anthn̄ hiem eller lade løbe oc ſpnner hin ther otte effther gode mēz withne ther viſte at hā wor rønt tha ma han mz raan dele thz

¶ Qui aliū in via ſtō q̄ habēti nō datur interdictū vnde vi in ſti de accionib⁹ pncipio Itē circa iſtud c corrigant aliq̄ dubia ſiue defect⁹ p thordonē § lxxvij z infra c cxxviij ſi ille in glo.

¶ Om komghn̄s mæz brydе oc biſcops c lxxvij.

Si villici hoīm regis et epoꝝ deliq̄rint ad tres marcas debent cōponere cū domeſticis ſuis z nō cū aduocato.

¶ Om komghn̄ mæs bryde oc biſcops c lxxvij.

Alle komghn̄s mēz bryde om the bryde til tre mark tha ſculle the retthe wed therē eghn̄ huſ bōde oc ey wed vmbolsmā ſo ſculle oc biſcops mēz

brøde.

¶ Si villici hoiez reg9 p̄uilegiū ꝛ q̄tuū ad istas ꝑsonas scȝ ep̄os ad villicos hoim reg9 .i. nobiliū armatoꝝ q̇ dicūt homīes reg9 i. vasalli reg9 ꝛ hn̄t tres marcas cū suis sicut ep̄s cū suis vt ħ

¶ Om biscops neffning c lxxviij.

NEffningi ep̄i dn̄t esse duo i q̄libȝ quarterio et duo in qualibet ꝑrochia ꝛ ꝑrochiani dn̄t insti tuere ꝛ exactoꝛ debȝ eos ad iurandū assumere isti nō dn̄t esse nisi nisi i vno āno post ntitatē dm̄ dn̄t ip̄i institui sicut alij neffningi ꝛ illo nō iurabūt nisi de de hellibrøde.

¶ Om biscops neffning c lxxviij.

BIscops neffninge sculle to wære i hwer fiertig ellr̄ to i wer kirke soghn̄ oc thm̄ sculle sogne mē til tage oc vmbosmā scal thm̄ i ethe The sculle icke sāmel wære i mere en een iāling Effthr̄ iwl sculle the oc skiffthes so som andre neffninge oc the scul e ep swærie vthen om hellebrøde thȝ er om man bæries om hellegdagh.

¶ Neffnuigi isti deputāt ad certas causas ꝛ assimilāt testib9 s nodalib9 seu publicis de q̇bus iu c ꝑterea de testis cogend ꝛ xxxv q vi c ep̄os sinodo ꝛ vocāt hellibrotȝ neffning.

¶ Om neffningh skyl at c lxxix.

SI neffningh discordauerint i vna ꝑrochia tūc accedant illi de alio quarterio tamē poci9 qui viciniorē Itē nota ꝙ neffnigi ep̄i nō possūt pl9 de merere suo iuramēto q̄ȝ tres mar. ꝛ si ꝑ iurauerit ꝛ in lege defecerit satisfaciāt regi sicut alij neffnigi.

¶ Om neffningi skyl at c lxxix.

SKyl neffning a i kirke soghn̄ tha sculle neffni ge til aff annē fierthing om atskilie tho e thm̄

ther nest er sidhen Biscops nekfnige mwe ep for-
swarie mere en iiij mark En swarie the wranght
oc falle the tha sculle the secthe wed komghen so
som andre nekfningh.

Si nekfningi discordauerint Idē est si vn⁹ illoꝝ moritur vel peregre inierit extra regnū ar ŝ e c lv. Si quatuor vnū. et etiā ŝ e c lvij Siqs nekfningorū ꝑ argumētū et etiā idē est si recesserit de ꝓuincia vel de hereth vt in eodem capitulo Si nekfningi q viciniores reqrunt sic ī cōsecrationib⁹ epoꝝ vt notat̃ i c si archieps de tēpo ordinā et tres marcas sil'e ŝ e c liiij.

Hwre sectes forhellibrødde Cap lxxx.

Si exactor epi voluerit de aliquo cōqueri debz in placito q̃relā mouere ꝫ citare eū ad placitū et noiare hoīem quē verberauit et diē festū in quo hoc fecit et in quito die post placitū dn̄t nekfningi apud eccl'az eoꝝ iurare ꝫ nō in placito Ceterū q̇ ꝓ hellebrødde impetitur potest vti o mib⁹ impedimētis supra dictis.

Hore sectes for hellibrødde c lxxx.

Vil biscops ombosmā giffue annen māz saag tha scal hā kare a tigi ower thn̄ ther han wil saag giffue oc lade hānū. Nekfne thing oc nekfne a thingi thn̄ mā ther hin borde oc then hellegdagh ther hā bordes oc a femte dag effther thing sculle nekfning om skilie mz there eedh hēme hos kirke oc ep a thingi Hwilkhe til males som han ther sec ther tagher a thingi the samme scal hā haffue at kirke Hwo som sectes for hilligbrødde hā mo nyde alle the forfald ther op føre er sauth.

Si exactor epi Istud capl'm ē loca leet ponit modū ꝓcedēdi ꝯtra violatores testoꝝ Itē circūstācie loci et tp̄is debent poni

patz ij q viij libellor et infra s c lxxxij Nota q̄ta die post placitū dn̄e leges dari vel solui ptz infra li iij c lij § iij.

¶ At neffningi sculle ey thiende fra kirke ganghe Capitulum lxxxi.

Neffningi debēt iurare de illo lagdag q̄d eis p̄fixū fuit de placito de causa ad quaz vocati sunt licet exactor nec causat⁹ cōparuerit ꝛ si sub silētio recesserit amittent tres marcas ꝛ si sint sine ipedimēto ꝛ nō venerint puniant̄ etiā in trib⁹ marcis sed si īpediti fuerint tūc debent iurare quinto die post placitū ad q̄d veniūt.

¶ At neffningi sculle ey thiende fra kirke ganghe Capitulum lxxxi.

Neffninge a then lagdagh thm̄ wordher lagt a thingi tho at ey kōmer umbolsmā oc ey han ther for saag er tha sculle the skilie om thz thē the wore til melte aff thingi forti at gange the thiēde fra kirke tha haffue the forgiort there iij mark. en ere neffning vthen forfalde oc kōme ey a lagdagh til kirke tha tabe the oc there iij mark En ere the i forfald tha sculle the om skilie femthe dagh effther thet neste thing ther the kōme til.

¶ Neffningi Nota modū iurādi p̄ neffningos p hellibrode et si iuratur per verbū scio sup sctm̄ ahenū tūc est illicitū vt dictū est sup̄ e c xij in glo Itē nota q̄uis ille textus loquit̄ solūmodo de neffningis tn̄ etiā de veredicis et denoīatis si sub silētio recesserint et ideo defectus iste corrigitur in cor p thord § lxiij Debēt iurare q̄nto die xce. Nota leges q̄ debent solui q̄nta die vel decima die s lii c l Quicūq̄ in glo et illa dies fuerit festiua tunc soluant̄ in pfesto pfesti si pfestū fuerit festiuum tūc soluant̄ in pfesto pfesti ꝛ plane intelligendū ē q̄ semp sol

uaut leges p q̄cūq3 cā excepto manhelleth maal i pxia die añ festū dies q̄ leges firmant nō debz cōputari thord § lxxxviij.

¶ A hwem hellibrøde mo gøres c lxxxij.

Quicūq3 uberauerit uxorē suā vl' pueros suos qui secū sūt in cōmunitate pp̄ter hoc nō violat festū nisi ipos vulnerauerit cū armis l' etiā fregerit eoꝝ mēbra q2 tenet eos si deliq̄rit corripe cū virga z baculo z nō cū armis sil'e ē etiā de mercenarijs Sed uxor pōt violare festū vulnerādo maritū suū sil'e ē de pueris uberātib9 prēm z matrē Et si pueri qui dicunt sysken pugnauerint adinuicem dūmō nō sint in cōmunitate sil' et ambo sint cōcordes nichilomin9 exactor pt ex agere in eis.

A hwem hellibrøde mo gøres c lxxxij.

MAn mo a sin hustrue oc sin bøꝛn ther i fellegh ere meth hannū ey hellebrødhe a thm̄ brydе uthn̄ at han gør thm̄ saar mz od eller mz egh eller slaar thm̄ lyme søndher forti at hā scal refsa thm̄ om te brydе mz staff eller mz wondh oc ey mz vaben so er thz oc om leiehion En a husbondhe mo husfruē wel hellebrøde brydе oc bør a there for eldern mwe alle tide aar hellebrydе To oc sysken a annē om the er skylde at felleg Skhie the bode thē hellibrødde giorde oc ere sotte tha mo umbosman tho giffue thē saag ther han wil.

¶ Quicunq3 verberauerit Nota q̄uis iste textus in fine hui9 capituli solummodo loquitur de hellebrøde tn̄ in omnib9 causis scz pro vulneribus et alijs potest exactor agere i eos et nō iniuriā passum et hic defectus corrigitur per tord § lxxiiij nisi vulnus fuerit promulgatum in placito et infra li iij c xxix in glo Qui verberauerit Nota de correctione domesticoruz

est simile ff. de emendatione seruoꝝ l vnica et C de emēdatio ne propinquorū l vnica Item de vxore Nota ꝙ vxor non debz virum offendere insti de iniuris ergo a fortiori non debet euz corrigere Ratio est de germanis quia vnus nō ē in ꝑtāte alterius et ita nō habet cū corrigere ar ꝑdictoꝝ iuriū.

¶ Hwilke thide hellibrøde brydes c lxxxiij.

DE sabbato qñ aduent⁹ domini inchoatur vsqz ad octauas epiphanie in occasu solis festum est et qui in hijs diebus l pugnauerit violat festū. Silr̄ ast de septuagesima vsqz ad octauas pasche et tota septimana pentecostes ⁊ oēs dies quos sacerdotes plene festos pronunciant seruandi sūt festi ab occusu solis vsqz ad occasum Sed ꝑ labore in diebus festis nō debet aliquis incausari nisi pro illis festis quos sacerdotes ꝓnunciant ⁊ hoc ab occasu solis vsqz ad occasum ꝓpter qd̄ impetit⁹ defendi pōt xij hoim.

¶ Hwilke thide hellibrøde brydes c lxxxiiij.

FRa then løwerdagh at aff th̄ñ ther aduēt gāgher ind hoc til otthen dag effther tolte dagh swle til sol er sadh hwo som er ther bares i mellom han brydher helleth So er oc fra ni vghe fa ste oc til otthen dagh poske oc alle pinzewghe oc alle the daghe ther presther biwdhe fulhellith at holde fra om aff then sol setthes oc til annē dags aff then ther sol er sath En for hellidaghs arbeydhe mwe men ey secthes vthen the daghe ther prist biwdher fulth helleth thet er oc mellō thwigghe sool marke thē fore sculle mē waries meth xij mēz eedh oc ey hange neffning til.

¶ De sabbato Festū violat̄ dupliciť vno mō p delictū vberatio nis et hmōi Alio modo per delictū laboris primo modo loquitur pri. ps et concor cū ma c capellanus de ferijs et c sequ. secundo modo loquitur scda ps qn̄ dicit̄ de vespere in vesperā et concor c i et ij cū glo de ferijs Item quando tutor cōfratruz vel sororū eos corripit pro hoc nichil soluat vt hic in capitulo Quicunqꝫ § ꝫ si sint in cōmunitate et ifra li iij c xxx ij in glo. ꝫ sup̄ l i c xxx i glo.

¶ De sabbato aduentus domini Nota ꝙ q̄uis ꝓhibitū est i diebus feriatis iurare vel leges soluere tam̄ secundū canones et iura in aliquibus causis est licitū primo ꝓ pace seruanda extra de ferijs c oēs dies dominicos Item iurare licite ꝓ pace seruanda xxij q v iuratur Item pro fama ij q iiij presbiter Item pro fidelitate ij q iiij nullam Itē pro reuerentia subiectionis d xxiij q̄mq̄m Item pro cautionē dampni dist xviij de syracusana Item ꝓ veri defectu xxiij q.ij q̄mq̄m Hec omnia habes per v̄ Pax et fama fides reuerēcia cautio dampni Defectus veri sibi querunt magna tueri Item licitū est veridicis et neffningis in diebus feriatis de omnib9 suo iuramētto iudicare ad que legittīe fuerit vocati omi tpe āni vt sup̄ l ij c vi.

¶ Et omnes dies quo sacerdotes festos pronunciant ¶ Nota si dubitatur de festo translato a pristino die in aliaz feriam vtrum pro festo celebrabitur tunc si festum transfertur cum officio et hoc a sacerdote perrochiali pronunciatum fuerit festiuandū tūc ille dies cū officio et festo translatus ab oībus festiuus celebrabitur.

¶ Dagh scal nefnes ther hellibrøth scal brydher Capl'm lxxxiij.

Quando aliquis incausatur ꝓ hellibrøde tunc debꝫ dies noiari qn̄ hoc fecit et q̄liter deliquit et modum illū qđ dicitur mundheuth quem tunc arripet in placito prosequetur.

¶ Dagh scal nefnes ther hellibrødhe scal brydher Capitulum lxxxiiij.

Ther mā ſectes for hellibrøde tha ſcal neffnes thē dag ther hā brød a oc hwore hā brød oc thē mwndhefſth hā taghē a thigi thz ſcal hā fylge.

Quādo. ꝙ dies nominatur cū aliis circūſtanciis ē ſiſe ſicut in libello accuſatorio vt notat glo in l i cauſis § de accuſatio nibus et e ſſ l libellorꝫ ſiſe ſc c lrrrír Item actō expirat per annū ſimile de actis iniuriarꝫ Nota duplici pena non pōt q̇s effici dūmodo ſolū vna accō et hoc delicto onatur alias ſec? de iſto ſ li ij e iiij c Pro iſto dic ꝙ vbi in aliquo canone vel le ge tranſgreſſor certa pena ſpālis eſt appoſita gñal pena trāſ greſſionis canonis vel legis non habz ibi locū ar promiſſorꝫ notatur de iſto de elec c cupiētes § ad hoc vñ ſi vo in v pn̄uenc̄ ꝑ card et io in no et iſta notari pñt ſem c infra Siquis vulne rauerit Hec archid de hereticis in c ſupꝑ eo in v peniteat i vi. Nota ſi aliquis in angl'atus vim vi cū moderamine inculpa te tutele repellando defendet ſe nō tenetur de delicto hellibro de qꝛ quilibz omī iure licet defendere ſe ipſum li iij c Siqͥs aliū occiderit § iij in fine ſed ſi in vadēdo verberat tunc ſecus vt l iij c de ſabbato Itē ſi duo cōtenderint et alter alterum feſto verberat nunquid verberatus nō repercutiēs tenetur rñdet ꝙ non qꝛ nō ē tranſgreſſor legis ſed magis q̇ cū percuſſit vt li iij c pro ꝑcuſſiōe baculi et in capitul de vulneribus li iij ꝑ to tū Itē oppreſſus ē ſed nō opp̄mit et ideo rex tenetur cū lege defendere vt in prohemio huius libri § iij Itē regis et pn̄cipis ibi iniuſte oppreſſus defendere Itē apparet ex iuramento neffnigorū qui ſic iurabūt ſic me adiuuet deus ꝙ ille verbera uit hoīm illū demōſtrando aliquem die feſto et verberans te netur et nō verberatus niſi repercuſſerit Item afflictio non datur afflicto de tali ergo c ex ꝑte Et ſi vulnerauerit aliquez ordinatū Nota ſi laycus clericū leſit et cōuictus fuerit ſoluat regius ſuum pro blodwide licet epō ſoluat ius ſuū. clericus aūt ſi laycū leſerit ſatiſfaciat epō et non regi Thord § xxi.

Om vmboſman Capl'm lxxxv.

Si exactor incauſauerit hominē ꝫ noiauerit diez in quo deliquit ante diez illum ſi aliquid deli quid pro eo non agat in eum Nulla hellibr ohe

põt ducare ultra annũ.

¶ Om umbosman c lxxxv.

HEffuer umbosmã dag thẽ hã setthẽ mã huat som han hafuer brøt for thẽ dag thẽ neffnd er ther gangher ey sithẽ saag efftẽ En enghẽ hel lebrøde saag ma stande ower iamlinge.

¶ Si exactor ante diẽ stõ ẽ qr sñia debet ferre ẽm allegata et pbata sed de tali nichil est dictũ ergo vẽ ibi ultra annũ Nota pscriptões annalẽ siℓe ff q in fraudẽ creditorũ l. i. § i c lxxxv

¶ At for en saag gialdher flere iij mark c lxxxvi.

SIquis vulneraverit aliquẽ in eccl'a vel cimiterio in die sctõ tũc spãliter emẽdabit p eccl'a z cimiterio z p vesto z p violẽtia qd dr bloodwide Et si vulneraverit aliquẽ ordinatũ tãto pl9 emẽdabit At for en saag gialdher flere iij mark c lxxxvi.

HOgghẽ mã annẽ i kirke eller a kirke gard om helig dag tha bødes serlige for kirke oc kirke gard oc for hellibrøde oc serdel' for blod wide En hogg'er mã wijgh mã eller mwnck tha bødher han so møghz mere.

¶ Siqs vulneraverit In ista pte aggravat pena ex circũstãcijs loci tpis z psonarũ siℓe insti circa mediũ z C de furtis z Euo corrupto l atrocẽ z prestat emẽda eccl'e violate psone pcusse z p die violato det pncipi quia contra statuta ac de in iuris insti vtp.

¶ Om thyffneth Capl'm lxxxvij.

SIquis iputaverit alicui furtũ z dephẽderit eũ cũ aliq furto legit illud in dorso ei9 z ducat eũ ad placitũ z assignet euz exactori z exactor reqrat iudiciũ placiti quid p tale furtũ demeruerat.

¶ Om thyffneth Capl'm lxxxvij.

2

88

OM mā giffuer ānē thyffs saag oc taghē hā hā nū noghz i hēde binde thz a hans bagh oc føre hānū til things oc antworde hānū i hēde komghn̄s ombosmā oc haffue things dom til huat hā haffuer forgiort mz sodan ſtyldh.

¶ Siqs iputauerit Hic de pena furti criminali sec9 de ciuili ī sti de obligationib9 q̄ ex delicto nascūtur § pena aūt ꝛ mod9 hic positus ē local' et de beneplacito statucut;.

¶ Hwor fore thyff mo henges c lxxxviij.

SI fur furat9 sit res valētes dimidiā marcā vl' plus tūc pōt eū exactor licite absqz iudicio suspendere ꝛ sine pctō ꝛ ꝓpter hoc nō incurrit pctm̄ q2 culpa sua dampnat eū sed null9 bōdonū pt eū suspēdere ne videant' hoc causa vltionis fecisse ꝛ q2 nō pōt sibiipsi iusticiā summere de ipso.

¶ Hwor førre thyff mo henges c lxxxviij.

HAffuer thyff stolet halff mark coste ellr̄ mere tha ma ombosmā henge hānū vthen dom oc haffue ther icke sønd fore thi hās gerningher haff uer hānū fordømpt oc ladher hānū hēgi for retthnes saag oc komghēs wold oc ey for heffn En bōde mo ey hengi sin thyf forthi atgører han thz for heffn oc tho at ilde er wed hānū giort tha mo hā ey tho ware sin eghn̄ rettther.

Potest eū exactor licite absqz iudicio suspēdere Nota suspēsi ꝛ corpora dāpnatoꝝ pn̄t sepeliri ī cimiterio dū tamē penituerīt xiij q ij c si verūtamē ad deponēdū eos de patibulis reqrit' licētia iudic; secularis ue iusticie contēpni videat' ff de cadauerib9 punitoꝝ li i ꝛ ij sed ipaz licentiā iudex denegare nō debz quia corp9 xp̄i si cōfessi fuerit et penitent nō debz eis denegari xiij q ij c sicz raptori dāuato ad mortē denegat' pnia nisi restituat ablata l' plenā securitatē de reddēdo faciat si hēat vn̄ possit

Om thy… eller mi… mo… hen… (handwritten marginal note, partly illegible)

¶ Si vero cū haberet unde posset distulit accipere pnīam usq ad mortē et si nō potest satisfacere si petit penitentiā dabitē ei et etiam viaticū et sepulturā si ꝓpinqui voluut satisfacere si vero decedit impenitens tūc viaticū ⁊ sepultura negabitur ei extra c super eo et c in lris hec pisan? Sepultura iiij § iiij. et communicari § ulti et raptor § i Tha mo han ey were sin eghñ retther Nota nullus sicet sel potest esse iudex et actor l' iudex et testis in eadē causa vel accusator et exactor ut hic i c Si fur furatus fuerit res. quia nemo debet habere duplex' officiū in una et eadem causa iiij q xli et c ij quia singula officia singulis personis sunt cōmittēda lxxxix q i bresbiteros ff ad trebellianū ille a q̄ § tēpestiuū ff de pact? si plures et utpñ. ff ij ar c lvi scz nullus debet famulo suo suam cōmittere exactiōez Si fur furatus fuerit minus ⁊c De qta istius furti declaratur infra c s cū sicqs scit furē in glo.

¶ Om umbosman wil ey taghe thyff aff bondhen Caplm lxxxix

SI exactor noluerit recipere furem de bondone vel eius officialis āmittet exactiōem suam quia facit bondonē esse sine iusticia hoc est retthełøs ⁊ tenetur emendare regi xl marcas et xl cognatis suis Et si fur postea solutus fuerit qui eū ligauit iudicatur excusatus.

¶ Om umbosman wil ey taghe thyff aff bondhen Caplm lxxxix.

OM umbosmā wil ey taghe thyff eller hās umbotsaathe tha haffue forgiort sÿth leen for thi at han gør bondhñ rettełøse ac scal bøde kønghen fyrithiwge mark oc so tyffnes frendher En wordher thyff fithenløs tha ware bondhen tho angherløøs ther hannū banth.

¶ Si exactor St' aliquis aduocato furē suū tradiderit in placito ⁊ aduocatus ipm contra iudiciū placiti tm̄ liberz dimiserit

emēdabit ei xl marcas denariorū et xl regi tū exac
tor non pōt eū impetere nisi ipse prius cōquest? fu
erat q amisit res suas furtiue Sed postq̄z fur de
phens? ē et ligatus cū furto cū testiōnio bonorū si
postea fugerit vel de domo alicui? vel ī via placiti
vel in placito sine iudicō placiti tūc vbicunqz fuerit
dephens? postea pōt fieri ei ius suū Tamen si ita
fuerit solut? q in sua libertate est z venerit ad pla
citū nō ligat? tūc nō pōt capi in placito p illa cāsq̄
sibi imputabat̄ sȝ debȝ in placito accusari z̄ postea
pcedēdū ē cōtra eū sm leges terre q̄ quilibȝ tene
tur habere pacē ad placitū z de placito p omi cā
q̄ sibi iponit̄ nisi ipe ꝯfessus fuerit furtū i placito
¶ Bonde mo ey lade thyff løse vthen
things dom Capitulum xci.

Tagher man thyff eller annē mā oc bindher oc
fører ey hānū til things mē ladher hānū førē
løøs tha bødher hā hānū xl mark oc so komghen
tho mo ombosmā hannū ey secthe vthū at bonde
kerde thȝ førre at hā er selff for thyffnȝ wordhen
En sithen thyff er fanghen oc bundhen mȝ thyff
net wȝ gode mēȝ withne slipper hā wdh oc wor-
dher løøs āthen aff bōdēs hws eller a thige wa-
ie ellē a thingi vthū thigs dom tha mwe mē tage
hānū hwore som mā findher hānū oc gøre hannū
sin reth Tho at hā wordher so løøs at hā far i sin
eghen frelse oc kōmer hā til things vbundhū tha
mo mā ey tage hannū a thinge for the sagher thē
hānū withes mē sculle mē hānū secthe a thinghi
oc søge hānū mȝ landȝ logh forthi at hwat saagh

som man gifuer annen tha er han e skyldugh at haffue fred til things oc fra for othen hā gangher selff wed stylo a thinge.

¶ Siquis captiuauerit primū ptꝫ qꝛ p̄sumitur violentia ꝛ iniuria facta ipi captiuato ideo ei refundit̄ et etiā regi quia tāgitur publica vtilitas secundū patet quia intelligitur cōuictus pro dampnatis sunt habendi ff de confessis l i Siquis cap Nota in isto c nō loquit̄ de muliere cū furto dep̄hensa vtruꝫ debeat suspendi vel hūari et vtrū impregnata debeat iudicari vt fur iste defect⁹ corrigit̄ per thord incor § xxx Siquis cap. In e vltimo c dicitur ꝙ quilibet tenetur habere paceꝫ ad placitum et de placito pro quacūqꝫ causa Nota circa istū textuꝫ oriunt̄ multa dubia que corigunt̄ et declarant̄ per thord incor § lxx Pauper ē c xxiiij Si queris vtrū ille qui tenetur ad pecuniā seu aliquit pecuniare et non potest soluere in pecunia debet luere in corpore .i. aut debitor fraudulenter et dolose dissipauit bona sua et factus est non soluendo ꝛ tūc istā fraudē luet in corpore ꝓpter istaꝫ in carcerē rapiatur nec eo minus debitū soluere potest quia pecuniā illā non soluit pro debito ſꝫ per fraudem vt est casus ff de hijs qui in fraudē creditoꝝ l si § si cum suū glo in auct̄ de fideiussoribus § ꝙ aūt cum sua glosa que incipit l eos credere coll' et ar ff ad l iuliani repetūdaꝝ l sacrilegij aut non dissipauit bona sua vel dissipauit nō tamen fraudulenter et dolose ꝛ tūc aut queris de pecunia debita ex malefitio aut de pecunia debita ex contractu vel quasi in primo casu refert aut ista pecunia debetur ex multa extraordinarie imposita per officium iudicis et tūc qui nō pōt talē soluere nō debet luere in corpore sed liberatur ex toto vt ff de officio presidis l illicitas § si C de modo multaꝝ l fran. hmōi pecunia debetur ex mera pena ordinarie per legem vel canonē imposita et tunc aut ille cui debetur non vult penā corporalē subrogari seu imponi loco debiti pecuniarij seu pene pecuniarie sed vult potius sibi debitū seruari rehabendū tempore ꝓsperioris fortune et tūc qui nō potest soluere in pecunia nō luet in corpore sic pōt intelligi de restitu spo c cuꝫ olim vbi forte zaniorem episcopus potius voluit expectare ꝙ onerē

episcopus deuenisset ad piguiorem fortunā qꝫ ꝙ fueret in cor/
pore et et ratio quia alius pro alio inuito creditori solui non
debet vt ff ſi certum petatur l cū quid et ff de solutionib9 l pau
lus est istam opinionē videtur tenere hosti de solu c odardus
ar de officio ord c dilectus licet innocen indicto c odardus et
archid xiiij q vi ſi res in glo adde vbi de hoc ꝟce. et vnicē et io
an infra de institu c auct videantur dicere in distincte in pe
nis ex maleficijs propter iopiā etiā inuitis creditorib9 cōmu/
nē pene fieri debere ꝑ l i i fine ff de pen ꝟ de scu ex c vt fame.

Om vmbosmāl adher thyff
løs Capitulum xcij.

Si exactor receperit furem ab aliquo ligatuz & postea dimiserit eum absqꝫ signo furis nō potest agere in bōdonē qui eum ligauit.

Om vmbosmā ladher thyff løs c xcij.

Ladher vmbosmā thyff bundhen a thingi aff böndhen oc ladhē hānū sithñ løøs vthñ thyffs merke tha mo hā ey kære ower bondhñ ther hannū bant othen thyffe ene at wor hā vrettelige taghen oc bundhñ oc for the bond aff dømpt.

Si exactor receperit furez ab aliquo l ſtotio quia imputet sibi ipſi exactor per se quia fuit in culpa non faciendo diligen tiā quam debuit ar ff ad legem aquileā l ſi putator.

Nota hic dubitatur quantū debetur regi ꝟ bōdoni ꝓ omis sione rñdetur per thord in cor huius capituli § v.

Om man tagher thyff noghꝫ i hen
de Capitulum xciij.

Qui furem deprehendit cum furto et ipse non potest ostendere illum a quo illud habuit tūc potest ligari Si nominauerit aliquē a quo habuit et ille negauerit tunc similiter ligabitur Item nota ꝙ ad tercium hominē potest extendi q̄stio et il-

e semper debet exponere quicquid confessus fu-
erit cū testimonio bonorū et nichil pro eo emenda
re sed preciū suum āmittet Item si testimoniū ha
buerit qꝫ emit illud in foro tunc defēdet se lege xii
hoim qꝫ nec fur ē nec furi cōsentiēs z vēditorē suū
neqꝫ sit viuū neqꝫ mortuū z amittet pciū suuz Te
stimoniū eni remouebit suspendiū quod dicit̄ bast
oc bondh et iusticiā regis.

Om mā taghēr thyff noghꝫ i hende c xcii.

Tagher mā thyff noghꝫ i hende oc haffuer hā ey skøde til hware han feck thꝫ tha mo han bindes En neffner han skødhe oc brysther hannū skøde eller hemel tha er thꝫ sāme En tha mo mā ey skimde lēghē en til tredie māne thā tredie mā hā scal ey wrетthe the coste ther hā wed gaar hā scal tha haffue withne til at otlegge the coste ther til hānū ere fulde mꝫ skøde oc bøde ey a mē haff-ue tabet sīth werth En haffuer han withne til at hā torff køpte thꝫ tha giffue tho logh at han er ey thyff oc ey thyffs wide oc wed sin købe hwerkhā lewēde eller døde oc haffue tabet sīth werd Om ther er withne forti withne rindhē bast oc bondh oc konghēs reth.

Qui furē deprehēdit Sīle de actōe publicata ff de publicis iudicijs p totū insti de actionibus § alie aūt.

Hwr til mē sculle withne haffue c xciij.

Ad vestimēta pata q̄ dicūt̄ scabte kledher z in strumēta pata q̄ dicūt̄ giorde antbodh ad ar ma equos z vniuersa pecora emēda debꝫ adhiberi amicus Itē amic⁹ ē testimoniū alicui⁹ fidedigni

qui affui[illegible] vidit quando istud emebatur ad hoc
suffciunt duo boni homines.

¶ Hwor til mē skulle withne haffue c xci.

TJl scabte kledher oc giorth antbodh oc til va-
ben oc til hest oc nøød oc til āneth fa oc til alt
thz ther serligt merke haffuer a sig tha skulle men
withne til hatfue Mē er thz withne ther wed wor
at køb køptes thz er ey mynne en to men.

¶ Ad vestimēta. qūo amici pñtes debēt eē in cōtractib⁹ istaꝝ
reꝝ ꝟ duo testes sufficiūt q₂ i oꝛe duoꝝ ꝉ triū ꝛc̃ Itē de testib⁹ c
licet et ciu omi et vtrū testiōniū suspectoꝝ videlicet circa hoc
idem capl'm in glosa Withne er Nota ꝙ pnūciatū fuit corā
rege a moderuis regni cōsiliariis ꝙ testes dicti lygkobs vith-
ne suspecti nō valeut nisi ni casu ꝗ quis nescit ēptoꝛē ꝉ vēdito
rē suū Nota vocatur taliū testiū testiōiū al'magnū siue mer
cipicus.

¶ Om bondh Capitulum xcv.

NUllus pōt aliū ligare nisi dephēderit eū cum
furto vel iuenerit eū in domo sua sub noctꝫ si-
lētio ꝛ certū inuenerit signū ꝙ voluit furari.

¶ Om bondh Capl'm xcv.

MAn mo enghū mā binde vthā at han tagher
hānū noghet i hende eller at han taghī hānū
i sȳth hws om natthe thide mz santh merke at hā
wille stiele bondhens coste.

¶ Nullus concoꝛ c ꝗ de furtis Et certum inuenerit signū q̄d
si non inuenerit certū signum ꝙ voluit furare sed necessita
te famis cōpulsus cupiens saturari de cibo alieno in domo al
terius tunc non debet tamē fur ligari q̄uis iu' nocte concoꝛ
lex imperialis C de furtis l siquis propter vbi dicit ꝙ propt'
necessitatem famis rem alienam occupare licet.

¶ Hwor mā scol lede effther sine stolne coste c xcvi

SIquis amiserit res suas debet sequi ad villaz illa ad quã credit res suas aduenisse et ibi debet publicare corã oibus qui dicunt granner et si aliquis cõfessus fuerit se habere res illas z dixerit de quo habuerit tũc non efficitur inde fur si alter cõfessus fuerit q habuerit res illas ab eo Sed si aliquis viator deposuit apud ipm res illas quẽ ipe nõ cognouit tũc põt se defendere iuramẽto xij hominũ q nõ ẽ fur neqz furi cõscius z nunqz zelauit res illas tñ ille qui res illas hz tenet p eis fieri fideiussor hoc ẽ taak ad primũ placitũ z inde noiabũtur boni viri qui dicunt thinghøringe vt videãt qd iste exposuit z qd ali9 recepit qz tũc ille qui deposuit res illas apud eũ euandas nõ põt agere in euz Sz si ille venerit z depositũ repetiuerit tũc debet totũ reportari sub iudicio illorũ qui pñtes aderãt quãdo ipse depositũ exposuit z postea prout iustũ est procedatur.

Hwat mã scal lede efftir sine stolne coste c xcvi.

Taber nogher mã sine cost tha scal han fylghe til thã by ther han wenther at hans coste ere til kõmen oc lyuse for alle granner tølig thyffneth Gangher nogher man medh the costhe oc seier aff hwem han feck tha rinder han thyffs naffn om hin ghangher medh ther han feck aff En om waxitarẽde mã thr hã kẽde ey laffde ellr lood the coste i hans hws eller solde hãnũ thm atgøme tha er han skyldugh at wide ther meth xij mez eedh at han er ey thyff eller thyffs widhe at han laffdhe aldhri løøn a the costhe.

Tho er han skyplough ther costhen haffuer i hēde at worde taak for the coste til thz neste thingh oc the ther neffnes gode thinghøringe ower atwa-re at han seel wt ther i hende haffuer om hin ta-gher medh ther otte forthi at tha mo hin man ey secthe hannū ther costē laffde indh atgøme En kō mer hin sithen ther the coste indh laffde oc kaller a the coste tha sculle the samme thinghøeringe thē thm̄ togh wd antworde thm̄ effther indh oc the delē sithen there dele so som reth er

¶ Siquis amiserit Vide que notantur insti de obligationib? que ex delicto nascuntur § cōceptū et § que de fullone Siqs i ù confessus Nota ad hoc em̄ vt cōfessio preiudicet alicui exigū tur pla q̄ sit maior xxv annis' q2 minor possit restitui contra confessionē ff de minoribus xxv annis l nō omnia ff de confes sis l certū § in pupillo Item spōte et non coactus xv q vi c i z xxxi q ij c lotharius ff de questionib? l i i Sināetur ij § diuus. Item q̄ excerta scientia quia si errat in confitendo et potest probare se errasse non nocet vt hic et C de iuris et facto igno rātia l error feti et ff deconfessis l non fatet' Itē q̄ contra se cō fiteatur quia confessio ꝓ se nō ꝓdest xiiij q ij § i ff de interroga torijs accionib? l de etate i fie Itē in iudicio et corā suo iudice al'non p̄iudicat vt de iudicijs c ac clerici et C e l iiij qūqꝫ tamē confessio extra ius facta valet Siquis cōfiteatur se debere ex certa causa puta emptionis vel locationis vel aliqua causa cōsimili si probetur cōfessio ista per testes qui fuerunt p̄ntes in confessione condemnabitur ex eo C de non nuērata pecu-nia l generilit' et l aduersus et ff de ꝓbationib? l cū de indebi-to § vltimo de fide instrumētoꝝ c si cautō et iij q ix § si debitū Item si aduersarius sit p̄ns al'non nocet ff de interrogatorijs accionib? l vlti.et ff e l certū § siquis Item requiritur q̄ sit contra rerū naturā vt si confiteor me interfecisse hominē qui viuit ff ad legem aquileā inde veratius § vltimo z hoc si ꝓ-bo illū esse filiū meū qui ē maioris etatis q̄ꝫ ego vel siquis cō

fiteatur fctm̄ eius nom̄ie actō cum ab alio esse non pōt de ff
interrogantis actionib⁹ l si is cuius et l cōfessionibus Itez ꝙ
nō cū sit contra ius c de libero hoīe al' non nocet ff de pactis iu
ris gentiū § et stipulo et § precedenti et de pactis c pactōnes
de conditō appo c si conditiones et xxxij q ij c solz queri Item
ꝙ de relitigiosa ff de interroga actō i confessionibus Item in
confessionibus vel confitentibus nlle sunt ptes iudicū i cog
noscendo sed insententiando sit quia debet ferre sententiam
ex illa confessione ff ad legem aquileam l ꝓinde et de transac.
c preterea Item Siquis confiteatur se seruuz talis confessio
nō nocet ei vt C de liberali causa interrogatiōe v maior spō
te sciens contra se ius sic ꝟ hosti certū lis que facit ius nec na
tura repugnet hec ver de confessio c vlti. glo penultiā et de
ista materia require s̄ c c xc in glo in v nisi ipse confessus Sz
si aliquis Nota ꝙ i textu huius § lex ista loquitur de purga
tione cū xij homib⁹ pro furto et hoc s̄m leges istas municipa
les et simpliciter munialis sed in casibus criminalibus secū
dū leges spirituales siue canones tunc reus siue infamatus
se purgabit cum vicinis suis in perrochia vel in ꝓximis per/
rochijs cū honestis viris bone opinionis qui hūc causam illā
notam pro qua purgari debet infamatus de quibus etiaz
verisimile sit eos nulle amore odeo et obtentu pecunie desera
re extra de purga canon c cum per mancenella et simile con
cor infra li iij c lxij § scilicet c minor piscis in quo quidem ꝑa/
grapho dicitur ꝙ reus defendet se cum xij hominib⁹ illi⁹ ꝓro
chie in qua habitat Item quidam libri tractant de sortilegio i
l iij t vltimo vbi etiam dicitur ꝙ incausatus defendat se cum
nominatis de perrochia in qua habitat idcirco cōstitutiones
et leges cōtra sctām ecclesiam aut ecclesiasticas personas seu
eorū libertates et contra leges spirituales et canonicas sanc
tōnes sunt reuocande fa pro hoc c i de immunitate ecclesie li vi.
et talis constitutio vel lex non meretur dici lex q2 lex donum
dei est ff de legib⁹ l lex est nec pro lege debet haberi vt iiij dist
c leges instituantur per archid i rosario et taliū cōstitutōnū
fautores cōsilio ope vel auxilio auct̄e statutorū prouincialiū
sunt ipso facto excōicati Item extra de proba c a[...] nrām dicit
pape in textu hec pestis omi iuri cōtraria. i. hec le[...] daciana sez

si cõtra sanctam ecclesiam et cõtra leges spirituales et cano/
nicas sanctiões penitus a clero extirpetur.s.in iudicio eccles
iastico secundum eam non iudicetur Item ꝙ cõtra iura sit in
profecto, debet haberi x dist c vides nec valet iuramẽtuʒ ꝯtra
hoc fctm̃ C de legibus l non dubiũ extra de foro cõpeten c si
diligenti, Hec henricus boic de iureiurãn c cum contingat s
v iiȷ c et etiã s li i c xxxiiij Quilibet in glo q̃si circa finẽ.

¶Om enghen man gangher wedh the coste i by Capitulum xcvij.

SI oẽs in villa habitãtes negauerint se habere res illas quas ille dicit a se furatas tunc põt ipse petere discussionẽ qd vocatur randsaghe in tota villa et hoc non pñt ei negare Sed in curia vnius vel duoꝝ non põt aliquis facere discussionẽ qd dr rand saghe nisi sub piculo triũ marcaꝝ si ibi nichil inuenerit quod furatũ ẽ Sʒ si cũ licẽtia fctã fuerit discussio per totã villã tũc debʒ exactor pñs eẽ si copia eius poterit haberi Sed si exactor p̃sens nõ fuerit tũc pñt bõdones i villis suis scrutiniũ facere et incipere vbi volũt et vbicũqʒ inuenerint res furatas quas priꝰ publicauerat se amisisse si inuenerit sub sera bõdonis l' vxoris eiꝰ tũc nõ pñt dirigere cãʒ illã in aliũ h̃ ẽ skiwde sÿth skood qr pꝰ oẽs negauerũt tũc ipe ꝓ rebꝰ ill' erit fur ⁊ dignꝰ est suspẽdio si furtũ sit valẽs dimidiã marcam ⁊ amittet portõʒ suã in bosa Sʒ vxor ⁊ eiꝰ pueri nõ amittẽt portionẽ suã nisi furtũ iuentũ fuerit sub se i eoꝝ l' etiã si pueri adeo sũt adulti ꝙ sciunt zelare ⁊ occultãt furtũ cũ eis.

¶Om ẽghñ mã gãghr̃ wed the coste i by c xcviij.

TIl al' the ther i by bo the coste ther mã liwser af the mo han bedes at randsaghe ower

al by oc thz mwe the hānū ey mene En een mās
gard eller to serlighe mo man ey randsage vthen
at han hetther fine tre mark wed om han fynner
ther ey thyffneth indhe En ther men loffue ath
randsaghe wer alby tha scal ombodsman wer
wære om hā er til er ey ombodsmā til tha mo bøn
ner selffue randsaghe oc tagher til i by i hwore sō
the wille Oc hwore som the fynne nogher the co
ste ther hin haffuer atlwth oc er thz vndher bō
dhūs laas eller husfrues tha ma han ey skwdhe
thet fithū annē man a hende forti at the alle dyl
the før re oc tha er hā selff thyff at the coste oc haff
uer ther meth forgiort sin hals om thyffnet er so
møghet oc hans gorz thz er hans howz lodh i bo
fa En bøn eller husfrue tabe ey there howz lodh
vthen ath thyffnet fynnes vndher there laas el
ler lucke eller bøn'ere so sterke oc skinne at the kū
ne fiele oc løne.

¶ Si oēs in villa Vide qd notatur in dicto § conceptuz insti
de obligationibus que ex delicto nascuntur quia inquisitō nō
facit nisi p̄sumptio fit contra aliquē cū q fallit in rebus qui
seipās dolo malo pn̄t occulta vt seruus vxor ꝛc̄ Sed vxor fa
cit l ÿ et p totū C ne vxor pro marito vel econuerso vł etiam
pueri ar § impuberes C de falsa moneta l i a contrario No
ta adultus.i.exercitus ab exercere q̄si exercens a puritate pue
rili ad maliciā et est idē q dolicapax Nota q iste pagraphus
etiā Si pueri adeo sunt adulti.i.dolicapaces pōt intelligi de
malicia in casibus cōsimilibus vt infra linia iÿ c l Etiā si pue
ri Nota q scientes zelare ꝛ furtū occultare pn̄t āmittere por
tionē suā in bofee vt hic in fine vltimi pagraphi et hoc intellí
ge cū iam puer q̄si cōpleuerat etatē puerilē et fit dolicapax
quia in puero quasi adulto malicia aliquādo suppl ꝫ etatē vt

2

94

de delic Pue c pueris de ista materia quere infra li iiij c l in tex tu § ulti et in glo et s li ij c xlix et in glo Deierare.i.per iura re Priuaricari.i.transgredi Infringere.i.priuaricator legis vel transgressor legis.

¶Om noghet hetthes vndher bondhūs laas Capitulum xcviij.

QUi scrutiniū fecerit qd dicitur randsagher et inuenerit res furtiuas in horreo bondonis vl' in domo qd dicit' saalhws vel in aliis domibus q̄ per serā non claudunt' tunc bondo debet defendi cū iuramēto xij hominū q non ē fur neqz furis cō scius sed fuit ei apportatū inuidie causa et p hoc erit exculatus si fuerit defensus tm̄ qui impetit euz pōt pcedere cōtra eū per nefningos si voluerit et si cōuictus fuerit iudicabitur reus quasi fur.

¶Om noghz hittes vndher bondhens laas Capitulum xcviij.

RAn ther randsagher om hā hitther fine coste anthen i bondens lade eller saalhws eller an dher hws ther ey er laas fore tha er bōdhen e skil dugh at ware med loghen at hā er ey there thyff eller thyffs wide men wor born hānū a hende for awendh oc er skyldugh at ware orlaghe vthen at loghen feller hannū Tho wolde hin ther secther hannū hwat han wil heldher se en tolff mēz eedh eller søghe effther mz nefningh' En faller hā at lo ghen tha er hā thyff for the dele.

¶Qui scrutiniū rce. in v si fuerit defensus et queric vtrum purgat? de crimine pōt iterato de eodem crimine accusari di cit henric? boic q nunq̄ potest iterato accusari nisi in tribus casibus pmo accusaus p sequat' ppriā iniuriā et p hoc pber

r

ꝙ ignorauit inq̄sitionē et purgationē in dicta prius. secūdo ꝗ secūdus accusator vult probare ꝙ ꝑmus fuit preuaricat⁹ vt patȝ per io in c habȝ hoc ꝗ q v tercio ꝗ iste vult probare ꝙ ille qui se purgauit deierauit vt in li amonend ꝗ de iureiuran. Itē qui iurat aliter ꝗ debet ex integro est iurandū ꝗ de iureiuran non erit Qui scrutiniū fecerit bene distinguitur inter domos seratas et nō seratas et ꝙ dicit in fi ꝙ possit ꝓcedi cōtra cū ꝗ intelligatur post iuramentū prestitū tūc cōtra dicit glosa in c et ꝗ xp̄e super v̄bo cōtrauersie quia iuramēto delato et prestito ampli⁹ nō pōt repeti vt ibidem et hoc iuramento ē maior̄ auctoritat̄ ꝗ res iudicata ꝗm io de cal ibi ꝑ glo.

Manghe men mwe bindhes for en saagh. Capitulum xcix.

Qotquot deprehensi fuerint in domo cum re furtiua omnes possunt adiudicari fures ꝛ ōnes demeruerant sua que dicuntur bosa. Sed ꝓ rebus furatis que inuente fuerīt in domo nullus potest negari nisi domesticus solus quia ip̄e solus est tutor domus sue nisi ita contingerit ꝙ aliquid repertū fuerit sub sera illorū qui domū ab eo conduxerāt qui dicunt̄ inest men hoc est in cistis eorū vel in cameris ꝗ dicūtur bode.

Māge mē mwe bindes for en saag c xcix.

SO māge som med worde taghn̄ eller fūdhn̄ ther thyffnet gøres i hws thm̄ mwe men alle for thyſtue haffue oc the haffue alle ther bosa forgiort En for the coste ther i hws wordher funnē mo enghen mā bindhes fore vthen husbōdhn̄ ene forti at han er warie athws Vthen at so skeer at mā findher noghȝ vndher hans inesth māȝ laas eller lucke eller inest kone anthen so som i ther kysthe eller there bood.

¶ Quotquot. qualiter pena debet reuerti suos actores ⁊ nõ de bet egredi ¶ de penis l fcimus ⁊ ibi ꝑ glo.

¶ Om noghꝫ hittes vndhꝛ bõdens sønss hefft c c.

SI reperta fuerit res furtiua in cista filij bõdo nis cuiꝰ clauẽ idẽ filiꝰ portat vl' in camera sua ad quã spẽalez hꝫ clausurã q̄ dr lucke tũc iudicabit tanq̄ꝫ fur suspẽdio si fuerit cõuictꝰ vl' si cũ aliq̄ fur to fuerit deprehensus et de porcione filij soluet re gi ius suũ et bondoni ius suũ.

¶ Om noghꝫ hittes vndhꝛ bondẽs søns hefft c c.

HItther mã oc noghet i bondhũs søns kyste there hã ber selff nøgel til eller i hans herbari ther hã haffuer serlie lucke at tha er hã thyff for si ne gernigher oc gangher a hãs hals om hã word feld eller i hẽde tagñ tha gøres søns howꝫ lod at gialde bondhũ sin reth oc komgen sin reth.

¶ Si reperta fuerit intellige si fuerit doli capax vt notat̃ š e c xcv et dr de portõne filij Si intelligitur de portõe peculiari te net̃ catenꝰ q̄ntũ ẽ in peculio insti ꝙ cũ eo qui ĩ aliena ptãte § p̄terea ĩterdicta si intelligit̃ de portõne hereditaria et tũc aut ꝑntes viuũt ⁊ tũc ẽ contra nota in § sui insti de heredibꝰ q̄li tate et differentia Itẽ nota q̊tuplex est peculiũ notat̃ š li i c xij in glo Itẽ nota ꝙ hic in textu dicitur ꝙ de portõe filij sol uet̃ regi ius suũ et bondoni ius suũ hoc non intelligit̃ de por tione hereditaria et ratio patet vtp̃ li i c xiij Si filius in tex tu vbi dr maritus eius nullã partẽ habuerit viuente prẽ et mrẽ nisi aliquid specialit̃ fuerit ei cõmissum et simile vtp̃ li i c xiij Si filiꝰ ĩ textu ⁊ ĩ glo ⁊ ibi i c ꝓrio q̄ꝫ diu pr̄ i tex. ⁊ i glo.

¶ Hwar møghꝫ mã mo forgøre mꝫ stpld c ci.

NVllꝰ in cõmũitate existẽs nec domesticꝰ nec do mestica p̄t plꝰ ꝑ furtũ demereri q̄ꝫ vitã suaꝫ ⁊ portõeꝫ substãcie sue nisi ita sit ꝙ vnꝰ furat̃ ⁊ alt̃

occultat ſcienter vel ſi pl'es dephenſi fuerint cum furto Nullus pōt p̱ furtū plus demereri q̄z portio nē ſuā Sz ſi domeſtic⁹ ꝯuict⁹ fuerit ad xl marcas l'iij marcas ⁊ portio ſua nō p̄t tāta fieri tūc ſoluat de reb⁹ oim i cōmūitate exiſtētiū Sed ſi aliq̄s ali⁹ in ꝯmunitate exiſtēs cōuictus fuerat ſoluat portio nē ſuā ⁊ nichil amplius.

¶ Hwar møghet man mo forgøre meth ſtyld Capitulum ci.

Hoſbonde eller huſfrue eller annē man i felleg mo ey forſtiele mere en ſin eghen hals oc ſin eghn̄ loth howz vthn̄ at en ſtiel oc ānē fiel vthn̄ el lr̄ at flere worde taghen weth gerig Enghn̄ mā mo oc forſtiele mere en ſin eghn̄ howz lodhn̄ wor dher huſbundhen ſøckt anthn̄ til xl mark ellrr iij. mark oc er hans howz lodh ey ſo møghz tha gial dhe aff alle theres ther i felleg ere meth hannum En hwilkhn̄ annē aff felleg ther feldh wordher gialde ſin howz lodh oc ey mere.

¶ Nullus ꝛcc. in § Si domeſticus ꝛc̄ hoc intellige de cōmunita te inuata et tacita vt hic et etiā intelligi debet vt quidā vo lunt de cōmunitate pecul'ij ꝑfectui et ff li i c xij Si filus i glo. Sed nullus alius preter domeſticus cōuictus ſoluat plus q̄z porcionē ꝓpriā vt in § vlti huius capituli Item ad § Si do meſticus habetur ſimile et ar ff e c lxx Null⁹. Nullus in com munitate.i.in bonis indiuiſ et rō iſtins eſt q2 peua debet te nere ſuos actores et nō debet egredi C de penis l ſcimus de hijs que fiunt a maio per ca c queſiuit C ne vxor ꝓ marito vel ecōuerſo l ab maritorū vi q in c illud et fallit regula ꝙ q̄s nō cōdēpnetur vt egeat ratio quia dignū eſt vt mali meriti egeſtate laborant ff depoſiti l bona fides lxxij ꝺ non ſat⁊ Itē q̄n dr ꝙ domeſtic⁹ puniat' etiā in portiōe alioꝝ rō quia fami

ſta ꝑpter delictum dñi qñꝗ ponit̃ ſicut qñꝗ excõmunicat̃ xl.
q. iijqm̃ multos in penul.glo.

¶ Om naam Capitulum ciij.

QVi alium cõuicerit ad naam qd̃ dicit̃ ſøgher ꝛ
poſtea recepit ab eo cõpoſicionẽ ꝓ illa cauſa
tũc nunq̃z p̃t amplius aliquid ab eo extorq̃re qd̃ dr
mere tage licet minus recepit q̃z tenebitur.

¶ Om naam Capitulum ciij.

HWilkhñ man ther ſøge annen til naam oc ta
gher en finne aff hannuz for then ſaagh tha
mo hã aldri mere tage tho at han haffuer taghz
myndre en til hører oc for enghñ ſaag thẽ hã wor
førre feld fore forthi at thz yderſte fortagher alle
the ther fore aff neffnde wordher.

¶ Qui aliũ cõuicerit ad naam ſtatio eſt qui talis tacite renũ-
ciauit iuri ad plus petendũ.

¶ Hwo i taag mo ganghe Cap ciiij.

SIquis iputauerit alicui furtũ qui ꝑ ſe terrã ha
bz tũc ipſe p̃t ꝓ ſe fideiubere qd̃ dr gãghe i ta
gh for ſigh Sed ſi alicui colono imputat̃ furtũ tũc
ille qui terrã quã colit poſſidet debz ꝓ eo preſtare
cautionem q̃ dr taagh ꝛ bõdo ꝓ villico ſimili mo-
do Itẽ ſi mercenario alicui iputat̃ crimẽ iſtd̃ tũc dz
ꝓ eo domeſticus ſuus fide iubere ꝛ p̃ſtare tagh
ſi voluerit Sed ſi noluerit q̃rat ſibi aliũ vbicunq̃z
poterit Sed ſi nullũ habere poterit qui pro eo vo-
luerit gange i taagh tũc põt eũ exactor ſeruare ad
ratõem ſiſte q̃ ẽ de ineſt mã ꝛ ineſt kone.

¶ Hwo i taag mo ganghe Cap ciiij.

OM nogher mã giffuer annẽ thyff ſaagh ther
ſelff haffuer iordh tha mo hã ſelff gange i tag

for sig En om landbo giffues tyhff saag tha scal hin ganghe i tagh ther iordhen a for hannū oc so bonde for sin bryde En giffues leie drenge thyff-ue saagh tha scal hās husbonde gange i taag for hānū om hā wil en wil han ey tha fange sigh an nē mā hwor hā kan En kan hā inghen man fange ther i taag gangher for hānū tha mo ombosmā tage hānū til skiels Thet samme er om inest man oc inest kone.

Siquis imputauerit Pro pma pte facit l sciend in pncipio ff qui satis dare cogunt Pro scda pte facit dicta l sciend § cū vero ff et ti l3 si nullū coucor l i § si C de exhibend & introducend reis et C de exhi reo l i.

Om landbo wordher thyff c xiiij.

SI colon? alicui? cōuict? fuerit p furto tūc ille qui eū incausauit d3 prio habere ius suū hoc ē igild et thwigildh z exactor tenet habere oīa aīalia sua q̄ dicunt queghfe q̄ pnt transire limē z bondo cui? terrā coluit deb3 habere oia alia q̄ p se domū nō pnt transire et si nichil ibi reptū fuerit nisi ea q̄ p se nō mouent tūc diuidant equalit iter exactorē et bondonē Sed si aliquid sit ibi de quegfe licz nō pl? ibi q̄3 vna ouis vel vnus procus nichil ampli? habebit exactor p iure suo.

OM bondēs lādbo wordher feld for thyffnet eller i hende taghen tha scal bōdhen ther hannū gaff saag først haffue sin reth th3 er igildh oc thwigild oc ombosmā alt hās quegfe ther ower døørther skel kan gāge oc atelbōde a øtelbyth Th3 er øtelbyth ther ey kan selff gange wth at døør En

er icke annez til en øtelbẏgth tha skẏfftes thz i tho deele mellō ombosmā oc atelbonde naar hin ther saag gaff feck sin ret En er nogbz quegfæ til tho ath thet er ey mere en eth foor eller edh swin icke kā ombosmā mere for sin reth fange.

¶ Si colon⁹ ꝙ dn̄s rehabeat rē suā coucor instī de obliga q̄ ex delicto nascūt̄ § manifestus fur est ⁊ § si sꝫ exactor ꝙ capiat nescitur q̄ iure ꝑmo q: pena furis ē suspendiū ł alia pena corporalis vt s̄ e clxxxviij. et clxxxv et ex actor dicit se metriēt ex aliis rebus rei publice ꝙ āt possessor t̄re vel bondo capiat nescitur etiā qui iure cū ei solū census dēat solui nec furtuꝫ est tale crimē ꝓpter qd̄ ꝺm leges cōmunes fiat cōfiscatō bonoꝝ C de bonis dāpnatoꝝ auct̄ bona secus dei herēsi ⁊ simile vt C de hereticis auct̄ gazaros de q̊ dictū ē s̄ e clxxxviij.

¶ Om mā tagsecthr̄ sine coste i ānē māz hefft e co

SI aliquis occupauerit iumēta sua vel pecora i alterius possessiōe ⁊ dixerit ea sua esse siue sit exactor siue ali⁹ si ille negat qui ea hꝫ in suo hefft ⁊ dixerit ea sua eē ⁊ q̄ in curia sua sūt nutrita dꝫ ea defēdere ꝑ iuramētū xij hoīm ⁊ ꝑ testimoniū duoꝝ vicinorū ꝙ in curia sua fuerunt ei nutrita Sꝫ si dixerit se emisse illa dꝫ oñdere vēditorē suū et ip̄e tenet̄ ei ap ꝓpriar̄ ea Si neminē habuerit q̇ ea voluerit ap ꝓpriar̄ ⁊ ille q̇ impetit dixerit ꝙ i domo sua fuerūt enutrita tūc dꝫ oñdere ꝑ signum ꝙ dr̄ fyls merke ꝙ ita sit Testiōniū ꝙ dr̄ hiemføtz withne ē iuramētū xij hoīm ł testiōniū duoꝝ neffningoꝝ.

OM mā kēner sẏth hors ellr̄ nødh i annē māz heft oc kaller sẏth ware oc opl hin thr̄ i hefft haffuet oc kallrr sẏth ware oc sier at thet er hans hiemfødh tha scal hā warie thz met xij mēz eedh ł triū ⁊ postea inuenerit furē suū cū equo suo ⁊ fur

oc thwige granne withne ath thz er hās hiemkød
En her han at hā køpte thz tha bør hānū at kōme
hin købe wedh thz er thn mā thē han køpte aff oc
hā er skyldugh a hiemle hānū thz En haffur hā en
ghn hiemel til oc wil hin sie thē a kaller ath thz er
hans hiemkød tha at hā ath børe fyls merketil at
thz er hās hiemkødh. Hiemkød withne thz er xij
mēz eed eller thwigge neffnings withne.

¶ Si aliquis hic habet q reus pbet pecora esse suo ymmo
actor haberet pbare C de pbationib9 l actor in hoc finis ca.
bene loquitur pōt tū saluari q re9 pbet ppter istā qlitatē scz
q sicut nutrita in domo sua ar c dndū iu. delec i in glo ú elcō
q sīi iniciū spectandū est et notat in l ex psona C de pbatio
nis qsi iniciū spectandū est et notat in l ex psona C de pbatio
nibus c ad nrām cū glo extra de proba xij Ibi ponitur nuēr9
testiū de beneplacito statuantis Itē si in fine duoꝝ neffningo/
rū hic tollitur q duo neffningi equalent testimonio xij hoim
qt aūt testes equalent notario notat in c cū ioh de fide instru
vel finis loquitur de duplici testimonio neffningoꝝ sz primus
intellectus est melior Si aliquis scit furē suū rc. Hic qrit p
qnto vel vtrū p minori q̄ p dimidia marca vel p modica re
pt aliquis p furto p neffningos iurando conuinci Rndet q p
pua re sicut ē galma pūt iurādo p furto neffningi cū cōuin/
cere et xiiij disti vi e vl. isti. de reꝝ diuisiōe § galmaꝝ et cōcor
ber dere iudicata c cum c in ú iniuria et hoc idē cōcor infra c
c scz siqs scit furē in glo et concor in pte s e c lxxxviij si fur fu-
ratus fuerit min9 rc et simile s c c xliiij pro vna cyrotheca.
Item in lege et iure curie regis regni dacie ticulo de furto
dicitur q pro quatuor denarijs debet legittiē cōuictus puniri
vt fur pro furto.

¶ Hwitther mā annē a sin hest Cap cvi.

Si quis furat9 fuerit alicui9 equū i cāpo vel in
stabulo z qui equū possidz statim sequit furez
suū z vbicūqz poterit eū apphendere licite pt eū de
tinere sed si interuallū aliqd fuerit scz duoꝝ dieꝝ

ſuum voluerit exhibere ſkøde vel ad vnã villã aũ
vel duas retro tũc tenetur bondo ſequi eũ ad villã
quam petiuit ſed ſi defecerit ertaagh vel ſkøde tũc
ſuet furem ſuum.

¶ Hitther mã annẽ a ſin heſt Capi xvi.

TAgher thyff annẽ mãʒ heſt anthen inne wed
ſtool eller a mark oc ſagner bonde ſin heſt at
genſthen oc wordher hwar wedh oc fylgher ſin
thyff atgenſthen hwor ſom han naar hannũ tha
mo han taghe hannũ En wordher ther nogher
dwelie i mellõ anthen tho dage eller mere oc fin-
ner han tha hans thyff a ſin heſt oc biwdher hin
ſkøde anthñ til en by fram eller to effther, tha ſcal
bondhen til then by fylghe hãnũ ther han bedes
til taag eller ſkøde En bryſther hannũ taag eller
ſkøde tha gøme bondhen thyff.

¶ Siquis furatus fuerit alicuius equũ. pma pars loqnit de
fure manifeſto et ſecunda de non manifeſto de quo iuſti de
obligationib9 que ex delicto naſcuntur § manifeſt9 fur et rõ
differẽtie hic capitur quia pptet uõ notorietatẽ fcti petẽs ſe
ad mitti ad pbandũ eſt mittẽdus qui ſi in pbatõne defecerit
cõdem puabitur vt tacite conuictus et cõfeſſus ar l gñaliter §
ſed iuramẽto C ſi certũ putatur.

¶ Hwr mã ſcal ſøghe effther vandne ſaag c xvij.

SI aliquis ſcit furẽ ſuũ et res ſibi furatas non
põt inuenire debet ipm in placito impetere et
citare eũ ad placitũ ſicut prius dictũ eſt de q̃rela
que dr raans dele ʒ in ſecũdo placito iurare ipſum
hoc furtũ feciſſe ʒ i tercio placito dũc accedere neff
ningi ʒ illũ ſuo iuramẽto vel conuincere l' excuſare.

¶ Hwr mã ſcal ſøge effthẽ vandne ſaag c xvij.

SI aliquis scit furē suū et res sibi furatas non
pōt inuenire debꝫ ipm̄ ĩ placito impetere et ci
tare eū ad placitū sicut.priꝰ dictū est de q̄rela que
dr raans dele ꝛ in scđo placito iurare ipm̄ hoc fru-
ctū fecisse ꝛ in tercio placito dn̄t accedere neffnigi
ꝛ illū suo iuramēto vel cōuincere vel excusare.

¶ Hwar mā scal søghe effther vandne saag c coÿ.

VEdh mā sin thyff oc mo tho ey komme i sine
wedh sine coste tha scal han secthe then mā a
thingi ther hā menther thū saag a handh oc lade
hānū steffne thing so som førre en sauth om raās
dele oc a thꝫ anneth thing swærie hānū a hand til
so møghet som han torff sin eedh wedh hette A
thꝫ tredie thing sculle neffningi til oc swærie hānū
anthen orsage for the coste eller thyff.

¶ Si aliq̄s scit furē suū placet ꝙ citetur ad placitū sꝫ ꝙ tunc
stet iuramēto illius accusantꝫ nō placet q: crīmia dn̄t ꝓbari
aptissimis ꝓbationibꝰ § de ꝓbationibꝰ l sciāt et vt p̄ e c vÿ Si
discorda ĩ glo et infra k iÿ c lxiiÿ Si imputatū ĩ glo scđo quia
iuramentū nō p̄standū per actorē ꝓ q̄ nō est p̄sumptio nec se
miplena ꝓbatō vt C de rebus creditis et iureiurā l in bone fi
dei ꝙ nō est in ꝓposito.rcio q: talis nō ignorat fcm̄ alteriꝰ ꝝ
sic subiret auceps p̱ iuriū cōtra l videamꝰ ff de in lite iurādo
si etiaꝫ dicit ꝙ hic nō stat iuramēto accusatoris sꝫ pocius neff
ningoꝝ ad hoc rn̄det ꝙ tūc accusator videtur sup̱flue iuratur
nisi fierꝫ iuramētū calump dc q̄ de iura calūp p̱ totū sꝫ veriꝰ
dicatur ꝙ hic ē iuramētū in litē qđ vocatur bogs eedh q: iu/
rat quātū valet ꝙ alter abstulit.

¶ Om mā wordher sworen til thyff c xiÿ.

SIquis iuratꝰ fuerit ad furē hoc est sworen til
thyff p̄mo exponat totū ꝓ quo cōuictꝰ est et
insup̱ thwigild et regi tres marcas Sed si cōfessꝰ

fuerit furtũ in placito vel repertũ fuerit i eiꝰ hefft iudicabit̃ de eo tanq̃z de aliȷ̃s furibꝰ et rex ꝑcipiat portõnẽ suã sz ſi postq̃z iuratũ ẽ de eo noluerit exponere tũc dz aduersariꝰ suꝰ accedere ad placitũ uniuersale q̄ dr landzthing cum testimonio de suo hæretzthingh z ibidẽ testificari q̄ illa ita legaliter sit conuictus omibꝰ isup i curia sua lagdagh kuatis z ipi nichilominꝰ rẽnuit stare iuri tũc ꝓsiget ei placitũ uniuersale z si tũc nõ venerit z ꝑ se rñderit et destando iuri se obtulerit tunc adiudicabit̃ suspendio tanquã si fuisset deprehẽsus cũ furto.

Om man wordher sworen til thyff c cviȷ̃.

En wordher mã sworẽ til thyff tha lade wth først so møghz som hã felde hãnũ til oc ther a thwigild oc komghñ iȷ̃ mark vthñ han gangher wedh thiffneth a thingi eller hittes i hãs hefft tha fare hã som andre thyffue oc komghñ tage hans howz lodh En herdes hã wedh oc wil ey wtlade effther at soret er tha scal hin ther a kæret meth withne aff hãs hæræzthingh fare til landzthingh oc withne ther a then mã er so laglǿckt oc wil ey stãde til rette so at gǿmt wære i hans gardh alle trynne lagdage tha scal neffnes for hannũ landzthing Kommer hã ey tha til geen swar oc stor ey hin til rette tha formæler hãs hals so som hã wore taghen wedh thyffnz.

Sicq̃s In ꝑte tangit̃ pena furti nõ manifesti scz pena dupli et ꝑ hoc põt intelligi expositio igildh et thwigildh scilicet duplũ illius confessis quia in cõfessum nõ datur aliud iudiciũ ff de confessis li i § postq̃z hic videt̃ ꝓcedi ꝯtra ꝯtũacẽ in cã criminali ad suiaz diffinitiuã ꝯtra glo c ṽritatꝭ de do z ꝯtũa sup ꝺ

pbatum sed potest dici q̄ dictū neckningor precedens fuit lo/co suie et iam pceditur ad executionē Nota Actio furti p modico datur xiiij q vi c ulti institu de rerū diuisione § galmaxber de re iudi c cum c v iniuria.

Om man kaller annen thyff ower thwer thingh Capitulum cix.

SI quis aliū vocauerit furem in audiētia placiti hoc est owerthwerthingh ꝛ pbare hoc contra eū per leges prie dissimulat emendabit ei tres marcas ꝛ regi tres marcas.

Om man kaller annen thyff ower thwer thingh Capitulum cix.

Kaller man annē thyff ower thwerthingh oc fylgher thz ey sithen hannū a hand meth loghen bøde hannū ther han kallede thyff tre mark oc iij mark komīghen.

Siquis alium vocauerit furem quia magna iniuria ex hmōi v̄bis infert vt l si non cōuiciȷ C de iniuriȷs ꝛ isti e ti. Vocauerit eū furē in audientia placiti Nota scdm aliquos nō viciator actione ifamosa si statū penitet quis repētiuo aīo hoc dixit i habit ij q iij siquis iratus de pe d i § diuo quia nec lubricū lingue ad penā facile trahendū ē ff ad l i vl demal fa/mosi § nec lubricū et insult9 calor iracundie vicio caret ij q iij. § notandū Nota qui irat nō deliberato animo sed calore iracūdie motus nō habet vltorē nisi deū vt ff de reg. iuris l q̄ calore et C de iureiurando l iusiurandū Hec henricus boic de iureiurā c q̄relam d vna Sed si dixerit tale cōuiciū vel cōsimile ex animo deliberato tunc secus Hec ber de sen ꝛ re iudi c cum te iu d minima. Nota q̄ iura preallegata et leges scdm doc/tores nouos iure debēt sic intelligi q̄ calor iracūdie vel lubricū lingue capitur dupliciter Uno modo quando fit sine pre/iudicio iniuriā passi et tūc est verū quod hic dicitur quia tunc per penitentiā potest reuocari Alio modo quādo fit cū prein/dicio iniuriā passi et tūc secus vt in c si culpa de i iur et dāp

2

da p moderenos doctores et credendū ē q lex ista municipalis debet intelligi vt dictū est Unde canon qui non pbat q obijcit penā quā intulit pati dz xi q vltiā q̄sq̄s xxij q iij calupniator et c nō pbat q obijcit Itē Nota qualiter ex v̄bis iniuria irrogatur dcē gregorij in moralib9 in pncipio vbi dicit q plus turbant verba q̄ verbera in l si nō cōuicij C de in iurijs et c olim de in iuris et dāp da. Itē pferens contra aliquē verba criminosa vel viciosa punitur pena magni supplicij vt in lege viuce curie regis regni datie titulo de v̄bis cōuitōꝝ et spālr̄ si in sex casibus ē excōicat9 ip̄o fctō vt ptz i statutꝫ pvincialibus.

¶Om thyff er sivgh eller ep hiemme c xx.

SI ille qui pro furto impetitur infirmus sit ita q ad placitū venire nō poterit vel pegrimationē accipuerit tūc expectabit donec cōualuerit vl' redierit sed si infra regnū est et tñ extra terrā illaz tūc pfigetur ei menſꝭ vnus Cetera omnia impedimenta supra dicta locum hñt in ista causa Sed si causaz suā audiuit z citatiōez et postea fugā inierit tūc nō proderūt ei aliqua impedimēta nisi rex fecerit eū vocari.

¶Om thyff er sivgh eller ep hiemme c xx.

OM hin er sivg ther secthes for thyfkneth soath han kan ep komme til things tha sculle mē bidhe til han wordher føør En er han faren i pellegrims ferdh tha sculle mē oc bide til hā hiem kōmer En er han indhen righz oc tho vthñ landz tha legge hannum en monet fore Alle the forfaldh ther føre er sauth the mwe oc her ware om hā wor ep hieme thñ time han wor secthz En hørde hā sin saag oc flyde hā sithñ tha hielper hānū enghñ forfald vthñ at komghñ lodh hānū kalle.

¶ Si ille q̄ ꝑ furto ꝓma ꝑte fa ff Siq̄s cauctonibus l nō exigi mus § siq̄s iuditō sed si infra maior simullatō datu iu l i C de dilationib⁹ nisi rex sit in ꝑallegata l nō exigim⁹ § Simile mo/ do vbi datur excep retēto a migrātu siue dolo malo ipsius qꝛ auctoritas superioris intelligitur excepta de elec c significasti ff ad municipales l impatorēs ff de regulis iuris l neminē Si ille qui ꝑ furto impetitur infirm⁹ sit Nota q̄uis text⁹ iste lo/ q̄tur de fure infirmo tūc pōt intelligi de illo etiā q̄ iniuriā pas sus ē et infirmatur nō valens venire ad placitū q̄ executio cause sue per nefningos veridicos aut denoīatos aut q̄cunq̄ꝫ alio mō debeat determinari q̄d iuris vel q̄d agendū sit ptꝫ ꝑ thord § lxxvij ꝫ s̄ e c lxxv qui aliū in glo.

¶ Om randsages i bondhens hws oc bondhen er ey hiemme Cap̄ cxi.

SI scrutiniū factū fuerit in domo alicui⁹ q̄d di citᷣ randsages domestico nō existente domi et inuente fuerint res furtiue tūc domestica ligari nō debet nec abduci ligata sed tenentᷣ ꝫ debent vicini eoꝝ fideiubere ꝑ bonis illis hoc ē gange i taag do nec domesticus redierit ita ꝙ nec ocultentᷣ nec ab ducantᷣ sed cū domestic⁹ redierit agat in eū q̄ res illas occupauit.

¶ Om ransagē i bondhens hws oc bon dhen er ey hiemme Capil'm cxi

OM mā randsagher i bondhn̄s hws oc er hā ey selff hieme oc hittes ther stolne coste inne tha mwe men ey husfruen binde eller borth føre bwndhen men sculle granner i tag gange for the coste oc i worthnet til bōdhen kōmer hiem at the føres ey borth oc ey fieles En ther bondhen kom mer hiem tha dele hin ther the costhe taghsatthe sosom føre er sauth thꝫ staar alth i bōdhn̄s swar

hwre han mo effther dele.

¶ Si scrutinium vide ꝫ e c Si omnes et ratio quia p̄sumit ignorās in domo non inuentus vicini ꝯtra hoc facit qꝛ bona immobilia pn̄t pro eo fideiubere vt ꝫ e c siquis putauerit et hoc fuisset melius ita ꝙ iniungeretur viciuis ad ꝓspiciendū ne huius res auferant.

¶ Om mā finner nogher thingh c cxij.

SIquis inuenerit aliquas res et non publicauerit in eccl'a vel in placito hoc ē liwse ther op ꝙ tales res inuenit potest pro eis effici fur ac si furatus fuisset illas.

¶ Om mā findher nogher thingh c cxij.

OM annē mā hitther noghercoste oc her ep til oc lius ep thz at kirke oc ep a thīgi at hā haff uer hȳth sodane coste tha mo han ther fore worde thyff so som han haffde thz stolz Thē thī hittē han scal seie huat han hitte en then then taber oc at liws han scal seie ierteghen oc merke.

¶ Om mā hitther guld eller sølff c cxiij.

SIquis inuenerit auꝝ vl' argētū in campo vel in collibus vel subt9 aratrū suū hoc debet rex habere et si negauerit inuenisse defendat se iuramento cognatoꝝ suoꝝ.

¶ Om mā hitter guld eller sølff c cxiij.

HItther nogher man sølff eller guld anthen i høie eller effther plogh eller nogher andherlwnde tha scal koninghen thz haffue En dyl han at hā hitthe icke warie sig mz frendher eedh.

¶ Siq̇s iuuenerit intelligit' qn̄ q̇s ꝓdens nō p̄sumit' habuisse animū dereliquēdi vt insti de reꝝ diuisiōe § si Siq̇s inuenerie aurū ꝭm iura legalia medietas cedit ipi iuētori ꝫ alia medi

etas ip̄o dn̄o soli nisi inueneret in loco regis vel in loco publi
co vel fiscali insti de rerū diuisiōe § thezaurus ff a l in § penul
tiō ff de iure fisci vbi dicitur qꝫ medietas inuentori et medie/
tas fisco cedit et si negauerit s̄m hoc iniungitur iuramentū
sine p̄sumptione seu semiplena ꝓbatione et male quia cōtra
notata in c si de iureiurā et l admonēdi ff de iureiurando et
ibi per bar de sax ferre Siquis inuenerit Nota de re inuenta
et in ecclesia vel in placito nō publiata ↄtitur actō formosa scz
criminalis et intellige si rei huius inuentō nō fuerit notoria
p̄cedente mora tūc inuentoꝛ huius rei dignus est suspēdio qꝛ
periculū in mora scz ꝑiculū suspēdi et hoc vex vbi sn̄ia homōi
precesserit siue cōfessio in iure vel euidentia fcti vt extra de tē
po ord c quesitū et hic scz c siquis inuenerit sup̄. li ij c lxxxvi.
et idem est ius et eadem lex de illo q̄ acceperit rem alienā pu
tans suā esse si criminaliter fuerit p̄cedente mora iur idice in
causat⁹ sꝫ si ciuilit' fuerit in causat⁹ tūc sec⁹ vt s̄ l ij c xxxix § v.

Com māfor annē noghz at gøme c xxiij.

SI aliquis deposuerit aliqđ apud aliquez seruā
dū vel inpignorauerit et domus eius postea
distructa fuerit per incendiū ꝛ depositū cū alijs re
bus domestici ꝑire cōtigerit si testimoniū bonoꝛuz
affuerit nō tenetur restituere Et si ille qui deposuit
res suas apud eū noluerit in hoc cōtentus esse tūc
defendet se ꝑ nefkn i kpn qꝫ nō āmisit ꝓpter eum
Sed si ipse ē mercatoꝛ hoc est køb mā defendet se
cū cōuiuis suis.i.meth thz høgeste lagh et si defece
rit in lege exponat depositū ꝛ emēdet ei tres mar
cas et tres regi Et si cū deposito nichil āmiserit de
rebus suis soluat depositū suuz et remanet absqꝫ
omī lege Sz res cōcesse q̄ dicuntur laan ꝛ bona esti
mata que dicunt̄ wirthings pēninge nō possunt
ammitti.

Com mā far annē noghz atgøme c xxiiij.

HAr annē mā annē nogher costhe atgøme eller setther a weth oc kōmer ildh i hws oc brēdhē thz met andre bondhens coste om withne er til at bōdhen tabet sine coste mz hās tha er hā skyloug atware anghēløøs En wil hā ey atorwes effther withne tha ware hin wedh nefkn aff hās høgeste lagh brysther hānū log lade wt costhen oc bøde a iij mark bōdhn̄ oc iij mark komīghn̄ En worde ey hās egne coste bort tagne mz tha gialde hā effthē thz ther hānū worde i handh faed oc warie sigh mz enghn̄ log En laan oc wyrthpēninge mwe ey fortabes.

¶Si aliq̄s deposuerit Si aliq̄s depo fa c bona fides de depo q2 p̄sumptō facit et sufficit in isto casu ad ꝯdēpnatiōez xxx q v domin9 deinde c si ꝫ si depositū q2 sic p̄sumit dol9 ꝓpter quē ide posito q̄s efficit īfamis ff de hijs notant infamia l i circa pucipiū cōcor l si creditor C de pignorancia actōne si res ꝯces sa rō q2 dominiū eoꝝ trāsfert i accipiē tē ido nō subiacēt ꝑicul sz eaꝝ estimatio l equalēs reddat l vt nō omis ꝫ si ff si certū pe cat Nota ꝙuis cōmodatū dicit res concessa tn̄ in aliq̄bus ca sibus fortuit3 cū amittitur nō restituatur vt patz hic inferi9.

¶Si res concessa Nota res cōcessa q̄ nō potest amitti dicit mutuū ꝫ non cōmodatū et sic mutuū dicitur q̄si meū sit tuuz ꝫ sic om̄e ꝑiculū rei mutuate ad te trāsfert et sic res mutuata nunq̄ pōt amitti vt hic in § vlti. Itē nota differentia int mu tuū et cōmedatū q2 cōmedamus illas res que eodē i essentia debēt reddi sc3 que nō trāsennt in possessionē recipient3 vt e quū mancellū et hm̄ōi sed mutuam9 illas res que trāscunt in possessionē recipiēt3 vt denarios tibi mutuo .i. cū sint mei dā do fiunt tui Vnde cōmodari9 de casu fortuitu reglariter nō tenetur nisi in tribus sc3 interuenit culpa mora vel pactū No ta ꝙ culpa dicit tribus modis interuenire videlicet omitten do abntēdo et delinquēdo omittēdo quia cōmodicarius nō ad hibuit oēm diligentiā quam potuit ꝫ debuit ff de accionibus

et obligationibus l i § xviij quoq abutendo ꝑu quia cōmo/
dicarius equū ad nundinas deberet ducere duxit tū ad bellū
ff depositi l i dlinquūda quia rem cōmodatā cōmodarius ven
didit ff e l i et dicitur cōmodatū quasi vtentis cōmodatum ē
aūt cōmodatū alienius rei ad aliquē vsum gratuito fctā con/
cessio et ad his hosti intempestiue nō reuocando Hec in c vni/
co de cōmodato per texū ꝛ doctores et nota ibidē ꝙ culpa est
duplex vna est que adhibet in custudia rei et de tali loquitur
principiū decretalis de cōmodato Sed alia est culpa in qua
casus fortuitus accidit et de illa culpa loquitur mediū textus
eiusdem decretalis. exemplū aliquis ꝓhitus est transire cum
equo cōmodato per locū vbi latrones erant et trāsfecit et sic ē
in culpa hec io an Itē ꝫm textum eiusdē decretalis dicitur cul
pa lata que est non intelligere qd omnes intelligunt vel nesci
re qd omnes sciunt. leuis culpa est que desidia vel negligētia
excludens solicitudinē prudentialē ꝙ diligens eiusdē ꝓfessio/
nis adhiberet leuissiā culpa est que a diligentissimo hoie po
terat ꝑcaueri cōmodarius graua sui recipiēs tenetur de om/
nibus hijs hosti.

Om mā skiel i lethingh Caplm cxv

SIquis impetitur in expeditione ꝓ furto a q̄/
cunqꝫ fuerit ipetitus et res ille nō fuerint inuē
te sub eo defendet se tū duob9 qui sibi sunt vicini/
ores in tofte in illa ꝑte nauis et cū alijs sex quos/
cunqꝫ habere poterit de illis qui secū sunt in naui
et si tot non sunt in naui defenditur ꝑ illos qui in
ea sunt exceptis illis qui cū impetūt Si conuicerit
eū ad res valentes dimidiā marcā vl' plus fiat de
eo sicut de alijs furibus ꝛ amittat oia q̄ ibi habꝫ et
insuꝑ portiōꝫ suā domi Sed si domū venerit non
causatus vel ꝓ se legē in expeditione firmauerit ꝛ
nō dederit eam anteqꝫ domū venerit tūc defēdet
se iuramento xij hominū.

Om mā ſtiel i lethingh Caplm xxv.

Vordher mā ſecthz i lethingh for thyffneth aff ſtyres mā eller aff nogher ſkipper oc taghes hānū icke i hende tha ſcal hā warie ſig mz to mē ther hānū ere neſt om toffte a thz bord ther hā er a oc ſex andre ſkipper hwilke hā kan til fo En ere ey ſo mange til tha warie ſigh mz the ther til ere vthen the mē ther hānū ſecthe felle the hannū til halff marks coſte ellē mere tha fare mz hānū ſom mz andre thyffue oc haffue bode forgiorth the coſte ther han haffuer ther oc ſin howz lodh hiēme En kommer han wſecthz hiem eller feſther logh i lethingh oc gaff henne ey føre en han kom hiem tha ſcal han waire ſigh meth xij menz eedh.

Siquis impetitur ſtatiouabile eſt cum paucis propter expeditionem ſed ꝙ reus inuentus perdit portionem ſuaz quā habet domi non placet ſecunduz leges imperiales dummodo alias res ablata reſtituatur dño quia ſolum tenetur ad rei reſtitucionem et ad penam criminaliter vel ad duplum ſeu quadruplū ciuiliter inſti de obligationibus que ex delicto naſcuntur § manifeſtus et § finali.

Item de reſtitutione furti cū emenda dupli cōcord lex urā ꝫ e c lxxxviij ſi fur furatus in textu et in glo.

Finis Secundi libri.

Registrum Secundi libri.

Om mã kaller a annẽ tykf ower thwerthing c cix
om thykf ep sinog eller ep hiemme c cx
om randsages i hws oc böohñ er ep hieme c cxi
om kynd c cxij
om mã hitther solff eller guld c cxiij
om mã fangher annẽ noghet atgøme c cxiiij
om mã stiel i lethingh c cxv

Concordancie Secundi libri

Om landman li ij primis xij c ꝫ li iij c xlix
om effchẽmaal li ij c ix et x
om bøøl saagh li ij c ix
om madrab l ij c viij ꝫ xiij ꝫ xix ꝫ xxi ꝫ sex seq̄ntibꝰ
ꝫ xxxiij et duobꝰ sequẽtibꝰ et l et li iij c xxij ꝫ xxiiij
¶ Nota heredes defuncti recipiãt vnũ saal ꝑ emẽ
da ꝫ gørsom li ij c xxvi § vltimo
om herrewerck li ij c xxviij et quinqꝫ proximis et
xxxvij ꝫ ꝑximo ꝫ li iij c xliij
om ka wraber eller saar mã li ij c xxxiij ꝫ c sequẽti
ꝫ li iij c xxxiij
om raan li ij c xxxviij ꝫ decẽ ꝑximis ꝫ lviij et tribꝰ
ꝑximis ꝫ lxvi et ꝑximo ꝫ lxxij et quatuor ꝑximis
et li iij c l
Raan oc wprtpẽninge li ij c xiiij § vlti. ꝑ rebꝰ q̄s
hꝫ i possessiõe nõ p̄t agere ꝑ raan li ij c lxxv § i ꝑ
re valente dimidiã marcã potest ad iudicare raan
li ij c xliiij § i
Om nekfningh li ij c vi ꝫ xxxix ꝫ xlij ꝫ duobꝰ ꝑxi-
mis e li ꝫ quatuor ꝑximis ꝫ lx ꝫ lxxviij ꝫ proximo
et lxxxi

Om hellibrøde oc blodwide li ij c xlix et ꝓximo ꝛ
lxxviij et lxxx et sex ꝓximis
om wodes gerning li ij c xlix ꝛ li iij c xxxviij et lv
Om bood li ij c xxiij et proximo et liiij c xxij et
tribus proximis
Om laan oc giald oc wed oc felles fæ li ij c lxi ꝛ c
xiij ꝛ li iij c lvij
Om logh festes vthen thingh li ij c lxi
Om borge li ij c lxij tribus ꝓximis
Om lage aldher li ij c lxv ꝛ li i c ix ꝛ viij quasi con-
tra xxxvj
Om lagfeld mā li ij c xxij ꝛ lxviij et tribus ꝓximis
Om naam li ij c lix ꝛ lxi ꝛ lxx ꝛ c ij
Om farne wæie li ij c lxxvi
om herremāꝫ brydi li ij c lxxvij ꝛ li iij c vij et viij et
xv ꝛ xvij ꝛ xix
Om brydi li ij c lxvij
om thyffneth li ij c lxxxvij ad finē secundi fere per
totum ꝛ li iij c l ꝛ lxiij
Om withne oc hiemel li ij c xciij ꝛ c ꝓximo
om taag li c xxx ꝛ c l ꝛ c lx
om vmbosmā li ij c liiij ꝛ lvi ꝛ lxxxviij ꝛ ꝓximo ꝛ xci
et xcij et ciiij
Om randsaghn̄ li ij c xcvi ꝛ quatuor ꝓximis ꝛ cx.
om fynd li ij c cxij ꝛ ꝓximo
om gømsel fæ om wyrthne pēninge om købmīgh
logh li ij c cxiij
Om saar oc affhogh li ij c xiij ꝛ xv ꝛ li iij c xxvi et
duobus ꝓximis ꝛ xxx ꝛ nouē ꝓximis
Om sannē oc at sannē scal ey wære righer oc ker
c

re in principio plogi z li ij c iiij et vij
Nota contra illos qui nolunt admittere testes li i
c i z iij z viij bñ z xvi z xviij z xxxix z xl z li z lij bene
et secundo li c vi et xxxi et xxxiij bene et xxxix bene
et lxxi z trib9 seqentib9 et lxxxv et xciij et duobus
sequentibus et cv et cxiiij et vij et iij li c vi et xxxix
et xlvij et li et lxvi et lxviij.

Incipit liber Tercius.

Om lethingh Capitulum primum.

Quando expositio q̄ dicitur lethingh fuerit edictā quotquot fuerit i vno hafne vadāt ita q̄ quilibet illorum suo anno sine omi nominatōe q̄ dicit nesfnd nisi aliquis sit adeo senex vel iuuenis q̄ nō possit pptec hoc vel si mulieres vl' clerici tñ oēs isti mittere dñt p se pdoneuz Itē nota q̄ gubernator qui dr styres mā nullū pt cogere i expeditōz ire q̄zdiu ali9 inueniri pōt in illo hafn q̄ in expeditōe nō fuerat postq̄z ille fuit Sed si aliq̄s voluerit p aliquo pgere q̄ su9 haffne bro dher et hoc nō pōt gubernator impedire.

Om lethingh Capl'm primū.

Ther lethingh biudes vthe so mãge som i en haffn ere tha fare hwer lyth aar vthñ nesfnd vthen at mē ere so gamle eller so vnghe at the ere

ey føre atfare eller quiner eller lerde mē alle thÿsse
scuile fa mē fore thm̄ tho the ther føre er Styres
mā ma enghn̄ nøde til atfare i lething e medhn̄ an
nē mā er til ther er i haffne lagh mz hānū ther ey
haffuer faret sithn̄ hā foor En wil noghr̄ føør mā
fare for annē ther hās haffue brodhr̄ er thz ma sty
res mā ey formene.

¶ Sciendū q c i ÿ iÿ iiÿ et v sunt abrogata valet tn̄ eorū scia
qn̄ ex expeditō regis fieret p naues vel p terrā ad imponendā
penam nō venientibus vel non preparatis Itē Nota q textus
huius c nō loquitur de nouis theolonÿs z iō defectus iste cor
rigitur p thord in cor § xlix.

¶ Om leie dreng eller trel kōmer i lethingh c ÿ.

Nullus pt suū mercenariū qui leie dreng dr mit
tere in expedicōz nisi gubernator voluerit q
si venerit in expedicōez de haffne pro bondone dz
si venerit in expedicōez i
carere cute sua Sz si suus venerit in expedicōez i
domestici sui haffne tūc pt eū rex ad se recipe si vo
luerit vel restituere eū libertati.

¶ Om leie dreng eller trel kōmer i lethingh c ÿ.

Bonde ma ey sin leie dreng sende i lething for
sig othn̄ at styres man wil forthi at kōmer leie
dreng i lethingh aff haffne for bondhn̄ tha scal hā
miste sin hwdh En kōmer trel i lethingh a hans
husbōde haffne tha ma komghn̄ tage hānū til sig
om hā wil eller male hānū frels hwer man.

¶ Nullus pōt suū mercenariū zc̄ Itē c vi vÿ z viÿ non obser
nant z qd dicit de suis scz trel de tali vide hic et specialit in le
ge erici regl c xcv z xcvi Nota octo pma capla tercÿ li. sunt ab
rogata qr nō sunt mō in vsu moderno Itē § pmi capil pmo
libro scz Nomiari de cōsanguinitate ē abrogatus vt ptz p thord
in correctione § lxxxvÿ nec etiā pōt esse in vsu moderno.

¶ Item capl'm xxxiiij pmi li scilicet Quilibet bondo pōt ven
dere. est abrogatū vt per c ix claustrales li iij Itē § capitl' xxx
Vitricus scilicet Nota q̄ quicunq; tutor li i est abrogatus vt
patet p thord in cor § xlvi Itē capl'm xxviij Siquis iuratur li
ij est abrogatū vt pz per cōstitutionē erici regis dacie § viij
et p thord in cōstitutione voldemari regis dacie in cor § lxxij
et est ratio iuristaꝝ et iure diuino et in legibus imperialib9
q2 excitat et inuitat hoīes ad delinquēdū et occidendū et ideo
includit in se mortale pctm̄ et iō reuocanda quia manifeste
fit contra deū vt pz in prologo huius legisterij in ij § in fi et
hec lex pscripti c siquis iuratur ꝓprie nō est lex vel cōstitucio
q2 lex donū dei est ff de legibus l lex est ꝫ etiā facit ꝓ hoc c i de
immunitate eccl'e li vi sed aliqui cōtra quasi homicidā excu-
sare volentes qui se vel sua defendere cogatur et in defensiōe
illa inuasorē occidit et ista ratio est satis possibilis vt infra c
c xxij Siquis aliū occiderit § vltimo in fine Item capitulū lix
infra c Sepes est abrogatū vt pz p thord in cor § xliij et ista
abrogatio fit in principio huius capi. Itē ij § c xxxviij primi
libri scz placitū est abrogatus vt pz per modernū et cōmunē
vsum q2 nō admittunt pauciores in testiōnio placiti q̄3 octo.

¶ Om hestelcie oc brynie Capl'm iiij.

GUbernator debet sibimet acquirere equū ꝫ lo
ricā et recipiat de quolibet haffne ix modios
siliginis ꝓ vtroq; in festo scti michaelis et tñ non
nisi illis ānis qn̄ expeditio exierit Quicunq; guber
nator qui non est exactor aliquid amplius exigerit
cū violentia soluat regi tres marcas et si exactorē
careat exactione sua.

¶ Om hestelcie oc brynie Capl'm iiij.

STyres mā scal selff fanghe sigh hest oc bryn
ni oc tage aff hwer haffne ix skeppe rogh for
bode at scti mikels mysse oc tho ey andher aar en
ther lething gangher wth Hwilkhn̄ styres man

ther ey er vmbosmā oc tagher mere meth nogher thwangh holde komghen op iij marck en er han vmbusmā miste sÿth leen.

Om vaben Caplm iiij.

Quilibet gubernator dz habet integraliter oia arma q̄ dicunt fulmāz vaben et vnā balistā et xij pila triducta hoc ē tre thylth pile et vnū qui scit sagittare si ipe nescit Itē quilibet hafne bōde qui i naui ē dz hre clipeū gladiū ferreū pileū z lanciaz.

Om vaben Caplm iiij.

Hwer styres mā scal haffue fulmāz vabē oc thē til eth armbørst oc tre thylt pile oc en mā ther skywlde kā ther mz om hā kā ey selff skywlde Oc hwer haffue bōde ther a skib er scal haffue skiold oc try folke vabē Swerd iernhath oc spiwd.

Hwo skib scal til redhe Cap v.

Naues z oia vtēsilia q̄ dicunt skib rede et clipeū dnt oēs emere qui sunt in nauigio Sed guber nator dz nauē edificare p pecunia tanta de quāta oēs qui in naui sunt cōcordauerit Sz si noluerit in h ptent? eē tūc pnt illi qui in naui sūt met edifica re sibi nauī tn̄ nō pūt ei piudiciū facere h ē forkøp cū vna marca vl duab? Itē fctā naui oms illi qui sunt in ea qui dicūt skipp dnt illā in die illo qui eis pfix? fuerit ad aquā trahere Sed q̄ nō venerit pe na puniat pecuniaria put arbitratū ē inter eos z si aliquis diu tenuerit eā z exponere noluerit guber nator pt agere in eū.i.extorqre illā ab eo cū tribus marcis hoc dnt scire qui vocant styres mā vel skib nefning quos q̄dā for wide neffning et illā q̄ dicit

wide nō debet sibi gubernator vsurpare sz dnt p
uenire ad cōmunē vtilitatē oim in naui existenciū
Sed si extorkit eā cū trib9 marcis tūc gubernator
debet habere tres marcas z alij qui dicūt skippere
debēt tollere illā pecuniā qui dicit wide.
¶ Hwo skib scal til redhe c v.
Skib oc skib rede oc skiolde sculle alle the men
ther i skiben ere købe en styres mā er skiplough
skib atgiøre for so mãge pēninge som skipp wor-
de om satte En wil hā ep'atorwes at thz the haff
ne hannū bodhz tha nime skipp giøre thm selffue
skib, tho nime the hannū ep forkiøb giøre meth en
mark eller to Ther skib ere gordhe tha sculle alle
skipp a thn dag ther thm wordhī forlawt skib vt
drage oc op drage ther thz hiem kōmer En hwo
som kōmer ep til gialde so wide, sō wide wordher
lauth oc skipp giffuer ia til En so lēge ma hā ther
wijth er holde the wide at styres mā ma thm de
le wt mz iij mark Thz sculle wide styres mē eller
skib neffnig thī sōme kalle fare wide neffnig The
wide sculle ep styres mā haffue mē sculle legges til
alle skippers therff En deel han thm wt meth iij
mark ta a skipp wide oc styres mā aa iij marck.
¶ Om nogher man feller vdgerd c vi.
Si qs detinuerit pciū nauis vl' aliqd ius nauis
z pciū clipeoz qd dr skioldekiøb vl' noluerit ci
baria ad nauē deferre die sibi pfixo l' alias res qs
secū tenet de iure ferre l' alicui alteri qui su9 haffne
brodher ē pmittere z si ille qui vocāt skippere hoc
testant tūc pt gubernator tollere pecora sua ad na

uez q̄ dr ſtawēs hoc tn̄ ꝓuiſo q̄ n̄ p̄t hoc facere an̄
q̄z nauis ſit ad aquā ductā hoc ē vtſkøth et res in
portate z die p̄fixo p̄terito. ſz ſi gubernator nō rece
pit pecora ſua ad ſtawē an̄q̄z de portu nauigaue
rit tūc nō p̄nt ei9 officiales poſtea recipe eo abſēte
nec ipe met poſtq̄z domū venerit an̄q̄z ꝯuicerit eū
p leges Sz ſi pecora alicui9 fuerit ablata ad ſtawē
z ille noluerit ea redimere an̄quā nauis deducebat̄
poſtea redimet in duplo plus q̄z deberet prius.

Eſther noghr̄ mā ſkips wert eller ſkips rede ellr̄ ſkiold kiøb ellr̄ wil ep ſine wilſe føre wth til ſkips a rete lagdag eller ādher coſte ther han er ſkiloug vt atføre anthn̄ ſelff mz at fare i lethig ellr̄ ſine haffne brødre, i hād at ſellis oc witne thz ſkip per ta ma ſtpres mā tage hās fa til ſtawēs to ma hā ep tage ānē māz fa til ſtawēs før en ſkib er vt fløth oc koſt aført oc thn̄ lagdag gāgher thr̄ ſkip per wor forlagt En tagher ſtpres mā ep fa til ſtawēs før en hā faar aff haffne ta mo hās wornet ep ſithn̄ tage ther effther methn̄ han er borte oc ep hā ſelff ſithn̄ hā hiem kōmer føre en hā ſøghr̄ thz wt mz loghn̄ En ther bōdēs fa morder taghn̄ til ſtawēs oc wil hā ep løſe før en ſkib bort far ta løſe mz haflue mere en han ſculle føre.

¶ Om komghn̄s mā oc biſcops mā c vij

SJ hoīes reg̃ vel epoꝝ habuerit māſiōz vnā l' plēs tenēt̄ eſſe armati qui dicunt̄ fulweffnet z ꝓgere in expeditōe i expēſa ꝓpris ſz ſi domi ſede-
rit ſine legittō ipedimēto vl' licēcia ſoluat regi de q̄
libet curia terciā ꝑtem vnius haffne vel remaneat

inde bonde si noluerit soluere qd dictū est.

Hware thē komghēs māere ellē biscops, hwat heldher the haffue eth bo ellē flere tha ere the skildughe athaffue fulwabē oc fare ilething a thēr eghē coste oc tage there ma-le En hoher hā hiem me othē lage forfall eller orloff gialde komghē af wer gard hā haffuer en trithings haffne ellē wa-re indhe bonde om hā wil ey gialde som sauth er

¶ Si homes &c. Nota q de textu isti? c pt elici q si tre bōdoni l' regi p iure suo fuerit estiāte qd iuris l' qd agēdū fuerit ptz ī cor p chord § lxxviij & ī cōstitutōe regine margarete volde-mari filie § xxiiij et in cōstitutōe erici regis dacie § iiij.

¶ Hwo man mo taghe Cap viij.

Rex pōt sumere sibi homies p totū regnū suū in quocūqz nauigio voluerit z dux in ducatu suo z filij regū z cognati regū vl' comites nō recipi-unt hoīes id ē fidelitatē ab aliquib? Epi etiā nō re-cipiūt homines extra epatum suū.

¶ Hwo man mo taghe c viij

Komghen ma sigh mā tage ower alt hās ri-ghe i hwilke skiben som han wil oc hertugh i hans hertughdom oc andre komghens børn ellē frendher eller grawer tage i mā vthen there eghē seen Oc bisper sculle ey men tage vthen there bis-[illegible] døme.

[illegible] mme ey skippē mynske c ix.

¶ At [illegible] nō poterāt trā de qua plenā land [illegible]

Olaui[illegible] emere post gnale cōsiliū quod wern solu[illegible] brauit Sz de terra quā postea innocēci? papa ce[illegible] tāne vel cōponant tēm volū emerant faciāt expedi[illegible]

tatē regis simile est de omnibus monachis.

¶ At mā mwe skippeu mynske c ix.

Closter mēnwe ey iord kiøbe ther landwern gick aff sithen thet general consili war ther innocencius pawe haffde Hwat som the haffue sithen kiøpt ther aff sculle the anthen lethingh vtgiøre eller fanghe a komghen so som hans willie er thet holdes bode om gramwncke oc. sorthe oc om alle mwncke.

¶ Claustrales legetur de c nuper de decimis quia de acquisitis pdijs post consiliū tenent̄ dare decimas vt i dicto c nup et vt ibi notatur istud cōsiliū fuit celebratū sub anno domini. M ccxv pontificatus Innocencij Anno iij vt in speclo historiali vl' ꝭm alios Anno dm̄ M cc xviij pontificatus Innocencij. Anno xvij.

¶ Om lerde menz iordh Caplm x.

Sacerdotes caste viuentes in nullo seruiant regi hoc ē sculle enghen retzsel opholde siue mā sionem habuerint in terra ecclesia sue siue i ppria.

Presther ther renlighe wille leue sculle aff eeth bo enghen retzsel opholdhe hwat heller thet bo er a kirkens iord eller a ther eyghen iord om the haffue.

¶ Sacerdotes concor c non minus in glo v̇ tributo de immunitate ecclesie Nota q ordinatū et districte phibitū in constitutione regis voldemari § ix est ne quis cuiuscunq conditōnis existat se de bonis sacerdotū seu clericorū decedentiū nisi veri heredes aliqualit' intromittere p̄sumāt Itē in cōstitutōe cristoferi regis filij voldemari regis dacie § i dicit̄ q epi et psone ecclesiastice iurib? iurisdictōnib? ac libertatibus suis bonoꝝ ꝫ familie gaudere debeāt libere put ex antiq̄ cōsueuerunt Siue māsionē habuerit in terra ecclesie Nunquid rectoric dom? scꝫ dos eccl'e gaudet immūitate ecclesie dicunt inno et io

au q̄ sit q̄ tales dom⁹ sint fctā sctoꝝ dn̄o ꝯsecrate vt notat̄ ex
tra de immūitate eccl'e c xij c inter xvij q iiij idem statuim⁹
vbi de hoc notatur s; alij hoc vbū intelligūt qn̄ dom⁹ hmōi ec
clesie vl' rectoris sint infra passus xl ab ecclesia xvij q iiij sicut
antiquit⁹ et si sint infra fines designatos xli ꝺ epo s; certe vbi
nō denegatur immūitas licet vlteri⁹ distēt vnde iuxta opi-
nionē p̄mā dicam hmōi dom⁹ etiā vlterius distantes immūi
tatis p̄uilegio gaudere ar extra de ꝯsecra eccl'e vel altaris li
vi c i Item cū p̄ma opinione innocenci] et io an concor statu
ta p̄uincialia ꝺ excōmunicam⁹ oēs qui de domib⁹ manerijs
vel grādis archiepōꝝ epoꝝ et aliaꝝ ꝑsonaꝝ ecclīasticaꝝ contra
ipsoꝝ voluntatē vel custodiā reꝝ eorundē aliquid auferūt vel
cōsumūt aut iniuriose cōtractāt Itē denūciam⁹ excōicatos oēs
illos qui ecclesias iure suo malicio se p̄uare p̄sumunt aut ꝑ
maliciā libertates earundē infringere vel ꝑturbare cōtendūt
Item incōstitucione regine margarete regis voldemari filie
p̄cipitur q̄ quilibet p̄sbiter habeat vnā curiā p̄ncipaliorē in ꝑ
rochia sua ꝓ residentia sua liberā et exemptā de oīb⁹ oneribꝰ
regijs vna cū familia sua in dctā curia morante.

¶ Om landbo oggerdh Capl'm xi.

Coloni cuiuscunq; siue epi siue sacerdotis siue
claustri siue eccl'e siue bōdonis siue militis qui
pri⁹ nō fuerāt exēpti ꝑ priuilegia soluāt expeditō-
nē ꝑse z plenū landwern si terrā arauerit que dici
tur rebdraghn̄ nisi rex dimiserit eos exemptos.

Landbo e hwes som the erebiscops presthers
closthers, kirkens bondhens eller herremanz
ther ey wore føre frelse oc undhertaghen mz pri-
uilegi holde up lethingh oc landwern om the errie
rebdrazhen iordh vthen at komghen ladher thm̄
frelse.

¶ Coloni statio q̄ occupant terrā in regno ꝫ sic res transit cū
onere suo ad ecclam lxxij c i de censibus vbi de hoc.

¶ Aff hwar møghz iord lithing gøres wth c xij.

Quicūqȝ habuerit terrā valentē marcā auri vl'
plꝰ faciat terciā ꝑtē viuꝰ haffne qꝛ tercia ꝑs
nō īchoat a miori t̃ra q̃ȝ q̃ valȝ marcā auri Sȝ i ter
ra valēte q̃tuor marcas argēti inchoat h̃ ē rÿs sex
ta ꝑs haffne sȝ de miori terra q̃ȝ q̃ valȝ duas mar
cas argēti nullꝰ faciat expeditōȝ Sȝ ſi extētio orta
fuerit īter gubernatores ꝛ alios q̃ vocāt̄ vdghertȝ
mē tūc dn̄t scursmē hoc ē farwtthe neffnig hoc est
suo discernere iuramēto q̄d incausatꝰ dȝ exponere

Bonde ther haffuē mark guld i iord eller mere
giøre wt trithings haffue forti at trithīgs haff
ne rÿs ep a myn̄e en een mark guld en a fire mark
sølff rÿs xij thinghs haffne Aff mynne en ij mark
sølff giøres ep lething En wordher skelnet a mel
lō styres mā oc vdgertȝ mā tha sculle scursmen oc
skips neffningh withne mȝ there eedh hwat hin
scal wt giøre ther secthȝ er.

¶ Aff hwar møghz feste landbo scal wtgøres c xiij

Colonꝰ qui soluit octo solidos argēti adpēsio
nē faciat sextā ꝑtem vnius haffne et ſi minus
soluerit ad pēsionē q̃ȝ quatuor solidos argēti ſiue
terra ſit rebdraghn̄ eller kēnelandh soluat soliduū
argenti ad mensam regis.

¶ Aff hwar møghet feste landbo scal
wtgøres Caplm xiij.

Landbo th̄ē redhē otte ørtug sølff atskildh giø
re wt trethings haffne Th̄a ther iiij ørtugh re
dher gøre wt setthings haffne En redhē hā myn̄e
en iiij ørtug sølff wat hellē thȝ er rebdraghen eller

kēnesand rede en ørtugh sølff til koniighs bordh.

¶ Om man boor a sin eghen iord oc tagher annē māʒ fellet til sigh Caplm xiiij.

Qui habitat in terra ppria et recipit cōmunitatē alterius ad se siue sit ille homo alicuius dm̄ siue nō tantū soluat ad expeditionē quantum ipse prius soluit.

¶ Om man boor a sin eghen iord oc tagher annen māʒ fellet til sigh Caplm xiiij

Hwilkhū mā boor o sin eghū iord oc taghr̄ annē māʒ fellegh til sig hwat heller hin er herre mā ellr̄ ey giøre so with som hā giorde førre.

¶ Hwre herremē mwe feste iordh c xv.

Quicūqʒ sit qui vocat herremā et nō habuerit plenū plogs a ri tūc pōt recipere terrā ad firmā donec tantū habuerit quantū sibi sufficiat ad vnū aratrū et inde nō facere expeditionē.

Hwre herremē mwe feste iordh c xv.

Hwilkhen herremā som haffuer mynne en ful plogs a ri tha mo hā feste til sig iord e til han haffuer ful plogs a ri oc giøre tho ey lethingh aff then iordh ther han feste.

¶ Quicūqʒ vē q̄l itēunqʒ homies dominoꝝ possūt firmare terrā. ꝛ nō soluere lethingh ē spāle ꝑuilegiū nobiliū.

¶ Om mā haffuer iord i flere skiben c xvi.

Siquis habuerit terrā in plurib9 nauigijs ꝛ illā totā arauerit ad vnā curiā et fruct9 illi9 reponit in vno horreo vnā soluat inde solutiōʒ hoc ē en retsel Sʒ si i diuersis locis reposuerit fructus illos soluat etiā inde p̄les solutiones Itē siquis sederit

in querſede et arauerit terrā in nauigio et repoſu
erit fructū in horreo vbi ſedet et nō in alio loco tūc
ſoluat querſede vbi ſedet et nō alibi et nō expedici
onē Itē ſiquis ſederit in nauigio ꝛ arauerit terrā
iacentē ad querſede ꝛ repoſuerit fructus in horreo
in nauigio tūc faciat in expeditionē ꝛ nō querſade
Item notandū eſt ꝙ expedititō ꝗ dicit lething ſꝫ
debet ſolui qđ dr rathes de fructib⁹ ꝑceptis de ter
ra ꝛ nō de ſeminib⁹ terra mādatis.

¶ Om mā haffuer iord i flere ſkiben c xvi.

HAffuer mā iord i flere ſkiben oc errier thet alt
thil en gardh oc legghet thet alt i en lade tha
rethes ther ey aff mere en en retſel En legger hā
thet i flere ladher tha redher han flere retſel Si-
dher man i querſade oc errier iord i ſkiben oc ſtan
dher ladhe ther ſom han ſidher oc ey andherſteth
tha redher han querſade oc ey lethingh Sidher
mā oc i ſkiben oc errier iord ther querſade ligghet
oc legghet fruct i lade ſom i ſkiben er tha gør han
lethingh oc ey querſade lethingh ſcal e rethes aff
then affgrøde ther taghen er oc ey aff thē ther lig
gher i iordhen eller ſaa ſcal.

¶ Siquis habuerit ſtō qꝛ occupat domicilia in diuerſis locis
ꝛ ideo in deuerſis loc̄ ſoluat expedicionē ſec⁹ ſi occupat vnū
domiciliū hic dubitat quid ſit querſede.

¶ Man ey købe annen manz ſkiben op c xvij.

SI quedā pars domorū alicuius edificata fu-
erit in nauigio vnius ꝛ alia pars in nauigio al
terius tūc vbicunqꝫ fruct⁹ exponitur in horreo ibi
faciat expedicionē Sed querſade ꝛ alie ſolutiones

soluantur ibi vbi dom⁹ illa q̄ dicit ilod hws est Itē
siquis habuerit terrā in nauigio alio ꝛ illā araue-
rit ad curiā in qua pri⁹ sedit tūc nō soluat inde pl⁹
q̄ȝ vnā solutionē.

Mā mo ey købe annē māȝ skibē vp c xvij.

Stādher māȝ hwsse somme i en mānȝ skibē oc somme i annēs tha hwore som lade standher oc lade i legges ther scal lething vtgøres ellr̄ quer sede redes oc andre retzle rethes thr̄ som ild hws stādher Faar mā iord i annē māȝ skiben oc errier thȝ til thn̄ samme gard thr̄ han saath føre i ta gial dher hā ey ther fore mere en een retsel.

Si quedā statio ptȝ ex p̄cedentib⁹ q̄lit' aūt decime soluātur eccl'ijs de terr̄ fructib⁹ ptȝ extra de decimis.

At mē mwe ey skiben mynske c xviij.

Qui cūqȝ hafkne bōde habuerit tantū de terra q̄ntā sufficit ad vnū aratrū ꝛ postea pl⁹ emerit soluat de terra quā emit tantū quantū in prius soluebat ad expedicionē et si minus habuerit tunc p̄ōt emere tantū q̄ satis ē ad vnū aratrū Sed homines dominoꝝ p̄nt emere quātū sufficiūt q̄ faciunt quidquid dn̄t qn̄ ꝑ rege et terre defensiōe vite p̄iculū nō formidāt Sepe etiā ꝯtingit q̄ terra quā emerint hoīes dn̄oꝝ ꝛ illa quā pri⁹ habuerint trāseat ad nauigiū post mortē illoꝝ.

Capitulum xviij.

Hwilke hafkne bōde ther hafuer en plogs errie oc køp sithn̄ mere gaar aff then købe iord so møghȝ sō føre aff hēne gick. en hafuer hā myn ne ta mo hā købe til so at hā hafuer en plogs erie

En herremē mwe købe so møghz sō the kwn or-
ke forti at the giøre thē fulth aff at the hetthe thēr
hals for komghñ ocfor lādsens fredh Offte word
oc so at thñ iord thē herremē køber oc thñ the haff
ue førre gangher til skiben' effther there døødh.

¶ Quicunqꝫ haffne bōde ſtō pma ꝑtis q2 res transit' cū onere
suo vt s̄ ex ſi ſꝫ hoīes spāle ꝑuilegiū nobiliū vt vsꝑ'e cxiij.

¶ At men mwe ey tho trithings haffne samimel legghe Capitulū xix.

SI pueri qui dicūť spſkē ſil' residēt in cōmuni-
tate quotquot sint et quātūcunqꝫ valet terra
quā hñt ⁊ eā arauerit ad vnā curiā nō soluāt de ea
nisi vnā solutiōꝫ Sꝫ si sepanť tūc quilibꝫ illoꝝ ꝑ se
faciat expeditōꝫ Itē nota ꝙ postqꝫ semel sepati sūt
nō pñt' postea sil' ponere terrā suā ⁊ inde dare vnā
solutiōeꝫ nisi aliquis eoꝝ fletfører sigh ad aliū.

SIdhe spsken sammē i felleg hwre māghe som
the are oc hwre goth iord som the haffue oc
errie the hēne alt til en gard ta redhe en retsel. En
skilies the at tha gøre hwer for sig effther ath the
are skyloug oc tha mwe the ey sithñ effther sāme
legghe oc ware vndher eth retsel vthen at annen
fletfører sigh til hin annē.

¶ Si pueri ratio prime partis quia sub vna familia et do-
mo totum intelligitur sed si separantur quia sepratorū sepa-
ta est rō C de donatōib⁹ inť virū ⁊ vxorē l ſꝫ marit⁹ ff de calū-
pniatorib⁹ l i fa glo de decimis c ad audiētiā Itē nota q2 sepa-
ta ꝑ disiūct' q̄ ꝯiūcta nō valēt ⁊ ecōuerso vt notať xvi q iij §
ꝑscriptōnū ſꝫ cōtra sepata ꝑmā naturā rassumat ff de cor le-
gꝫ sillicit' l i ff de opē libertoꝝ l plane ff de adulter' l adulť. no
ta q̄ntū soluať ad expeditōꝫ reg' de quolibꝫ haffne patet per
chord. § lxxxviij.

¶ Itē Nota frēs bona immobilia bondonū i cōmunitate ha/
bentes nō soluāt nisi vnā solucionē ad ius regū vt hic et hſ e
ꝺ li ÿ c i In quolibet § primo.

¶ Hwo styres haffne scal erffue c xx.

Filius pōt hereditare nauigiū qd dicitur styres haffne post prēm ꝛ pat post filiū sed soror nūquā nec mater nec fili? cōcubinarius licet pater ei scotauerit quidquid habet nec filia quia vbi nō relinquitur filius legittim? post patrē tūc nauigium qd dicitur styre haffn deuoluitur ad regē Item nota ꝙ nauigia que ptinent ad epm sequuntur iudicium epi.

¶ Hwo styres haffne scal erffue c xx.

Søn maa erffne styre haffn effther fadher oc fadher effther søn oc brodher effther annen en systher erffuer ey styre haffn eller modher oc ey slegefredh søn oc ey dather Tho at mā skødher hn slegefredh søn alt thet han aa tha mo han ey tho skøde hannū styres haffne forti ath hwor som ey er atelkone søn effther fadher eller fadher effther søn tha erffuer komghn̄ styres haffn The sthyres haffne som til biscops dom ligghe the fylghe e biscops dom.

¶ Frater post fratrē nauigiū heredetare debet si est heres suis in aliis bonis et aliter nō § xix thord Filius pōt Quare filius et non filia vel mater quia tales psone nō sunt habiles ad seruiendū in expedicōe sicut in simili de feudo in ti de gd succeſſione in feudo c per succeſſis § ad filias quia potēti ad illū seruiciū faciendū est talis hereditas deuoluēda ar de pthi in feu aliena per fredericū § firmiter quāꝙ cū feudū deuoluitur ad filiā ꝑpter pactū vel quia talis cōdicionis est feudū vt in ti de succeſſis feu c seqt § filia vero Itē ꝙ fili? illegitti/

mus nõ succedat ar ex vsib⁹ feudi ti si defeudo fuerit ꝯtrouer
sia c naturales vbi filij naturales tñ nõ succedũt i feudo neqȝ
soli neqȝ cũ legittimis Itẽ ibi styre haffn Itẽ. nota ꝑuilegium
ecclesie ꝙ bona ecclesiaꝝ non redeunt sub rege sicut bona no-
bilium vtsup̃ e c xviij.

Om bothe maal Caplm xxi.

Siquis ꝓ homicidio iustã firmauerit emendaȝ
sine gørsom tũc soluat xviij marcas denarioꝝ
ter vel recõpensatõȝ plenariã qđ đr ful wirting ꝓ
tãta pecunia sed totũ debȝ emẽdari infra ãnũ Sȝ
illud qđ vocat̃ gørsom tantũ erit quantũ fuerit p̃di
ctũ qñ emẽda fuit firmata qꝛ quilibet tantũ offert
in gørsom quantũ timet in causa Sed si aliquis iu
rat̃ ad emẽdã tũc hoc ẽ etiã xviij marcas denario
rũ ter sicut dictũ est.

Om bothe maal Caplm xxi.

Esther mã ful bødher for mandrab vthñ gør
som tha bøde hã tryñe xviij mark thȝ er, tryn
ne atten mark pẽninge eller ful wyrthingh for so
mãge pẽninge en alt scal bødes indhen iamlinghe
En gørsõ ere e som førre wordher melt ther both
festes fortiat, awe woldher mesth gørsom Swa
ries mã oc til bødher ta er thȝ oc tryñe xviij mark
som sauth er.

Siquis pro homicidio Nota § in eodẽ c scȝ arve voldher gør
som est in ꝑte abrogata vt ptȝ in cõstituciõe erici regis dacie
§ ix vbi đr ꝙ prohibitũ est vindicare i aliquẽ cõsanguineũ in-
terficientis q̃diu vixerit qui occidit et s̃ li ij c lxxij quicũqȝ se-
mẽ vbi đr ꝙ ath hwer man scal dele sigh til rette oc ey tage
sig self reth et vtsup̃ li ij c xxviij siquis iuratur in glo § Nota
ꝓhibitũ est Recõpẽsatiõe plenariã Nota ſm leges imꝑiales
ꝑ manus lfi mãdato ꝙ nomine sufficiẽtis cautionis intelligi-

mus piguora vel fideiussores cõcor ber de cõuersiõe cõiugatorum ex publico super ꝯ sufficienti et cõcordet textus sup li. ĳ cix § li ꝯ sufficientis valoris Siquis pro homicidio Pena criminalis pro homicidio est in maioribus deportatõ in minoribus decapitatõ vel bestĳs subiectĳ ut ff ad l cornelia de siccarĳs l eiusdẽ § si et l pen et C e ti l is qui cũ telo per glo hic tñ ciuiliter puuitur homicida et licz quis per hoc cito inuitat ad occidendũ põt tñ ista cõstitutõ saluari attẽtis circũstancĳs terre et raritate hoim ꝑpter quas causas aliter põt statui aũ e non debet decousangui et affini quantitates autẽ emende hic posite sunt arbitrarie seu voluntarie Itẽ in certis alĳs legibus in selandia habetur de emẽda ab hĳs qui faciũt homicid cõsilio auxilio .i. inflot et folge oc eller mz odh ellẽ egh qualiter emendant ad amicos ad minus ix mark et ad regẽ ad minus iĳ mark sic etiã tenẽtur recipere puiam iuxta c sicut dignũ de homicid vide in legibus seland c xxx i ĳ li ꝛ c lx viĳ iĳ li de hoc xxiĳ q vlti c vlti qualit peniteãt assistentes.

Hwor xl mark fylghe annẽ both c xxĳ.

Siquis aliũ occiderit in expeditione vel cõcursu qd dr samlet vel in placito vel in via placiti vel domo ꝓpria vel in curia sua vel in hæreth in q̃ ẽ rex vel in ecclesia vel cimiterio vel villa forensi vel cum cultello vel aliq̃z tenentẽ stiuam in aratro suo tũc soluat sꝫ ꝑter iustam emendã xl marcas heredib9 interfecti ꝛ alias xl marcas regi si obtinuerit pacẽ suã et iuratus fuerit ad emẽdã Sꝫ si fugerit pace priuatus emẽdãt cognati eius sicut pri9 pretactũ est Ceterũ in oibus ꝑdictis locis quicũq̃z vulnerauerit aliquẽ vl ꝑdatus fuerit qd dicit' bartes soluat sꝫ vltra aliã iustã emẽdã xl marcas bõdoni ꝛ totidẽ regi Itẽ vbicũq̃z fuerit alicui i locis ꝑdictꝫ in fidie posite et insult9 tũc ille qui insult9 vel insidias posuit sꝫ soluat vltra iustam emẽdãz xl mark

bondoni et xl mark regi et ille qui se defēdit iudicabit excusat? q2 qlibet licet oī iure defēdere seipm

¶ Hwor xl mark fylge annē both c xxij.

Hkaber mā annē i lethingh ellir samleth eller a thingi eller a thing waie eller i sÿth eghz hus eller i thet hareth ther komghen er i eller i kirki eller kirkegardh eller i købingh eller meth knÿff eller bonde ther han holdher a sin eghen plogh tha bøde ther drab othen retthe mābødher e xl mark hins arffning ther draben worde oc so komghen om han huldher sin fredh oc kōmer weth bødher En flyr hā fredløs tha bødhe frendher. som føre er sauth J alle thÿsse stadher ther nw er sauth hwilkhen man som wedher anned saar ellē barier tha bødhe hā e ower ānē rette booth xl mark bonde oc so komghen othen at annē wordher laghe lauth oc areth weth J tÿsse stadhe thī sauth er tha gilde hā ther areth wethe so som sauth er oc hā were sagheløs thī sigh worde forti at hwer mā er loffuet mz all logh at warie sigh selff.

¶ Siquis aliū occide. Thette er thī reth som scriffuē oc statfesth. er aff komghen oc righēs raad som kalles gardz reth i kōninghī gard vpa hnse oc pa feste oc then samme reth er vut oc giffuē all righens raad som ere bisp ridder. oc swene i hans raadh ere oc serdeles alle komghens vmbosmen oc hoffnet men oc then samme reth er hwar che helst ere Hwilkhen en man staar i hiel bøde lÿff for lÿff om han wordher fanghī mz ferske gerningher En rymmer han vnden oc kennes hā wer gerningher tha e hwore han wordher grepen miste sÿth lÿff.

¶ Nota quota fuerit emēda interfecti qre vel sup li ij cix & l iij c xxi Siquis .p ho. Siquis aliū Hic in isto c fit dubiū quid solvat mandans l' cōsiliūdans hoc corrigit p thord § x pro delictis in l x contentis Villa forensi In qualibet villa forensi sine

veridici et neffuingi et quilibet istoꝝ pro suo boostoe soluat sex marcas thoꝛð § xvi Nota de delicto in sultus et similiter de pena vtsup̄ li ij c xxx siquis intrauerit Itē de pena insultus in cōstitutione erici regis dacie filij xp̄ofori regis § i Item de pena insultus in cōstitucione erici regis ꝑoris filij erici filij § i. iiij et v Item de pena insultus hic in c xxij siquis aliū occiderit § iij Item de pena insultus in correccione legum § lxxxiij ꝛ similiter § lxxxiij per thoꝛð Item inprincipio constitutionis erici regis filij cristoferi In ecclesia etce. Nota hic nō loquitᵉ quantū soluat auferens violenter bona mobilia de eccl'a sed iste defectus corrigitur per constitutionē erici regis dacie filij ꝑoris erici regis § v Nota insultus non iudicatᵉ pro delicto xl. marck nisi preciderati⁹ insidijs vt hic in c siquis occiderit § vl. Nota vna rō coꝛ ē q̄ dicūt ꝙ aliquē vulnerās cū cultro ł cultel lo nō soluat vltra iustā emēdā xl marcas qꝛ in textu hui⁹ cap fit mētio de locis et nō de cultello qꝛ cultell⁹ nō ē loc⁹ sic em̄ scribitᵉ in k § hui⁹ c in omibus ꝑdict⁹ locis quicūq̄ vulneranerint aliquē nisi fit ibi mentio de cultello.

Ellr̄ mz kniff Nota. so scrift landz domer aff lādz thighz oc ādre gode mē mz hannū Som woꝛ hec mels kaas her erick biørnē her iēs mattisē Ridder iwer iwl moꝛthn̄ krabbe oloff mwnck laas daan ion aliferse iep maghnse albert skeel erickowl mo ritz niesē oc las skate lādz defsner oc fler gode mē sō ta vpa lādzthigz nerverēdes woꝛ oc saude foꝛ rette efftr̄ to mēz til tale oc swar sō hednis iepsē aff noꝛrleē i haroſpsel oc en hed pethr̄ kopmā aff lem wygh at woꝛ saar mz kniff ep gioꝛt i te stedher sō logboohn̄ holdhe sō er i lethig eller sālig eller a thi gi eller a thig weie ellr̄ i syt eghz hus eller i thz her ret thr̄ komghn̄ er eller i kirki ellr̄ i kirke gard ellr̄ i kobig eller bōde ther holð a sin eghn̄ plog tha er kniffs saar ep idhi mer broð efſthr̄ landz log en iij mark bōde bøde oc skadhn̄ of iij mark kōgē Da.

3 116

Anno dm̄ M cd lxi Sabbato proximo ante festū beate marga/
rete . Siquis aliū occiderit Notabile capl'm ꝛ equissimū quia
circūstan. aggrauant delictū de quo per glo in c cū quidam
de iureiuran sicut ꝓus s̄ li ij c xxij Siquis fuerit pace ꝓuatus
defendere seipm vim vi repellere licet ff de iusticia ꝛ iure l vim
vi et ibi per glo Hic corrigitur dubiū quid; soluat regi et bou/
doni cōsiliū dans vel mādans delicta et hoc contenta per
thord § x qua mādet tenet' vt faciens quia idez mādare ꝙ fa/
cere de sen ex muliere et c ti c nup Jtez nota ꝙ hec correctio ꝑ
thord intelligi debet de iure regis et bondouis quia nichomi/
nus satisfaciat leso ꝓ dāpno et iniuria et idē ius ē de ratiha
bitione quia eadē ratio in multis casibus. Sequitur vtrum
aliquis ꝓ conui delicti husfredh oc gardfredh sit ipse iure pa
ce ꝓuatus vl' liberabit' ꝑ solutionē xl marcaꝝ ptz s̄ li ij c xxx.
Siquis intrauerit in glo.

Draber mā annē a bøth bødher c xxiij.

Siquis primo recepit emēdam et postea occi-
derit hominē vl' vulnerauerit vel in ipso aliquo
modo vindicauerit ꝓ illa causa ꝓ qua prius emē
dam suscepit si pacem obtinuerit et in terra iurat'
remanserit ꝛ iuratus fuerit ad emēdam primo ex
ponit totam emēdam quā recepit ꝛ postea soluat
iustā emēdam siue pro homicidio siue pro vulne-
re Sed si aliquis dephensus fuerit pro talibus fo
refactis qualia dicta sunt i hijs duobus capitulis
et rex animaduerterit in illū tunc nichilominus sol
uant cognati eius duo saal ꝙ vocatur etteboth qꝛ
hoc erit ei pro priuacione pacis hoc est for ful fred
løøs maal qn̄ rex vl' fecerit eum decapitari vel alio
modo in ipsum duxerit vindicandū.

Draber man annen a bøth bødhor
Capitulum xxiiij.

Drabet mā āne a bøth bødher eller saarer ellr
heffner a hannū nogher lwnde for thz maal
ther førre er aff ganghet holdher hā sin fred oc lā
dhz oc kāmer weth bødher tha lade wth først alt
thz ther taghz wor at boodh for the gerningher
ther hin war førre with oc bøde sithñ retthe bødr
for mandrab om drabz wordher oc for saar om
sareth wordher En wordher nogher mā taghen
for sodan geringh som sauth er i tyffe tho capitel
oc retther komghñ ower hās hals tha bøde hans
frēdhē the to saal ther etteboorh hedher forti thz
staar hin for ful fredløøs maal thee komghen la-
der ower hans hals retthe.

¶ Siquis pmo recepit Nota q hic est defectus qr text? iste nō
loquitur de illis qui infra trengas occidūt et vulnerāt vel q̄
pena tales puniantur et ideo iste defectus corrigit p thord. in
cor § lxv. Pūs occidet recepit emendā et postea occiderit ho-
minē et vulnerauerit Nota secūdū leges ff ad trebel l qui ita
hosti fides seruanda ē xx q i noli ij q iiij innocens sz in hoc ca-
su sufficiens cautō prari nō pōt ar de resti spo c lrās in fine ꝛ
hoc pp̄ter fragilitatē cautionis ꝛ iō testimoniū fideiussorū
p trenga vel pace vel inimicicia capitali vl p mortis insidijs
vel membroꝝ vl quocūq modo cōsimili adeo validū ē ꝛ eo fir
mū q cōtra illā nulla lex pualebit hec accersi? i lege pallegata
quis ita Dreber mā annen a both bødher Eller i kirke eller i
māz eghz hus thz er orbothe maal sic itelligit q occisor ad e-
mēdā vēire nō poterit nisi pus p eo intercesserint csanguinei
interfecti in cō eri re. Siqs pmo recipit Nō i simili de rapina qr
res ablata instituit ꝛ cū hoc triplū insti vi bonoꝝ raptoꝝ § i
sz si aliqs opponit cōtra istud qr crimē p mortē extinguitur
C si reus vel accusator mortu? fuerit l i ꝛ ij Itē ex delict; defūt
ti heredes nō sūt puniēdi C de delict; defūctoꝝ l vnica Rūdet
q crimē extiguit q ad psonā nō āt q ad bona ar l si ios l cōuis
C si pendente appellatione mors et quia presumit bona ad

heredes peruenire tenent etiā insolidum propter immanitate
criminis sicut plures exceptiones ponuntur in glo si dicte l
unice a regula principali et per hoc respondetur ad secunduz
ar qua propter si cognati renūciauerunt hereditati ꝛ bonis
equū est eos ī aliquo nō teneri ar l ij C de iure de liberādi vt
vt sup li i cxxvi per textū in si

¶ Hwore bødes for valroff c xxiiij.

QUuodcūqꝫ spoliatū fuerit ab aliq̄ mortuo si
ue sint vestimēta siue arma auꝝ vl argētū vl
denarij h̄ vocat valroff ꝛ ꝑ eo emēdabit xl mark
ꝛ si negauerit qui fecit defendat se ꝑ nefn i kyn.

¶ Hwre bødes for valroff c xxiiij.

HWat som man røwer aff then man ther dra
pen er ātthen kladher ellr̄ wabē eller sølff eller
guld eller penninge om han haffde a sigh thet er
walroff oc bødes for xl mark eller waries meth
nefn i kyn.

¶ Nota q̄ qui morientem molestant aut sepulture iniuste
impediunt aut funeri iniuriantur vel ad domum moribundi
accedunt ipsum vel alios molestant vel eius rebus signa im
ponant cadant ab accione et in tantūdem condempnantur
heredibus iniuriati et publicatur tercia pars scilicꝫ bonorū
eorum et fiunt infames idem in eis qui circa funes peccant
C de sepulchro violato et publice auctor.

¶ Item qui dūm nec debet impedire sepultura pretextu debiti
vel cuiuscunqꝫ obligationis C de sepul viola l cum sit Nun
quid propter debitum sepultura alicuius poterit impediri di
cunt quidam q̄ nisi creditoribus de solutione debitorum ab
herede vl cōsanguineis defūcti sufficiēs cantio det de soluēdo
dūmō sufficiēs sit corpꝰ defuncti nō tradet ecclatice sepulture ī
ꝑiudicium creditorꝫ sed contra ꝑ regulam cui excōmunicamꝰ
viuo cōmunicamꝰ ꝛ mortuo xxiiij q ij c sane Itē nec dꝫ sepul
tura defuncti impediri ꝑtextu debiti vel cuiuscūqꝫ obligatōis

¶ de sepul viola l cũ sit vt ẽ hic in glo: preteriti alia sacrã eis sunt concessa ergo istud sacrale scilicet sepultura ecclesiasti ca non debz eis denegari x c v d c illico sed cõtra ĩfra e c xxxvij in textu et in glo ꝑ euidencia istius q̃stionis distingue sic aut talis et debitor ex cõtracta et sic nõ impeditur aut ex malefi cio et tunc impediatur notatur per archid i rosario ij q vi ab executore in add in fi et hoc ꝓnunciatũ est in curia romana. Quodcũqꝫ vce. Nota declaracionẽ et penã pro valroff ka § de sepulchro violato aũt Item qui dũm et de ista materia vide isto e c in glo.

¶ Hware ther bødhes for afshogh aff lemende man Caplm xxv.

Si quis amiserit liguam suã nasum oculos am bos vel ambas manus vel ambos pedes vel instrumenta que pendent in braccis emendabitur ꝑ hys omnibus sicut ꝑ homicidio Sed si caru erit vno oculo vel vna manu vel vno pede ꝑ quili bet istorum emẽdabitur tantum quãtum ꝑ homi cidio Sed siquis caruerit auricula sua emendabi tur quarta pars emẽda vni? hominis qr vulnus il lud tegi põt et occultari crinibus et mitra Item no ta qꝫ ꝑ pollice abscis͛o emẽdabit͛ quarta ps onius hois Itẽ nota qꝫ vbicunqꝫ vnguis fuerit abscisa ꝫ sup͛mus articulus qui dicit͛ poherste ledh tũc emen dabitur ac si totus digit? esset abscisus Itẽ ꝑ in dice et ꝑ medio et ꝑ quolibet eorũ emendabit͛ oc taua pars emende vnius hominis Item ꝑ alijs duobus extremis et ꝑ quolibet eorũ xoi ps emen de vnius hominis.

Mysthẽ mã sin twnge ellẽ nase eller bode øghñ eller bode hẽdher eller bode føddher eller ant

bodh ther i broghen hengher tha bødes for tysse
ful manz bøder En mysther mā eth øwe eller en
hand eller en food for hwer tysse bødes halff mā
bødher En mysther man syth øre tha forti at thet
ma høles meth hwe oc met haar tha bødes ter so
re fierthingh mā bødher For tømelsingher bødes
fierthing mābødher oc for the ādre fire oc frertig
manbødher tho so at fore the tho neste bødes for
hwer there ortin lood aff en manbødher Oc for
the to yderste sette lood aff en mābødher Oc wor
som nagel worther aff hoghen oc thz yderste led
bøde so fore som fingher wor alt affwe.

Siquis amiserit Nota textus huius capituli generalit' loq̄
tur de lesione cōmuni oim hoim sed spālitēr nō loquit' de ho-
minib9 regis nec mentionē facit de insultu qui defectus corrigi
tur p thord in cor § lxvi Itē vtrū veridici discernere dūt de in
sultu et vulnere feri cū cultello per thord § lxvij. Nota qño p
aff hogh aliquis puabitur pace sua li ij c xv § ij Siquis ami.
ffō quia per hmōi mēbra depdita et homo dr morbosus ff de
edilitō edctō. l si hoies et l sui āt et l si cui lingua et qp minus
emendat' p pte facit qr que rō de toto et de parte ff demerē-
di l que de tota.

Om lesth Caprtulum xxvi.

SI mēbra alicuius impedita q̄ dicūtur lyde licz
pnt extendi et recurvari p hijs tn̄ emendabit
sicut arbitratū fuerit a bonis oratorib9 Sed si fu-
erint mortua et penitus inutilia tunc emēdabit' p
eis ac si essent absisa.

Om lesth Capitulum xxvi.

VOrdher māz limer lyyth oc wordhē tog nøt-
telig so at hā ma thz krympe oc recke ta skal
thē fore bødes so sō ther wordher wyrt aff gode

mē En wordher thz døøth oc aldels wnytthe tha bøde so fore som thz wore affwe meth allr.

¶ Si emēda alicuius ſtō q̄ eq̄ pollēt mortuū et arescūt cū q̄s in op? mēbri non possit ar l' idē ossibus ſt de edilitō edictō.

¶ Om saar bood Caplm xxvij.

SIquis fuerit vulnerat? z agit in eū legalit̄ qui eū vulnerauit tūc dz emēdari p̄ vulnere infra quidenā postq̄z illū cōuicerat z illud qđ vocat̄ lesth remaneat in tātū ad expletōz vni? āni z tūc emen dabit̄ p̄ eo ſm q̄ fuerit arbitratū hoc tñ p̄uiso q̄ pri? satisfactū ſit p̄ vulnere z ſi noluerit emendare ſm q̄ dictū ē tūc p̄t eius māhellet søghes.

VOrdher mā saar oc deel hin thz mz loghen a hānū thē hānū thz giorde ta scal saar bødes i-dē trȳne fem effther at saar er hānū lagdelt a hād oc lest stāde alt til iamling er wdhe so som ta wir thes lesth so bødes tha effther gode mē tho at føre er bøøth for saar En wil han ey bøde som melt er tha mā hans māhelleth søghes.

¶ Siquis fuerit vulneratus fa l Si vulnerato ſt ad legē aqui leam tūc petitur declaratō q̄d ſit māhelleth ſtndetur Thet er māhelleth maal forti at han so fordeles at hā mo worde fred/løs om han ev bodher.

¶ Om mā ladher sȳth māhelleth søges c xxviij.

SIquis p̄mīſit se cōuinci p̄ suo māhelleth hoc ē ladher sȳth māhellet søge tūc emēdabit p̄mo iustā emēdā p̄ delicto ſibi imposito et postea tres marcas regi z tres bondoni Itē ſi occiderit eū quē pri? cōuicit hoc est ther hā søge til māhellet p̄pter hoc nō priuabit̄ pace sua et ſi vulnerauerit eū nihil p̄ eo soluat.

119

¶ Om man ladher syth manhelleth
søges Capitulum xxviij.

Ladher annē mā syth māhellet søge tha bøder
hā først ful bødher for the gerninger ther han
worde lagsøgt fore oc sithen iij mark ower retthe
bøder oc iij mark komghn̄ Dræber annē then mā
ther hā søgte til hās māhellet tha holdher han sin
fred En bærier hā hannū bøde icke fore.

¶ Siqs pmis hic dat lex auctoritatē vindicādi ido ꝫm leges
nō peccat nec ꝫm eas punit᷑ C de adulteris l gtus ꝯuis cau
cius et honestius esset talē cōtumacē puniri p iudicē q̄ ꝑ ptem
ne ps plus in vindictā q̄ in iusticiā videatur ꝓcedere ꝑ nota
ta sup li ij c lxxxvi et s li ij c lxvij in glo.

¶ Om saar i antleth Caplm xxix.

Pro vulnerib⁹ q̄ nō pn̄t tegi nec occultari mitra
vestib⁹ vel crinib⁹ sicut sunt illa q̄ fiūt in facie
vel i manu duplo pl⁹ emēdabit᷑ q̄ꝫ ꝑ aliis vulneri
b⁹ Sꝫ si aliqd lyde interuenerit velud si os in ali
qua pte cōtractū fuerit vel ocul⁹ vel nasus tūc dꝫ
illd a bonis oratorib⁹ estimari et ꝫm hoc emēdari

¶ Om saar i antleth Caplm xxix.

Or mā saar i antleth oc alle the saar ther mā
mo ep hylli mꝫ klædher eller met haar so som
er saar i'antlath oc a hand tha bødes e halffue me
re fore en for ander saar En wordē lyde a so sō er
at mwndh staar wrāg eller øwe ellē næse tha wyr
des thꝫ aff gode mē oc bødes ther effther.

¶ Pro vulnerib⁹ Or emēda estimet᷑ iuxta q̄litatē vulner⁹ seu
dāpni dati isti de iniur⁹ ꝯ pena Pro vulnerib⁹ Nota qd soluat
regi ꝓmulgās vuln⁹ in placito et cū veridic⁹ nō fuerit ꝓsecut⁹
declarat᷑ ꝑ thord i cor ꝯ lxxiiij Sꝫ si vuln⁹ nō fuerit ꝓmulgatū

in placito tūc exactor ꝓ iure regio agat cōtra iniuriantē ⁊ in/iuriā passuꝫ nō ꝯpetat quocūqꝫ mō vt in corꝑ thorđ eodē § scꝫ lxxxiij et sup̄ li ij c lxxxij Quicūqꝫ in glo.

¶ Hwor bødes for saar c xxx.

Pro omni vulnere qđ nō est been hogghn̄ nec perforatū qđ dicit̄ gømenstwnghꝫ emendabuntur tres marce denarioꝝ Sed si illud sit hulsaar vel beenhogghꝫ ita ꝙ ossa eruant̄ vl' citatrix in ipso osse remāserit et fluit supra et inferius vel si duo habuerit foramia qđ vocat̄ thwimønt saar sicut aliquis ꝑforatus esset in crure coxa brachio l' manu vel vbicunqꝫ ꝑforatū fuerit in corꝑe hominis sꝑ ꝓ eo emēdabūt̄ sex marce denarioꝝ Item nota ꝙ veridici p̄nt iurare vnū hominē ad quinqꝫ vulnera et nō ed pl'a ꝓ vno delicto.

¶ Hwor bødes for saar Cap̄ xxx

Dette saar bøther ther ey er been hogghen oc ey er gømenstwnghet tha bødhes ther fore iij mark pēninge En er thꝫ hulsaar eller benhogghꝫ so at been tages aff eller aaer er i thꝫ selff been oc flydher op eller nedher ellr̄ thwimønt saar so som at mā wordher stwnghn̄ i gømē laar eller legh eller arm eller hād eller hware som gømē stwnghn̄ wordher/a māꝫ lyff ta bødes e sex mark pēninge fore En til fem saar mwe sandmē en mā swarie at en gerning oc ey til flere.

¶ Pro omi vulnere Iste q̄titates emēdaꝝ sūt arbitrarie ⁊ ꝙ pl' ꝓ vno q̄ ꝓ alio emēdet̄ ptꝫ ratio ex p̄cedentib' Itē de iuramēto medicoꝝ sup̄ li ij ⁊ xij ⁊ ꝙ reus purget se iuramēto vide li'li ij capit' c

¶ Om saar liwē oc fylges ey c xxxi.

SI vuln⁹ fuerit publicatū ꝛ postea ꝑ veridicos minime ꝓsecutū quotquot ꝯfess⁹ fuerit incausa tus tot emēdet ꝓut dictū ē Sꝫ si plura īputata fuerit negat ille ꝑ nefn i kyn Itē nota ꝙ si ossa fu erit eruta et incausat⁹ ꝯfessus fuerit se hoc fecisse emēdet ꝓ quolibꝫ illoꝝ tres marcas denarioꝝ et si negauerit expurgabit se ꝑ kyns nefno.

Om saar liws oc fylges ey Capͥ xxxi

LIws mā sýth saar oc gāgher wet ther secthꝫ er bøde so som sauth er en wides hannū flere dyle mꝫ nefn i kyn En er been afftaghꝫ oc gāghē hā wet thꝫ giorde ellrr scal wit gāgē bøde for hwē therē iij mark pēninge en gāgher hā ey hweth dy le meth kyns nefn.

¶Si vulnus Qualit̄ loqͭnr de cōfess̄ placꝫ ꝑ l ff de cōfess̄ q̄lit̄ v̄ro reus negādo ꝓbet ē cōtra notata s̄ li e c c ꝛ optime facit c ad nrām de ꝓba cū sua glo q̄ de tl̄i scribit̄ cōtra abustōꝫ da coꝝ i hoc ꝙ re⁹ uegaus dꝫ ꝓbari Si ossa fnerit Nota ꝙ hmōī ossa ꝓbari dn̄t testimouio medici ꝛ duoꝝ testiū fidedignoꝛuꝫ nec lex p̄ualebit ꝯtra illud et hoc ex cōsuetudine qꝛ cōsuetudo est ius moꝛib⁹ institutū ꝙ ꝓ lege accipit̄ l d̄ cōsuetudo.

¶Om bardagh Capl̄m xxxij.

PRo ꝑcussione baculi vel lapidis vel ossis vel pugni vel areptōe criniū vl̄ ꝓ detrusiōe ad t̄ram emendabunt̄ sex marce denarioꝝ vel icausa tus expurgabit̄ cū nefn i kyn Sed si aliquis fuerit ignominose lesus qd̄ dicitur trelbordh ita ꝙ de v̄ beribus illis iacet et est in vtilis qd̄ dicitur wkføør ille qui hoc fecit tenetur sibi preuidere expensam ꝛ expensam medicoꝝ et postea emēda er ei xij mar cas denarioꝝ.

¶Om bardagh c xxxij.

x iij

FOr stafs hogh oc steens hogh oc beens hog oc nawe hogh oc haar grÿb oc iord skuff scal hā giffue ther secthz er anthñ sex mark bood eller nefn i kyn En wordher mā trelbordh so at han mo ey bære sigh selff aff thet sleth men aghes the dhen eller bæres oc er been brodhen so at han ligger ther aff oc er wføør tha han ther giorde gerninger er skyldugh ath holdhe hans costh op oc giffue leghe løøn oc bødhe sithen a xij marck peninghe.

¶ Pro percussiōe baculi Nota q lesus aut hēbit sex marcas p delicto et insuper resartionem dampni aut defendat se cū nefnd i kyn sed exactor ex parte regis fiat iuramentum xij hominū pro defensione si incausat⁹ negant aut satisfaciat regi pro emēda delicti secundum legem quia non putandum est q in tali excessu sit immunis vel exps ab emenda delicti quia regi fiet pena pecuniaria pro delicto aut iuramentum xij hominū vt li ij c lxxxij. Sed leso emēdam pro dampno et delicto vt hic in iij li quasi per totum et etiam ex constitutione imperatoris et xij cōsiliariorum regni vt in prologo Expensam medicorum Nota expēse medicorum probantur testimonio medici et duorum testiū fidedignorum similiter ex consuetudine vt s c primo Pro pcussiōe baculi Iste emēde sunt volūtarie sz p salario medici ē lex q actōe ff ad legē aqleā Itē p pcussiōe baculi aut tutori cōfratꝝ ꝟ sororꝝ i cōmūitate nichil soluit vt sup li i c xxx Vitric⁹ i glo ꝟ s li ij c lxxxij quicūqꝫ § ij p textum.

¶ Om mā for saar aff annē māz fæ c xxxiij.

SI q̇s vulnerat⁹ fuerit de aiali alteri⁹ qđ dr fæ siue de eq̇s siue de pecorib⁹ siue de cane siue de aliq̄ alio aiali tūc possessor aial' debz soluere impēsas medicoꝝ z si viciū aliqđ incurrerit qđ dr lyde tūc emēdabit p eo tres marcas denarioꝝ z si negauerit defendat se xij hoim iuramēto.

Om mā for saar aff annē mā3 fæ c xxxiij.

Sangher mā saar aff ānē mā3 fæ āthñ hors el-ler nød eller hwnd eller nogher anneth fæ tha scal bōohñ ther fæ otte giffue leghe iøøn En sāghē hā ther aff lyde tha bøde hā lyde ther fæ otte tho worøher th3 lyde ey mere en iij mark En vyl han wærie sigh m3 xij menz eeth.

Siqs vulnerat9 Fa l ex hac lege ff si qdrupes paupiem fecis se dr Jrē qlitas emēde hic posita ē voluntaria l3 iuramētū rei an sit licitū pt3 ex pmiss sup li ij c iij z li iij c xxix.

Om mā hoggher annē mā3 hest c xxxiiij.

Siquis voluerit vulnerare aliquē in equo et ca rēs hoīe vulnerauerit equū tūc emēdabit pro vulnere equo inflicto pciū triū marcarū ac si hoīm vulneraret z insup equū vulneratū ad se recipiat z faciat eū adeo bonū sicut ne fuit vulnerat9 S3 si equ9 fuerit mortu9 vl' debilicat9 qd dr lyth soluat ei tantū preciū ꝓ quanto fuerit pri9 estimatus añ q3 fuit vulneratus z iusup emēdet ei iij marcas S3 siquis secando tetigerit vestimentū alteri9 cum ar mis qd dicit hoggher soluat tres marcas vel defē det se cū nefn i kyn.

Om mā hoggher annē mā3 hest c xxxiiij.

Vil mā hogghe annē a hest oc misther mā oc hogger hest tha bøde for th3 saar hesthñ feck tre mark so sō hā hade hogh3 manne oc then hest ther hā hogh tage thñ til sig i sin hefft oc gøre hā nū so got som hā wor førre en hā wor hoggen. en wordē hesthñ døød ellr lyyth gialde hesthñ ef thē so som wor wyrth før en hā wor hogghñ oc bø-

de tho iij mark En hoggher hā manz kladher oc gandher weth bøde for iij marck Dyl han giffue fore nefn i kyn.

¶ Siqs voluerit Nota hic punit affect⁹ qūuis nō sequit effect⁹ iutēt⁹ fa c nup de biga qꝛ in maleficijs spectat volūtas nō ex it⁹ ff ad legē corneliā de sicarijs l diu⁹ Wāqꝫ fuit vulnerat⁹ ali bi dr qꝫ videat ad pciū maximū infra xxx dies pteritas isti ad legē aquileā § hoc cū capite Jtē si aliquis volūtariū est·

¶ Om mā lær annē sine vaben c xxxv.

Siqs cōcesserit alicui arma sua et nescit quid in tēdit cū eis facere qui ea i ꝯcessu habuerit et si postea interfecerit aliquē vl vulnerauerit l' etiā ali quā aliā stulticiā gegerit ꝛ imputatū fuerit ei qui si bi ꝯcessit arma defendat se cū iuramento xij hoim qꝫ nō ꝯcessit ei ad dampnū suuz Et si ꝯuict⁹ fu- erit emēdet tres marcas Sꝫ si cōcesserit ea alicui manifeste qn duo ꝯtēderit ad inuicē p frycthe ord ꝛ ille postea cū eis vulnerauerit aliquē tūc l' soluat iij marcas denarioꝝ vl' defēdat se per nefn i kyn.

¶ Om mā lær annē sine vaben c xxxv.

Lær mā annē sine vaben oc wedh ey hwat hā wil mz thī ther atlone tagher gører hin sithā nogher skade mz anthen dræber eller saarer Word thz hānū wijth ther læde vaben tha wærie sig mz xij mēz eeth at han læde thī ey til hās skade thē skade feck En faller han atloghen bøde fore tre mark En leer han thī openbarlige ther tho mē deles weth mz frycthe ordh oc gører hin skade mz ther atlone togh tha wærie han sigh anthen met nefn i kyn eller bøde iij marck.

¶ Siquis concesserit Hic statuitur idem qñ arma cōcedūt in conflictu et qñ extra conflictū qd videtur iniquū quia primo casu nō est p̄sumptio sed secūdo sic idō in secundo casu iuste de- fertur ei iuramentū et primo casu non deberet saltē ita grauiter iurare per notata in c fi de iureiuran et ff e ti l admonēdi Nota hic fit quedā correctio huius capituli p thord § iiij cōtra eos qui interfuerint morti alicui⁹ q̄nta fuerit eorum emēda circa regē et cognatos interfecti.

¶ Om man fangher saar aff annen manz vaben Capitulum xxxvi.

Quocūqz modo quis vulnerat⁹ fuerit de armis alterius qui concessit arma vel soluat iij marcas vel defendat se p nefnd i kyn Sed siquis p se habuerit arma et cū eis vulnerauit aliquem ex improuiso qd dicitur wode emēdat leso et nō regi nec epo.

¶ Om man fangher saar aff annen manz vaben Capitulum xxxvi.

Hwilkelwnde man for saar aff annen māz vaben bøde anthen for saar iij mark eller giffue nefnd i kynd En haffuer han selff vaben i hende oc foer annē saar aff wode bøde wodes gerning Tho før wodes gerningh bødes ey komghen oc ey biscopen.

¶ Quocūqz mō ex iprouiso Contra casus fortuitus nō imputatur nisi culpa qs incidit in casum per c vnicū de cōmodato et c bona fides de de po Respondetur et hoc s'm canones secus secūdū leges vt in c i et c fi de homi xv q i c siquis iratus et l d c de hijs et de materia vide sup̄ li ij c lxxxviij in glo sed de ca fortuitis vide sup̄ li ij c lij in glo Emendet leso et non regi nec epo Nota iste pagraphus siquis per se habuerit arma debet intelligi secundū illud c ¶ Siquis incausat⁹ vt sup̄ li ij. c xlix.

Om mā fangher saar i horeseng c xxxvij.

SIq̄s vulneratꝰ fuerit in lecto adulterij cū vxo ce alteriꝰ ꝛ viuus affugerit postea inde moria tur vādo vz ꝑ eo esse excusatꝰ hoc hā ligge a hās eghn̄ werk ꝛ si testatꝰ obierit xp̄iana fruetur sepul tura Sz si in ipo lectō fuerit occisꝰ tūc occisor debz ferre ad placitū cultcdrā ꝛ lintheamia sangui nolē ta in q̄bus fuit occisus ꝛ nō alibi cū xp̄iana priuabi tur sepultura cū testimonio duoꝝ hoim ꝙ in lecto adulterij fuit occisꝰ ꝛ nō alibi tūc xp̄iana ꝑuabit se pultura hoc ē oc ligge a sin eghn̄ werk Sz vbicūqꝫ aliq̄s fuerit occisus extra lectū adulterij licet crimē adulterij imputatū sit ei ad lꝫ dn̄t accedere veridi ci et hoc suo discernere iuramēto.

Om mā fangher saar i horesengh cxxxvij.

FAngher mā saar i horeseng mz annē manz ko ne oc kōmer hā bort lewēde oc wordhē døød aff the saar tha ligge hā a sin eghen werk oc bōde wære angherløs En wordher hā scrifftħz oc fā gher hā formaal tha haffue hā kirke gard om han døør En wordher hā draben i horeseng tha scal thē drab føre til thinge dyne oc bleer blodpe thē hā worde draben a mz thwigghe mēz withne at hā worde draben i horeseng oc ey ādher stz tha ligge han othen kirke gordh oc a sin eghen werk En hwore som mā wordher draben othen horeseng tho at hannū withes tha sculle sandmē tilom at skilie.

Siquis vulneratus hit ꝑmittit ꝙ vir impune occidat ad uiterū simile in li ḡtus C de adulteris req̄rat tū 𝔅m illā le

gem ꝙ marit⁹ inueniat illū adulterꝫ in domo ꝓpria i actib⁹ venereis cū vxore et dꝫ esse vilis ꝑsona ff e l marito que sunt viles ꝑsone notaꝛ in dicta l marito xp̄iana sepultura simile de occiſ i torneamēto de torne c i vtrū iste occisor sit excusat⁹ q̊ ad eccl'aꝫ Dicēdū ꝙ nō et notat hosti in c ſi vō i de sen ex et notat xxxiij q ij int̕ ij ⁊ de pe c ij Nota ꝙ purgato adultero vel fornicatore eo ip̄o purgetur adultera vel ip̄a fornicaria ꝑ hoc ꝙ notat innocēs de re iud c q̄uis fere in principio vbi dr̄ ꝙ ab soluto adulteri ꝓdest adulterē ꝑ le ff de adulterꝫ l denūciasse.
Nota ſm thord § xxxiij Si occisor dixerit se i lecto adulterij aliquē occidisse habēs ad hoc duos testes nichilominu⁹ dn̄t veridici sup morte iterfecti discernere distinguēdo vtrū int̕fect⁹ fuit i lectō adulterij vl' alibi ⁊ ſi iurauerit ꝙ in lectō adulterij fuit int̕fect⁹ tūc cōgnatꝫ int̕fecti nihil emēdet vt hic c xxxvij § i et ſilr̕ hic i ꝑncipio capl'i ⁊ cōcordet lex impalis ff ad legē iuliani de adulterijs le marito ⁊ hoc verū ſi fuerit ꝑsona vilis ⁊ cui non debet̕ reuerētia vt ibi alias sec⁹ etiā cōcor ber i sūma i ꝺ lex § x sed lex diuina tenet cōtrariū et in hoc cōcor om̄es doctores sed canones vnde exodi c xx Non occidas Itē nota ſm thord § lxv Si aliquis fatetur in placito se cognouisse carnalit̕ legitimā vxorē alterius capiatur et decollet̕ ſi aūt per maritū vxorꝫ accusat̕ in placito ꝓ dicto fctō defēdet se iuramēto cognatoꝝ qd̕ dicit̕ neffn i kvn aut soluat bondoni xl marcas et regi tātū Siqs vulnerat⁹ Nota text⁹ iste ū loq̇t̕ vtrū veridici suo discernant iuramento de occiso in lecto adulterij nec de emēda interfecti igitur iste defectus corrigit̕ per thord § xxvij.
Item nec loquit̕ ſi aliquis fatetur se cognouisse vxorꝫ alteri⁹ nec loquitur ſi maritus vxoris accusauerit euꝫ in placito pro dicto facto ista dubia et defectus corrigit thord in cor § lvij.
¶ Siquis vulnera Nota quicunqꝫ vxorem alicuius carnaliter cognauerit et ipsam marito abstulerit oculte vel manifeste sit ipse pace priuatus ſi in recenti opere fuerit deprehensus ſi vero maritus ipsum accusauerit pro tali delicto tunc debet iuramento stocke neffud defendi vel conuinci ſi fuerit conuictus sit pace priuatus Thord § xci.

¶Om byer Capl'm xxxviij.

Qui habz apes debz eas circūsepire ita q̄ aīa- lia alteri⁹ nō pn̄t eas deijcere ꝛ deturpare sed si sepes adeo sint pua ꝛ ꝓna q̄ animalia pn̄t itra re ad eas et deturpare imputet sibimet ꝛ ꝓpter hꝫ nullā aliam cōsequetur emendā Sed si pecora al terius stimulata fuerint ad mortē extra sepē apud qui possidet apes nichil ꝓ eo soluat Sed si intra sepē stimulata fuerīt ad mortē qui possidet apes soluat alteri dampnū suū qꝛ nō habuerit sepē sa- tis fortē et altā.

¶Om byer Capitulum xxxviij.

Hwo som byer haffuer hā scal selff wrthe thm̄ meth gard so at annen māz fa- mo thm̄ ey ne dher kaste oc spille En er gordhen so lam at an- nen māz fa- mo ganghe i giordhen oc spille them wede sigh thꝫ selff oc fanghe enghen annē booth En wordher nogher manz fa- stwnghꝫ thil døde vthen manz bygardh bøde hin icke fore ther byer otte en wordher thꝫ stwnghet i hiel i bygard gial de effther skadhen ther byer otte forti at hā haff- de ey laghe gardh.

¶Qui habet apes Nota siquis habuerit dampnū ab alieni⁹ animali quia clausura sepū pro suo hegnet est pua vel ꝓna vel multū fragilis imputet sibiipi et nullā cōsequitur pro hoc emendā vt hic et infra e c lx § i exceptis bobus capris et suib⁹ vt e c ij § Qui habet apes Ratio imputet sibi quia sint ī cul- pa nō faciendo fortē sepem ar l q̄ ꝓprio ff de ꝓcuratoribus ꝛ defensorib⁹ § si et ff q̄ metus cā l sicut ꝛ per regulā dampnū de re iuris in vi Si apes alicuius Ratio quia sint in culpa ꝛ notata sup̄ vt dctm̄ est.

¶Om en māz byer flyge pa ānē māz byer c xxxix

SI apes alicuius inuaserint apes alterius qđ dicit flyge op tūc ille cuius apes inuadūtur et deferūtur deb3 homo intimare alij qui forciores apes possidet sub testimonio vicinoꝝ suorū ꝛ si ille qui forciores apes habuerit voluerit habere cu3 eo plenū fellegh tā in apibus fortioribus ꝙ3 debilioribus tūc iudicabit hoc ratū esse Et si noluerit et apes ille ꝗ prius fuerūt debiliores efficiant̄ forciores et cōsumpserit ꝛ interfecerint apes ꝗ eas inuaserāt nullā cōsequit̄ emendā qꝛ noluit secū dampnu3 et cōmodū impertiri.

¶Om en man3 byer flygher a annen man3 etce. Capl'm xxxix.

FLyge annen man3 byer annēs op tha scal hin ther the byer a ther op flyges m3 andher grāne seie hin thil ther the andher byer a Wil han tha ther the kaghe byer haffuer haffue m3 hin, annen fellegh bode om the byer ther wt flyges oc so om the andher tha ma thet wel ware en wil han ey th3 oc forkōmer hine byer sithē the byer ther hās flyge op vide sigh th3 selff forti at han vilde ey skiffte med hin bode gamē oc so skade.

¶Om mā hitther byer c xl.

SI quis inuenerit apes i terra ꝗ dicit wilde wold licet nō habet terrā nec siluā in illo mark et nisi aliquis sequit̄ illas apes tunc ille qui inuenit tenetur possidere Sed si aliquis inuenerit apes in silua alterius non pōt eas recipere si intra arborem aliquā volauerāt et nullam inde conquereretur ꝑte3

vel oram denarioꝝ nisi secutus fuerit eas til sa de
Itē si secutus fuerit eas de curia ꝓpria tunc tenet̃
habere ex illis terciā ptē vel orā denarioꝝ quia qñ
volauerit de ꝯspectu hoim tūc ille possidet qui eas
inuenerit Itē si aliquis inuenerit examē apud in ci
miterio inuentor possidebit illud.

Om mā hitter byer Cap̄ xl.

Hitther mā byer a wilde molde to at hā haff
uer icke iord eller skogh a thn̄ mark oc flyghē
eughn̄ mā the byer ta ex hin skyloug at haffue thē
hitther En hitther mā byer i annē māz skogh tha
ma hā thm̄ om the ere flyghn̄ i træ ep bortaghe oc
enghn̄ lodh i thm̄ haffue vthn̄ at hā fylgede them
til sa de aff sin eghn̄ garde oc tha a hā anthen tri-
thing aff thm̄ om the sculle vptages ellr̄ en øre pē
ninge om hā wil thm̄ løse forti at hwem sō the fly
ge aff ānē māz øwē syn tha aa thn̄ thm̄ ther thm̄
finner Hitther mā oc by swarm a kirke gardh tha
aa hā thm̄ ther finner oc ep annē mā.

Siqs inuenerit De hoc insti de reꝝ diuisione § apū vbi tū
dr̄ ꝙ capiet̄ sūt nisi dn̄s seq̄ret̄ volauerint cōcor § examē isti
de reꝝ diuisiōe Nō pn̄t eas recipe Hoc veꝝ si ꝓbatus fuerit a
possessore silue vt insti de reꝝ diuisiōe § si nos vbi dr̄ plane re
ītegra.i.anteq̄ intret si p̄uideris ingredientem in fundū
tuum poteris cum iure prohibere ne ingrediatur Quid si in
grediens prohibitus non fuerit dicit ꝙ potest eas ī opere vt
insti de rerum diuisione § Apū vbi dicitur itaq̄ si in arbore
tua consederint anteq̄ in alueo tuo includantur a te hoc ma
gis tue esse intelligantur quod volueris que in arbore tua ni
dum fecerint ideoq̄ si alius eas incluserit ipse earum dominꝰ
erit Itē acur dicit q̄d si ingressꝰ fuerit an poterit retinere vl̄
dz ꝙ accepit rñdet̄ cum domꝰ factus sit ꝑ occupacionē nō vi
dam qualiter defuit ar huius § qui tm̄ p̄uidenti consulit vt §

 125

Om man tagher annen manz byer eller stiel Capitulum xli.

SI q̄s inuaſit ſepē apū alteri⁹ qd̄ dr bygardh ⁊ inde ſuſtulerit vl' occiderit vl' furatus fuerit ibi mel tūc poſſeſſor apū p̄t agere i eū ſicut voluerit p neffningos ſiue p veridicos q2 tal' iniuria poci⁹ iu dicanda eſt herrewerck q̄z raan.

Om mā taghr̄ ānē māz byer eller ſtiel c xli.

OM nogher mā faar i ānē māz bygardh oc ta ghr̄ byer oc fører bort dedhn̄ ellr̄ draber thm̄ oc tagher hwnnig tha ma hin ther byer otte dele the effther hwat heldher han wil mz neffnig eller ſāomē forti at thz er liger herrewerck en raan.

Siquis inuaſerit hic iudicat̄ pocius iniuria q̄ rapina facit ſ ſed ex cornelia iuſti de iniurijs.

Om coſtebotz eedh Caplm̄ xlij.

NUll⁹ p̄t cogere aliū ad coſtebotz eedh niſi in caulat⁹ voluerit hoc acceptare Sed ſi illud ac ceptauerit i placito p quacūqz cā ſibi impoſita vel defendat ſe p illā legē in illo placito vbi eā firma uit vl' remaneat ꝯuict⁹ qd̄ dr langfeld tam p bon done q̄z p regis exactore q2 qui ſe obligauerit ad penā aliquā q̄ dicit̄ wlogh debet p eam defendi

Om koſtebootz eedh Caplm̄ xlij.

INghn̄ mā mo nøde ānē mā til coſtebotz eedh uthn̄ hā wil ſelff wittage En tagher hā weth coſteboot z eedh a thigi for hwat ſaag ſō hānū gi fues vinne anthn̄ log ther hā feſte eller were laugf feldh bode for bonde oc for konnghn̄s vmboſman

forthi at hwo som wloge festher han scal wloghe winne Tho alle costeboot eedh thr festes a thinghi sculle oc winnes a thingi.

¶ Nullus statio quia qd semel placuit Item per regulaz qd semel de regulis iuris in vi quia qui se obligauerit vide isto eodem capitulo hic in glo Per illa legē Nota lex debet esse honesta concor iiij d est aūt lex ff de legibus l iura Nota ꝑ quacunqꝫ re Supple non causa turpi nec impossibili sed licita et necessaria nec cōtra deū quia lex iusti non est posita quia qui em̄ spū dei aguntur non sunt sub lege de renūci c nisi cū pridem § dices de regula et licet xix q ij c due sunt Qui se obligauerit Nota hic intelligitur cōditō sed actus legitime cōditionem nō recipiunt vt ff de regulis iuris l actus de elec c significasti per ver In quo tn̄ aliqn̄ intelligitur pactū aliqn̄ causa promissio aliqū conditō sed pactū nō valet nisi fiet secundū leges ff de pactis l iure gentiū § pretor ait et § e c l pacta dicit āt pactū duorū vel pluriū cōsensus in idē ff de pactis l i concor der ver de v sig in c pactum.

¶ Hwar møghet husbonde oc husfrue mwe skøde i mellom thm̄ c xliij.

Quantū domesticus scotauerit domestice vel econuerso siue pueros habuerit siue non robur et fortitudinē nō habebit post mortē illorū nisi heredes illorū in hoc voluerint cōsentire Itē si aliquis eorū scotauerit alicui alteri qui cum eis in cōmunitate non est ꝑtextu alicuius fraudis ꝫ ille postea scotauerit domestico terram domestice vel si scotauerit domestice terrā domestici vel possessionē aliam tūc etiā nō tenebitur nisi cū voluntate heredū quia presumendū est ꝙ domesticus possit inducere domesticā siue per blandicias siue per minas vt scotet sibi quidquid velit ꝫ quedā mulieres

ſunt adeo ſubtiles ꝛ delenefici ꝙ etiã poſſint indu
cere maritos ſuos vt ſcotêt illl'quidq̇d velit ꝛ petãt.

¶ Hwar møghꝫ huſbõde oc huſfrue ꝛc e·c xliij.

Hwre møghet oc hwat huſfrue ſkødhe huſbõ
de eller huſbonde huſfruẽ hwat heldher the
haffue børn ſãmel eller ey tha ſtãde thꝫ icke vthen
at there arwinge wille holle thꝫ effther there død
En ſkødher ãthñ there nogher ãdher mã thꝫ vthñ
there felleg er for nogher ſwÿgh oc hin ſkødher h
thñ huſbãde huſfruẽs iord ellr̃ huſfrue bõdẽs iord
ellr̃ eghñ tha holdes thꝫ ey vthñ rette arwinge wil
le forti at thꝫ er wẽtelicth at huſbõdhñ ma ãthñ mꝫ
awe eller mꝫ vegſel kõme ſin huſfrue til at ſkøde
ſig hwat ſom hã wil. Oc ere ſõme quine wel ſo li
ſtelighe at the kõme wel oc there bonde til at ſkø
de thm̃ hwat ſom the bedes.

¶ Quãtñcunq; Sciendũ ꝙ iſta donatõ ſcḋm leges cõfirmat' p
mortẽ nõ curato vel ex peccato cõſenſu herdũ vt C de donatõi
b9 int' virũ ꝛ vxorẽ li ij l donatões ſiq̇s cõcor l creditor C de do
natõib9 inter virum et vxorẽ et ſufficeret mors viri ad confir
matiouẽ donationis cũ vir ſit dñs rerum ſuarum ꝛ põt mo
ri teſtatus et inteſtatus ratio tñ lrẽ mlrũ vrget q2 talis mu
tus amor põt durare ad mortẽ ſed iſta lex reſpicit ad vtilita
tem heredum ſed lex imperialis perpendit ne alter coniugũ
locuplet' et alter depauperet' ãbob9 viuẽtib9 nõ habito reſpec
tu ad heredes p rõez ꝑdictã fa l cũ mlte ꝯ fcim9 C de donatõib9
ãñ nupcias ff de donatõib9 int' virũ ꝛ vxorẽ ãt ſpectet' in ꝑn
cipio et ꝯ ſi vir et extra de dona int' virñ et vxorẽ c donatõ cu3
ſua glo ꝛ ibi allegatis.

¶ Quantũcunq; domiſticus ꝛc Nota ſecundũ leges imperia
les C de dona ãñ nup l ꝙ ſponſe ſi donatio porrigatur in tpe
mrimonij nõ tenet donatio vt etiã hic Si vero ãñ mrimoni

um donat ei tenebit donatõ vt ff dicit publicaua l cũ sponsus et ff e ti l inter eos et l cũ hic status § siquis sponsã id est cuz conditõ tacita si mrĩimoniũ sequatur secũdũ henricũ boic et concor pisanus in sũma in ṽ donatõ pmo § vij i fine alegãs legẽ pallegatam cũ hic status.

¶ Hwat kone maa affhende ther selff haffuer husbonde Caplm xliiij.

Mulier maritata nichil põt alienare fine cõsilio mariti sui z volũtate heredũ suoꝝ Sz si mulier aliquid scotauerit l' alienauerit marito scotãte z hoc sustinẽte z ille cui scotatũ fuerit obtinuerit possessionẽ q̃ dr laugh heud in bonis l' fine q̃rela mariti tũc pñt heredes ei⁹ reuocare illud p q̃relã z maritus soluat tã bõdoni tres marcasq̃z regi qr sciẽter cõsensit vxori sui scotãti qd nõ poterat appropriare Sz si marit⁹ p se illd reuocauerit cõquerẽdo tũc p eo nichil soluat sz ille qui scotatõz recipit amittat p̃ciũ suũ Itẽ nota q filii⁹ bõdonis nec filia i cõmunitate cũ prẽ eoꝝ nichil pñt alienare de bonis pris fine volũtate sua neqz mercenarij eius.

¶ Hwat kone ma aff hende ther selff haffuer husbonde Caplm xliiij.

Hwilkhen husfrue ther selff haffuer husbonde hwn mo icke skøde bort oc icke ãdher lwnde aff hẽde nogher gootz vthen hẽne bõdes raath oc rette arwing willie En tol husbõde at husfrue skødher noghz borth oc faar hin laugheuth a the coste ther køptes vthũ bõdẽs ka-re tha mwe tho hẽnes arwinghe dele thz efftħer ighñ thz hwn skøte bort oc bonde gialde bode iij mark bondhñ oc kõghen iij mark forti at hans kone skøte whiemelt

B. 4.

oc han miste oc tolde En deel han thz selff effther ighñ tha gialde hã icke fore hin haffue to syth werth tabz ther meth bõdens husfrue køpte En bõdens søn eller bondẽs datther i fellegh mz sin fadher mwe icke affhẽde aff bondhñs hertzski othñ hãs willie oc ey hans leie hion.

Mulier maritata. vt insti quibus al' licet vel nõ § ĩ ibi notatur et per bar in l si estiãtis ff soluto mrĩmonio Itẽ de filijsfamilias Item pater insti quibus al' licet vel non § nunc admonendi et q heredes põt reuocare non placet cũ vir sit dñs nisi excusaretur quia publice vtilitatis est q dos mulieris maneat solua ac et per nostras in si de dona inter virum et vxorem l hic sic statuitur in penã viri illicite cõsentis' Mulier maritata Nota hic in § sed si maritus etce. textus iste nõ loquitur sed maritus possessiones male acquisitas inuitis heredibus resignauerit et q̃le legatũ pro anima sua legari poterit defectus iste corrigi itn cor thord § xxxi Mulier maritata Nota si aliquis ppriam vxorem occiderit vel occidi mãdauerit vel econuerso et ille negauerit tunc nominandi sunt xij de illo hereth quoscũq plures illorũ cõuicerint pro fctõ vl consilio vel mandato sint pace priuati et nunq̃ cassetur eorũ iuramentũ et quilibz cõiurantiũ soluat bondoni tres marcas et regi tantũ Thord § xxvi Nota hic si mulier scotauerit vel possessiones alienauerit et hoc idem sciens et sustinens cõsilio et ope maritus fecerit et firmauerit credo q legitima maneat scotatio siue alienatio et tenet vt sup̃ quasi sil'e li primo c xxxv maritus.

Hwor møghet kone ther bonde haffuer mo giffue til sielie gifft Cap xlv.

Mulier que puerũ habz cũ suo maritõ nõ pt dare pro aĩa sua dimidietatẽ porcionis l' aliquid ml'tũ sine voluntate bondonis Sed si aliquis huiusmodi legata cũ petiuerit incausatus defendet se

pe : neſſn i kyn et nō veridici inde iurabunt Sed ſi
defecerint iuramento cognatoꝝ reponat omnia le
gata Sed ſi mulier non habuerit puerū cū bondo
ne tunc pōt dari pro anima ſua dimidietatē porti
onis ſue Sꝫ ſi clauſtꝝ vel cōuent⁹ aliquis tīe lega
tū petierit ſi pluſq̄ꝫ marca argenti tunc accedant
veridici ꝛ diriniāt ſuo iuramēto Sꝫ ſi aliquid exac
tū fuerit qđ in teſtamēto fuerit exaractū ſub teſti
monio bonoꝝ ſiue a cōuētu ſiue ab eccl'ia ſiue ab
hoſpitali ſꝑ icauſat⁹ defendꝫ ſe ꝑ neſſn i kyn.

¶ Hwar møghꝫ kone ther ſelff ꝛce. c xlv.

Hoſtrue ther barn haffuer weth ſin huſbonde
ma ey giffue til ſielegaffue halff ſin howꝫ lo-
od eller nogher ſtoorth mwn vthen bondēs ia oc
wille En wil annē mā tho kalle a ſodā ſielegift ta
ſcal bonden forwarie mꝫ neſſn i kyn oc gange ey
ſandmē til En faller han atkyns eedh lade wth
thet ther giffuet wor for henne ſiel En haffuer
huſtrue ey barn wedh bonden tha mo hwn giff-
ue ſin halff howꝫ loodh borth til ſielegifft Kal-
ler tho cloſthē a oc er thet mere en marck ſølff ta
ganghe ſandmen til En for hwat ſom ey er ſcriff-
uet i manꝫ teſtamento meth gode menꝫ with-
ne byrdh oc kloſther kaller a eller kirkhe eller
ſpital ther hwordher bondhen e weth neſſn i
kyn.

¶ Mulier q̄ pueꝝ hꝫ Nota differētia inť mun⁹ et donū mun⁹
ēm ex cā ꝟ ſine cā donū ff de ỏ ſig le inť donū io au ỏ heretic;
ī c accuſat⁹ i ỏ mū.ra i glo inťliniari ī vi Nota hnat huſtrue ꝟ
filia ꝟ fili⁹ bōdonis pñt alienare ꝟ mercenari⁹ vt ſꝫ ꝟ c ꝑrimo

128

et sup̃ li i c xxx § vlti. et c xxxix Mulier ratio prime ptis ē ne puer exheredetur vl' careat sua legittima sine culpa sua hec ratio cessat in ij iuramentū āt de quo hic est periculosum et legi contrariū iuxta prius dctā vt s li ij c ciij Nota circa illud capitulū mulier qđ mortuariū dandū est de iur̄ communi sed eius quota est consuetudinaria extra de sepul c certificare p hostiā Nota circa istud c mulier que puerū habet etce. querit' vtrū volūtas defuncti sit adimplēda et que p euidentia dicen dorū est sciendū q̄ hēmus verba que dispositiua vocantur vt volo dispono ordino alia sunt enūciatiua vt scias me a t'li re/cepisse x in quibus tenebatur Alia sunt causatiua vt quia ta lis negotia mā gessit sibi lego talem rem Alia sunt demōstra tiua vt hūc fundū quē aut ticio emi se in pmo lego distinguo in ista questione secūdū henricū boic aut testatur vsus est ver bis dispositis et talis volūtas est ad implenda ꝫ obligat he/redem ratio quia voluntas testatoris ꝫ lex ad paria iudicāt' in auct' de nup in § disponat coll' iiij hoc verū qn̄ testator ali quid ordinat qđ nō est impossibile aut iuris aut fcti ī fa l si de constitutionibus institutionū et fa l nemo ff de le i sed de v̄bis demonstratiuis causatiuis enunciatiuis quere hen de testa ī c si heredes Nota in § Sed si aliquid exactū fuerit qđ in testa mento etce. Nota vtrū testamentū vltimū firmius erit patet sup̃ li ij c iiij p litteras in glo quasi in fine. nota q̄ habeat vir plenā potestatē in testamēto suo quecūq3 voluerit exceptis he redibus terras et alias possessiones male acquisitas resignā di et postea pōt p anima sua legare medietatē portionis sue tam in bonis immobilib9 q̄3 in bonis mobilibus et si cōtētio fuerit discernāt sup hoc veridici Thord § xxxvij. nota ad epm ptinet defensio testamenti et eius executio vt voluntas defū cti deseruetur et hoc verū ē i hijs q̄ ad pias cās relinquunt' de testamētis C tua nobis.

Hwilke sandmen sculle skilie om fiele gifft Capitulum xlvi.

SI vir l' mulier habuerit bona ꝫ possessiōes vl' māsiōes in diuersis terris seu puincijs tūc vbi-

cũqȝ morit̃ veridici illius terre seu ꝓuincie debent de legatis ꝓ aĩa sua iurare.

Hwilkẽ mã eller kone anthñ ther flere bo haff uer i flere land ellẽ i flere bygd eller i flere haareth e hwaare som the ære thñ time the døø oc giffue noghȝ for thm̃ tha sculle the sandmẽ e til ther ære i bygdh.

Si vir vel mulier &c. qr iudiciũ inchoat̃ ubi res ẽ &c. ꝺ iudiciis vel i eqs l. ꝙ legat̃ § si aũt Itẽ Nota ꝙ qua rõe veridici in diuersis terris vel ꝓuicĳs habitãtes iurabũt de legat̃ ubi morit̃ aliqs veridici illius terre seu ꝓuincie iurare dñt eadẽ rõ intelligi dȝ de uekning̃ et rapina vel accusat̃ dȝ tẽpestiue citari ad placitũ et si nõ hȝ domiciliũ debet citari ad placitũ gñale hic in isto c lȝ vir fit hec corp thord § xĳ.

Om agher fredh Cap̃ xlvĳ.

Si qs messuerit segetẽ alteri⁹ in agro sub noctis silentio vel resectã sustulerit iudicabit̃ ꝓ eo tã qȝ ꝓ fure Sȝ si viat̃ fuerit & dederit manipulũ vl' gerbã equo suo ꝓ eo nõ efficit̃ ppĺator agroꝝ neqȝ fur Sȝ si secũ tulerit aliquid de annona tũc ille qui agrũ possidet põt agere in eũ si voluerit pro rapina sue pro furto.

Om agher fredh Cap̃ xlvĳ.

Far mã i ãnẽ mãȝ agher om nathe tyde oc slaer mãȝ korn op eller tagher hans skorne korn bort tha er hã thyff ther for En er hã wæifarẽde mã oc giffuer anthñ en kerff sin hest eller en neeg oc bether a stubben i agher tha er hã hwerkẽ raans mã eller thyff ther fore En fører han bort aff agher tha mo hin ther agher a secte hin ther tog hwat heller hã wil raan eller til thyffneth.

xlvi or xxxi.

¶ Siq̇s meſſueeit De iſto de populatore notat̃ in c iur̃ de im
műitate eccl'e ꝛ ff dc furt) l vulgar) § ſiq̇s ſed ſi viator q̇ɀ i ca
ſu neceſſitat) hoc licet ꝛ cōmūicandū ē ff ad legē rodiani de ia
ctu l ij § cū eod viij d inp̃ncipio ꝛ ē caſus i § ſi de pace tenēda
in uſufru ꝛ cōcor § huius capil'i ibi ſed ſi viator per tex. ꝛ vi/
de iſto § ſed ſi viator per glo.
¶ Sʒ ſi viator fuerit ꝯcor lex impial' cōſtitutōe frederici de pa-
ce tenēda c vl vbi dr ꝙ aquū meū poſſū i alieno pabulo reficeř
cōcordet etiā lex nrā infra hoc li c li § vlti.

¶ Om mā far mʒ hiord i annē māʒ agher c xlviij.

Siq̇s venerit in agrū alteriꝰ cū ſuo ſtoodh vel
hiord vl' vrath ꝛ deturpauerit ānonā eius per
vim tenet̃ ei emēdā xl marcaꝝ q̇ɀ illud ē plenū her
rewerck Sʒ ſi aīalia alicuiꝰ venerint exiprouiſo in
agrū alteriꝰ ꝑ ignorātiā paſtoris tūc qui poſſidet
aīalia ſoluat alteri dāpnū ſuū et defendat ſe lege
ꝙ nō fuit volūtatis ſue ꝙ animalia venerunt i a-
grū eius Et ſiq̇s inuaſerit cū pecoribꝰ ſuis pratū
alteriꝰ ꝑ vim qđ dr hiordhē op qui poſſidʒ pecora
ſoluat alteri dampnū ſuū ꝛ emēdet iij marcas Sʒ
ſi ex iprouiſo venerint in pratū illius ſoluat tn̄ qui
poſſidʒ aialia dāpnū ſuū Sʒ ſi anona fuerit deua
ſtata enormiter tūc pōt qui anonā poſſidet exequi
illud per veridicos et teſtimonio bonorum herre-
werck Sed qui pro prato incauſatur defendet ſe
per neſſn i kyn.

¶ Om man far meth hiord i annen manʒ aghre Capitulum xlviij.

Far mā mʒ hiord ellř mʒ ſtood ellř mʒ vrath an
nē māʒ aghř oc hiordher hās korn op mʒ wa
ldh tha er han ſkuldugh atbøde hānū ther fore xl

mark forti at thet er fulth herrewerck En kõmer
fa i mãz agher aff wode for hyrthens wangøme
tha bødher hin skadhen effther ther faet otthe oc
giffue thes logh ath thz wor ey hans both at hãs
fa kom ther i En om mã hiordher annẽ mãz eng
vp mz wold tha gialde han skade giald ther faet
otte oc bøde a tre mark En kõmer thz i aff wode
bøde oc skade giald som førre er sauth Wordher
korn so eth som sauth er tha mo hin ther korneth
otte dele thz meth sandmẽ oc mz gode mẽz witne
til herrewerck.

¶ Siquis venerit Vide. nota in l hac actione ff Si quadrupes
pauperiem fecisse dicit͛ et cũ notatis in l ff C ad legẽ aquileam.
Item Nota ꝙ qui devastauerit enormiter per vim anonaz
alterius est herrewerck vt hic et sup̃ li ij c xxxi siquis, anonaz
Nota ꝙ triplex violentia inuenitur in legisterio, scz quando
mulier vim passa fuerit vt sup̃ li ij c xvi Itẽ qñ aliquis dela-
tus ꝟ ligat9 fuerit sine suo de merito vt s̃ li ij c xxx et c xxxi §
iij Itẽ quando aliquis deturpauerit anonã eius per vim cuz
stood hors vel vrath vt hic de ista tripici violentia discernãt
veridici in placito tocius terre, vt notatur in locis prescript͛
Nota de violentia notat͛ que dicit͛ mark woldh vt hic c xlviij.
et infra li c et vtrũ de tali violentia discernãt veridici notat͛
hic vz c xlviij § iiij Item si aliquis fuerit ligatus cõtra legem
de illa violẽtia discernant veridici vt sup̃ li ij c xxix et c xxx §
iij Item de muliere que vim passa est ꝟẽ iurabũt veridici vt
s̃ c xvi li ij Item Nota ꝙ de violentia q̄ fit qñ aliq̃s legauerit
sua pecora i agro ꝟẽ de illa violentia non discernãt veridici
vt infra c li.

¶ Hwilkz er stood oc giord oc vraath c xlix.

Duodecim pecora sunt hiord xij equi qui dicũt͛
hors sũt stood xij porci sunt vraath Et si ali-
quis deuestauerit anonã alicui9 cũ paucorib9 peco

ribus q̄z duodecim tunc non pōt illud exequi per herrewerck Tamē pro quolibet wold dz quis vel defendi p neffnd i kyn vel soluere dampnū cū tribus marcis.

¶ Hwilkz er stood oc hiord oc wraath c xlix.

Mynne en xij nødh er ey hiord xij hors stood xij swin wrath En ødher annē mā annēs korn meth mynne en mz xij faes howeth so som sauth er tha ma thet ey deles mz herrewerck En tho e for hwer woldh sculle men anthen wariesi meth neffn i kyn eller gialde skade effther met iij mark boodh.

¶ Duodecim De ouibus dicit l oues ff de abigeis q decē faciunt gregē qniuq porci gregem ð quo in glo c i de elec cuz ibi notatis Nota hoc tū puiso q in illuz dz dirigi actio qui ea scz pecora de domo rapuerit intellige etiā si fuerit minor xiiij annis vt in dolicapacibus quantū ad legis seueritatē intellige vel rapuerit hic Nota q delicta puerorū puniēda sunt licet non adeo grauiter vt in maioribus extra de delic pue. c. pueris et hoc verū si sunt dolicapaces et vbi malicia pubertatem anticipat Si vero non sunt dolicapaces nullo modo puniaut ex legū seueritate qm in pueris solz relinqui multū q in aliis puectioris etatis humane leges dicunt seuerius corrigendū de delic pu sup c x.

¶ Ferende qd etiam pbatur in illis vbi malicia supplet etatem qui frequenter furta mendatia periuria q̄ peccata sunt comittunt in quibus plena ē etas puerilis de delic pue c pueris de ista materia require sup libro secundo capit xlix in tex. et in glosa et capit xcv § vltimo et in glo et sup li ij c xlix. Si quis incausatus fuerit in glo.

¶ Om intecktte fa Capit l.

SI aliqs inuenerit pecora alicui9 i anona sua l prato z hoc viderit ille cui9 pecora ab illo au

ferre sine volũtate sua Et si abstulerit ea põt p'eo
fieri raans mã Sz si i domũ illi? fuerãt deducta z
ille qui ea possidet postea de domo sua rapuerit
tũc p̄t qui domũ possidz agere in eũ p herrewerk
Hoc tñ pniso q in illũ debet dirigi accõ qui ea de
domo rapuerat et nõ in aliũ.

Om intecktę fæ Caplm l.

OM ãnnẽ mã tagher annẽ mãz fæ i sÿth korn
eller i sin egh oc kõmer hin weth ther fæ et a
anthñ i hegnet eller a farẽde waie tha ma han ey
tage thz fra hãnũ othen hãs eghñ willie En tagr̃
hã thz fra hannũ tha ma hã worde raans mãthr̃
for En kõmer thz hiem til hãs hws ther thz togh
oc tagher hin thet wth ther thz otte, tha ma thet
worde herrewerck togh sculle mẽ ey weth annen
dele en weth thñ ther wotogh.

Si aliquis Nota quõ in re ppria quis põt delinqre et pre-
supponit q quis ppria auctẽ põt hmõi pecora includere cõ-
tra qd opponitur quia pingnorare pertinet ad iudicem ff de
regulis iuris l non ex singulis Jtẽ nullus põt esse iudex in p-
pria causa C de iudeis et celicol'l nullus et ne quis in sua cau
sa ius sibi da in ru et in nigro solõ sm leges licitũ est retinerẽ
hmõi animalia ad ostendendũ iudici sed ad pign? siue auc.
iudicis nõ de quo notaᵗ insti ad legẽ aquiliã C iolz ff e ti l cõ
uictus nõne in spe ti de acto § i vs scd pone.

Om mã tøpter i annẽ mãz agher c li.

QVicunqz cõpossessorẽ in mark z ligauerit sua
pecora qd dicitur tøpter in agro alteri? l' pra-
to iudicatur magna violentia qd diciᵗ wold et te-
netur resartire dampnum et soluere ius triuz mar
carũ vel defendet se lege q hoc non p̄cepit fieri et

dampnũ resarciat si cõfessus fuerit Sed viatori
nõ pñt negari equoꝝ pascua.

¶ Om mã tøprer i annẽ mãz agher c li.

Hwilkhñ mã ther er egher opa mark oc tøprer
sÿth fæ i ãnẽ mãz agher eller engh tha er thz
wold oc er han skyldugh at gialde skadhen oc bø
de at tre mark eller giffue thes log at hã bødh thz
ey oc gialde skadegiald om hã ganger wedh. En
wæifarẽde mã oc gest nimme mẽ ey grees synne.

¶ Quicũqꝫ dicitũ qꝛ i domo curia vel orto fit violẽtia isti de iiu/
rꝭ § sꝫ ꝟ lex cornelia cũ ibi notatꝭ Sꝫ viatori cõcor c ſiqs messu
erit ⁊ e c xlvij. Itẽ Nota qñ veredica siue neffninga vocauerit
qũo veridici vel neffningi q̇ ṗmo pꝰ instituãt sup cauꝭ ṗns p̄,
mulgatꝭ discernãt vel qꝺ iuris sit corrigit per thord § lxij.

¶ Om mã dræber annẽ mãz fæ i hn agher c lij.

SI pecora alicuius venerit in agrũ alterius et il
le qui agrũ possidet vel pastor agri dep̄hende
rit ea ⁊ voluerit ea in domũ abducere qꝺ dꝛ in ta
ge ⁊ nõ põt sꝫ si incurrerint in lapidẽ siue lignũ qꝺ
dicit steen vl' stawer et ita debilitatũ fuerit vl' mor
tuũ sed ille qui depulerit ea qꝺ dicit gẽde cõfessus
fuerit recipiat ad se pecus mortuũ ⁊ soluat pro eo
aliud viuũ eq̄ bonũ absqꝫ omi emẽda ⁊ ille qui pecꝰ
illud possidebat soluat anonã quaꝫ p̄dictũ pecus
deuastauit Sꝫ si occiderit illud cũ armis q̄ dicunt
odh oc egh tũc soluat quãtũ pecꝰ illud valuit viuũ
et insuper iij marck Et si confessus fuerit qui oc
cidit et dixit se hoc fecisse ex improuiso soluat dãp
num et defendat se iuramento xij hominuꝫ ꝙ fac
tum fuit ex improuiso ⁊ non volũtate Sꝫ si pasto

rem nō habuerit pec⁹ illud nichil ꝑ eo emēdet.

¶ Om mā draber annen manz fæ i hin agher clȳ.

Hangher manz fæ i annen mā̄z agher oc kom mer hin with ther korneth a eller agher byrde oc wil thz fæ intaghe oc giöhē ey oc haffde thz fæ hyrdhe eller fæet er so kaeth oc løffuer a steen eller staffuer oc wordher ther lyth aff eller døør gā gher hin weth ther gendhe taghe thz døde til hꝫ oc gialde anth so gooth ighen vthn̄ booth forthi ath thz haffde hyrde oc mā ther fæet otte hā scal gialde effther korn ther hin otte En draber han thz anthn̄ mz od eller mz egh tha gialde hā effther oc bøde a iij mark En gāgher hā wet drab oc kaller thz wode gialde effther skade oc giffue a xij mēz eedh at thz wor wode oc ey at wille En wor thz hyrtløøs fæ bøde icke fore.

¶ Si pecora in § et si confessus quasi iste si Nota in § istius c. loquit̄ de iuramento xij hoim et nō facit mentionē quo die ista lex vel consimilis dari uel solui dꝫ post q̄ lex firmata fuerit nec vtrū dies quo firmata fuerit debet cōputare iste declaratur effectus per thord in cor lxxxvi § i si ꝟ s l i c q̄cūq ꝑ ar ꝟ s l ij c lxxx si exactor ꝟ e c lxxxi in fine Sed pecora pro ꝑma pte est casus in l qnt⁹ ff ad le aquileā et fa l Si bos alienus de iniuris et damp da sed in hoc q aliud aīal datur est contra leges quia nō datur aliud pro alio nisi in rebus hn̄tib⁹ sanctitatē ideo in proposito sufficeret dari extimationē de quo per ciuū in l ij C ad legem aq̄leā et notat̄ in dcrō c bos Si pecora Nota hic incidit in penā pecuniariā ex lege et ipo iure vt hic in § i sed si occiderit et similit̄ infra e c liij Ille qui Itez s e c xlviij Siquis venerit § ij Itē sup̄ e c xlix Duodeci § ij in fi Itē Nota infra e c liiij Siquis eq̄tauerit Itē infra e c lvij quilibet § i Itē infra c c lxij minor § iiij et silr infra e c lxiij siquis naufragiū § ij in fi Itē infra e c lxvi hoc vocatur Item sup̄ e

c xliiij mulier Itē sup̄ e c xlij null' pōt Itē sup̄ e c xxxv Siqs cō-
cesserit Itē sup̄ e c xxxiiij Siqs voluerit in p̄ncipio et § ij in fi:
Itē silr e c xxxiiij siqs vulnerat' Ite xxxij c ꝓ ꝑcussione in p̄nci-
pio et in fine Itē sup̄ e c xxxi ⁊ xxx ⁊ sup̄ e c xxix et c xxiiij qō-
cūqꝫ Itē sup̄ e c xxij Itē sup̄ e c vij si hoīes Nota hic ī ist' p̄scri-
pt' capitul' et gn̄alit' in oīb' delict' Siqs ꝑmisit se ꝯuinci emē-
dabit p̄mo iustā emendā ꝓ delicto ⁊ postea penā pecuniariā
vt sup̄ e c xxviij Siquis ꝑmiserit.

Om gordnithingh Capl'm liij.

Ille qui vocat' gordnithingh emendabit regi iij marcas ⁊ bōdoni tres ⁊ insup resarciat dāpnū qđ intulit quia magna iniuria ē q̄ dicitur wold oc-cidere aīal illud quod cōpeditū est vel ligatū vl' ali quo alio modo impeditum est hoc ē thet ther lage hefft haffuer a sigh vel q̄ fecerit in aliqua speciali terra alicuius que dicitur ornū Vbicunqꝫ quis occi-derit animal alicui' siue in hegnet siue extra sēp eo efficitur gordnithing dunmodo pastorem habu-erit animal illud et resarceat dampnū et soluat re-gi tres marcas et bondoni tres.

Om gardnithingh Capl'm liiij.

Gordnithingh bøder bode skade ther han gø rer oc iij marck bonde oc iij marck komghen forthi at thet er woldh oc ey wode at drabe thet fæ ther hefft hafuer a sigh eller standher i bondēs ornū ther han a ene hwore som draber annē mā ꝫ fæther hyrdhe haffuer hwat heldher hegnet eller vthen han gordnithingh oc scal effther gialdhe so som sauth er oc bødhe a tre mark bōde oc so kom ghen.

Ille qui vocatur Spāle delictū habet speciale vocabulū Itē

vocabulū et emēda ponunt́ hic ad placitū statuentis.

Om mā ridher annē māz hest c liiij.

SJquis equitauerit equū alteri⁹ sine voluntate sua soluat bōdoni tres marcas Sȝ si habuerit eū in cōcessul' cōductu et equitauerit logi⁹ q̄ȝ pro-missū fuit tamē soluat p̱ quolibet vp mark quod trāsiuit duas oras denarioꝝ donec efficiantur sex ore denarioꝝ Sȝ siue equitauerit sine licentia siue lōgi⁹ q̄ȝ dictū fuit faciat equū sp̱ adeo bonū sicut eū recipit Sȝ si equ⁹ mortu⁹ fuerit vl' macillent⁹ ꝛ venerit domū top ꝛ tagel ꝛ ille iurauerit q̄ p̱ ip̄ȝ de turpat⁹ nō fuit tūc nichil soluat p̱ eo Sȝ si pcess⁹ fuerit dȝ redire absq̄ȝ omī debilitate q̄ dr lyde q̄ in causat⁹ fuerit p̱ istis cau͛ q̄ in istis duob⁹ capitul' sūt expresse defēdat se iuramēto xij hoim q̄ si nec voluerit se emēdare nec se iuramēto defēdere sȝ p̱ misit se ꝯuinci in placito cū naams dom tūc p̱ nul la istaꝝ causaꝝ emendabit́ minus q̄ȝ tres marce re gi et iij bondoni.

Om mā ridher annē māz hest c liiij.

HWilkē mā ther ridher ānē māz hest othā hās willie thā ther hesthā a gialde for iij mark bō dē En fangher hā mȝ willie anthen atleie eller at laan oc ridher lengher en melth wor føre ta bøde hā for hwer bp mark ther hā ower reed sithā e to ore peninge til sex øre wordher En hwat heldher hā ridher vthen orloff eller lēgher en melt wor gō re e hesthā so god som hā wor ther hā togh hānū En døør hesthā eller worder mawer oc kommer

hiem top oc tagel oc thør hā swarie at thz wor ey
hās skyld tha gialde icke fore En wor thz laan ta
scal thz kōme lydeløsth hiem Hwo som settes for
the sage ther i thÿsse to capitel er sauth warie sig
om hā dyl meth xÿ menz eedh En wil han hwer
ken bøde eller warie sig so som sauth er mē ladē
sig søghe a thingi met naams dom tha bødes for
enghen thÿsse saghe nyxne en iÿ mark bonde oc
iÿ mak konnighen.

¶ Siquis equitauerit Iste pene sunt volūtarie adeo bonū cō
cor l sed michi § i ff cōmodati iuxta illud absq̄ satire debent
cōcessa redire ymmo furtū cōmittitur l qui iumēta ff de fur-
tis et qd̄ hic de equo dicit̄ intelligit̄ de aliȷ̄s rebus et naui et
similibus et ratio est quia illud capitur siquis equitauerit cō
tinet ius cōmune ꝓbatur per legē p̄scriptā qui iumenta ff de
furtis et sup̄ li ȷ̄ c xl nessningi dn̄t iurare § Itē si incausat᷑ an̄
iuramētum Siquis equitauerit Nota si aliquis obtinuerit cō-
ductiue siue concessiue siue aliquo modo consimili domū vel
terrā vel equum siue alias quascunq̄ res pōt eas perfruēdo
occupare vsq̄ ad expletionem pacti prehabiti vel termini si-
ne pena legis cū iuramento si necesse fuerit ꝙ illas cū volun-
tate et licentia occupauit et non cum violentia vt primo de
domo patet sup̄ li ȷ̄ c xxxȷ̄ vbicunq̄ § domos Item de terra
sup̄ li ȷ̄ c lxxȷ̄ qn̄ aliquis § p̄mo Item de equo vt hic in § ȷ̄.
Item de aliȷ̄s rebus quibuscunq̄ vt sup̄ li ȷ̄ c xl nessningi et si-
mile e li c lxi si aliquis § i Sed si concessus Nota ꝙ res conce-
sse dn̄t redire absq̄ omni debilitate vt hic nec possunt aliquo
modo amitti vt sup̄ li ȷ̄ c cxiiȷ̄ § siȷ̄ Vn̄ vsus Absq̄ satire dn̄t
concessa redire.

¶ Om stood hors Caplm lv.

Qvi hz stood hors habeat illas i clausura q̄ sz
solo in ꝓprio mark et habeat ad eas pastorē
z si h̄ nō fecerit sed deuastauerit ꝑ eas agros alioꝝ

qui dicūt̄ wongh tunc pñt deponi i placito hoc est
forlegges et si ille aliquod dāpnū incurrerit postea
qui eas possidꝫ imputet sibi dūmodo hoc factū fu
erit in eoꝝ wāgh Sꝫ siquis stoodh hors apposuerit
in illo mark in quo nichil iuris habuerit tūc pñt cō
possessores illi⁹ mark monere cū ad hoc laghdeele
hannū q̄ recipiat suū stoodh ad domū suā ꝛ si no
luerit ꝛ ille postea aliquid dampnū incurrerit im-
putet sibi q̄ sine voluntate eoꝝ nō pñt deuastare
gramīa eoꝝ nec annonā cū suo stoodh Sed si ali
quis emerit in alterius mark terrā aliquam causa
fraudꝭ cū vna marca vl' duab⁹ vt sic deuastet eoꝝ
mark cū suo stoodh tūc pñt cōpossessores ẜm esti
matōꝫ auri cōpellere ipꝫ ita apponere ꝓut sustine
re p̄t eoꝝ mark ꝛ apponeꝛ ad eoꝝ ꝯmūitatē sicut
apponūt̄ porci ad pascua qd̄ dr̄ oldhñ et ẜm arbi
triū eoꝝ qui in illo mark habitāt apponant̄ qꝛ ipsi
meli⁹ sciūt quot eoꝝ mark poterit pascere Sꝫ si il
le eque q̄ dicūt̄ hors efficiant̄ scabide ꝛ possessor eo
rū noluerit eas leuare in terra sua speciali tūc pñt
cōpossessores illius mark illas in placito deponere
h̄ ē forlegge ꝛ pellere eas i loca paludosa q̄ dicunt̄
dynd ꝛ interficere eas sine oī iniuria q̄ dr̄ wide. et hoc
idē iudicabit̄ de equab⁹ domitꝭ si efficiant̄ scabide
qꝛ morbus vnius cōtaminat alias.

Om stoodh hors Capl'm lo.

HWo som haffuer stood hors haffue thm̄ i fold
i sin eghen mark oc haffue til them hyrde wil
han ey thz giøre men ødher meth thm̄ bondhens

wongh tha mwe the thm̄ forlegge a thingi oc fã-
gher hin nogher skade sithen ther horsen a haffue
hiem giald om thz wordher i wongh En ho som
haffuer stood hors a thn̄ mark ther han haffuer ic
ke i ta mwe egher mē lagdele hannū til attaghe si
ne hors hiem en om hã wil ey oc fanghe the sithn̄
skade wide sigh thz selff forti at vthen there wil-
lie ma han ey heldher øde there grees a fellet eller
there korn mz stod hors En køber man a annen
manz mark for swÿg anthn̄ for en mark eller to
eller mere forti at han wil øde there mark meth si
ne stoodh hors tha mwe eier effther gudz wyrth
thing nøde hãnū thil attaghe so til som mark ma
tole oc legge so til there fellet som swÿn legghes
til olden oc the thr̄ i by boor wolde thz forthi ath
the wide best hwat there mark mo tole oc føde.
Worde stood hors scabet oc wil then ther a ey gø
me thm̄ serlinge a sÿt eghz tha mwe eghr̄ thm̄ for
legge a thingi oc elthe thm̄ i dynd oc drabe thm̄
vthn̄ wide Thz samme er oc om thame hors om
the worde scabet forthi ath thet fangher hors aff
annet.

¶ Qui hz qr aĩal nõ tenēdū in iacturã et dampnū alimēti al-
terius iusti si q̃drupes paupiez fecisse dr § ceterꝝ sciēd rõ penlti
mi § qnia vna ouis morbida iuficit aliã.

¶ Hwr mã scal wedh løsæ Cap. lvi.

Pro pecoribus siue iumētis in agris vel prats
in domū ab ductis quod dr intaghz debet po
ni pignus s̄m arbitriū vicinoꝝ qui dicunt granne
qñ publicãt eorū hegnet Sed tñ ille cui⁹ pec⁹ dãp

nũ intulit põt exponere quãtũ vult ꝛ iuret insuper cũ xij homib⁹ ꝙ ampli⁹ dãpnũ nõ intulit pec⁹ ei⁹ Itẽ nota ꝙ pignora tali mõ ĩpignorata si nõ fuerint redẽpta añ festũ oim scõꝝ tũc nõ tenent̃ ad restitutõem qui habet illa.

¶ Hwar mã scal wed løsa Caplm lvi.

FOr fa ther worder i tagz antheu i korn eller ẽgh scal lagepant forlegges so sõ egher worde om satte thñ thÿd the legge therẽ mark i hegnz oc so scal løß som the worde til eens føreEn tha ware hin wet log ther skade giorde atlegge wth so møghz som hã wil oc swarie a mz xij mẽz eed at hãs fa giorde ey mere skadeWordher pant thẽ fore inteckt fa er sath ey løst for alle helligħs dag tha ware thet forgiordh.

¶ Arbitriũ vicinoꝝ qꝛ tles melius sciũt sic alibi refert̃ ad vicinũ facit quosdã de p̃scriptionib⁹ Itẽ istud iuramẽtuz ẽ super fctõ alieno idõ deberz fieri p verbũ credit alias iurãs subiret anceps p iniriũ p̃l videamus ff de in litem iurãdo.

¶ Om gertzel Caplm lvij.

QVilibet dz suas sepes sepire ſm arbitriũ oim cõpossessoꝝ ꝛ ſm ꝙ possidz i villa ꝛ bool ſm iustũ funiculũ ꝛ p stuff nõ sepiũtur nisi illd sit forte fellet in villa tunc sepiet̃ p eo seps que dr høff degerde Itẽ nota ꝙ oẽs tenent̃ p fundis suis qui inhabitati sunt hoc ẽ byzdh er facere sepes Sz p fundis nõ inhabitatis q̃ dicũt ohygde i villa tenet̃ ille q̃ possidet facere sepẽ q̃ dr høffdegerde ꝛ ceteri vicini qui dicuntur granne faciunt sepem a latere si sit incidenda ꝙ dicitur om a faller et qui nolu-

135

erit sepem suam facere infra illã dietm quam prefi
gunt cõpossessores soluat penã pecuniariam que
dicit wide sm arbitriũ eorum quod arbitrati sunt
Sed si nec voluerit sepire nec penam pecuniariaz
soluere tunc vicini eius qui dicũtur granne dñt ali
cui iniungere ꝙ agat in eum ex pte omniũ eorum
et conuincere euz ad tres marcas tam bondoni q̃z
regi.

¶ Om gertzel Capl'm lviij.

Hwer mã scal sin gard gerde so som alle eghẽ
giffue ia til oc so som hã a i by oc bool effther
reth reb En for stuff gerde mẽ ey vthñ thz er forte
fellet i by tha gerdes ther for høffdegerde Alle mẽ
sculle gerde for ther toffte ther bygd ere en for v-
bygde toffte i by gerde hin ther a høffdegerde oc
alle granne fidegerde om a faller En hwo som ey
wil gerde sin gard a then lagdagh ther eier leggẽ
gialde wide so som wide legghes En wil han ey
gerde oc ey wide gialde ta sculle grãne befale en
mã om alle there dele oc søge hin meth dom til iij
mark booth bõde oc so komghen.

¶ Quilibet debet quod omnes tangit ab omnibus est appro-
bandum Itez ratio finis ꝓpter contumatiam sic ciuilit' ꝓpt'
contumatiam fit missio in possessionẽ de do et cõiu § prout
sz criminalit' ad ãnotatõz bonoꝝ ꝑ glo c veri super v ꝓbatũ de
dolo et contuma.

¶ Om agher gardh Capl'm lviij.

Quilibz tenet' facer' sepẽ q̃ dr agrĩgard sicut hñt
terrã ad estiãtõz auri sz ꝓ stuff nõ fiũt sepes
Itẽ si forta q̃ dicit' felleth vni' occurrerit alterius

hegnet tunc dn̄t ille quorū forta est et fellet erigerē dimidietatē sepiū et illi qui possident wongh reliqua dimidietatē ita exhibeat vterqȝ alteri equalitate que dicitꝰ iaffnȝ qnia qḋ nūc impeditur vni pti anno futuro impendetꝰ alteri ꝛ si ita contigerit qꝫ vel illi qui possident hegnet vl'illi qui possidēt fellet noluerit facere dimidietatē sepiū tūc illi qui possidēt wongh si icurreret aliqḋ dampnū ꝑpter debilitatem sepiū ꝓpriaꝝ imputent sibi ipi Sȝ si dāpnuȝ aliquod incurrerit ꝑpter sepes hoīm alteriꝰ mark siue illud ꝓuenerit de aīalibꝰ ꝓpriis siue alienis tūc soluat ille dampnū illatū qui debuit sepē ꝯstruere Et si nullus recognouerit se sepē illā possidere per quā dampnū illatū est tunc dn̄t sepes per funiculū distribui et ita agnoscetur cui seps illa pertineat ꝛ super quēcūqȝ iustus ceciderit funiculus nō habeat potentiā defendendi se lege sed soluat penā pecuniariā si prius fuerit arbitratū et insup totū dampnū Sed si nec voluerit sepē facere nec illum exponere qui facere deberet tunc dn̄t illi q̄ possident wongh iniungere alicui de ipsis vt eis extorquet iusticiā Et si sn̄iam sustinuerint hoc ē tole the dom qui sepes debeāt facere tūc quilibet conuincetur ad iij marcas regi et totidē bondoni.

Om agher gard Capitꝫ lviij.

Wonghs gardȝ gerde hwer man so som han haffuer guldh wyrthingh i by mē for stuff gerdes icke en om so wordher ath en bys fellet faller a moodh annē bys hegnet tha sculle hine ther fellȝ

eie rese halff gard wet hine ther mongh eie oc hol
de so iaffnet forthi at the ther nw haffue sellet fā
ghe at aare hegnet oc thyrffue ta thē sāme iaffnz
weth om so wordher at anthen the ther hegneth
eie wille ey gerde halff gard oc holde iaffnet the
ther wongh eie fange the skade gømē there eghē
gardh haffue hiem giald en fanghe the skade aff
vthen marks men gard e hwat heldher aff there
eghz fæ eller aff andre mēz fæ tha gialde hin ska-
den effther then garden sculle gerde En om engē
mā kennes weth thē gard then skadē gøør tha sc
ulle marke men rebe garde oc wide hwem hā hø
rer thil oc then ther reth reb faller a han haffue ey
wold til atbiwde log for sig mē gialde so wide sō
førec wor metherlauth oc gialde effther skade gi
ald En wille the ey gerde oc ey wtlegge thē ther
gerde sculle tha sculle the ther wongh eie bede en
mā om aff thē selffue atfly thē reth En tole the
dom tha faller hwer there ther gard sculle gerdhe
til iij mark bonde oc iij mark komghen.

¶ Quilibet teuetur ratio assignatur vt s c primo.

¶ Hwar lenge gerd scal stande Caplm lix.

S Epes que fit p siligine debet sepire an pasca z
p alio semine qd dicit moor seed debet sepiri
an pētecostē et debet stare ad festū michaelis nisi
ita sit qp omis anona pri⁹ fuerit inducta z collctā z
qui prius diripuerit sepē suā soluat omē dampnuz
qd ppter ablatiōem sepis sue fuerit illatū.

¶ Hwar lenge gerde scal stande c lix.

Thñ gard thī for rogh sattes skal ware gerd om poske ellā førre oc for war seed om pinx⸗dag oc scal stāde til scti michael' dag vthñ alt korn kōmer førre ind hwo sō gard førre optagē gialde effther al thñ skade ther giøme hās gard giordes ¶ Seps q̄ fit Nota sepes q̄ dicūtur rogh wongh gerde dñt sepiri añ festū bti martini Sepes aūt q̄ dicunt worlede gerde dūt añ festū valburgi sepiri Thord § xliiij quia terra sic requirit iu crescendo et metendo.

¶ Om abeldhgard Capl'm lx.

Quilibet deb3 sibiiph suū pomeriū z suū koolgard z suū tofft gardh suare cum sepe sua si voluerit habere eā in hegnet z hoc pro omnib? animalib? hoc ē for all kyns fæ nisi ꝓ capris bob? z porcis qui dicunt gardbrydder qr debet cōuicere bō donē ad hoc vt seruat suūgard brydher De istis cu⸗ris supradictis nō pñt aialia induci qđ dicitur intage nisi solū capre vel nisi ꝙ aliqđ aial depositū sit in placito hoc est forlagth Sed si aliquis violēter intrauerit pomeriū alicuius vel koolgardh et furatus fuert caules vel poma pro hijs adeo bene pōt fieri fur ac si furatus fuisset alias res Sed si aliquis amiserit vestes suas in pomerio alteri? nō pt agere in eū pro raan.

¶ Om abelgardh Capl'm lx.

Abelgard oc koolgard oc tofftegard scal hwer man sig selff witthe m3 sin eghñ gard om hā wil haffue thm̄ i hegnet oc wocthe th3 for alle hō de fæ othen for gedher ene oc for garbrydher so sō

er øxen eller swyn forti at han scal dele bondhen til atgøme sine garbrydher Aff thysse garde ma ic ke fa in taghes othñ gedher vthñ at thz er forlagt a thingi En brydher nogher mã annẽ manz abel gard eller koolgard oc stiel kool eller eble tha ma han ther fore worde thiwlf so som han stole i hãs hws andre coste En misther man sine kladher i annẽ mãz abelgard tha ma han ep søghe ther effther mz raan.

Quilibet deb3 stacio qr quẽ tãgit emolimentũ tãgat & em9 sed si aliquis qr in ill' reb9 vñ mittit' furtũ ar l vulgar9 § s3 si qs et § q furti et l vex § eox ff de furtis s3 si aliqs rõ qr dedit opam rei illicite iõ imputet sibi dampnũ l ð c clerico de homicið c cõtinebat' ff de regulis iuris l culpa.

Om vraagh Capitulum lxi.

Vraagh id ẽ res aliqua q̃ dicit' vraagh terre cõpulsa quam null9 qð dr effther kõmer regis ẽ quia ipse possidet omnia littora que dicuntur forstrãdh et illud quod nullus alius possidet rex possidet.

Om vraagh Capitulum lxi.

Vraagh ther til land kõmer oc enghen mã spygher eller kõmer effther thz a komghen forti at komghen a alle forstrandh oc thz ther enghen ma eie thz a oc komghen.

Vraagh.i.res aliq̃ &c Nota q rex s'm hanc legẽ possidet oĩa littora que dicũt' forstrandh vt hic et ĩfra e c lxij in magna glo in fine hoc verũ nisi terra vni9 cõcurrit ad aquã cõmunẽ tũc aqua ẽ regis et alter retinet terrã ex q̃ sequit' q piscatura est regis s3 illa terra nõ s'uiat piscatorib9 nec ad intrandũ nec ad rechia t' casulas sine licẽcia possessoris vt sup̃ li i c liij in glo.

¶ Res aliqua Regis est hoc videtur cõtra l i ¶ de naufragijs li x et ɔtra auct' nauigiã ¶ de furtis nec videtur valere ratio lrẽ quia littora maris nullius sunt sed omnibus communia isti de rer diuisione § et quidẽ sed respõdet' q̄ istud est equũ ex quo non apparet alius dñs et si tũc exactor caperet ɔtra illũ essent iura allegata cõsultũ eẽt tamẽ i foro anime q̄ aut totum aut pars distribueret' impios vsus in remediũ fideliũ aiaꝝ ar auct' oñs ¶ cõmunia de successionib9.

¶ hwilkhet wraagh er Ca lxij

Minor piscis q̄z sit stpri nõ vocatur wraagh s3 qd in possessione alterius fuerat sed oĩs res q̄ possideri põt et potuit et poterit regis est si nullus sequit' qd dicit' kõmer eftther Sed piscis quã vn9 homo portare põt sicut est delphin9 et hel et eorũ similes vel minores nõ iudicant' wraagh S3 maiores pisces sicut sunt stpriones ceti et lifft et eorũ siles quos vn9 hõ portare non possunt vocantur wraagh et rex eos possidet Itẽ qui cetũ inuenerit anteq̄3 ab eo sustulerit indicari debet exactori ꝛ habere ꝑ labore suo quantũ portare põt si pedester sit si equos pond9 equi si plaustrãs pondus plaustri ꝛ si quis inuenerit eũ qui habet nauẽ debet tollere quantũ nauis illa portare põt ꝛ maior non d3 nauis esse et postq̄3 ille prim9 sustulerit ꝑtem suaȝ nullus debet inde aliquid auferre sine volũtate exactoris Et si aliquid inde accepit sine volũtate exactoris et postea incausatus fuerit vel exponat qd recepit et insuper emẽdet iij marcas vel defendet se iuramẽto xij hoim qui dicunt' lagefeste mẽ de cadem ꝑrochia in qua habitat Sed quicũq̄3 exactor cetum habuerit vel acquisierit et regi non tulerit

inde ptem suam amittet exactionē suam.

¶ Hwilkhz wraagh er Caplm lxij.

Minne fiske en styri er ey draagh En hwat sō i annē māz hefft haffuer waret so som er kyste eller tømmer ellē klæder ellē nogher thing ther mā kēner at i hēdher haffuer waret kōmer engē mā effthē tha er thz draagh oc a komghē En fisk ther en mā maa bære so som er marswyn oc hel oc thes lighe eller mynne thz er ey wragh for othē styri ene forti at hwalff oc lift oc styri oc alle store fiske ther mā ma ey bære the ære alle wragh oc thēm aa komghē Tho hwo sō hwalff hitthē først han scal før en han tagher noghz aff sie ombosmā thil oc haffue for sīt arbeyd om hā er gāgher mā sin byrde ridē mā heste byrde aghēnde mā woghē las oc kōmer mā til meth skib haffue skibs farm tho ey store skib en sex arer thz er tre aare a hvert bord Sidhē thē første haffuer aftaghz sin lod tha scal enghē mā aff tage othē ombusmā loff En tagē noghē mā othē hās orloff oc giffuē ombosmā hā nū saagh lade ut anthē so møghz som hā togh oc bøde a iij mark eller giffue xij mēz eeth hwilke sō hā kā fanghe i thz kirke soghē sō hā boor i oc tho lagh feste mē En hwilkhē ombosmā ther hwalff foor oc ey føter komghē sin lod aff miste sin leen.

¶ Minor piscis Quia domīa nō debent esse sub incerto sed cō
tra mare est oīm et omnibus cōmune sic etiā piscis isti de re
rum diuisione § et quedā vide glo ibidē in v p hoc littora Itē
alia que hic statuūt sunt volūtaria et equa Utrū mare pōt
prescribi cū sit cōmune omnib? Nota licet mare sit publicum

B iij

sicut et flumē tantum dominiū maris potest precribi tāto tē/
pore cuius initij meōria non existit vt l vsum aque et l diligē
ter C de aque ductu li xi sicut dicit de venetis et ianuensib?
q prescripserunt etiā mare principe sciente et patiente Item
aliquis potest pscribere ius piscandi in loco publico et iure vt
possidetis ar l si quisq̄ et l sane si mare ff de regulis iuris Itē
qualiter flumen potest esse publicum pprietate et vsu quan
doq̄ pprietate non vsu quandoq̄ vsu non pprietate pro istis
li i C fossa ff de fluminibus et ne quis in flumen ff de loco pub/
lico fruendo li i in principio glo ij Item si delictum sit cōmis/
sum in mari qui est in proximo loco hebet cognoscere C de
classibus archatibus l vnica li xi sicut in simili tenet io an c
vbi periculum de elec in vi de electione pene mortui que spec
tat ad ciuitatem proximam et si distarent equaliter a duo/
bus dominijs locus est preuentionū ff de iudicijs et ne quis l
siquis postea et in simili per io an in nouellis de obliga ad ra
tionem c i vel ambo dn̄i similis ff communi diuidendo l ar/
bor § de vestibulo.

¶ Item ff ne quis in loco publico l littora vbi dicitur q littora
sunt populi romani Respondetur hoc verū quo ad iurisdictio/
nem ita si glo super v̄ littore insti de rerum diuisione ¶ Itez
rex datie est rex liberi nemini subiectus sicut dicit bar. de ci/
uibus ciuitatis si te promissiue ideo sicut ibi populus est prin
ceps in sua ciuitate ita rex hic in suo mari bar ne quid in lo
co sacro l in iniuris.

¶ Item cursus aquarum flumina et littora pertinent ad eū
qui habet regalia vt x coll' que sunt regalia c i et notatur in l
ij in principio ff ne quis in loco publico et per bar in l i ff ne
quis in flu publico.

¶ Om skibbroth Capitulū lxiij.

Si quis naufragium passus fuerit et illi qui fu
erunt in naui viui venerint ad terram nullus
exactor vel alij presumant contractare res eorum
illis inuitis anteq̄z ipi eas resignauerint hoc ē føre
the selffue ita q nullo modo possunt eas recupe/

rare hoc est bierghe nec per se nec per alios merce de conductos nec aliquis presumat impedire aliquos quos ppter mercedem possunt conducere. Sed si testimoniū eorum affuerit q̄ vel exactor l' famulus suus vel aliquis alius spoliauerit eos rebus illis aliquibus vel inhibuerit vt nullus iuuet eos anteq̄ȝ resignauerint careat exactione sua et exponat quod de bonis illis recepit ꝛ emēdet iij marcas Et si aliquis alius spoliauerit eos primo exponat quidquid inde recepit et insup soluat regi tres marcas ꝛ alias tres soluat illis.

¶ Om skibbroth Capitulū lxiij.

Brysther man skib oc er folk a oc kōme lewende til landz haffue enghen man wold til atkōme neer there coste hwerkhen ombosman eller annen man før en the kwnne thet selffue engelwnde bierghe anthen meth thm̄ selffue eller meth leiemen oc hwerkhen ombosmā eller annē man haff uer woldh thil ath formene them thȝ folk ther the mwe atleie fanghe En wordher ther sandh withnes byrd thil at ombosman eller hans swene røwer then affnogher there costhe for en the ower ghiffue thet selffue eller forbiwdher folck athielpe thm̄ thr̄ the mwe fāge atleie miste sijth leen oc ladhe thet wth ther han togh aff them oc bødhe for fulbødher En røwer nogher annē man them lade wt alt først ther han tog oc bøde a iij marck them oc so komghen.

¶ Naufragium concor l primo ¶ de naufragijs lixicuȝ auct'

nauigia ¶ de fortis ⁊ est cōstitutō equissima licȝ pessime ser/
uatur vide c excōmūicationi cū glo de raptorib⁹ qualiter in
currūt excōmunicatōeȝ ipo fctō hoc verū qn̄ prius sunt moni/
ti de quo guil in repertorio aureo ti de sen ex § casus quibus
ipo iure est excōicatus vide etiāglo in c dispensatiōis ÿ q viÿ
in v despicimus Itē spoliantes naufragos ꝯm leges terre tā/
ꝙ̄ ꝓ stÿghroff cōuincūtur et eodem modo puniātur vt in cō/
stitutione cristoferi regis § xxx.

¶ Om falsk Capil'm lxiiij.

SI imputatū fuerit alicui ꝙ sit stigman vel ꝙ
falsarius sit vel incēdarius sit ꝙ dr mortbren/
ner debet defendi ꝑ noīatos in hæreth hoc ē cū tri
bus hominib⁹ in quolibet fierthing illius hæreth ⁊
illos debet exactor noiāre vl' ali⁹ qui est wuilough
qui nec est cognat⁹ illi⁹ qui agit in eū nec alterius
Itē nota ꝙ incausatus pōt tali modo in ista lege
manifestare inimicos suos ꝙ nullus defendi coga
tur vel debet per inimicos suos Sed qui nomina
ti fuerint vel debent incausatum absoluere vel dā/
pnare hoc est swærie thil eller fra quia nullus po/
test alium silendo dampnare ad mortem vel ad
absolutionem et tamen anteꝗ̄ȝ nominati fuerint
debet iniuriam passus contra iniuriantem eodem
placito iuramentū suum exponere ⁊ nisi iurauarit
nō teneātur noīati discernere.

¶ Om falsk Capil'm lxiiij.

FOr falsk oc formortbrād oc om mā wides at
hā er stigmā sculle mē wæries mȝ hæretȝ neff
nd thȝ er at'tre men aff hwer fierthing thē i thȝ hæ
ret ere thē scal ombosmā eller en wuilough man
ther icke a selff i the dele oc ey a byrd hwerkē wet

140

hin ther saagh giffuer oc ey wedh hin ther forsa-
agh er ¶ Then tho for saagh er han maa i then
logh wrætthe sine openbarlighe wuēner so sō førē
er sauth forthi ath enghen man scal nødes thil at
warie sig meth sine wuenner The oc ther nesfde
worde the sculle anthen swarie hin ther for saagh
er til eller fra forti at men mwe enghē man døme
thyendes enghē mā kan oc fāghe haretznefsn aff
annē othē at hā swa-rer hannū gerning i hand aff
sin hals eller aff sin xl mark.

¶ Si imputatū inimicos concor auct̄ si dicatur ¶ de testibus
de hoc sup̄ primo li c i absolnere concor l preses ¶ de sentētijs
et inter locutionibus omniū iudicum silendo quia ī criminali
bus probationes debent esse aptissime per l sciant ¶ de pro
bationib9 et sup̄ li ij c vij si discordā in glo et li ij c cv in glo ali
qui textus habēt thoic .i. testari .i. nullus post aliū conuincerē
s̄m istas leges per testes ad dampnationē vite vl' xl marcar
Si imputatū Nota hic de vltimo § huius capituli quasi in fi.
ibi et tamē anteq̄ȝ etc sic simile sup̄ li ij c xl nefsnigi § vltimo
in textu et in glo Nota cōquerens causas aliquas si ꝓmul-
gaucrit sup quib9 denominati qui dicunt' stockenefsend fece-
rit de nominari et postea omnino non fuerit causam ꝓ secu-
tus tunc soluat bondoni tres marcas et regi sex tamen anq̄ȝ
nominati fuerint debet iniuriā passus cōtra iniuriātez eodē
placito iuramentū suū exponere et nisi iurauerit nō teneant'
discernere stocknefsned et tertio placito dn̄t per duos fillingh
moneri ad discernendū Thord § ix vel vij Nota de duob9 fil-
lingh textus legis nō loquit' et iō defectus ille corrigat' p thord
§ vij et § xxij sine quibus duob9 fellingh nullus iniuriā pass9
pro gressū s̄m legē habere poterit p veridicos siue nefsningos
vt etiā sup li ij in pte declarat' c xl nefsningi in glo Itē Nota
q̄ prosecutio omniū causarū sup quibus teneut' stocke nefsnd
discernere debēt fieri per tria placita thord § x Si imputa
Nota text9 nō loquit' de stocke nefsn et etiā si nō fuerint xij in

placito ꝛ ideo defect⁹ iste corrigitur ꝑ correctioꝫ thord § xxxix
Nota in § vltimo istius capituli scilicet tamē anteq̄ꝫ nomiā
ti fuerint ꝛcc. ꝛ simile ius est de nefningis i causa rapine vt
sup̄ l ij c xl nefnaingi § iij et vlti ꝛ c xli qui iurauerit b impu
tatū Nota ista sunt crimina excepta accionis vel crimina ex
cepta scilicet crimē per iurij falsi testimonij incestus sortilegij
crimē falsi raptoris ṽgis et monialis furti lese maistat⁹ pctī
contra naturā symonie sacrilegij intrusionis homicidij heres
prodictōis prie et alia similia pctā vel crimina que post per
actā pniam ipso iure irrogant infamiam sed io iij q iiij § por
ro et per ver dicit̄ reuum c nisi cum pridē § ꝓpter conscien-
tiam ṽ dumtaxat et ibi melius per hosti et de actu c cuꝫ per
manconella super b quia laycus per ver et infra e c de cetero
scꝫ de testibus dicit̄ i per hen. et c q̄m idem e ti per heu. et
vtrum infamia talium criminū ab rogatur per purgationeꝫ
patet sup̄ li ij c xcviij qui scrutinium in glo et hic
¶ Nota similiter secūdum hosti de purga ca c ex tuarum ꝙ si
infamia post purgationeꝫ non cessat sed magis vehementi⁹
inualescit tunc non abrogatur sed de iure potius iterato pur/
gabitur vt iu c ceterum et c preterea de testi cogend et c pa/
storalis de excep et c li qui matrimoniū accusare pn̄t et ratio
est qui de nouo emergunt auxilio indigent ff de interrogato
rijs actionib⁹ de etate § ex causa ꝛ noua res nouum consiliū
et remedium exigit ff de ventre inspiciendo li i in principio ꝛ
si noua causa allegetur puta quia fideiussor mortuus sit ite-
rum erit equū p̄stāre cautionem ff vt in possessionē legatoꝝ
l plaue et nouis morbis noua consueuit antitoda preparari
extra de iura calump c ceterū et l ṽ c vt cōstituet̄ hec ver de ex
cep c pastoralis in ṽ de nouo.

¶ hwilkhꝫ falsk er Capl̄m lxv.

SJquis posuerit incudeꝫ et stabel et percusserit
denarios sine voluntate et mandato et cōbus
serit falsum argentū et emit et vendit aliqnas res
cum denarijs quos scit esse falsos vl̄ cum falso ar
gento hoc totum vocatur falsk Jtem nota ꝙ qui

fecerit falsum man? eius erit in ptāte regis et qui habuerit ex eo falsū tenet habere recōpēsatōz dāpni qđ dr skade gialo Sz si aliquis decept? fuerit z recepit ab aliquo ignorāter falsū argentū vel falsos denarios et portauerit eos ad monetariū vel aurifabrū qui scit discernere z noluerit cū eis emer anq̄z sciat vtrū sit falsū vl' nō tal' non tenet vocari falsari? sz agat in illū q̄ dedit ei falsū z ille q̄ soluat ei dāpnū suū vl' defēdat se lege et falsum tū remaneat sub testimonio bonoꝝ vbi fuit inuentū z nūq̄z emat pro eo de cetero nec exponat venale sz vl' dz abijci vel cōminui l'in mare deijciita qp null? inueniat illud de cetero.

¶ hwilkhz falsk er Caplm sex.

Falsk er thet om mā setther steth eller stabel oc slaer pēninge vthen komghns orloff eller hās both oc brenner falst sølff hwilkhn mā ther falsk gør eller met falsk wordher fwnnen eller for falsk word feld met loghn tha a komghn hās hand oc han ther falsk feck haffue aff hannū sin skade gialdh En wordher mā nogher swegen oc fagher falst sølff eller penninghe oc ber then til myntther eller gulsmedh eller annen man ther skøn kan a at skode oc wil ey købe mz før en hā haffuer prøwz om thet er falske eller ey tha er han ey skuldugh at hede falsker En om han wed sin købe mā tha gif ue hannum saagh oc haffue aff hannum anthen skade gialdh eller logh oc falsketh bidhe meth withnes byrdh ther som thet wordher hyth.

Thz falſk ther ſo wordhē kwnnz ſcal ey mere ot ghiffues men ſcal anthen brennes eller i ſyndher hugghes eller i haff kaſtes ſo at enghen mā thz nyde maa.

¶ Siquis poſuerit Vide li C de falſa moneta vbi pene ponū tur ſed ſi deceptus q: ignorantia eum excuſat per dctām li i ibi vbi dn̄s ignorans Nota q͡ iſtud capit̄ ſiquis poſuerit incu dē extractū ē de legib⁹ ipialib⁹ C de falſis miniſtris ⁊ C de fal ſa moneta cauſa adiecta.

¶ Om mordbrand Capl'm lxvi.

HOc vocatur mordbrand qn̄ aliquis ſub noct' ſilentio vel alio mō clanc'o ignez ſuppoſuerit domui alicuius et ſi deprehenſus fuerit adiudica- bitur morti et dampna illata reſarcīnant de bon' eius et inſuper xl marce ſoluant bondoni ſed ſi cō- uictus fuerit legaliter pro illa cauſa ſoluat damp num et fugiat de terra donec rex fecerit ſecū gra- ciam ſuā.

¶ Om mortbrand Capl'm lxvi.

THz er mordband om mā anthen om nathe ti de eller i løn far til oc ſetther ild i manz hws wordher hā taghen wed ſodane gerningher tha haffue han forgiorth ſin hals oc ſkadhen gialdes effther aff hās gootz oc xl mark bondhū En wor dher hā feldh at loghū ta gialde effther the ſkadē oc rymme ſelff landhz e til komghū gører āne na de medh hannū.

¶ Hoc vocat̄ Pro iſto c ⁊ ſequti facit C qn̄ lite ſiue i vindi l i ⁊ ȳ ⁊ c int̄ de imūitate eccl'e Nota iſtō c hoc vocat̄ mordbrandh ⁊c̄ extractū ē de legib⁹ impialib⁹ ſcz ff nouis li ix ti ix ſcz de in- cēdio rapina naufragio e ſil'r ſeq̄ns titul⁹ ſcz de ſtigmā.

¶ Om ſtigman Caplm lxvij.

Ille vocatur ſtigman qui vel iacens in ſilua vel ombraculo qđ dicit' ſkiwl vel in cãpo vel iuxta viã et ſpoliauerit equitatē vel plauſtrantē vł pedeſtrem et fugerit cũ rebus illis ad latibula ſua et zelauerit et ſi deprehenſus fuerit in factõ illo adiudicabitur morti et portio ſua ſoluatur regi Sed ſi cõuictus fuerit per legē reſarciat dãpnũ de bonis ſuis qđ intulit et xl marcas ſoluet bondoni ꝛ caput eius erit in poteſtate regis qꝛ quilibet tenetur roborare pacē.

¶ Om ſtigman Caplm lxvij.

Stigman er then ther anthã liggher i ſkow eller i ſkiwl eller a hede eller a farne waie oc røwer anthen ridende eller agende eller gãghende oc ſøgher mz thz fielſther oc løn wordher han taghen wedh the gerningher tha haffue forgiordh ſin hals oc ſin howꝫ lod med komghen En faller han atloghen gialde effther ſkadhen aff ſÿth eghꝫ gootꝫ oc xl mark bõde oc hã ware ſelff i komgñs wold forti at fred ſcal hwer mã ſterke. j B. lxxvi

¶ Ille vocat' ſtigmã De iſto c ſup c ꝓximo et in vſu feu. c de pace tenenda ꝯ publi.

¶ Om hedhe brenne Caplm lxviij.

Siquis ſuppoſuerit ignē in campo et incenderit alteri? orthefangh ſicut ē miricas vel glebas q̃ dicunt' torff vł ſi ignis accenſus currendo excendat' ad ſiluã et eaꝫ deuaſtauerit tunc ſoluat ille dampnũ qui ignem portauit in campũ licet nichil ꝓpoſuit cõburere niſi qđ ſuũ erat ſpeciale vł omni

C

bus esset sine dãpno Jtē si ignis ille extēdat in vil
lã domũ alicuius tũc idē est iudiciũ Sz si pastor vl
marcenarius aliquis qui nõ est in cõmunitate cuz
bõdone ignē in cãpũ portauerit z inde tũc euene-
rit aliqd periculũ non tenet bondo resartire damp
nũ illud sed si hoc fuerit iputatũ sibi defendat se p
neffn i kyn q nec rogauit illd fieri nec pcepit9 Ta
mē cauci9 est q nullus supponat campo ignez nisi
ex volũtate omniũ vicinoꝝ qui dicunt granne vel
cõpossessoꝝ vt ita destruant terrã que vocat mose
vel cãpũ et personaliter aderãt et diligēter caueãt
ne ignis ita incessus inuadat alterius mark z dã
pnũ aliqd irrogat Eth accens9 fuerit ignis in cam
po vni9 ville qd dicitur by mark tũc possessores il
lius by mark vbi ignis accensus primo fuit si dãp
nũ fecerit vel soluãt dampnũ vel exponãt illũ qui
primo ignē accendit.

Om hede brenne Caplm lxvij.

Etther mã ild i hede oc brēner mãz ẏrthe sãgh op so som er anthũ liwng eller tørff eller om hã løber i skow oc brenner oc spiller skow tha gial de hã skade effther thẽ vtbaar ildhũ tho at hã ac thz icke at brēne vthũ sẏth eghz ellẽ thz ther skade løs wore Løber oc thũ ildh i hws ellẽ i by ta er thz slicth sãme En bar hyrde eller ãneth hion ther ex er i bõdhũs felligh wt ild vthũ hãs with oc vthen hãs orloff oc kõmer ther nogher wode aff tha er bõdhũ i skyloug at gialde thz Vil tho nogher mã wide hãnũ thz tha giffue for neffn i kyn at hã thz

ey bath eller ey bøødh Tho er thꝫ warleer at engē mã ſetther ildh i hede vthñ at alle eier worde ſam ſette om atbrenne anthñ moſe eller hede oc gãge ſelffue met oc wocthe at ey kõmer ild i annē mãꝫ mark thm̃ til ſkade en om ild ſettes i hede a en by mark oc gøre ſkade a ãnet by markt the eier thr̃ a thñ by mark bo thr̃ ild ſettes førſt i gialde ãthñ eff ther ſkade eller legghe wt thñ ther ild ſette i førſt.

¶ Siquis poſuerit Vide l ſiquis fumo § qð dicitur ff ad legem aquileã Nota iſtð caplm Siquis poſuerit ignē vt̃ extractũ eſt de legibus impialib⁹ ſcꝫ ff nouis ti de popularib⁹ actõnibus. Nota reſqnahedhe Mirica moſa ſꝫ brico dr ꝙ ē idē ꝙ geneſta Siqs imputatũ Nota in iſto c ē defect⁹ qr text⁹ iſte nõ loquit̃ de kerbrvnne ſkogh ſlar et ſi'r nõ loquit̃ vtꝝ dephenſi in delicto hui⁹ capit'i captiuari debeãt et excorriari et iſte defect⁹ cor. in cor Thorð § xlij.

¶ Om noghrr wider annē at han haffuer forgiorth hannũ Caplm lxix.

SI aliquis imputauerit alicui ꝙ eũ deſtruxerat cũ ſortilegio ꝛ incauſat⁹ cõfeſſus nõ fuerit qꝫ uis agens cõiecturando ſibi imputauerit tunc alt̃ defendet ſe ꝫum nominatis in ꝓchia pro aduerſario et ſimiliter pro epo.

¶ Om nogher vidher annē at han haffuer forgiorth hannũ Caplm lxix.

OM man vidher annen mã at han haffuer forgiort hannũ meth troldom oc gãgher hin ey medh ther ſecthꝫ wordher oc getther hin hãnũ a hand ther ſecther ta warie hin ſig mꝫ nefſn i kirke ſoghen ther ſaghñ giffuer bode for hin ther ſecther oc ſo for biſcop.

¶ Siquis imputauerit Nota cū isto c concordet lex imꝑialis C ti de maleficis et anathematicis l nemo Item pena sorti-legoꝝ multiplex est sunt eñi infames et nō dñt recipi ad euch-aristiā xxxi q v per totū et ſi se nō correxerint dñt vberibus ca-stigari et incarcerari xxxvi q v c cōtra vdoloꝝ ſcm leges capi-te puniant̄ C de maleficis et mathematicis l nemo.

¶ Finis Tercij libri.

¶ Registrum Tercij libri

145

Om falsk c lxiiij
Hwilkth3 falsk er c lxv
Om mordbrand c lxvi
Om stigman c lxvij

Om hede brenne c lxviij
Om troldom c lxix

Concordancie Tercij libri.

Om lethtingh primis xxi c fere oc om vdgerdh oc vaben iij li.
Om fred oc xl mack li iij c xxij et duobus sequētib?
Om manhellech li iij c xxviij
Om hver li iij c xxxviij & tribus primis skøde li iij c xlv & viij
Hwat husfrue oc børn hion ma affhende li iij c xliij & primo et i c xxx § vltimo
Om agher fred li iij c l et sex proximis
Om intecht fa li iij c liij et sex sequentibus vi cap ...
Om tøvrer li iij c li
Om laan li iij c liiij et li ij c cxiiij et cxvi
Om heguet li iij c lix et tribus primis
Om skibbroth li iij c lxiiij & ij sequentibus
Om falsk oc mordbrand oc stigman li iij c lxvij ad finē tercij li fere per totum
Om wragh oc hwat komghñ aa li iij c lxi et lxij
Om lerde men frelse oc closthers li iij c ix et ij sequentib?
Om arath li iij c xxiij
Om hesth li iij c liiij et li ij c xxxiiij
Om hede brende in fine tercij libri

¶ Itē vithnēr nogher mā pa thingi eller er i logh eller er i things vithne ther lagsøgt er eller er i for budh eller er i banne withnē han førsth tha are the alle felde ther hannū withner efther withner hā sÿst tha feller han ey othen sigh selff

Kyns neffnd

For thÿsse sage scal mā waries mz kyns neffn ky ns neffn er xy mē indhū tredie māz byrd først om ther er thwil hwat heldhē modhē døør før en bar-net eller om barnet er so cristnet at thet mo ercfue thz scal mā wide mz neffn i kyn

Itē mē scal otlegge mz kyns neffn thz hā feck mz hans husfrue efther hennes fadhers oc modhers døød om han mere wil ercfue

Itē børn sculle withne mz kyns neffn hwar møghz there stipfad ind førve oc so møghz tagher hā we

Itē iord scal waries mz kyns neffn om bōdē haff uer iord i ware thē kirkē kaller sÿth ware

¶ Itē for mādrab om han sier ney

Itē om iord er merckt meth steen eller stabel til en by oc annē by wil haffue hēne bort mz markeskel thz scal waries mz kyns eed før en sādmē swarie

Itē om to tretes wed hwat atelbōde scal otgiffue tha thū ther først settes gi:fue wt ellē legge en an nē wt mz kyns eed ther nermer er. Itē om herre-werk om hin fāgher ey fu:le ser mēz withne ther a dele Itē om nogher fangher ander noghz atgio-me eller til panth oc han misther thz mz sÿth eghz oc hin wil ey lade sigh nøwe thē meth tha warie sigh mz kyns eedh.

Item om nogher røwer døød man oc ſeier nay
Itẽ om ſaar thz liwſe oc fylges ey mz ſandmẽ
Itẽ om been gãge aff ſaar oc haunũ wides flere
en han kennes
Itẽ for ſteens hugh been hugh keys hugh nawe
hugh haar drag iord ſkw trelbord
For hwer thÿſſe bødes anthen ſex mark booth el
ler giffue neffn i kyn
Itẽ om mã huggher annẽ mãz kladhe mz vaben
Itẽ om mã leer annẽ ſine vabẽ mz willie oc gøres
ther ſkade mz tha warie ſigh hin ther vaben vtle
dhe mz kyns eed eller bøde iÿ mark
Itẽ for ſielegifft om hulſtrue haffuẽ barn wed bã
dhã Itẽ om mã hiorder annẽs kornvp mz velde
¶ itẽ om mã ſetther ildh i hede oc ſeier ney
¶ itẽ om huſfredh oc gardfredh wordher thet ey
kerth indhen ſex vgher effther thz er giord warie
ſig mz kyns eed ¶ itez om mã huſer fredløs man
giffue kyns eed eller xÿ mark
¶ itẽ hwo ſom vfyrmer nogher mã i hans hws el
ler gard eller kirke oc wordher ther ower forwã-
dhã ho thm̃ huſer giffue xÿ mark eller kyns eedh
For thÿſſe ſage ſcal mã waries mz frendher eedh
Førſt om ſøn tagher kone oc fører ind til fadhẽ oc
modher oc lagd i felegh oc han døør borth hwat
heldher the haffue børn eller ey tha leggher olde-
fadher wth hwat hã wil mz frendher eedh
¶ itẽ om ſtib ſyſkñ ſkilie om aff tha legge bode wt
mz frendher eed.

Om en mā hitther guld eller sølff effthī sin plog eller i høie eller anderlunde oc seier ney

Itē om eeth spiske sier at thz haffuī fanghz myndre til arff en the andre tha mo hā alle kalle ighen oc hwer tage sin lodh mz frendher eedh

Itē om mā settes for engh ther fa haffuī eedhz mz wold tha warie sig met frendher eedh

For thysse sage scal mā waries met haretzneffn først for stigmā falske mordbrand

Itē om noghī slaer annē mz raadhz raad i hās hws eller i kirke eller i thz hws som hānū er lont

Itē om man herbergarer thn̄ som so fredhløs er wordhen

Itē for husfredh oc gardfredh

Her stāde alle xl mark sage som i logboghn̄ standhī først om thn̄ mā kōmer bord thī syth lyff scal miste bøde xl mark bondhen oc so komghen

Itē om ombolsmā wil ey henghe bōdhens thyff tha bøde han xl mark komghen oc xl mark thyffuens frendher

Itē om man bindher thyff eller annē mā oc fører bort tha bøde hā hannū xl mark oc so komghen.

Itē om samlet i lething pa thigi waie i syt hws i thz hareth komghen er i kirki eller i gard i købig mz knyff mā ther holdher a sin plog eller liggher po laghe oc wedhī annē araad for hwer thysse saghe bøde xl mark ower rette boot oc so komghn̄ hwat heldher man drabes eller sares i thysse fornefnde stadher

Itē om mā røwer døød man som kalles valrofē
bødes fore xl mark
¶ Itē om mā hiordher annēs korn op meth wold
mz xij stycker hiordh stodh eller wradh thet er xl
mark mz myñe en xij stycker thz er tre mark
¶ Itē tagher mā fæ i annē hws thz intaghñ er thz
er herrewerck xl mark bondhen oc so komghen
¶ Itē for falske mordbrād stigmā bødes ower ret
the bødher xl mark bōdhen oc hās hals i komgēs
ware
¶ Itē for husfred oc gardfred bødes xl mark bode
bondhen oc so komghen
Itē hwo som faller for kyns eed bøde ellr̄ sagher
hānū wides oc xl mark bōdhñ oc so komghñ haff
uer han ey atgialde meth oc ful borghñ atsette tha
gangher han i komghens iern meth retthe.

¶ Eplicit Tabula libri tercij.

¶ Constitutio Woldemari regis ꝑ Thordonē le-
giferū articuli ⁊ correctões legꝫ quas ille
thorddeghñ Dacie legifer cōpa-
suit ex cōsensu melioꝝ regni in
ꝑlamēto danoꝝ ī nyburg
rex Woldemarus
cōfirmauit.

Primo quicunq3 aquam deduxerit extra antiquū
cursum reget illud infra xv dies et omnibsu pos/
sessoribus soluat tres marcas et regi Si vero ali
quis possessionem alicuius q3 dr mølledam vl' fiske/
dam destruxerit reddet eū in dāpnū cū iure xl marcaꝝ et tm̄
soluat regi ꝑ hijs causis deb3 se defendere § ij' Ista duo serui/
unt ad c vlti primi li Item bn̄ liciat q͛ clericus laico iuramen
to cognatoꝝ causam rapine cōmittat ꝓsequendā similiter et
causam herrewerck Istud ad c viij li ij et xxix c et lviij c ibidē
in eadē Itē non debet aliquis ad placitū generale veridicos ci
tare nisi executor cause vel aliquis ali9 ex parte sua ad hoc ī
placito cōstitutus vel aliquis qui veredicorū hestelcie exsolue/
re sufficit cū emenda si cōuincatur quia suū hestelcie nō txpo
suit' legittimo tpe § iij Istd seruit ad pr̄ia xxxv c ij lij Item de
wetherwist booth qui morti alicuius interfuerit solnat heredi
bus interfecti sex marcas et regi tres marcas § iiij Istud fe/
uit ad c viij ij li et ad c xxxv iij libri Itē si aliquis aduocato fu/
rem suū tradiderit in placito aduocatus ipsum contra iudi/
ciū placitanciū liberū dimiserit soluat bondoni xl marcas et
regi tm̄ § v Istud seruit ad c xcij li ij Item si cōtentio fiat de
piscatura tunc quilibet licenciā piscandi habeat sicut h3 terrā
rebdraghū in suo mark Item ~~silua semel diuisa~~ nunq3' potest
tunc solari diuidi licet campus diuidatur § vi Istud seruit ad
c xlix primi li ꝫ iiij sequētibus Item conquerēs causas aliq̄s
promulgauerit super quib9 denominati qui dicuntur stocke
neffn teneut' discernere et illos stocke neffu fecerit nomina/
ri et postea omnino nō fuerit causam ꝓsecutus tunc soluat
bondoui tres marcas et regi sex tm̄ anteq3 nominati fuerint
debet iniuriā passus cōtra iniuriantē eodem placito iuramē
tum suū exponere et nisi iurauerit nō teneant' discernere sto
cke neffn ꝫ in tercio placito dn̄t per duos fyllingh moneri ad
stocke neffnd § vij Vide c xlij secūdi li Item ꝓsecutio omniu3
causarum super quibus teneut' stocke neffn discernere debet
fieri per tria placita ~~Item clericus ordines hn̄s et coronam~~
si vulnerauerit vel occiderit laycū vl' econuerso super hoc nō
debent veridici discernere § viij Ad c vi li ij infra mi Item si
D

aliquis pace princt' p stocke neffu et ipsi cōuincant' et cōuict⁹
paci restitnit' et iniuriā passus tenetur medietatē cū rege p-
cipere de iure qd stocheueffn psoluerūt pro iuramēto suo § ix
Qui cōuictus c lxviij secūdi li Itē p quacūq₃ causa aliquis im-
petit' q ad illā causam cōsiliū dederit vel mādauerit pro qua
causa aliquis priuari pōt pace si iuramēto cognatoꝝ qd dicit'
neffu i kyn se nō defenderit soluat bondoni xl marcas et regi
tantū si āt impetit' qd cōsiliū vel mandatū dederit q aliquis
vulneratus fuerit si cognati ipm nō defenderint soluat bondo
ni xij marcas Si aūt accusat' q ppter consiliū eius vel māda-
tū fracta sunt brachia vel tibie ⁊ cognati eū nō defenderint
tunc soluat boudoni xl marcas et regi tantū pro hijs causis
d₃ accusat⁹ citari ad placitū tempestiue § x Si occi c viij li
ij et c xxij tercij li siquis aliū occi Itē si aliqnis eps vl eius offi
cialis leges firmauerit et eas soluere sit ipse excusatus et le-
ges dare causa₃ debeant In q̄libet villa forensi siut veridici et
neffningi quilibet illorū p suo booslotb soluat sex marcas §
xi Ad c v si probatū li ij Itē in quocunq₃ hæreth vel villa forēsi
facta fuerit rapina in placito illius hæreth dūt neffningi illi⁹
hæreth discerne et qui accusatur pro causa rapine debet i pla
cito sui hæreth tempestiue citari ad illū placitū quo neffnin
gi dūt discernere et si ille nō habet brofiel tunc debet citari in
placito generali § xij Ad c xlvi si vir vl mlr li iij Itē si aliquis
succiderit siluam alicuius et succisam detulerit tunc possit i
iuriā passus pro illo sequi causam herrewerck vl rapine si ve
ro siluam succisam iacere permittit tunc prosequat' causam
herrewerck tm̄ debet silua succisa valere tres marcas denario
rum ⁊ succisor debet possessorē in dampnē reddere et sibi emē
dare xl marcas et regi tantū veridici dūt suo iuramēto pscri
bere dampni sui quantitatē Si silua minus valuerit q₃ tres
marcas tunc defendet se iuramēto cognatorū vl soluat tres
marcas § xiij Ad c lxxiiij siquis intrauerit li ij Item frater p⁹
fratrē nauigij officiū hereditare d₃ si ē heres suis in alijs bo-
nis et nō aliter § xiiij Ad c xx filius li iij Itē sciendū ē q tryn-
ne flothermaal intelligitur spaciū triū annorū § xv Ad c vlti
li primi Item si aliquis clericum leserit et cōuictus fuerit sol-

nat regi ius suū pro blodwide licet ep̄o soluat ius suū clericus
aūt si laycū leserit satisfaciat ep̄o et nō regi § xvi Ad c xxij si/
quis aliū occid li iij Item in iusto iudicio si causa de qua iu
dicatur summā trium marcarū continet et nō vltra exactor
emendet bondoni tres marcas ꝓ iniusto iudicio et regi tan/
tū si vero causa transcendit summā triū marcarū soluat bon
doni sex marcas et regi tm̄ § xvij Ad c in quolibet hæreth li ij
Itē si pace priuat⁹ pōt testimonio ep̄i et alioꝝ fidedignorū ve/
ridicos cōuincere debet pace sua restitui § xviij Ad c si discor/
dauerit li ij Itē pōt aliquis pace priuari testimonio eorundē
licet veridici iurauerint ꝙ pacem habeat et emēdat et illud te
nendū est ī omnibus causis pro quibus aliquis cōuincitur vl'
defenditur per placiti veridicos neffningos et denominatos
§ xix Itez si aliquis pro quacunqꝫ causa testimoniū habet et
aduersarius suus silr̄ habet illud testimoniū tenēdo est pro fir
mo in quo ep̄s et octo meliores illius hæret testimonio suo cō/
senserūt § xx Ad c xxxviij hoc ē testimoniū li i et ad c vij si dis/
cordauerint li ij Item si aliquis ꝓpriā vxorē occiderit vel occi
di mādauerit et econuerso et ille negauerit tunc nominati
sunt xij de illo hæreth quoscunqꝫ plures illorū conuicerint ꝓ fac
to vel consilo vel mandato sint pace priuati et nunq̄z castet
eorū iuramentū et quilibet contra iurantiū soluat bondoni
tres marcas et regi tm̄ § xxi Ad c viij si occisus li ij Item non
dn̄t veridici discernere ad monitionē illoruz fullingh qui ep̄os
ad discernendū inuocant sine consensu executoris cause et ta
lium fullingh quilibet soluat bondoni tres marcas et regi tā
tum § xxij Ad c vi infra minus et c li e li scilicz c. neffningi et
ad c lxiiij si imputatū li iij Iuramentū veridicorū et neffningo
rum ꝛ denominatoꝝ sit stabile si infra sex septimas nō ipe
tit' sup suo iuramēto § xxiij Ad c in q̊libz hæreth li ij Itē ꝙ rex
extra ꝓuinciā suā nullū citet sꝫ aduocat⁹ regis ip̄m infra ꝓui
ciā ex pte regis impetat ꝛ cōuincat § xxiiij Ad c xxxij quicunqꝫ
semel libro primo Item si aliquis redditur nimis decrepit⁹
vl' ex toto insensatus tunc habeant heredes ip̄m cum omnib⁹
bonis suis § xxv Item quicunqꝫ in villis forensibus interfec/
tus fuerit vel alia morte subitania moriatur tunc bona sua

ratione aruekœb nō araſtantur niſi illa que tunc inuenta fu
erunt in villa forenſi qua morietur Item ſi aliquis cōtra ali
quē docuerit legaliter ꝙ terras venditas venales ī placito nō
exhibuit tunc conſideranda deteioratio illius monete iuxta bo
nitatem monete regꝭ Woldemari et iuxta illaꝫ bonitatē ema
tur qualibet marca auri § xxvi Ad c viij ſi occiſus li ij ſed de
areſtatione ad c xi Vbicunqꝫ li ij Item ſi occiſor dixerit ſe in lec
to adulterij aliquem occidiſſe habens ad hoc duos teſtes tūc
veridici dūt ſuper mortem interfecti diſcernere diſtinguēdo
vtrū interfectus fuit in lectō adulterij et ſi erat interfect⁹ cog
natis interfecti pro morti eius nichil emendetur § xxvij Ad c
xxxvij ſiquis vulnera li iij Item ſi aliquis aliquē ꝓ ſuo ſeruitio
receperit qui pro aliqua cauſa legittime cōuictus eſt ſi iniuriā
paſſus ad aduocatus illum in placito incauſauerit qui euꝫ
tenet cū iuramento cognatoꝝ ſuorum ſe defendat vel expo
nat illū ſtatim vt ſatiſfaciat pro eo § xxviij Ad c lxx nullus de
bet legaliter conuicto li iij Item violentia que dicitur woldfœ
eſt talis ſi aliquis aliquē violenter tulerit alicubi cōtra volū
tatem et eſt potens ſuper eū tanqꝫ ſuper captum § xxix Ad
c xvij ſi mulier libro ij et ad c c iij li ij Itē mulieres ꝓ furto nō
dūt ſuſpendi ſed hūari debeant et ſi inueniᵗ ꝙ ſint īpregnua
te tūc abſcindentur ſibi ambe aures § xxx Ad c xci ſiquis cap
tiuauerit li ij Item habeat vir plenā poteſtatem in teſtamen
to ſuo quicunqꝫ voluerit exceptis heredibus terras et alias
poſſeſſiones male acqſitas reſignandi et poſtea pro anima
ſua legare medietatem porcionis ſue tam in bonis immobili
bus qꝫ in bonis mobilibus et ſi contentio fuerit diſcernant ſu
per hoc veridici § xxxi Ad c xliij mulier li iij Item ſi aliquis
de aliquo ius qd naam dicitur receperit contra leges que in
libro legali continentur tūc habeāt licenciam cauſam herre
werck vel rapine proſequendi contra illū ita tamē ꝙ alijs ꝓ
quibus conuictus erat primo ſatiſfacit § xxxij Ad c lix ſi ille q
alium conuicerit li ij Item ſi veridici neffuingi vel denomina
ti ex parte alicuius decreuerint aliquem conuincēdo et nō cō
fitetur eis ꝙ ille cōuictus erat in alijs partibus propter hoc
nō debeat puniri in penā ſi vero ꝑ ſufficiens teſtimoniū doc

tum fuerit ꝙ conuictus erat tunc nō discernāt si executor fal
sum testimoniū esse docuerit soluant ipi pro falso testimonio
vt supra dictū est et executor causam suā ex nouo ꝓmulget in
ꝓximo placito subsequēti ⁊ ꝓ falso testimonio sunt redarguti
§ xxxiij Ad c vij si discord li ij Itē apte lrē que dantᷣ dn̄t stabi/
les esse nisi possessor sigilli coguatoꝝ iuramēto qd̄ dicitᷣ kyns
uefnu se possit defendere ꝙ lrē tales nunq̄ ex cōsensu suo da/
te erant § xxxiiij Item si aliquis lrās regis impetrauerit ille
galiter soluat bōdoni ꝓ prima littera vnā marcā ⁊ regi tm̄ ⁊
vnā ꝓ scd̄a et regi tm̄ ꝓ tercia vnā et regi tm̄ ꝓ q̄rta littera
bondoni tres marcas et regi tm̄ § xxxv Ad c iiij in glo scȝ c ꝑ
lrās regis li ij Item nō pōt aliquis alicui terras illas īpigno/
rare quas nō pōt secūdū leges scotando alienare § xxxvi Ad c
xxiiij quilibet pōt terrā ꝓpriā li i Item arffbedher arff illud
nō est seruādū i terris nec ī bonis īmobilib⁹ q̄ post patrem et
mrēm auū et auā hereditario iure ꝑcipiuntᷣ sed in hereditate
bonorū mobiliū que a latere accidens contingit iure heredita-
rio post auūculū vel in cōsimilibus vsq̄ ad quartā lineam §
xxxvij Ad c xvij Vna hereditas li i Itē si aliquis ī stocke nefnd
cōuictus fuerit postea ad discernendū nō dȝ nominari nec co
gi q̄ diu pōt ducere aliquē in illo hæreth esse qui iuramento
stocknefnd nō fuerat cōuictus § xxxviij Ad c lxviij qui cōuic
tus li ij Item de stocke nefnd si in placito xij nō inueniuntur
tūc nominentᷣ qui in placito fuerūt et inde nominētᷣ absentes
donec xij fuerint et tempestiue dn̄t sup hoc certificari ne excu/
satio absentie fiat sicut veridicoꝝ § xxxix Ad c lxiiij siquis im
putatū li iij Item quīcunq̄ dixerit ꝙ terras suas venales ex-
hibuit docet hoc ꝑ testimoniū placiti et alter nō teneat idē qr
contra testimoniū placiti legib⁹ se nō defendet § xl Ad c xxxiiij
quilibet pōt terrā li primo Itē si aliquis ꝓ aliquo fideiusserit
qui vitā vel mēbra teneatᷣ amittere emendet delictū illius in
pecunia vt exprimūt leges et soluat bondoni xl marcas ⁊ re
gi tm̄ si ille fugā dederit ꝓ quo fuit fideiussor § xli Ad c lxij si
quis fideiusserit li ij Item hede brenne ker brenne skowflar si
possessores vnius capituli possessores vicinos super talibus
causis impecierint tunc qui impetuntur emendant illud de/

dictum et si emenda reconsuffic niūt tunc possessores illos sine
culpa ad placitū deferant et aduocat⁹ faciat eos perfecto ex
coriari si vero fugam dederint vbicunqꝫ deprehensi fuerint ꝑ
quocunqꝫ ferātur sine culpa ad placitum § xlii Ad c penul' Si
supposuerit li iii Item quicunqꝫ in villis forensibus que dicun
tur arelkobingh lagena ceruisie carius emere presumpserit
q̄ꝫ pro x oris soluat iii marcas de qualibet dimidietatem reci-
piat aduocatus et aliam dimidietatē recipiant ciues in villis
āt forensibus portū habentibus ematur ꝓ vna merca § xliii
Item sepes que dicunt' rogh wongs gerde debent sepiri ante
festū beati martini Sepes āt que dicunt' woorsede gerde dn̄t
añ festum beate walburgis sepiri § xliiii Ad c lix seps que fit
ꝓ siligine li iii Item notū sit ꝙ igildh est tantū quantū fur ab
stulit bōdoni et thwigild ē in duplo tantū § xlv Ad c xc si fur
furatus li ii Item tutor alienus qui eius' ꝓpinquior sit cogna
tus non abstante si nō sit sufficiens in bonis immobilibus si-
ue aliis bonis nichilominus maneat tutor dūmodo pro ipo
fecerat cautionē § xlvi Ad c xxx Vitricus li i Item delictum
herrewerk sit illud si aliquis cōmunem pontē vel stabella pla
citi fregerit et illi qui pontē reperare cōsueuerunt constitu-
ant executorē huius cause si vero stabella placiti fracta fu-
erint constituatur executor ex parte cōmunitatis que illō pla
citū visitare § xlvii Ad c xxx siquis intrauerit li ii
¶ Item scribenda sunt nomina eorum qui pace priuantur
et placito quo pace priuantur debent dicta nomina omni
anno ter vel quater qñ minor cōgregatio populi affuerit pro
mulgari et cunctis pateat ꝙ pace sunt priuati § xlviii Ad c
xxii siquis pace priuat⁹ li ii Item nulla noua theolonia sine cō
sensu danorum imponant' Item generale cōsilium semel in
anno vibergis celebretur § xlix Ad c i qñ expeditio li i ii Item
vt regis voldemari regis exceptis illis que in hiis scriptis sūt
correcte obseruent' § l Item leges erici regis bone memorie q̄
handfeste dicunt' seruentur Item iste correctiones que per re-
gem voldemarū sunt confirmata tanqꝫ leges inuiolabilit' ob-
seruentur § li Ad c xii si filius existens et c xix si pueri li i Itez
tacita cōmunitas est si mortuo viro mulier cū pueris resid3

157

et ipsorum p̄rimonio p cognatos in placito nō promulgato virū
recepit legittimū tūc oēs sunt in tacita cōmūitate idē ē si mor
tua mlr ē/ ⁊ vir vxorē recepit tūc sūt oēs ī tacita ꝯmūitate ⁊
si vir pueros habet et bona materna non sunt in placito pro/
mulgata extunc ipe et ipa et pueri viri et pueri mulieris in/
uenta sunt in vna tacita cōmunitate bonorū mobiliū § lij Itē
notandum ꝙ in istis nouis legibꝰ omne iuramentū cognato
rum sit iuramētum neffn i kyn et in eisdem legibus iuramen
tum qđ dicit stocke neffn continet xiij denominatos et quidqđ
plures illorum iurauerint hoc ita ratum sit ꝙ ipsorum iura/
mentū nunꝙ possit in irritū reuocari sicut supra dictū est §
liij Item quicūqꝫ per multitudinē populi ad bona alicuius et
ibi iniurias bondoni intulerit p modū qui dicit Hæsliugh tunc
iniuriā passus executione sui nunqꝫ careat antequam rex ad
placitum generale puenerit et xij meliores tunc ī placito ex/
istentes nominari fecerit et ad discernendū super hoc manda
uerit et denominati debent eodem placito discernere super
quantitatem dampni sui et quotquot iuramento ipsorum
ꝯuincti fuerint sint pace priuati et iniuriam passi ex bonis ip
sorū reddentur in dampnes et eisdem bonis emendetur regi
ius xl marcarum propter violentiā que in regno regis infert vin
dicando se et regem iudicem contempnēdo § liiij Item quicū/
qꝫ fuerit executor homicidij habeat de qualibet saal tres mar
cas pro executione et labore suo § lv Ad c x Si rex dederit li ij
Item nō potest aduocatus assumere sibi execucionē causarum in
illo vel forensi villa vbi aduocatus ē nisi nullus executionē il/
lam voluerit acceptare § lvi Ad c x si rex dederit alij li ij Item
si in placito aliquis fatetur se legittimā alterius vxorē carna/
liter cognouisse capiatur et decolletur si aūt per maritū vxoris
accusatur in placito pro dicto facto si negat defendat se iura
mento cognatorum qđ dicitur neffn i kyn aut soluat xl mar/
ces et regi tantum § lvij Ad c xxxvij Siquis vulneratus fue/
rit in lecto li iij Item liceat quilibet sine omni scandalo hospi
tibus expensas receptas non soluerit et domesticis contra/
dixerit tunc contra hospitem super expensas sic receptas cau
sam rapine prosequatur si expense ad huc minus ꝙ dimidiā

marcam valuerint qui sic fecerit sit honor coram omni popu/lo et hospitanti indiscrete sit scandalum in regno vniuerso re/ligiosis et sacerdotibus liceat talem causam prosequi per exe/cutorem constitutum § lviij Ad c xliiij Pro vna curoteca li ij Differentia inter par et treuga et fedus pugnantes et dicitur a fedus da dum fuit enim olim consuetudo q cum aliquis vellet inire fedus quedam parta sacrificare tur in hunc mo/dum maior ex ista pte et minor ex alia siue esset imperator siue rex siue alius princeps tenebat pertam illam et ipsam percutiebant et turpiter occidebant qd sic occidatur ille qui a pace resilierit et inde dictum est fedus a pta feda id e tur/piter occisa cuius mors aptabatur ei qui a fide resilit vel di/citur fedus a fide vel dicitur ab hirco et edo f littera addita vl' pocius posita ph que habetur pro nomine hircus et dicitur fe/dus sic quia hircus et edus cum perta immolabatur in fede/re faciendo et secus preuenit pacem sed federis pertes sunt in/ducie dicte q in dies ocia vel induciamenta Hec catholicon.

¶ Nota par a pactu derinatur hec par pacis quia posterior par accipitur et fedus primum initur et dicitur par quasi p/linm arcens et est ethimologia Item treuga ge est scriptio re/galis vel securitas Item fedus federis id est pactum vel per que sit inter dimicantes Item siquis delictum husfredh in vil/la forensi commiserit tunc fiat in placito illius ville execucio husfredh per villanos ibidem habitantes consimili modo si/cut in rure § lix Ad cxxxviij Siquis fregerit et xi c Vbicunqz homo fuerit libro secundo Item firmandum ast semper iura/mentum plurimorum veridicorum nefningorum et denomi/natorum donec improbatur ille autem cum quo pauciores iu/rauerint tenetur litteras inquisitoris recipere et non alter et semper ille recipiat litteras inquisitoris qui se sentit indebi/te pregrauari et non alter § lx Ad clv

¶ Si quatuor vnum et reliqui quatuor aliud et Ad cxv De quolibet affhogh libro ij.

Itē q̄cūqz vindictā in aliquē ītulerit ꝑpt' excessus cogt'i s' ami/

ci sui discernantur ꝙ vindictam intulit innocenti § lxi Ad c
viij Siquis occisus fuerit quinta feria ante nonam li ij Item
si veridica vl' neffninga vocauerit tercio placito quo veridici
vel neffningi discernere teneantur extunc veridici vel neffnin
gi qui pmo p⁹ instituant' super causis prius ꝓmulgatis nō
primo placito postqꝫ instituti fuerint discernant sed secundo
placito vtantur aūt testibus qui dicuntur fyllingh prius pro
iuramento ipsorū testificantibus vel testantibus et ex nouo
nō dn̄t veridici ꝑ eisdez vocari ad placitū generale § lxij Ad
c li quicūqꝫ compossessor est li iij Item seruetur idem si veridi
ci vel neffningi vel denominati sub silentio transierunt ille-
galiter de placito et tunc soluat quilibet illorū bondoni et cō-
querenti tres marcas qui sibi ius suū silendo abstulit illa vi-
ce § lxiij Ad c lxxxi neffningi dn̄t iurare li ij Itez seruetur idez
si violenter impediti fuerint ꝙ ad terciū placitū venire nō pos
sint ita tn̄ ꝙ sex fidedignos de suo hæreth in testimonio habe
ant ꝙ erant violenter impediti § lxiiij Ad c vij si discordaue-
rint § iiij Item quicūqꝫ aliū infra treugas occiderit vel vul-
nerauerit sit ex ipo fctō pace priuatus et vtrū infra treugas
factum fuerit an non snp hot dn̄t veridici suo discernere iura-
mento pro vulneribus tn̄ fctis de bonis leso satisfaciat § lxv.
Ad c xxiij siquis primo recipit' li ij Item si homo regis hominē
regis leserit emendet sibi vltra ius cōmune xl marcas e tm̄ re
gi nisi qui lesus fuerit insultum' fecerit qd̄ dicit' arath § lxvi
Ad c xxv li ij Rota homo regis.i.nobilis leserit hominē regꝫ
id est nobilē Item pro omnibus delictis ꝑ quibus debent xl.
marce emendari vltra ius cōmune si lesus dixerit aliquem se
lesisse et in ledendo sibi fecisse insultum' qd̄ dicit' aarath dn̄t
veridici distinguere iuramēto distinguendo tn̄ super dctā lesi
one iurauerit quis illorū ꝙ alteri fecit insultū similiter dn̄t
veridici distinguere suo iuramēto vtruz 'vulnus factuz sit
cū cultello aut non § lxxij Ad c xxij siqs aliū occiderit libro iij.
Item statuendū est ꝙ quilibet pro quacunqꝫ causa pacē secu
re veniēdi vl' denoīati discernere debeant pace habeat ⁊ si
pace priuat⁹ fuerit de inde ad tres dies ⁊ noctes fugā dandi
quo voluerit securitatē habeat ꝑ cōgnatis ⁊ si cognati ipm

infra ipsas treugas ꝑ regem ex consensu intēsiū fvonensiū ac
ceptas vulneraverint vel occiderint sit ex ipso facto pace pri
vatus et vtrū inter treugas istas factū fuerit an nō suꝑ hoc
veridici suo distinguunt iuramēto nō obstante ꝙ ille pace pri
vatus fuerit q: per danos acceptas ⁊ ꝑ regē cōfirmatas erat
interfectus vel vulneratus § lxviij Ad c xxij li ij Item corrigē
dū est capitulū de homicidio ita videlicz quicunqꝫ pro morte
alicuius impetierit ꝙ tunc veridici eundē et nō aliū pro dicta
morte cōvincunt vel defendunt si ille qui impetitur fatetur
se fecisse tunc veridici iuramento suo distinguāt vtꝝ debz pa
ce carere aut nō Si vero negaverit et veridici ipm defende-
rint et postea testimonio epi et aliorū fidedignoꝝ in ꝓvincia
doctū fuerit ꝙ reū defenderunt extunc si ille pace privatus
quia homicida erat et negavit se fecisse ⁊ pace merito priva-
bitur quia erat crudelis occisor qui dicit᷑ mordher quia factū
suū negavit Si vero veridici illū qui impetitur pro morte cō-
vincunt et postea testimonio epi et alioꝝ fidedignoꝝ de ꝓvin-
cia doctū fuerit ꝙ innocentē convicerūt extunc ille si pace ille-
galiter privatus fuit ꝑ veridicis paci sue cōvictis veridicis re
stituatur et si ex toto innocens fuerit extunc iuxta ipoꝝ te-
stimoniū iudicetur ꝓ dicta morte excusatus et executor cause
hoc sibi imputabit et nō legi q: innocentē ipetebat § lxix Ad c
vij ⁊ viij et ix Itē Sciēdū ꝙ qcūqꝫ ad placitū accesserit ⁊ in via
aliquis cōtra eū deliquerit ad distanciam a loco placiti quo a
placito videri pōt illud delictū sit thingfredh brøde similiter si
cōtingat in placito similiter sit thingfred delictū per totū diē
integrū quo placitū hæreth vel sysel tenet᷑ si aliquis cōtra ali
quem in recessu a placito deliquerit Si vero in recessu a pla
cito generali cōtingat tm̄ pax illa ꝑ totū diē ⁊ sequentē dura
bit si in placito contingat tūc eodē placito ꝓmulget delictuz
illud et in secundo placito ad discernendū suꝑ hoc faciat xij fi-
dedignos nominari et tercio placito discernāt et in recessu a
placito si lesus fuerit tunc seqnti placito promulget delictū §
lxx Ad c xci Siquis captivaverit Item si aliquis bona sua in
placito alienaverit et ad annū bona eadē quiete tenuerit de
fendat ea sibi iuramēto cognatorum et precium receptuz ex-

ponat § lxxi Ad c xxxvij primi li Item statuendū est q̄ in q̄libet saal sit summa xxx marcarū in ꝓmpta pecunia et null9 cognatus emēdare cū cognato suo cogatur cū si pace ꝓuat9 fuerit tunc soluat cognati duo et the saal semel et nō sepius § lxxij Ad c xxvi li ij Item si nominatus ad nominandū denominatos nō inuocauerit soluat bōdoni et regi xl marcas et si aduocatus illū nominare noluerit qui denominādos dz nominare soluat tantū et tūc iniuriā passus nominet ad nominandū quē voluerit Similiter sic faciet si aduocatus vel eius offitialis nō sit in placito vel aliquis illorū impetitur ꝓ causa ꝑncipali § lxxiij Ad c lij li ij Item quicūq3 vulnus in placito ꝓmulgauerit ⁊ cū veridicis nō fuerit ꝓsecutus soluat regi iij marcas Si vero aliquis alteri iniuriatur vulnerādo vel alio modo si aduocatus ꝓ iure regio voluerit impetat iniuriātē ⁊ satisfaciat sibi vel manu duodena se defēdat iniuriā āt passuz nō impetat quocunq3 modo § lxxiiij Ad c xxix libri ij Itē si aliquis alteri in placito leges firmauerit tūc quilibet illoꝝ nominet sibi duos thingꝓinge et aduocatus et alij meliores nominēt eis tres thingꝓinge et quicunq3 illorū sine occasione legittima se absentādo nō interfuerit cū leges dant9 soluat9 cōquerenti tres marcas et regi tantū § lxxv Ad c xviij li ij Ille āt qui leges firmauit debet cōquerentē expectare ab ortu sol9 vsq3 ad meridiē Vtꝝ āt leges dantur vl' soluuntur et vtrū af fuerit et expectauerit dando leges q̄ñ cōquerens illos petit sup hoc illi septē dn̄t testimoniū perhibere q̄ plures illoꝝ testātur hoc sit irritū et quilibet illoꝝ soluat bondoni tres marcas et regi tantū pro falso testimonio Quicunq3 tunc in illa cōgregatione aliū vulnerauerit v̇berauerit vel occiderit soluat bōdoni vltra ius cōmune xl marcas ⁊ regi tantū si conuict9 fuerit Item homo legaliter conuictus pro quacunq3 causa non debet recipi in nefningum vel veridicū siue in denominatuz § lxxvi Ad c i li ij Item si iniuriā passus infirmatur non valens venire ad placitum quo executio cause sue per veridicos vl' nefningos siue denominatos aut quocunq3 alio modo debeat determinari cum restitutus fuerit sanitati veniat ad placitum et habeat per se vicinos suos sex testantes

qui in infirmitate sua fuit impeditus et tunc per duos testes
ex nouo citentur ad discernendū primo placito subsequenti et
idem possēt facere heredes si infirmus moriatur § lxxvij. Ad
clxxv li ij ad v c ex si ille li ij Itē si terre bōdoni ł regi pro iure fu
no fuerint estimate tūc ille qui eas possidz possz eas redime/
re vel cognati sui infra terminū et si sic redimerint extunc
cedunt ipsis perpetuo § lxxviij Ad c vij li ij Item si pro causis
triū marcarū conuictus fuerit aliquis excepta executiōe mā/
hellech maal si appellare voluerit vel aliquis nomine suo ad
iudiciū regis appellet in eodem die in placito quo conuictus
fuit et iter recedenti arripiat infra quindenam si appelaue/
rit et non fuerit psecut9 tūc soluat bōdoni tres marces et re/
gi tm̄ Sed si non appellauerit tunc teneatur aduocatus sub
pena triū marcarū assumptis secū quatuor fidedignis ad do
miciliū conuicti accedere et bondoni iusticiā facere ł regi ita
tū q prius seruent sibi tria lagdage Si aduocatus ad primaz
monitionē nō fecerit bondoni iusticiā soluat sibi sicut dictū ē
pro cōtumatia tres marcas et tm̄ p secūda monitione et tā/
tū pro tercia monitione et tantū pro quarta Si tūc non fece/
rit sibi iusticiā extūc possit cogere p litteras reg ad faciendū
sibi iusticiā et ad satisfaciendū ei pro cōtumatia Aduocata āt
et sequacibus suis si bondoni iustitiā fecerit tūc debet imponi
causa herrewerck ł rapine § lxxix Ad c lxxvij li ij Item homo
citandus ad placitū citari debet apud ecclesiā suā coram per
rochianis dn̄ica proxima ante placitū per duos testes § lxxx.
Ad c l quicunq primi libri Itē quacunq causa aliquis pace p
uatus fuerit rex nō restituet eū paci anteq satisfecerat iniu
riam passo § lxxxi Ad cxxij li ij Item quicunq promiserit in
placito alicui bona sua vendere ad implendū hoc tenetur ob
ligatus Si vero bona alterius vendere promiserit et nō im/
pleuerit soluat bondoni tres marcas et regi tm̄ § lxxxij Ad
c xlij li ij Item si aliquis aliquē de curia sua vel ecclesia expu
lerit et fugauerit vel traxerit extra curiā suā vel ecclesiam et
postea eū in fuga existentē extra curiā leserit hoc delictū sit
husfredbrode § lxxxiij Ad k xxx li ij Item quicūq aliquē in ta/
berna que dr̄ rysbooth loco aggere circūdato vel in naui vł in

cimiterio per insultũ qđ dicitur rathñ raath leserit vel hijs
locis fugauerit vel traxerit et postea ipm in fuga existentem
leserit hoc delictũ sit hulfredh brode § lxxxiij Ad c xxxij li ij.
Item si aliqs aliquē fugauerit et expulerit de aratro suo hoc
delictum sit herreswerck si ipsum leserit § lxxxv Ad c xxx li ij
Item legalis est exhibitio Si puella vel vidua in placito haret
in quo habitat vł sysel ł placito generali cũ se exhibuerit co/
gnatis vt ipsam maritent in eodem placito quo se primo ex/
hibuerit debet exhibitionē suam ꝓsequi Ad c viij primi li Itē
leges que dnt solui decima die et decima dies si fuerit festiua
tunc soluātur in profesto Si profestum fuerit festiuũ tunc sol
uantur in profesto profesti Et plane intelligendũ est ꝙ semꝑ
soluantur leges pro quacunqꝫ causa excepto mauhellet maal
in die ꝓxima ante festũ et dies quo leges firmātur nō debꝫ
cōputare § lxxxvi Fa per argumentũ Ad c l primi li Item fa
per argumentũ ad c lxxxi li ij in fine capituli in v dnt iurare.
Item quicunqꝫ alicui infra quintā liniā attinet ipe pōt cum
eo leges dare Item quicunqꝫ cognatos non habet infra reg/
num iuret solus per sctōs ꝙ cognatos nō habet infra regnuꝫ
et postea defendat se manu duodena hominũ qui dicũtur lag
feste men § lxxxvij Fa ad i primi li vbi dicitur de tercia linea
Item si rex duxerit expedicionē naualeꝫ redimendā tunc de q̄/
libet haffne soluantur tres marce denarioꝝ § lxxxviij ad c xix
li ij Item ꝓ falso testimonio in placito prestito soluat falsus te
stes ad minus tres marcas bondoni et regi tantũ § lxxxix.
Ad c primi li in glo Item si aliquis aliquē in placito pro ali/
qua causa incausauerit pro qua nō est citatus ad placitũ ha
beat spaciũ deliberandi quid respondeat vsqꝫ ad ꝓximũ Iteꝫ
quicunqꝫ vxorē alicuius carnaliter cognouerit et ipam mari
to abstulerit oculte vel aperte sit pace priuatus si in recenti
opere fuerit deprehensus § xc Ad c li neffningi li ij Si vero ma
ritus ipam accusauerit pro tali delicto tunc debet iuramento
stocke neffnd de illo hareth defendi vł conuinci si fuerat con/
uictus sit pace priuatus § xci Ad c xxxvij li iij Si aliquis ali/
cui abstulerit filiam sororem vel aliam cognatam et ipsam
carnaliter cognouerit per nupcias vel sine nupcijs disting/

E

nant veridici iuramẽto suo vtrũ prima vice oppressa fuit vi
vel nõ licet ipa postea cõsenserit et si iurauerint q ipsa oppres-
sa fuit vi sit ipse pace priuatus Sed si ipsa oppressa fuit vi l'
non tamẽ super hoc veridici distinguant vtrũ fuit sibi ablata
vel non vel si ad hoc conuincitur soluat bondoni xl marcas 7
regi tantũ et preter hoc potest causam herrewerck prosequi
si sibi factum fuerit tempore quo ablata fuit cognata de ista
scriptura et correctione nolo argui quia breuitas tempis ĩ
illis studere et meditari non permisit § xcij Fa ad c xvi et vij
libri ij Item q̃diu homo viuit semper ignorãt ergo omni tem
pore vite sue addiscere debet vbi est termin⁹ vite ibi est termi
nus addiscendi.

Her følger Koningh ¶ Handfestningh. Erickis handfestningh, som kaldes Gaards Rett.

Hwilken man annen slaer i hiel giffue lijff for
lijff om hã wordher greben meth ferske gernĩ
gher En rymmer han bort oc kennes gernĩ
ghen tha hwore som hã wordher faughñ mi
sthe sijth lijff wil hã oc dyllie thʒ tha dyllie mʒ
xij mẽ aff gardhũ oc taghe selff halff nefndh
hwer ther cyn sõ pa karer oc thm̃ som swærie scal Hugghe
mã annen slaer eller stingher til blodwide han scal misthe sin
hand Slaer mã pwsth eller andherlwndhe so ath ey wordhẽ
blodwide han scal stinges igømen sin handh om han wordhẽ
grepen mʒ ferske gernigher Hwo som drauer kniff ellẽ swert
mʒ wredh willie en tho at hã enghñ skade gør han scal stiges
igømen sin handh om han wordher grepen mʒ freske gernin
gher En wil hã dyllie thʒ tha dyllie mʒ xij mẽ som føre er sauth
Fallẽ knabe for vocht eller wecht ta scal hãs haffue bydes el-
lr faller myndre mã for thʒ sãme tha springe han vthi grawe
oc ligge vij netther i stocken eller kijsthen weth van oc broth.
Kaller man annen thijff hærienson eller nogher andher vque
mes ordh ther knabe er eller skyt the ligghe i tornʒ en mønet
oc edhe van oc brøth en er hã hyrde drengh eller myndhẽ mã

ligghe han i ſtock eller kÿſte ſameleth en er han ſmadreng worde hwdſtroghen Skeer thz ſo at thn̄ mā ſom nogher gerningher haffuer giort ſom pa hans lÿff rores wordher hā en greben meth ferſke gerningher men dul thet tha neffn hwer ther ther kærer oc then ſom deel ſex men aff gardhen hwat ſom the felle thet wære oc bliffue feld oc hwat the wærie thet bliffuer warth En geller thet en vpa mans lÿff tha neffne hwer tre mē Stiel nogher mā til tho ore ther henges hā for Stiel han til en ore miſte hwthn̄ om han wordher grepē met farſke geruingher eller wærie ſigh ſom føre er ſauth Hwer mā ſcal ildh lius oc alle hāde ild wel beware hwer i ſin ſtz pa hwilke mā vegne ſkathn̄ timer tha ſcal hā tages oc i thn̄ ſāme ild kaſtes om han wordher grepen mz ferſke gerningher om thz er i gardhen eller kobſtæder oc thet er ſo wÿth ſom konnghen oc hans folk ere En wordher han en grepen meth ferſke geruingher oc withes thet hannū ſithen oc dul hā tha dulie meth xij men ſom føre er ſauth En ſkeer ſodan brandh vpa landhz tha bøde xl marck oc ſkathen ighn̄ Formo han en ſo athbødhe tha bliffue han indhen kongheus nadhe Enghen man mo tha wel leghe eller doble lengher en konninghn̄ haffuer bwdhz godhe nath i ſÿth herberghe gør thet nogher ſithn̄ er thz knabe eller ſkytte ligge i tornetl vij netthē wed van oc brød Er han mÿndre mā ligge vij netther i kÿſthn̄ ellē ſtockē weth van oc brøth En er hā ſmadreng vorde hwdſtrogn̄ Vides thz oc nogher oc vordhē en grepē weth ſerſke gernighē dullie mz vi mē ſom føre er ſauth Enghn̄ maa ſine heſte eller vaben bort doble oc en pa høgre gialdh en han ber rede til leghs eller til bordhz Hwo thet gører wære vgildh oc ſtande han ſamme reth ſom føre er ſauth Forbiwdher mÿn herre konghen nogher at ridhe frÿ marker anthen holde eller ÿdhe Hwo ſom ther meth farer wære vgildh oc wære thē om ſamme reth ſom om dobel.

¶ Enghen man maa ānen for gialdh eller ſkÿldh mane Hwo thet ghører ſtandhe then ſamme reth ſom føre er ſauth om vquemes ordh ¶ Then ther gialdh kennes then ſcal mÿn herris umboſman ſaa laghdaghe legghe thil at beredhe

ſom hannum mweligt er athbetale oc then annen quemlight
er ſine penninge at fange at han ey forlenghe effther them
bidher Vil han ey berede indhen daghen tha ſcal myn herres
vmboſmā meth gode mē i gordhen ere lade wrde hans hawe
oc betale met En recke the ey til tha ſcal hans gootz vpa lan
dtz wth meth at hans giald oc ſkyl aff betales Recker thz ey
til tha ſcal konghens vmboſmā antworde then ſom ſkyldug
er i hendher then ſom gialdn̄ eier vp at bære oc han haffuer
woldh ower hannū ſithn̄ indhen hecthe athaffue hannum oc
hās lyff vforderweth til thes han er betalet eller han oc i hās
mynne bliffuer om han fangher ey borgheu for ſigh vthn̄ thz
er konghens gialdh Deler man effther gialdh oc er ey with
ne eller opne breffue til er thz tre mark eller myndre dele mz
ſels eedh er thet mere en tre mark oc myndre en x mark dele
meth withnes eedh er thet xl mark eller mere dele mz xij mēz
eedh Hwo ſom voldtagher quinne oc hores rober hwn ellē oc
hwn kaller ſynes blodwide eller reffne kledher en tho at han
ey fulkommer ſin vilie meth henne miſte ſit lyff om han vor
dher fangher meth ferſke gerninghē En vithnes thet hannuz
dyllie meth xij mē affgordheu oc radhe ſelff hwer annē man
Hwo ſō røwē til en halff mark oc word til wōdē miſte ſit lyff
En hwo ſom røwer mynē en halff mark bøde ſkathen oc ther
til xl mark thm̄ tagher konghen halffue oc then ſyeh miſthe
halff eller miſte han om han ey formo atbøde Hwo ſom annē
wnth ſeigher rymme konghens gard oc komme aldrigh for
hans øghen oc haffue hans vuenſcap Sligher nogher kom-
ghens hws i modh ligge indhen eller vthen then thet gører
haffue forbrøt ſyth lyff Nw methen thyſſe thingh ſcriffne ere
hwo them gører tha forbiwdhe wij kongn̄ alle the ſom vore
hoffſinghe ere oc alle andre at the ſo vore vmboſmē til ſigher
thm̄ atfanghe eller thage oc før vmboſmē kōme ladhe thet
Hwilke aff wore hoff ſingher eller radhz ſom nw ſagt er dye
nes them brødelighe i huat madhe ſom thet helſt er atwæ-
rie eller vnrwelde a mod rethrthen oc vorde ſodanne mē fan
gne ſtande ſodan reth ſom the brødelighe ſculle ſtande vnth-
kommer then man ſom brødelig er haffue ey fred i vore rige

oc komme aldri for wore øghen vthen at han nydher ſerlighe
wor nade Hwo ſom forbindher ſigh til hobe met radhenſcap
fire eller ſex eller flere ſo indbyrdes at hwer ſcal annen hielpe
ſo at wore reth krenckes oc mynſkes vare ſodan mã ſom vo-
re verſte ville vide oc komme aldrigh fore wore øghen Thũne
ſãme ret haffuẽ konghã wijt ſijt folk in ſine rige at the mwe
thũ haffue i therẽ garde oc thũ ſcal ſo wijt oc ſo langt recke vti
køpſtædherne oc reth om ſom myn herres hoffſingher ligghe
oc hans ridder oc ſwene Thette er oc reth i konghũs gard at
om nogher mã dyrues til riddher eller ſwene ſatughe eller ri
ghe ther hannũ haffuer ſworet at wære hwlde oc tro oc dierff
nes ſithũ til i drõningsgard at krencker iomfruer eller quin-
ner tha ſcal han miſte the fingre ther han haffuer vpholdhet
i helgen oc twngher han haffuer ſworet met oc rymme ſo hãs
landh oc rige oc bliffue æreløs Er thet oc ſodan mã' thet han
icke ſworet hawer tha ſcal en dwn bære en thend langhalms
kerff vpa en ſtaghe for hannũ oc alle the andre dwne oc dren
ghe ſom innẽ gardhen ere the ſculle hannũ kaſte meth træ-
ke oc vrenligh thing oc wære ſo ſkent oc ære løs oc forſwærie
ſo hans land oc rige oc komme ther aldrig mere fynnes han
ther effther mere i hans land tha ſcal man gøre weth hãnũ
ſom wed en annẽ fredløs mã oc retthe ower hans lijff Then
ſom ſig ladher krencke eller ſkende hwn ſcal forſwærie drõm-
ghũs gard oc kõme ther aldrig mere oc være hwn ſo ſkent oc
ſo ære løs ſom han er Er thet ſo at man findher hannũ i hãs
land eller righe ſex ugher ther effther tha mo man tage han
num oc retthe ower hãs lijff anthũ henghe hannũ eller hwat
han wil ſom hannũ griber.

¶ Nota iſtã cõſtitutõez dedit voldemarus rex ex
ꝑte filij ſui criſtoferi Conſtitutõ regis voldema
ri pris margarete regine.

In noie dñi amẽ Nos Voldemarus dei grã. Danoꝝ Sla-
uoꝝ rex et xpoferus fili⁹ nr̃ dilcũs dux lalandie ꝓpter in
gentẽ penuriã et innumera exorti diſcriminis incomodo i regno
nrõ dacie hucuſqȝ ꝓh dolor illata ſubuemẽda ſalubri⁹ ꝛ delen
da quodã ꝑlamẽtũ Sub ãno dñi M ccc lx die pẽtecoſtes cũ de-

E iij

licetꝰ hoībꝰ et vasall' nrīs militibꝰ ꝑncipibꝰ iclitꝰ dn̄is voldema
ro eadē grā ⁊ hērico filio suo ducibꝰ iucie venerabilibꝰ pribus
ac dn̄is epis militibꝰ militaribꝰ ceterisqꝫ regni nrī dacie ꝯmūi
cati ⁊ icol' ifrascriptꝰ spālit' i kaliburg celebrauimꝰ ⁊ rgnū no
strū dacie vigori et reformationi meliori subsistat cooperāte
grā spūs septiformis quia ipsius spūssctī festo hmōi statuta
handfestingh et decreta cōposita sunt et facta In primis pro
mittimus sub fide nrā regia et filius nr̄ ꝓpoterus ꝑdilectꝰ oēs
articulos infra scriptos firmos et iuiolabiles obseruare § ij
Primo oēs terre regno dacie nūc adiacentes ⁊ inpostez deo dā
te acquirēde legibus et iuribus suis ꝓut in veris antiquis li
bris legalibus cōtinētur libere vti debeant ꝓut tpe regis vol/
demari et alioꝝ ꝓgenitoꝝ nrōꝝ felicis recordatōis liberius ⁊
melius ꝑfrui cōsueuerāt § iij Itē dn̄ voldemarꝰ ⁊ filius suus
hēricus ꝑdcti duces iucie et eoꝝ heredes oibus iuribus suis li
bere et bn̄ vti dēant ꝓut aliqui ducū iucie eis vn̄ liberiꝰ ⁊ me
lius fuerūt ab antiquo Itē eidē dn̄ duces ꝓmittunt bona fide
vt permittant hoīes suos ⁊ incolas sui dn̄ij vniuersos libe-
re et bene oībus suis iuribus vti sicut antiqs ꝓgenitoꝝ suoꝝ
hoībus suis et incolis liberius ⁊ melius vti ꝓmiserant ⁊ gau
dere ac hoīes eorundē ducū ad hoc sint coadiutores efficaces
qꝫ eidē duces et eoꝝ heredes suis iuribus libere et bene gaude
ant sicuti ꝓgenitores eorūdē ducū melius ⁊ liberius vti cōsue
uerāt ab ātiquo § v Itē quilibet epoꝝ in regno dacie iuribus
et libertatibus suis libere et bn̄ gaudebit ꝓut eoꝝ predecesso/
res suis iuribus et libertatibus vn̄ liberius et melius fuerāt
ab ātiquo § vi Itē si aliquis epoꝝ regni dacie ꝓnunc non pn̄s
hmōi statutis et liberius vti voluerint ipa statuta et hand
festingh ratificare dēat ⁊ suo sigillo vna nobiscū roborarē § vij
Itē si aliq̄ terre siue dn̄i a regno ⁊ corone dacie i postez acq̄ri
poterint quo qūo et si ipaꝝ traꝝ et dn̄oꝝ incole ipis statutis
et handfestingh iuribus ⁊ libertatibꝰ libere et ꝑfectē vti decre
uerint extūc ipa statuta et handfestingh vna nobiscū suoꝝ si/
gilloꝝ appositōe roborabūt § viij Itē capella monasteria eccl'e
⁊ eccl'astice ꝑsone ad sacros ordines tā minores qꝫ maiores or
dinate iuribus et libertatibus suis libere et bene gaudebunt

157

ꝓut liberius et meliꝰ vti cõsueuerãt ab antiquo § ix Itẽ mi/
lites militares domine vgines mercatores hospites bõdones
et rustici antiquis suis iuribus libere et bene vtanᷣ sicut libe/
rius et meliꝰ vsi fuerãt ab antiquo § x Item nullus in regno
nrõ dacie captiuabitur nisi in recenti facinore raptꝰ vel sup
hoc legaliter cõuictꝰ vl̕ in iure cõfessus § xi Itẽ de concordi con
silio et vnanimi cõsensu pociorꝫ regni nrĩ Dacie ordinauimꝰ ꝙ
ꝑlamentũ qᵭ dane hoff diciᷣ inꝑmis tribus annis ꝓximis et
ꝓxime subsequẽtibꝰ i calingburgh celebreᷣ et illis tribꝰ annis
elapſ ipm ꝑlamentũ in nyburgh ãnuatim in die natitatꝭ btĩ
iohãnis baptiste celebreᷣ ꝓut antiquitꝰ est ꝯsuetũ § xij Itẽ si/
quis aliquẽ in ipo ꝑlamẽto danehoff conuenire vl̕ incusare
voluerit eũ prius in placito ꝓnunciati sui haret ꝑmoneat ⁊ le
geanter citet vt ad ipm ꝑlamentũ veniat ꝑ se ad obicienda le/
gittiẽ rñsurus nisi legittimis ipedimẽtis fuisse docuerit impe/
ditũ § xiij Nos duces epi milites militares totaqꝫ cõmũitas
dacie et quilibet ꝓpter magnã grãm et meternã beniuolentia
nobis per delictũ dñm nrm̃ regẽ voldemarũ ꝑdictũ quãtociẽs
et pluries antea sꝫ nũc spãliter impẽsaz etiã de cetero vt spe/
ramus ꝑ dei grãm ipẽdendã vnanimiter cõuenimꝰ et nos et
quẽlibet nrm̃ ꝓ se ad tenendũ statuta oĩa handfestingh et ar
ticulos infra scriptos sub fide nrã ꝓmittimus et firmiter ob
ligamus recognoscentes hoc spãli spũsscti grã cuiꝰ festo hec
acta sunt nobis accidisse § xiiij Prima quicũqꝫ infra scriptorꝫ
hỹs statutis handfestingh iuribꝰ et libertatibꝰ vti et gauderẽ
voluerint has pñtes lrãs suorꝫ sigillorꝫ appositiõe roborabũt
et si apponere sigilla sua noluerint hỹs handfestingh et iuri/
bꝰ nobiscũ nõ vtãᷣ § xv Itẽ si aliquis infra scriptorꝫ l̕quicũqꝫ
alius in regno dacie existẽs huius statutis et handfesting cõ
trarie voluerit vel oppositum fecerit ad hoc nos omnes co/
operari efficaciter debemus vt huiusmodi transgressor statu/
torum secundum exigentiam legis terre iudicetur et debita
pena puniatur specialiter contra illos qui infra regnum da/
cie rapinam incendium et captiuationem faciunt ex auxilio
et cõsilio dños extraneos ⁊ homines inducunt qui regno dacie
officere poterint quolibet vel nocere § xvi Quicũqꝫ aũt hmõi

statuti ingressor in recenti facinore deprehensus vel legaliter
cōuictus fuerit pace et bonis priuabitur atqꝫ vita § xvij Itez
quicunqꝫ subscriptoꝝ transgressor vel alioꝝ cuiuscunqꝫ statꝰ
aut cōdicionis existat cōtra dn̄m regē vel filiuz eius coronāqꝫ
dacie notabiliter deliquerit secundū exigentiā legis terre iudi
cetur et debite punietur et ad oēs ꝯmūiter et singulariter co
operabimur toto posse § xviij Itē promittimꝰ oēs ⁊ singuli ⁊
ꝗlibet ꝓ se sub fide bona sicut priꝰ ne ꝗs nr̄m apud aliquē sine
libera licencia hospitis iniuste et irrationabiliter hospitet̄ §
xix Siquis āt nr̄m infrascriptorū vel alij quicūqꝫ in regno da-
cie qđ absit oppositū fecerint et si in recenti facinore deprehēsi
vel legaliter conuicti fuerint tanqꝫ publici latrones iudicent̄
et secundū leges terre debite punientur et ad hoc coadiuuare
debemus toto posse § xx Si āt aliquis ipsum perlamentū visi
tare voluerit mera et perfecta et bone securitate ad quinde-
nā an̄ et quindenā post dictū diē beati iohannis plenarie per-
fruatur quam quidē securitatem infringere nolumus et si
aliquis nostrum vel alter quicunqꝫ ipsam securitatem aliq̄-
liter infregerit eoipo penam orbotemaal sciat se passurum §
xxi Siquis in ipam penam orbotemaal inciderit per dominū
nr̄m regē et aduocatos et officiales suos s̄m leges terre debi-
te punietur et ad hoc cooperabimur toto nisu § xxij Item nul
lus cuiuscunqꝫ status aut conditōis existat aliū inferiorem
se vel minus potentē supprimat vel compellat ad hoc ꝙ ius
suum in placitis vel iudicijs prosequi non valeat quod si fe-
cerit et hoc contra eum rationabiliter edoctum vel probatū
fuerit illud pro quo agitur primo perdat ⁊ postea domino re
gi tanqꝫ in lite legaliter succubuisset secundū leges terre peni
tus emendabit § xxiij Itē quicunqꝫ verbis malis aliquē et cōtu-
meliosꝫ q̄ mamgh dicunt̄ corā p̄dicto dn̄o nr̄o rege vel in curia
sua seu corā dapifero suo l' marscalco i iudicijs existētibꝰ in p-
lamētis in placitis iusticiarijs gn̄alibus vel sp̄alibus terraꝝ
dacie allocutꝰ fuerit vel īfestauerit supꝫ quibꝰ et ꝓ quibꝰ loqui
mur p̄mo pdat et cū hoc s̄m leges terre emēdabit § xxiiij Itē
si dn̄s nr̄ p̄fatꝰ aduocati ⁊ officiales sui super aliquo forefacto
iuste et secundū leges terre vindicauerit sibi l' suis a nemie p

158

modū inimicicie vel odij aliqualiter imputetur § xxv Item
siquis iniuriā ex dn̄o nr̄o rege suis aduocatus vel officialibus
passus fuerit qd̄ absit et si super hoc iuste cōquestus vel prose
cutus fuerit a dn̄o nr̄o rege vel suis ꝑpter hoc nullā vindictā
paciatur § xxvi Item Nos infra scripti et quilibet nostrum
pro se totaqꝫ cōmunitas regni dacie promittimus vt prius
bona fide qꝫ dn̄s noster rex filius suus cristoferꝰ coronaqꝫ da/
cie oībus iuribꝰ suis perfecte vti debeant et ad hoc cōmuniter
et sigulariter coadiuuare et fideliter cooperare dēmus secū/
dū qꝫ leges terre requirūt toto conamīe atqꝫ posse § xxvij In/
super ecclesie monasteria ṽgines vidue pupilli et orphani ac
alij tutores legitimos non habentes villani ciuitatēses bon
dones mercatores hospites rustici homines triū marcaꝝ to/
ta familia regia et omnes pro quibus dn̄s rex respondere hꝫ
et tenetur om̄i iure suo legibus terre et libertatibus vti liberi
us et melius ꝑmittuntur et ad hoc om̄s et singuli infra scrip
ti et quilibet pro se cooperari debemꝰ consilio et auxilio et to/
to posse § xxviij Et nos voldemarus rex p̄fatus et filius nr̄
cristoferus om̄ibus hominibus nostris subscriptis cuilibꝫ sub
scriptoꝝ ceterisqꝫ regni nostri incolis hec statuta et handfe/
stingh et omnia alia in melius vertere volumꝰ et debemꝰ §
xxix Et nos duces episcopi milites militares subscripti tota/
qꝫ ꝯmunitas regni dacie dn̄o nostro regi Voldemaro filio suo
cristofero et corone dacie oīa statuta et handfestīngh supra
scripta et omnia alia vertere volumus et debemꝰ § xxx Vt
āt hec omnia et singula p̄missa perpetui roboris obtineāt fir
mitatē et pleniorē sortiātur effectū ne cuō et ꝑ omnes nos et
singulos infra scriptos et quemlibet nr̄m firmius teneantur
§ xxxi Nos Voldemarus dei grā rex dacie Xp̄oferus dux la/
landie voldemarus et henricus duces iucie p̄fati nicolaus ot/
tonien̄ petrus vibergen̄ petrus ripenꝭ henricus roskyldenꝭ
paulus arusien̄ et magnus burglauenꝭ diuina miseratione
ecclesiarū ep̄i Stigotus anderꝭ nicolaus lembeck hennigꝰ po
dbusk ericus barnūꝭ benedictus ānevelđ senior boccius falk
ericus nielꝭ petrus laurenꝭ palno ionꝭ euerhardꝰ mølthig
ficko mølthingh petrꝰ grubbe nicolaus knutꝭ iacobꝰ bekere

petrus bekere olau9 ionē petrus niels andreas frøsth esge/
rus kroogh iacobus oleffs iohāues hwmmersbutle heyno ca
polt benedictus āneueldh iunior otto de hoo vffo peters pe/
trus lodhwigs arnoldus mølthingh cristiernus kyle lyderus
lembeck iohannes mikels nicolaus offs erlandus kalff pe/
trus mwnck nicolaus gloob ago steegh iohānes obsolons pe
trus albrits iacobus splyth laurentius hwas iohānes vendel
bo nicolaus hase et nicolaus vindh milites § xxxij Nicolaus
ericks de linde iohānes laurens nicolaus iens de colberck ka
nutus hyggi paulus gloob nicolaus eyls voldemarus sappi
iohānes laas nicolaus tymmes strango ebbs boeci9 hoogh
thomas niels lago offes petrus iwers cristiernus kaas o/
lau9 peters de nytorp olauus petrus lwnge olauus oleffs
lwnge mathias falster nicolaus karls petrus hwid et kanu/
tus høringh armigeri presentib9 lris Sigilla nostra duximus
apponenda Datum anno die et loco supradictis § xxxij.

¶ Alia cōstitutio voldemari regis pris marga
rete regine triū regnoꝝ scʒ Dacie ꝛc̄

In nomine dn̄i amē Nos Voldemarus dei gracia Danoꝝ
Slauoꝝ rex in parlamēto generali danoꝝ dane hoff dctō
Sub āno dn̄i M ccc liiij octaua bt̄i iohānis baptiste nyburg
celebrato ex consilio et consensu venerabiliū patrū et domino
rū epoꝝ videlicʒ nicolai otthouiē petri ripē petri vibergē hē/
rici roskildē et pauli arusiē nicolai limberck dapiferi nostri
palnonis iens marscalci nostri ceterorumqʒ consiliatorum
nostrorum et hominum statuimus omnes articulos infra
scriptos inuiolabiliter obseruandos

¶ Primo qꝫ tota communitas regni dacie debeat legibus et
libertatibus domini regis voldemari et aliorum regum da/
cie predecessorum nostrorū vti libere et gaudere Item qꝫ om/
nes bone consuetudines quas habuerant ab antiquo rate cē
debeant atqʒ firme § secundo Item pro nimio defectu po/
puli regni dacie et alijs qꝫ plurimis defectibus et periculis ipi
regno incūbentibus omnia forefacta tam hominisqʒ muti/
lationem mēbrorum tangentia ī hunc diem perpetrata ex
rogatu et consilio eorundem dn̄oꝝ epoꝝ et hoīm nostrorū fa/

norabiliter indulgemus ita tn̄ cuicunq̄ leso satisfaciat se/
cundū exigentiā legis terre in qua ipsum forefctm̄ fuit perpe
tratum § iij Item quicunq̄ equos boues iumenta seu alias
res iniuste amiserat ius suum corā nobis seu dapifero nostro
vel iusticiario nostro aut aduocato nostro tunc p̄nte legaliter
proseqnatur § iiij Item si aliquis domos suas violenter ab/
latus in fundo alterius positas illegaliter constructas inue/
nerit eas legaliter arestet ius suum s̄m leges terre legaliter
prosequendo § v Si vero reus infra diē beati martini proxi/
mū emēdare nō curauerit bōdoni et nobis satisfaciat prout
exigunt leges terre & sic notandū est de omnib' excessibus qui
buscunq̄ § vi Item si aliquis aliquem super bonis sine terris
violenter sibi ablatis incausare voluerit ipsa causa debito p
cessu videlicet placito sui hæreth sysel et terre qd̄ landzthingh
d' coram dapifero nostro iusticiario seu nobis si iusticiam pri'
consequi non valuerit ventilari debeat et finiri qd̄ si nullate/
nus iusticiam obtinere poterit extunc aduersarium suum in
placito sui hæreth ad decem septimanas ante premoniat et
ad generale perlamentum proximo celebrandum manifeste
citet vbi dicta causa fauente deo debite terminetur § vij
Item nullus cuiuscunq̄ cōditionis existens cum aliquo cleri/
co seu laico sine domestici voluntate hospitetur qd̄ si aliquis
fecerit domesticus eum cuz sua familia si sufficerit sui autem
cum vicinis et nostro aduocato tunc p̄nte seu nostro dapife/
ro tanq̄ publicuz raptorē prosequi et impedire poterit nullo
sibi delicto ratione illius aduersando § viij Insuper manda/
mus firmiter et discrete ne quis cuiuscunq̄ conditionis exi
stat de se bonis sacerdotum seu clericorꝝ decedentium nisi ve
ri heredes aliqualiter intromittere presumat nostre gracie
sub obtentu § ix Item perlamentum nostruz dane hoff dictū
semel ī āno videlicz die btī iohānes bap. e nyburg s̄m ātiquā
ꝯsuetudinē regni dacie celebret' § x Itē q̄ oēs diffētōs & inimi
cicie int' q̄scunq̄ ad q̄ndenā añ dictū festū btī iohānis bap. vsq̄
ad festū btī iacobi p̄rimo futurꝝ sub mera securitate ī suspē/
so habeāt' sub pena orbotemaal vulgarit' nūcupata § xi Itez
sub abtentu grē nrē firmiter inhibem' ne q̄s aduocatorꝝ nrorꝝ

seu officialium contra premissos articulos aliquid presumat attemptare qd si aliquis attemptauerit nobis nolumus imputari si ipse aduocatus super ppriis factis stabit iure suo.

¶ Constitutio Cristoferi regis filii Voldemari regis.

In nomine domini amen Anno dni M ccc xx In die conuersionis scti pauli conuenientibus vibergis regni melioribus vna cu popularibus ad elcoz noui reg placitu fuit et cocorditer ordinatu In primis q epi ac persone ecclesiastice iuribus iurisdictionibus ac libertatibus suis bonoru ipsoru et familie gaudere debeant libere prout ex antiquo consueuerunt § i Item q decime ecclesiaru non petatur nec recipiantur nisi sufficiens cautio facta fuerit prelatis ecclesiar et perrochianis de qua contenti fuerint et certificati sufficienter § ii Item non citent clerici ad placitu seculare vel coram iudice seculari sed coram iudice ecclesiastico pro quacunqz causa citentur et ibidem legittime conuincantur § iii Item q nullus extraneus ignote lingue vel imperfecte etatis ad aliqua ecclesia presentetur § iiii Item vt non talientur clerici vel ecclesiastice psone nec per litteras regis aliquatenus aggrauentur § v Item a sacerdotibus perrochialibus de terris vni curie sue in qua personaliter residet adiacentibus nullum seruiciu regiu erigatur § vi Item vt nullus clericu ad aliquam ecclesiam pntet nisi in qua merus ius pronatus habuerat ex antiquo § vii. Item vt nullus episcopus seu ecclesiastica persona capiat exulet vel bonis suis priuetur nisi ad mandatum sumi pontificis speciale si fuerit eps Sed si inferior clericus quicunqz ad mandatum sui ordinarii iudicis specialis dumodo coram eo canonice fuerit conuictus § viii Item non grauentur claustra p equos et canes pascendo § ix Item bona archiepi castruz et terra quantu in ipso et deliberet et deliberata restituet § x Item q omnes milites et armigeri de ppria familia emenda trium marcarum vel ix secudum consuetudinem cuiuslibet terre et vltra si ad hoc extiterint priuilegiati § xi Item non coguntur ire in exercitum extra regnu et qncuqz ad mandatu regis siue itra regnu siue extra bellandi ca meruit rex ipos si

capti fuerint de captiuitate redimat expedite, saltē īfra annū
et super perditis satisfaciat anteq̄ȝ secundario secū̄ire in exer
citum iubeantur libertatibus suis pristinis etiam si non
inierint eis nichilominus conseruatis § xij Itē vt guerras
contra aliquē rex inchoare nō debeat nisi cum consilio ⁊ con
sensu p̄latorū ac regni pocioꝝ § xiij Item expulsis ⁊ eoꝝ here
dibus in quibuscūq̄ȝ iniuste bonis suis priuatis bona eoꝝ vbi
inuenta fuerint restituant̄ § xiiij Item vt nulli laico siue cle
rico aliqualiter imputetur q̄ in seruitio regis nūc mortui fi
deliter se habuit et si quas inimicicias ꝓpter mandatū regis
immunisse inuenerit ꝑ futurū regē totaliter liberentur excepto
eīn Molesk̄ quōdam dapifero et excluso § xv Itē inimicicias
et dissentiones quascūq̄ȝ inter regnicolas ꝓ posse sedare de
beat et sopire § xvi Item omnes fideiussores ꝓ rege nūc mor
tuo et captiuos causa ipsius liberet cū cōsilio et auxilio pocio
rū regni ꝓximo ꝑlamēto inueniēdo et laboret ad hoc vt in
ducias obtinere poterit lōgiores § xvij Itē vt burgēses libe
re vtantur suis marcaturis absq̄ȝ aliquibus grauaminib⁹ no
uis et theoloneis imponendis et absq̄ȝ quacūq̄ȝ quota merci
monioꝝ suorū ducant extra regnū qui vendenda habuerint ꝟ
emenda nisi ex rationabili causa et vrgente necessitate rex de
cōmuni cōsensu melioꝝ super aliquib⁹ nō deducend inhibitio
nem duxerit faciendā § xviij Item vt rex et sui officiales si
qua mutua a mercatoribus receperint eisdē satisfaciant § xix
Item vt non talientur sine misericordia sicut huc vsq̄ȝ no
sciter esse factum § xx Item vt bondones nō grauentur per
aduocatos regis contra leges et iura terre § xxi Item vt nō
cogantur expensas regis ducere extra suum hareth in quo
resident § xxij Item per aduocatus regis talie et grauamīa
inconsueta eis mie imponantur § xxiij Item semel in anno
celebretur perlamentū nyburgh § xxiiij Item vt omnes con
seruent leges voldemari regis et siquis in eis inueniatur de
fectos per discretus regni suppleatur § xxv Item nullus ci
tetur ad placitū regis immediate sed primo ad placitū sui
hareth et si inde ꝓuocauerit placitum generale sub pena cō
sueta et si ibi iuri stare noluerit corā rege ꝓuocando exami

F

netur sua causa ibidem vbi si iusticiam non habuerit prono/
cetur ad perlamentū generale § xxvi. Item vt nullus capi
debeat nec ad mortem dampnari vl' bonis priuari nisi prius
iuste et secure vocatus publice incausatus et legaliter conuic
tus pront exigunt leges terre § xxvij Item ꝙ rex nō offenda
tur alicui ꝓ eo ꝙ pro iure terre et regni loquat' nec ab hoc
ipsum aut suis prosequatur § xxviij Item vt oīa et singula
grauamina nouiter imposita āmodo non petantur videlicet
ploghs penninghe kulkorn theolonea aut alia quecunqȝ post
mortem voldemari regis inposita et inuenta § xxix Item spo
liantes naufragantes tanqȝ pro sthygh roff cōniucant' et codē
modo puniantur § xxx Item vt aduocatus vndecūqȝ oriūdus
bondonē illius hæreth suum obstituat officialem § xxxi Itez
oīa debita notoria et rationabiliter ꝓbabilia in quibus rex
nunc mortuus regnicolis tenebatur omnino ꝑsoluat rex fu/
turus et cautiones ꝓ hijs interposite donec totaliter soluta
fuerint teneantur exceptis castris destruendis § xxxij Item
vbicunqȝ ꝑlamētuȝ regis teneatur incausandi vtantur legib⁹
illius terre § xxxiij Item vt nullus citet' extra terminum sue
terre § xxxiiij Item vt nō inueniantur noue leges nisi de cō/
sensu tocius regni in perlamēto generali in ꝑrimo celebrādo
in quo videlicet placito liceat regi futuro de consilio p̄latoruȝ
et melioꝝ regni supra dictos articulos īmutare diminuere vl'
angere grauare vel etiā alleuiare secundū ꝓfectui vel honori
corone regni ac vtilitate reipublice viderit expedire § xxxv.
Nos igit' xp̄ofer⁹ dei grā danoꝝ dux ꝑmittim⁹ in hijs scriptis
nos si deo volente ac populi accidēte ꝯsensu ad regni regimen
assumpti fuerim⁹ p̄dictos artic'los ſm modū p̄tactū imppe/
tuū inuiolabilit' obſuatores § xxxvi In cui⁹ rei testiōniū sigilla
venerabiliū patrū dn̄oꝝ petri viburgen̄ nicolai burglanen̄ es/
geri arusien̄ iohis ripen̄ nicolai carbathen̄ epoꝝ ac dn̄oꝝ lodwi
ci marscalci lagonis quōdam marscalci petri mwle de bagh
nicolai hee laurencij ienſ iohannes nielſ de kaas iohannes
perſ iohannes kaan petri nielſ de allerut nicolai holghēſ ni/
colai stang alberti albriſ iohīs offeſ iohīs oliſ et absolonis
ienſ militū vna cū nrō sigillo p̄ntib⁹ est appēsum.

Constitutio Eirci regis.

Anno dñi M cc lxix marcij in helsingborgh in plamẽto p
dñm regẽ ericũ de cõsilio meliorũ regni dacie celebrato
statutũ est vt nullus portat vestes immunitas ptes incisas sed
integras vel bipertitas Nullus etiã vestes suas ornet auro l
argento nisi rex solũ cũ liberis suis incisas etiam vestes non
liceat dño regi portare § ij Quicunqꝫ ãt per annũ vel amplius
vestes suos portare voluerit hoc sibi nequaqꝫ ad verecũdiam
imputetur § iij In nullus theutunicũ potũ scz ceruisiaz ferat
vendat vel bibat post lapsam pximã pẽtecosten quicunqꝫ cõ
tra hoc statutũ venire psumserit p qualibet lagena soluat xl
marcas in penã § iiij Item quicunqꝫ bonã ceruisiam braxare
voluerit habeat licentiã vendẽdi quãto carius põt § v Itẽ qꝫ
nullus petat hospiciũ a clericis vel laicis quibuscũqꝫ reglari
bus seu seclaribus sed taberne sufficientes p transeũtibus ordi
nent in quibus necessaria habeãt § vi Si võ domũ alicuius aliqs
inuaserit et fregerit vel aliquid abstulerit soluat dño regi xl
marcas et leso tm̃ Si vero pacifice tabernã intrauerit et pro
receptis soluere noluerit licituz sit eũ detinere Si võ violẽter
recedere voluerit aduocet auxiliũ vicinorum et si eũ deprehende
re nequiuerit hospes cum duobus vicinis suis accedat ad pla
citũ suũ citando eũ vt redeat satisfacturus secundũ consuetu
dinẽ loci quod si noluerit conuincat eũ vbi dinoscitur eũ deli
quisse § vij Item quicunqꝫ aliquẽ interficerit satisfaciat con
sãguineis interfecti cũ ceteris l pmpta pecunia et cũ nõ aliis
rebus nec cognati copellantur p dñm regẽ cõtribuere cum ho
micida nisi forte pacs priuati fugerit tunc propinquiores soluãt
duo ættesaal et secundũ antiquam terre cõsuetudinem reci
piunt suum stuth de cognatis § viij Nec lecitum si alicui cog
natorũ interfecti in quẽquã cõsanguineũ interficiẽtis vindica
re qꝫdin vixerit qui occidit § ix Quicũqꝫ ꝯtra hec fecerit pũiat
tanqꝫ si occidisset antiquem innocentem § x Item si aliquis i
domo ppria vel ecclesia occiderit hoc est orbotemaal. orbote
maal sic intelligitur qꝫ occisor ad emendam venire non pote
rit nisi prius pro eo intercesserint consanguinei interfecti.

¶Constitutio Erici regis dacie.

Ericus dei gracia Danorum Slauorꝙ rex omnibus hoc
scriptum cernentibus ad perpetuam regi memoriā con
stare volumus presentib⁹ et futuris ꝙ anno dm̄ M. ccc lxxxvij.
in die beati olaui nuburgh de consilio meliorū regni ordina-
uimus cum in consilio vortinburgh de eorum consilio promi
simus semel in anno in media xl perlamentū qd̄ dicitur hoff
debeat calebrari Nullus captiuari debeat nisi sponte cōfessus
in iure aut legittime conuictus vel manifesto facinore depre
hensus fuerit pro quo secundū leges terre vita carere debeat
vel mēbris Sed conuictus inducias habeat fugiendi extra re
gnum que in libris legalibus continentur Item nullus cōuic-
tus pro quacunꝙ causa vltra id qd̄ in legibus est expressū pe
na pecuniaria vel alia puniatur nec mulcetur aliquis nisi
legittime conuictus Item nullus super aliquibus causis de-
bet litteras regias contra aliquem impetrare nisi causa ip-
sius prius vētilata fuerit in suis placitis et discussa sed post
ꝙ aliquis primā litteram taliter impetratā supersederit con
tumaciter soluat cōquerenti vnā marcā denariorū ⁊ iij mar-
cas regi vltra id pro quo in prioribus placitis est conuictus ⁊
ꝓ secūda tantum ⁊ pro tercia tantū sed pro quarta conquerē
ti tres marcas et xl soluat regi et si talis bona mobilia non
habeat sed tantū terram extunc officialis regis moneat eum
vt infra mensem tantū vendat de terra sua in quantū tenet
bondoni et regi qd̄ nisi fecerit officialis regis sub estimatione
bonorū ius regis accipiat et bōdonis de dicta terra et nō am
plius sed si terra non sufficiat ad soluendū defectus ille ꝓ ra-
ta pta cedat regi piter et bondoni Sed si aliquis contra ea q̄
dicta sunt litteras impetrauerit minus iuste soluat bondoni
iij marcas similiter et regi tres marcas Ordinauimus insup
et firmiter ꝓmittimus leges regis voldemari clare memorie
prout in suis libris legalibus continentur inuiolabiliter obser-
uare Omnes abusiones et dissuetudines contra leges terre ī
troductas penitus in irritum et euocantes expresse et preci-
pue infrascriptas primo ꝙ victualia vxoris noster puerorū
dapiferi nostri plaustrare non debent vltra limitē sui hæreth

et quicūq͛ in claustrando defecerit officialis regis cōducꝫ pla
ustrum et deficiēs soluat preciū triū marcar· Item ꝙ nostr
stuth korn in festo sancti andree secundū cōsuetudinē prouin
cie cuiuslibet exsoluatur Item bondones non debent cōpelli ad
edificandum vel reperandum molendina curias vel alia nec
etiaꝫ castra nisi in tempe necessitatis sed in hijs faciant secū
dum ꝙ cosueuerunt in tempe voldemari nec cōpelli sub aliq̄
pena ad dandum auseres vel pullos seu alia dona ad mēsam
regis exceptis hijs que solui cōsueuerunt tempore regis vol
demari sed pro dono vel gratis peti pn̄t Iteꝫ licitū sit bondo-
nibus ꝓprias terras habentibus villicationē aliorū sumere
ita ꝙ bonis suis regia iura soluant Item non debemus edi-
ficare in fundo alieno nisi de cōsensu ⁊ voluntate possessoris
Officialis nostri non debent citare aliquem nisi ad iusta pla
cita nec coram se Item littere patentes et preuilegia nostra
suo robore permaneant nisi per fideles nostros in perlamento
nostro docere poterimus ꝙ sint merito reuocanda Item non
debet aliquis pro aliquo delicto terram suam amittere nisi
pro crimine lese maiestatis conuictus fuerit cum iuramento
wortheldh excepto casu superius expedito Iteꝫ de naufragiīs
passis volumus obseruare qđ in libris legalibus continetur.
Item mercatoribus regnuꝫ nostrum visitantibus et nostris
ꝓprijs nulla noua grauamina imponi debent sed uti dn̄t li-
bertatibus quas habere consueuerunt ex antiquo consuetu-
dine nichilominus que seruantur in skanor suo robore dura-
turis Item si aliquis nos impetere noluerit super bonis qui-
buscunq͛ tanq̄ minus iuste occupatis super hoc consilio stabi
mus et ordinatione fidelium nostrorū in perlamento nostro
per tempe celebrandis Item volumus ꝙ nullꝰ apud clericos
claustra vel laicus hospitetur in discrete sed cōtentus sit hijs
que domesticus habuerit et voluerit sibi dare si ulterius face
re presumpserit aliqua rapiendo liberam habeat potestatem
Si clericus sit huiusmodi violencia per causam herrewerck
rapine vel excommunicatonis prosequendi si vero laicus per
viam herrewerck vel rapine Item ꝙ ecclesia dacie gaudere
debeat omnibus libertatibus quibus unq̄ floruit tempe regis

voldemari qui libertatē ei⁹ in oībus illibata voluit obſeruare Vt āt hec oīa et ſingula rata et firma ꝑmaneant Reuerendi prēs dn̄i iohēs lunden̄ archiep̄s petrus vibergen̄ ep̄s c aruſien̄ ep̄s c ripeū c v burglanen̄ c i roſkilden̄ e ia ſleſwigcen̄ e iohās ottonien̄ ep̄i electi confirmati necnon comes i de rawenburg et voldemarus domicellus de roſtock ſua ſigilla vna cū ſigillo nrō p̄ntibus apponere curauerūt Actū nyburgh Anno et die ſupra dictis.

¶Conſtitutio Erici regis prioris erici filij.

Thinne logh gaff konīg erick annē ericks ſøn i nyburgh kircke wærie ſculle ſelie kirkens thiende ſom the mwe dyreſth vthen wild oc ſwegh oc the ſculle gialde om pinſdag at ſyſte eller ligge vndher kirkens dom Konighn̄ eller nogher mā paa rijghens vegne ſculle aldrig thiende taghe vthen for landſens terff oc meth biſcops raad oc beſte men i righet oc gøre wiſſe effthr̄ there raadh Enghn̄ mā ſcal oc kirkēs thiēde raade eller købe ther føre otthe kirken at gialde Hwerth aar ſcal hoff ware i nyburgh aa then ſøndagh neſt effther pinxe ſøndagh er hwilkhn̄ mā ther faar mz raadhz raadh til annē manz hws eller gard eller til thz hws eller gard ther mā haff ner herber vthi oc dræber eller hamler eller ſaar huſbondhen eller huſfruen eller hion eller geſte eller om mābrydher kir/ke fred i kirke worther han grepen mz ferſke gerningher thn̄ ther formā er oc hans til føller miſthe hals oc ther howz lodh eller booslooth halff taghe konighen oc halff taghe then ther ſkathen feck eller hans arwinge forti at for huſfredh brødhe ſcal bødes hals oc booslooth ower retthe bødher En wordher han dræpen tha taghe hans arwinghe halff booslooth wedh konighn̄ til retthe bødher ſo ſom i logboghn̄ ſtandher ſcriffuet En fanghes the ey at ferſke gerninghē tha ware the wedh hæretz neffnd tha ſcal vmbosmā neffne mz hæretz mēz raadh en v wildugh man oc han ſcal neffne xij men v wildughe oc ey hans openbare v wēner tho maa han før en hā kærer huſ fredh brødhe fylghe hans loghmaal hwat weth hannum er brødh ſo ſom logboghen ſeier til Hwo ſom huſfred brødhe wil kære tha haffuer han ſex vghers dagh en ſithen hans annet

logmaal er ganghet atkære husfrede brødhe En kærer han ev
indhen ſex vghē at hās anneth lagmaal er gāghet tha dvllie
hā thz mz neffnd i kyn thē for ſagē ar Husfred brøde oc gard
frede brøde oc kirke fred brøde ſcal ſo fvlghes ath aa thz førſte
thingh ſcal liwſes oc kære aa thz anneth thingh ſcal neffnes
hæretzneffnd a thz tredie thingh ſculle v wildughe men Tho
mo han ev neffne andher en tha ere aa thingi En ſkvl thm̄ a
tha ſtaudher ther ther the fleſte giorde vthen biſcops oc otthe
gode men indhen bygdhen ſeie them amodh tho ſtandhē thz
the withne Then ſamme logh er om the ſwarie alle eth Hwil
khen man ther forwinnes i thyſſe hæretz neffnd for huſfredh
brøde at han ſwerier wreth gialde xl mark oc hwilkhen man
ev wil ſwarie loglig til neffnd gialde xl mark oc them taghē
komghen halffue oc halffue thn̄ ther ſaagh giffuer Hwo ſom
faar met raadz raadh i bondhens gard eller hws eller kirke
oc vfvrmer anthen bondhen eller annē man ſom ſauth er oc
wordhe the ſter kære ther fore ere oc fanghe the ſkathe ther
a rath wede eller worde dræpne mz alle hawe hiem gialdh oc
lighe a ther gerninngher En om man ewer om huat heller hi
ne finge ſkathe a thē ſageløs maal eller ev thz ſculle ſaudmē
wtlede oc ſcal fvlghes ſo ſom herrewerck Hwo ſom herbergæ-
rer nogher man ther for winnes meth thyſſe ſage ſom ſauth er
tha warie ſigh meth neffnd i kyn eller giffne xij mark pennin
ge oc then tagher komghn̄ halffue oc halffue hin ther ſkathn̄
feck Vmboſmā oc hin ther ſkathn̄ feck mwe bodhe dele thyſſe
dele hwilkhen ther heldher wil forti at the eghe bode then rer
ther ther hører til Vordher nogher mā feld til xl marck ſagh
ther ev haffuē fult wet athette eller annēſaag ſom hānū bør
atbøde fore ſo ſom han bærier man eller ſorer eller røwer tha
ſcal hā haffue ſex vghers dagh effther at han er lagfeldh a
thingi anthen atbædre eller ath ſetthe borghn̄ en gor hā hwer
khen indhen ſex vgher tha fare han ſom andhre fredhløſe
men.

Constitutio regine margarete regis vol
demari filie Item nota ista constitutio alio
modo sic intitulatur Cōstitutio olaui regis
dacie et haquini regis norwegie et margare
te regine trium regnorum.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis amē. Anno dñi
.M ccc lxxvi die inuentionis sctē crucis conuenientibus
Dauloshe regni dacie pocioribus cum popularibus ad electio-
nem noui regis perlamentū fuit et concorditer ordinatū In p-
mis q epī capitula monasteria et omnes ecclesie et ecclesiasti
ce psone regni dacie omnibus libertatibus gracijs iuribus iu-
risdictionibus legib9 et preuilegijs quibus vnq̄ liberius et vti-
libus fruebantur congaudebunt et ab omnibus sint oneribus
regijs quocunq̄ nomine censeantur liberi penitus et exempti.
Item quilibet presbiter habeat vnam curiā principaliorē in
perrochia sua p residentia sua liberā et exemptā de omnibus
oneribus regijs vna cum familia in dicta curia morante § i.
Item decime ecclesiarū non petantur nec recipiantur per
regem et ei9 officiales quouis modo § ij Item nullus extra-
neus ignote lingue vl' imperfecte etatis ad aliquam ecclesiaz
presentetur § iij Item nullus cuiuscunq̄ status extiterit se de
bonis et possessionib9 monasteriorū episcopor abbatibus prio
ribus et preuisoribus contradicentib9 aliqualiter intromit-
tat sed ipsi abbates priores et preuisores monasteriorum dñis
suis tanq̄ veris dñis in tempalib9 et spiritualibus per omnia
integre respondebunt § iiij Item nullum clericū ad aliquā ec-
clesiam quis pñtet nisi in qua merum ius pronominat9 ha-
buerit nec potencior inferiori preiudicium faciat in pñtando
§ v Item nullus eps seu aliqua alia persona ecclesiastica ca-
piatur exulet vel bonis suis priuetur nisi per suum iudicez ec-
clesiasticū fuerit canonice conuict9 § vi Item non grauentur
monasteria l' ecclesiastice psone per equos et canes pascendos
§ vij Item nullus intromittat se de bonis clericorū discenden-
tium sine suorū heredum voluntate et ordinarij § viij Item
omnes milites et militares et armigeri de ppria familia e-
menda triū marcarū vel ix secundū consuetudinem cuiuslibet

swecie primas iohānes repeñ frater iacobꝰ viburgñsis olanꝰ
arusieñ nicolaus roskildeñ sweno burglaneñ et woldemarꝰ ot
tonieñ eadē grā ecclesiaꝝ epi et dñi henningus de podepusk da
piferi ewerhardꝰ molthingh dapifer two galen p̄fectus sca-
nie petrus mwnck boecius hogh nicolaus storstanni nicolaꝰ
cusk cristiernus vendelbo andreas offek laurencius offesʒ
nicolaus iohannes andree cristiernus kaas petrus alber-
ti lago iohannis nicolaus lycke erlandus kalff petrꝰ grwb-
be olauꝰ bioruis iacobus olaui olauus iohannis olauꝰ petri
thwro kannti olauꝰ lwnge henricus iohānis boo dyre barnū
erici ficko molthingh de liwse māno basse steno basse bn̄dictꝰ
bingh andreas iacobi holgerꝰ gregorij torbernus petri lodwicꝰ
andree andreas pepp nicolaꝰ thwek iohēs nielsʒ iohēs absolo
nis devnerīꝰ bugge hafkn iohēs stawerstow ebbo pijgh iohēs
petri de bellingi milites albertꝰ andree iacobꝰ auchelk iohānes
rwndh vuarus lycke nicolaꝰ vuari lodwicꝰ vuari iohēs offek
andreas offek nicolaus bratze thwro book iohānes eskilli ago
ostradi iohānes gloob petrꝰ gloob andreas gloob olauꝰ oleffk
vuarꝰ crane themo limbeck cristiernꝰ kaas esgerꝰ frosth ka-
nutus erici marquardꝰ wusteen lago dws iacobus lagek got
scalcus nielk iohēs frijs nicolaus erici de awensberg iohānes
pele iohēs mws themo nielk ericꝰ nielk acho pudher cristier-
nus pudher magnꝰ iohēs vuarꝰ petri petrus hwas vuarus
nielsʒ de truheltorp nicolaus ebbisʒ gerboo thwn nicolaus ste-
th nicolaus been waben dictus nicolaus molthingh conra-
dus moltike senior ericus nielsʒ de hvringherholm andreas
petri de swaneholm eskillus falck de valloff boecius falck pe
trus falck henninckinus moltike korth moltike minor petrꝰ
basse ericus pileman petrus offesʒ iohannes offesʒ andreas
sweus henningus de lancken torkillus nielsʒ iacobus absolo-
nis henricus iosepsʒ nicolaus iosepsʒ esgi brock petrus brandh
iohannes hansʒ nicolaus hack andreas davidsʒ nicolaus an-
dree henricus andree nicolaus gagghe andreas iohis bosso
paris tuko pudhē ericus geedh absolon kerilli petrꝰ nielsʒ de
skioldenes thuo nielsʒ iohēs petri petrꝰ baier nicolaꝰ mattisʒ

iohannes de vdstorp rickmannus de lanken ago staar et pe/
trus asseld dictus rebing armigeri Eternam in domino sa/
lutem qm̄ ab omnibus et singulis prelatis nobilibus militib⁹
militaribus ceterisqꝫ alijs regni dacie inculis pro nunc in per
lamēto danorū nyburgh celebrato cōuenientibus cōmuni vo/
to et voluntate concordi omni statutum est in iuramentis sin
gulorū salubriter ordinatum ꝙ omnes et singuli ipsius regni
dacie incole in quacunqꝫ terra regni commorantes pace fir/
ma fruantur Juriumqꝫ legū ⁊ lebertatū suarum inuiolabi/
liter gaudeat firmitate Nos statuto tam salubri assensu toto
prebentes animo promittimus firmiter in hijs scriptis sub
nostris fide et honore omnia iura leges libertates et consuetu
dines licitas et honestas a domino voldemaro legifero reco/
lende memorie condam rege danorum ceterisqꝫ alijs regib⁹
dacie clericis et laicis quibuscunqꝫ in hunc diem datas ⁊ cō/
cessas firmiter tenere et inuiolabiliter imperpetuū obseruare
Jnsuper obligamus nos sub obseruatione fidei nostre ⁊ hono
ris ꝙ si contingat aliquos clericos vel laicos contra leges ter
re per quoscunqꝫ iniuste opprimi vel grauari et ad huiusmo/
di iniurias vel grauamina repellendas atqꝫ emendendas iux
ta consilium conciliariorum iuratorꝫ regni in illa terra reg
ni cōmorantium in qua nos requiri contingat per dominos
dapiferū et marscalcuꝫ seu prefectū requisiti fuerimus extūc
sine omni dilatione et contradcōne quacunqꝫ ad hoc conueniē
et vita pariter atqꝫ bonis ad hoc nos efficaciter exponere de/
bemus Pro quorum oīm firma et inuiolabili premissoruꝫ ob/
seruatione nos omnes et singuli suprascripti sigilla nostra p̄
sentibus litteris duximus apponenda Actū et datuꝫ vt supra.
Anno dn̄i M ccc lxxvij infra octās iohis baptiste.

¶ Constitutio Erici regis dacie filij
xp̄oferi regis in nyburgh.

HWo som ridher meth giorth raad hiem til annen manz
hws oc dræber hannū i sin eghen gardh eller hamler el
ler sorer tha er han fredløøs ther fore oc alle ther meth han/
num ere i ferdh oc i fylge oc er orbotemaal oc bør aldrig at/
fanghe sin fredh for hin dødes neste frendher bede for hannu

til komĩghen oc kemĩghen tage halff hãs howz lodh vthn̄ iord oc halff hans howz lodh tage han ther then gard aa ther thn̄ geruinghe wor i giordh En wordher nogher man dræbn̄ ther ſodan geruinge wil gøre oc i then thime ther the thz gøre tha wære han vgild oc for hannũ ſcal mã ev bøde oc ev feſte hwer then komĩghens reth eller biſcops reth En wordher nogher man wÿth ath han wor meth i ſodan geruingh oc dvl hã tha wærie ſigh meth hæretzneffnd oc han ſcal hannum iethe ther ſaagh ſøgher er En faller han atloghen tha haffuer han da/ ghes rwm oc nette at rymme men hwor ſom han wordher ſithen greben tha ganghe thet aa hans hals Dræber nogher man annen meth radhz raadh eller hamler eller ſorer i kirke eller nogher andher ſtz ther ſom man haffuer herber taghet hwat heller thet er i købingh eller paa land tha er thet oc or/ bothemaal oc the ere oc alle fredløſe ther then gerningh gior de oc komĩghen oc bondhen taghe ſom føre ſcriffuet ſtaar Vi des noghẽ man ſodan gerningh oc dvl han tha wærie ſig mz hæretz neffnd En wordher nogher man iaghet aff ſine vwen ner hiem til nogher mãz gard hwat heldher ſom man kom/ mer i gardhen eller hws tha haffuer hã ther fredh hiemme ſo ſom hiẽme i hãs eghz hus wore Hwat ſom ther wordhẽ giort aa hannũ tha er thz ſom føre er ſauth om bødh bøder oc om logmaal Hwo ſom herbergerer fredhløs man tha ſcal hã bø/ de hannũ there ſkathan feck iij mark penninghe eller hans arwinghe oc ſo komĩghen En dvl han ther wærie ſigh meth hæretz neffnd Hwo ſom dræber eller ſorer eller hamler oc haff ver han ev ſelff til arbøde meth tha ſcal han haffue ful borghn̄ for ſigh En kan han ev borghen fange for ſigh oc orker ev at bøde tha wære han fredløs oc haffue daghs rwm oc naath atrwme oc hwor ſom han wordher ſithen grepen tha gange thet aa hans hals Stuth korn ſcal hwer man rethe at ſancti andree dagh en wil ev vmboſman tha taghe wedh ſtuth tha ridhe bønner til eth thingh oc anneth oc tredie oc biwde vth ſin ſtuth en wil vmboſman ev tho taghe wedh tha ſculle hæ/ retz men neffue til aff thinghi tre gode men eller fire oc fylge

hannum till konning[illegible] gaard om thett [illegible] er i thett herrit eller till i

vmbosman gard en ere the hwerkhen i thet hæreth tha fø-
re sin stuth til hæretz kirki oc the gode men sculle ther wedhē
wære ath stuth korn legghes in kirke Hwat skathe ther sithen
kommer aff then skathe scal vmbosman effther gialde oc en
bondhen om han redher fulth Hwo som en marck redher
i skuldh eller ix øre eller x øre eller xi øre tha redhe han ther
aff en ful haffn En haffuer han xij øre skuld i iordh eller mun-
ne ther han saar en oc slaar en tha scal han indhe for then
iordh En sker han oc slaar tha inne han for sin iordh som fø-
re er sauth.

¶ Cōpletum est aūt pn̄s opus perutile le-
gis Danice Impressuz haffnie p
Gotfridū de ghemen Anno
dn̄i M ccccc viij In pro-
festo scti mathie
apostoli.

